

ZELENA

TRI

MORJA

ZA

**Green
Station
Cooperative**

MLADE

**THINK TANK
SILESIA**

Zelena tri morja za mlade

Avtorji:

Poljska

Petros Tovmasyan
Robert Klosowski
Dominika Paliczka

Bolgarija

Aleksandra Lyuskanova
Yoana Doneva
Theodora Mileva

Romunija

Anamaria Moisa
Daniel Enachescu

Slovaška

Diana Jašeková
Hakan Oguz

Latvija

Katerina Vasileiou

Madžarska

Aykhan Samadov

Slovenija

Robin Dewa

Odgovorna urednika:

Petros Tovmasyan
Dominika Paliczka

Založnik:

Social Cooperative Green Station

ul. O.J. Siemińskiego 22, 44-100 Gliwice
Poland

E-mail: kontakt@zielonastacja.pl

Tel: + 48 732 259 513

Grafično oblikovanje:

Anton Luzan

@Green Station Social Cooperative, Gliwice 2023

“Zelena tri morja za mlade” je projekt, ki smo ga izvedli s pomočjo finančnih sredstev Erasmus+ programa Evropske Unije.

Koordinator: Zadruga Zielona Stacja. Partnerji: Innovative Education Center, European Center for Research and Regional Development, Youth for Equality, Sushal Hub Sdruzhenie, Tudatos Tervezésért, Društvo Bodi svetloba, Asociacija “Aktyvus jaunimas”, Karvina Sustainably, Asociația Se Poate.

Organizatorji:

**Green
Station
Cooperative**

Partnerji:

Youth for
Equality

KARVINA
SUSTAINABLY

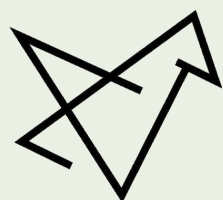
spóate
it's possible!

active
youth

European Center for Research and
Regional Development

Društvo Bodi svetloba

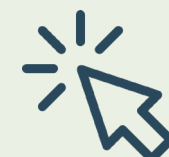
Social Hub

Finančna
sredstva:

Co-funded by
the European Union

Kliknite tukaj da greste nazaj na vsebino

Vsebina

ZELENA TRI MORJA ZA MLADE	2
O Zieloni Staciji.....	7
Pobuda Treh morij, Evropski zeleni dogovor in mladi	14
DEFINICIJA IN CILJ TRILATERALNE INICIATIVE	15
IZZIVI IN PRILOŽNOSTI.....	16
POGLAVJE 1: Trg zelenega dela	43
1. DEFINICIJA “ZELENEGA DELA”.....	44
2. TRG ZELENEGA DELA V EU	47
3. PRAVIČNO PLAČILO IN ZDRAVI DELOVNI POGOJI.....	49
4. VLOGA MANJŠINSKIH SKUPIN	52
5. RAZISKAVA DOBRIH PRAKS	53
6. ZELENE IDEJE ZA PROMOCIJSKE NAMENE	55
7. TRG ZELENEGA DELA: DEFINICIJA IN POTREBE.....	57
8. OZELENITEV IZOBRAŽEVANJA V ŠOLAH	58
9. PROMOCIJA ZELENIH POKLICEV V DRUŽBENIH MEDIJIH	59
10. VZPODBUDITEV ZELENO PROMOCIJO V MNOŽIČNIH MEDIJIH	60
11. PREUSMERITEV V ZELENO OBSTOJEČA PODJETJA.....	61
12. ZELENO PODJETNIŠTVO S POMOČJO DRŽAVE	63
13. DOBRE KMETIJSKE PRAKSE NA TRŽIŠČU ZELENEGA DELA	64
14. ZELENO PODJETNIŠTVO NA MADŽARSKEM	65
15. USTANOVITEV IN PODPORA ZELENIM PODJETNIKOM.....	67
16. ZELENO FORMALNO IZOBRAŽEVANJE.....	71
17. INTEGRACIJA ZELENIH PRAKS V NEFORMALNO IZOBRAŽEVANJE.....	74
POGLAVJE 2: Pravični prehod	76
1. EVROPSKI ZELENI DOGOVOR.....	77

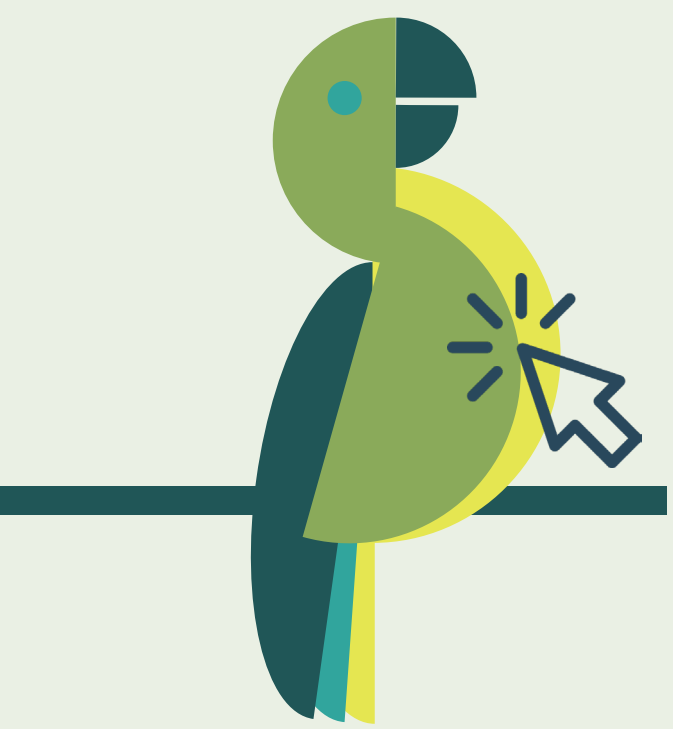
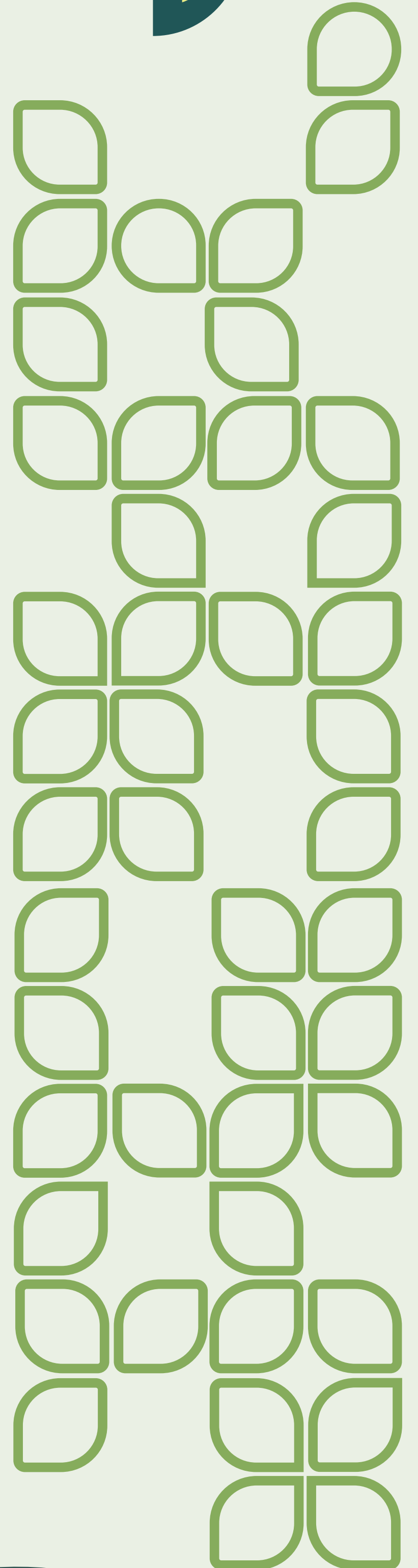
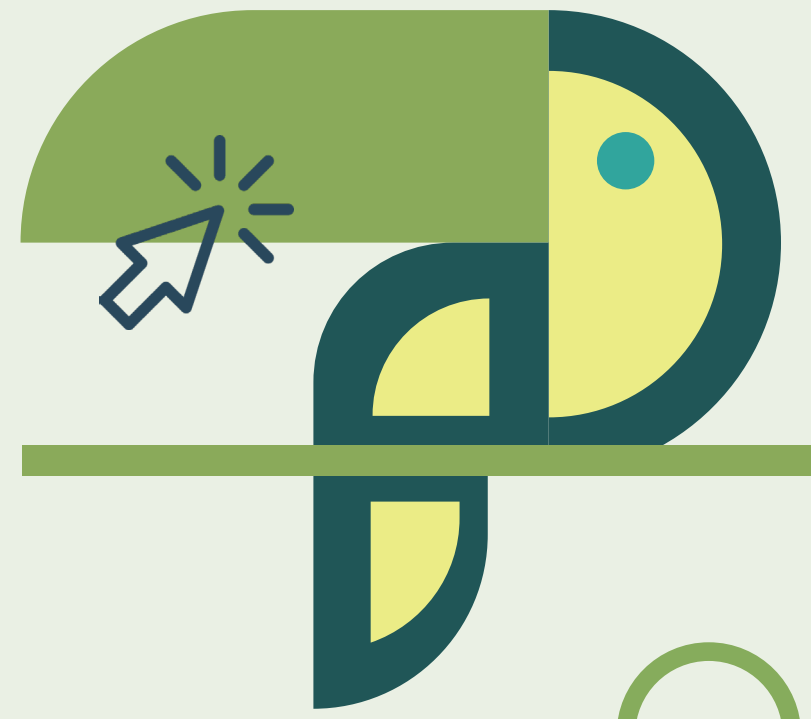

2. ZELENİ PREHOD	78
3. DIGITALIZACIJA V KROŽNEM GOSPODARSTVU	80
4. ŠEST R-JEV ZA TRAJNOST ZELENEGA PREHODA.....	81
5. TRAJNOSTNI TRANSPORT ZA ZELENİ PREHOD	82
6. PROIZVODNJA OBNOVLJIVIH VIROV ENERGIJE ZA ZELENİ PREHOD	83
7. DOSTOPNA STANOVANJA ZA ZELENİ PREHOD.....	85
8. PODNEBNO NEVTRALNA STRATEGIJA V PODJETNIŠTVU	87
9. ZELENO ZAVAJANJE KOT OVIRA ZELENEMU PREHODU	88
10. PODPORA MAJHNIM IN SREDNJE VELIKIM PODJETJEM V ZELENİ PREHOD	90
11. ZELENİ PREHOD POMENI NIČ IZPUSTOV TOPLOGREDNIH PLINOV.....	92
12. KROŽNA EKONOMIJA - 6R.....	94
13. NEVTRALNA PODNEBNA STRATEGIJA	96
14. USTVARJANJE KVALITETNIH DELOVNIH MEST.....	98
15. DRUŽBENA IN EKONOMSKA PRAVIČNOST TER ENAKOST	100
16. DAVČNE UGODNOSTI ZA SREDNJI SLOJ TER MAJHNA IN SREDNJE VELIKA PODJETJA ..	102
POGLAVJE 3: Vključujoča podnebna politika.....	104
1. DRUŽBENE KAMPANJE ZA EKOLOŠKO OZAVEŠČANJE.....	105
2. RAZISKAVA DOBRIH PRAKS	107
3. IZOBRAŽEVANJE NA DALJAVO O EKOLOGIJI IN OKOLJU.....	110
4. INTERNETNI VIRI ZA SAMOIZOBRAŽEVANJE.....	112
5. IZOBRAŽEVALNE PLATFORME ZA OKOLJSKO ZNANJE	114
6. NEFORMALNE METODE ZA UČINKOVITO OKOLJSKO IZOBRAŽEVANJE	116
7. MOŽNOSTI ZA MLADE EVROPEJCE ZA UČENJE O OKOLJSKIH ZADEVAH IN VKLJUČITEV V OKOLJSKE AKTIVNOSTI	119
8. INTEGRACIJA OKOLJEKEGA IZOBRAŽEVANJA: PRAKTIČNI VODNIK ZA ŠOLE IN UNIVERZE ..	123
POGLAVJE 4: Okoljsko izobraževanje	126
1. DEFINICIJA OKOLJSKE PRAVIČNOSTI.....	127

2. INFRASTRUKTURA ZA PODNEBNO ODPORNOST.....	128
3. EVROPSKI ZELENİ DOGOVOR ZA PODEŽELJE	129
4. STRATEGIJA OD VIL DO VILIC ZA TRANSFORMACIJO UPORABE ZEMLJE IN PRIDELAVO HRANE	
130	
5. EVROPSKI ZELENİ DOGOVOR ZA AVTOMOBILSKO INDUSTRIJO IN TRANSPORT	131
6. PRINCIPI KROŽNE EKONOMIJE ZA DOSEGANJE CILJEV EVROPSKEGA ZELENEGA DOGOVORA	132
7. CENA OGLJIKA ZA ZMANJŠANJE IZPUSTOV TOPLOGREDNIH PLINOV V EU.....	133
8. MEDNARODNO SODELOVANJE ZA URESNIČITEV CILJEV EVROPSKEGA ZELENEGA DOGOVORA	
134	
9. POTENCIALNA KORIST IN ŠKODA ZARADI EVROPSKEGA ZELENEGA DOGOVORA GLEDE NA	
REGIJE IN DRUŽBENE SKUPINE V EU	135
10. VPLIV EVROPSKEGA ZELENEGA DOGOVORA NA ENERGETSKO VARNOST IN NEODVISNOST	
ZNOTRAJ EU.....	136
FINANCIRANJE OKOLJA.....	137
FINANCIRANJE ZAŠČITE OKOLJA	144
EVROPSKA SREDSTVA ZA ZELENO SLOVENIJO.....	145
ZELENO ZAVAJANJE.....	147
POVZETEK OPRAVLJENE RAZISKAVE	151
VPRAŠANJA IN ANALIZA	154
POVZETKI ZA VSAKO DRŽAVO	166
Češka:.....	166
Bolgarija:.....	166
Slovaška:	166
Poljska:.....	167
Madžarska:.....	167
Litva:.....	167
Latvija:	168
Avstrija:	168
Romunija:	168
Slovenija:	169
Povzetek strategije:	170

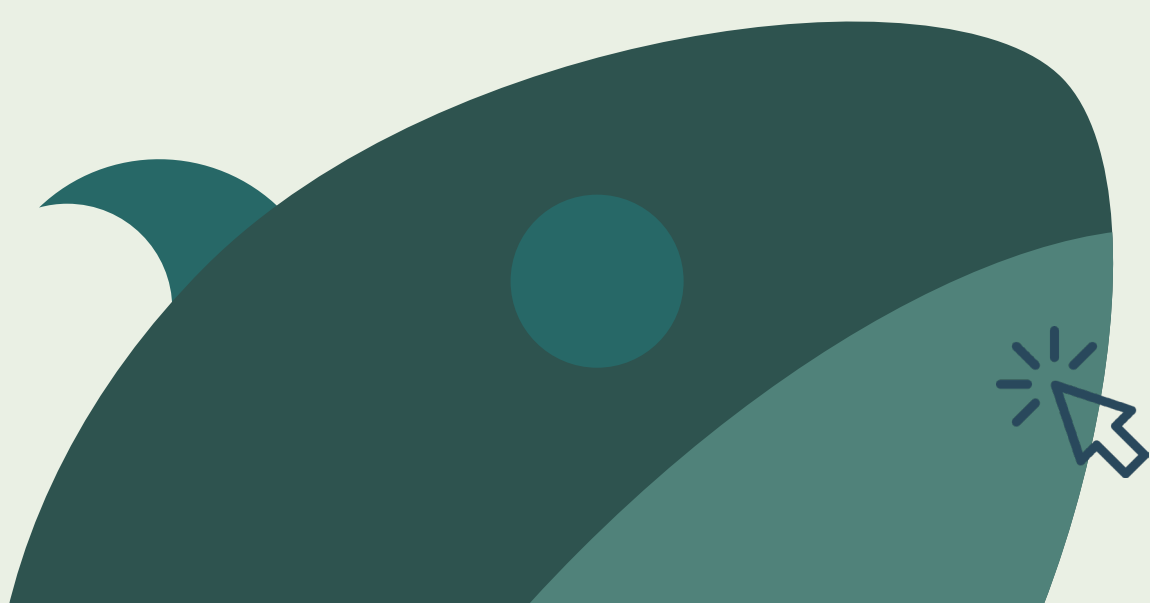
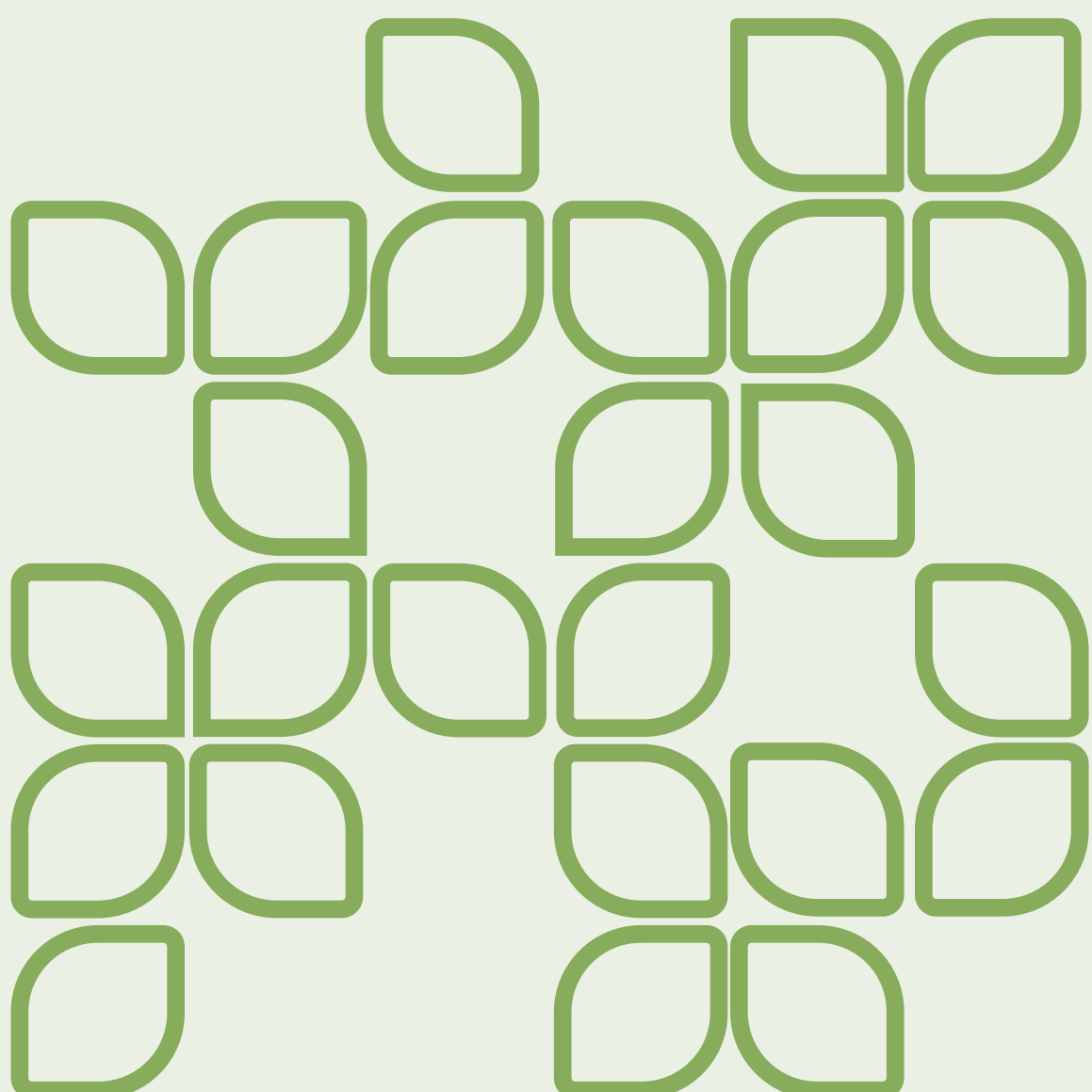

**Green
Station**
Cooperative

**V tem poročilu boste našli veliko živali.
Če jih želite bolje spoznati, kliknite na
njih.**

**Lahko si ogledate spletno stran Zielone
Stacije s klikom na njihov logo.**

O zadruzi Zielona Stacja

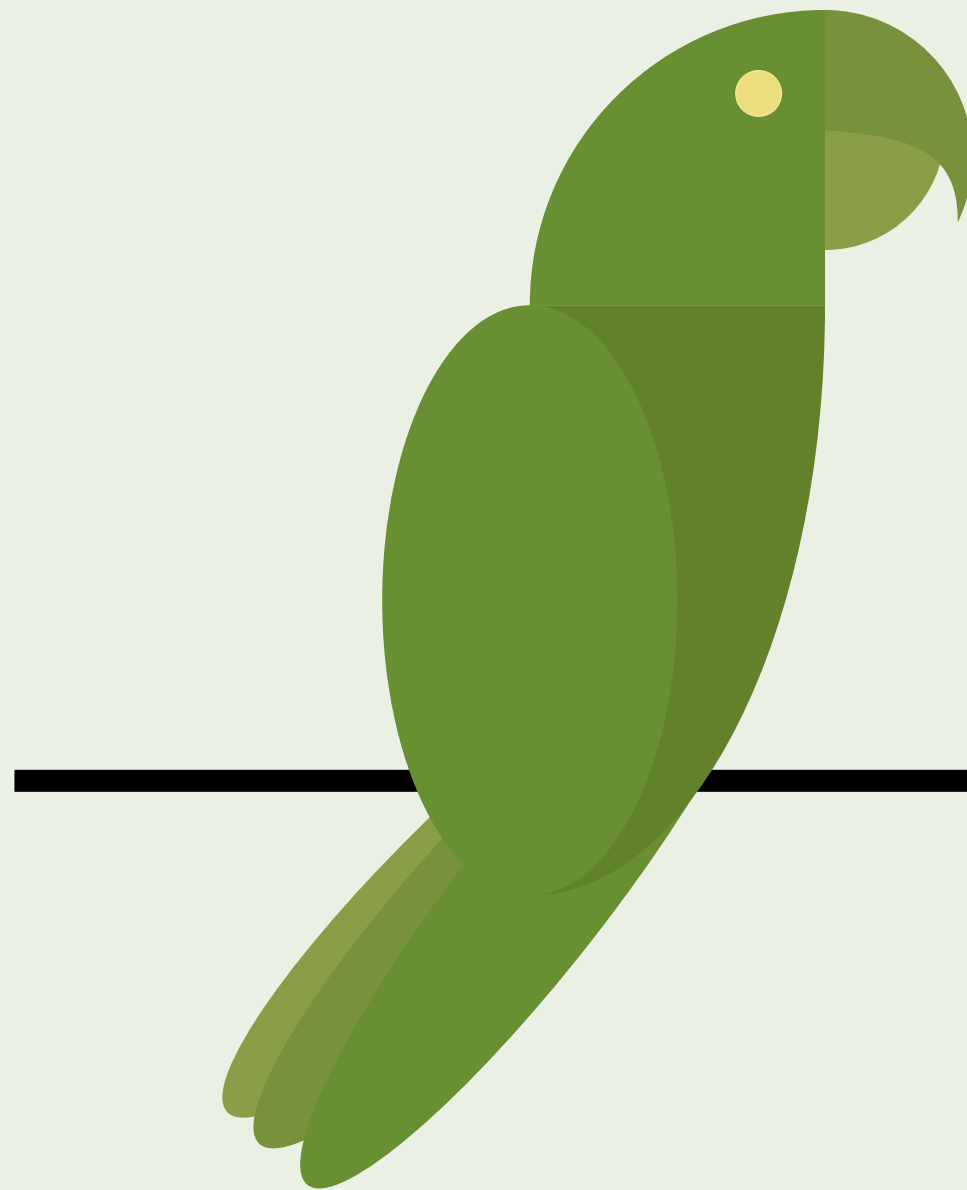
Green Station Cooperative

Ko govorimo o ideji izobraževanja mladih na področju ekološkega odnosa, razvijanja znanj na področju trajnostnega razvoja ali celostnega pristopa k podnebnim spremembam, moramo na začetku omeniti zadrugo Zielona Stacja, ki je glavni izvajalec projekta, njene dejavnosti pa se osredotočajo na podporo izvajanja strategije Evropskega zelenega dogovora, zlasti na spodbujanje bolj trajnostne porabe hrane in zdravega prehranjevanja ter okoljske vzgoje.

Zadruga Zielona Stacja neprekinjeno deluje od leta 2014 in izvaja preko 30 velikih projektov za skoraj 1.700 udeležencev. Ti projekti so namenjeni predvsem otrokom, mladini in osebam z manj priložnostmi, vključno z invalidi. Izvedeni projekti zadevajo ekološka, socialna in digitalna vprašanja ter zdravo ekološko prehrano ter ničelno stopnjo odpadkov.

Cilj zadruge je vodenje skupnega ekološkega podjetja, ki temelji na osebni delu članov in deluje za njihovo socialno in poklicno reintegracijo. V Zieloni Staciji s socialno ekonomijo delujemo v dobro lokalnih skupnosti in naravnega okolja. Varovanju okolja pripisujemo velik pomen, podpiramo idejo krožnega gospodarstva, to je zmanjševanje količine odpadkov in maksimiranje izrabe virov. S socialno in okoljsko vzgojo se ukvarjamo s številnimi projekti, ki jih izvajamo. Trudimo se ozaveščati družbo o pomenu zdrave prehrane in skrbi za okolje. Izobraževalne dejavnosti vključujejo npr. spoznavanje pridelave ekološke zelenjave in sadja, delavnice kuhanja zdravih jedi ter spoznavanje varčevanja z energijo in pravilnega ločevanja odpadkov.

V Zieloni Staciji sledimo ciljem, kot so:

- 🌀 okoljska vzgoja mladih,
- 🌀 promocija zdrave in ekološke prehrane ter ničelne stopnje odpadkov,
- 🌀 ustvarjanje medsebojnih vezi,
- 🌀 obnavljanje in ohranjanje sposobnosti članov zadruga za sodelovanje v življenju lokalne skupnosti in opravljanje družbenih vlog v kraju dela ter v kraju stalnega in začasnega prebivališča,
- 🌀 obnavljanje in ohranjanje sposobnosti za samostojno delo na trgu dela,
- 🌀 izvajanje družbenih, kulturnih in izobraževalnih dejavnosti za svoje člane in lokalno skupnost ter družbeno koristnih dejavnosti na področju javnih dejavnosti, določenih s poljskim Zakonom o javno koristnem in prostovoljskem delu.

Najpomembnejši projekti in pobude, ki jih izvaja zadruga Zielona Stacja, vključujejo:

1. ZELENA TRI MORJA ZA MLADE - Cilj projekta je bil okrepiti sodelovanje v okviru Pobude treh morij na področju podnebja, okolja, trajnostnega razvoja in Evropskega zelenega dogovora. Gradnja močnega partnerstva med organizacijami in institucijami na področju podnebja je prispevala k povečanju potenciala pobude s povečanjem socialnega kapitala znotraj sodelujočih organizacij iz Poljske, Litve, Latvije, Slovaške, Slovenije, Češke, Madžarske, Romunije, Bolgarije in Avstrije. Zahvaljujoč pobudi so mladi lahko v sodelovanju z organizacijami z mednarodnim dosegom izboljšali svoje kompetence, predvsem jezikovne spretnosti. Ustvarili smo strategijo, delavnice za oblikovanje pozitivnega odnosa do okolja ter kampanjo v družbenih medijih, ki je dosegla več kot 100.000 mladih.

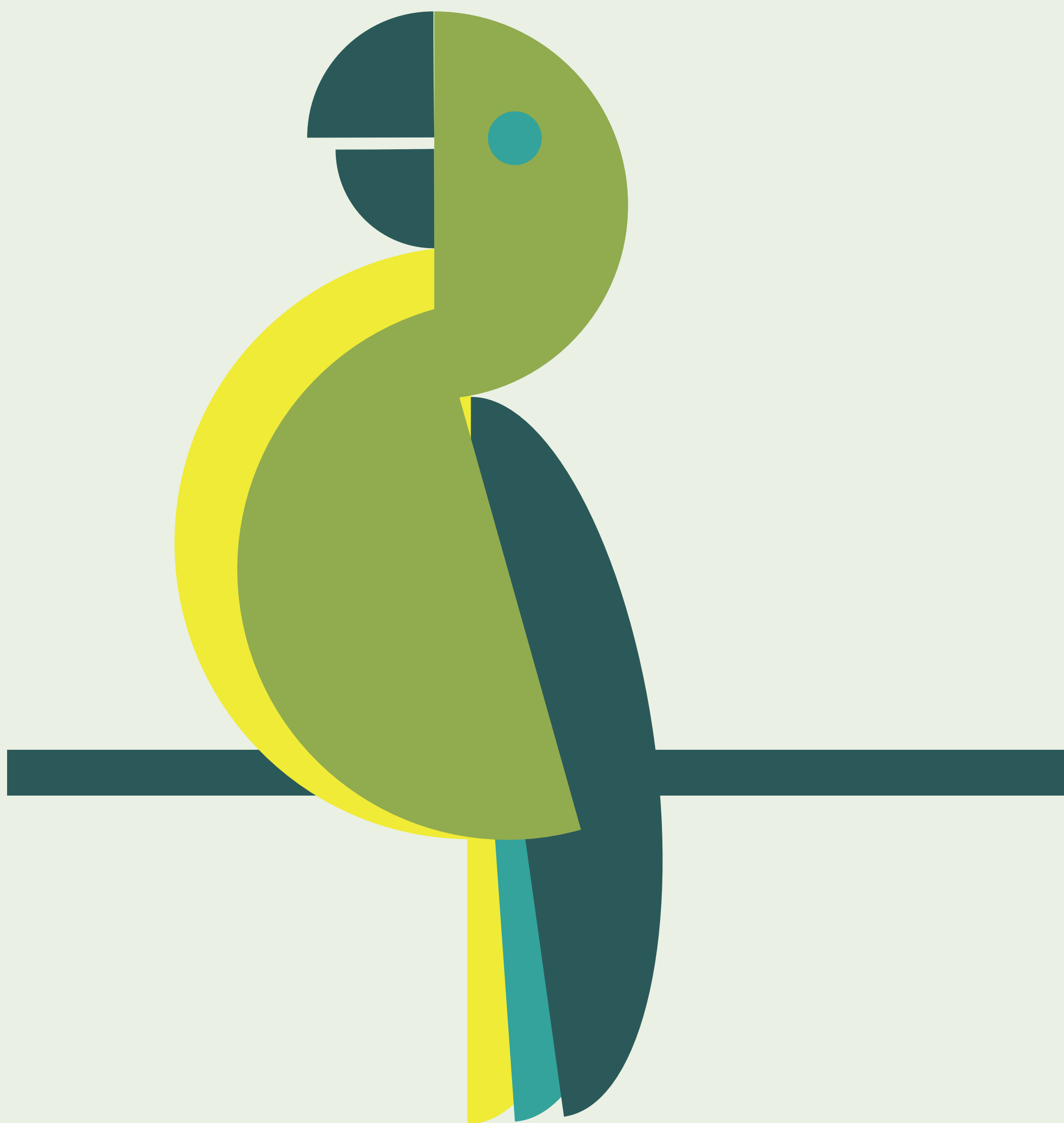
2. ZIELONA STACJA - MODEL SOCIALNE FRANŠIZE - v okviru iniciative smo oblikovali mrežo trgovin z ekološko pridelano hrano lokalnih pridelovalcev. Projekt je bil namenjen ozaveščanju in zmanjševanju problema zavržene hrane ter oblikovanju ekoloških odnosov. Trgovino smo vodili v duhu socialne ekonomije v Gliwiczah, Zawiercieju, Nysi, Głuchołazyju, Cieszynu in Żywiecu. Zielona Stacja je model socialne franšize, namenjen ustvarjanju stabilnih delovnih mest za socialno izključene osebe. Začeli smo sodelovati z lokalnimi dobavitelji, ki so nam zagotavljali zdravo ekološko hrano lastne pridelave. Pakete so pripravljali invalidi, ki so pod budnim očesom pomočnikov pobirali naročila, ki so jih nato dostavili naročnikom.

3. ŠOLSKI EKOLOŠKI INKUBATORJI - V okviru projekta smo izvedli natečaj za izdelavo 10 šolskih ekoloških delavnic, na katere smo povabili učence vseh 1315 osnovnih šol v vojvodstvu Šlezije. Osnovnošolci so povečali svoje zavedanje o temeljnih načelih varstva narave in biotske raznovrstnosti, razvili praktične spretnosti v zvezi z varstvom okolja ter povečali svojo aktivnost in odgovornost pri reševanju okoljskih problemov. Po izdelavi eko delavnic so vzgojiteljice oblikovale modelne delavnice, ki se vklaplajo v koncept delovanja. Za študente, ki so sodelovali pri ustvarjanju delavnice, je bilo izvedeno posebno usposabljanje, s katerim so postali eko ambasadorji.

4. ŠLEZIJSKI SOLIDARNI MLADI V AKCIJI - cilj projekta je bil podpreti mlade v posebej težkem položaju, kot npr. mlade ki bivajo v ustanovah, in invalide, pri pridobivanju in izboljšanju socialnih veščin, pomembnih na trgu dela. V okviru projekta so bile izvedene delavnice za mlade o mehkih veščinah, nato pa je skupina zahvaljujoč majhnim donacijam izvajala svoje družbene aktivnosti. Mladi so svoje projekte izvajali sami, s čimer so pridobljena znanja in veščine lahko uporabili v praksi ter s tem povečali svojo vključenost v družbi. Izkazala se je njihova ustvarjalnost in pripravljenost za aktivno sodelovanje v družbenem življenju. Skupaj smo v okviru projekta podprli 195 mladih, starih od 15 do 19 let, od katerih se je vsak udeležil 15 delavnic.

Navedene aktivnosti so nam omogočile pridobivanje izkušenj pri izvajanju ekoloških projektov, ki uporabljajo dobrine narave iz lokalnih virov, spodbujajo in dvigujejo raven okoljske vzgoje otrok, mladine, starejših in lokalne skupnosti, motivirajo ohranjanje naravnega okolja ter oblikujejo ekološke odnose med prebivalci Šlezije.

V svetu, ki ga zaznamujejo hitre podnebne spremembe, nastajajoči okoljski problemi in nujna potreba po trajnosti, strategija “Green Three Seas for the Youth” predstavlja načrt za opolnomočenje mladih, da aktivno prispevajo k trajnostni prihodnosti našega planeta. Ta strategija poudarja nujnost celostnega pristopa k podnebnim spremembam in okoljski vzgoji ter spodbuja aktivno udeležbo mladih v procesu okoljskega odločanja. Verjamemo v opolnomočenje mladih danes, da postanejo voditelji jutrišnjega dne, da oblikujejo trajnostno, vključujočo in odporno prihodnost.

Poglavje I, “Zeleni trg dela”

se osredotoča na nešteto priložnosti, ki so na voljo mladim v zelenih panogah in sektorjih. Od obnovljivih virov energije do trajnostnega kmetijstva se zeleni trg dela razvija in širi ter ponuja široko paleto poklicnih poti za mlade. To poglavje ponuja vpogled v različne načine, kako lahko mlajša generacija s svojimi poklicnimi odločitvami pomembno prispeva k boju proti podnebnim spremembam.

Poglavje II, “Pravičen prehod”

obravnava pravičen premik k trajnostnemu gospodarstvu, ki zagotavlja blaginjo vseh državljanov, zlasti mladih. Poudarja, da mora biti ta prehod pravičen, varovati pravice in interese delavcev in skupnosti, hkrati pa zagotoviti, da nihče ne bo zapostavljen. Poglavje se bo poglobilo v politike in strategije, ki so potrebne za pravičen prehod, in kako lahko mladi prispevajo k temu premiku in imajo od njega koristi.

Poglavje III, “Vključujoče podnebne politike”

opisuje nujnost vključujočih in demokratičnih procesov odločanja pri oblikovanju podnebnih politik. Ob priznavanju raznolikega vpliva podnebnih sprememb na različne skupnosti to poglavje poudarja pomen zagotavljanja, da se slišijo vsi glasovi, zlasti glasovi mladih. Raziskoval bo ključno vlogo, ki jo lahko imajo mladi pri oblikovanju, izvajanju in spremljanju podnebnih politik.

Poglavje IV, “Okoljsko izobraževanje”

poudarja vlogo znanja in ozaveščenosti pri spodbujanju zelene miselnosti. Zavzema se za celovito okoljsko izobraževanje kot sredstvo za opremljanje mladih z znanjem, veščinami in odnosom, potrebnim za soočanje z okoljskimi izzivi 21. stoletja. V tem poglavju bomo razpravljali o različnih izobraževalnih strategijah, pristopih in virih, ki lahko pomagajo pri vcepljanju globljega razumevanja in spoštovanja našega okolja med mladimi.

“Green Three Seas for the Youth” je vabilo mladim povsod, da se aktivno vključijo v ustvarjanje trajnostne prihodnosti zase in za prihodnje generacije. Ta strategija ponovno potrjuje integralno vlogo mladih pri doseganju uravnoteženega in harmoničnega sobivanja z naravo ter ponuja jasno pot do pomembnega vpliva.

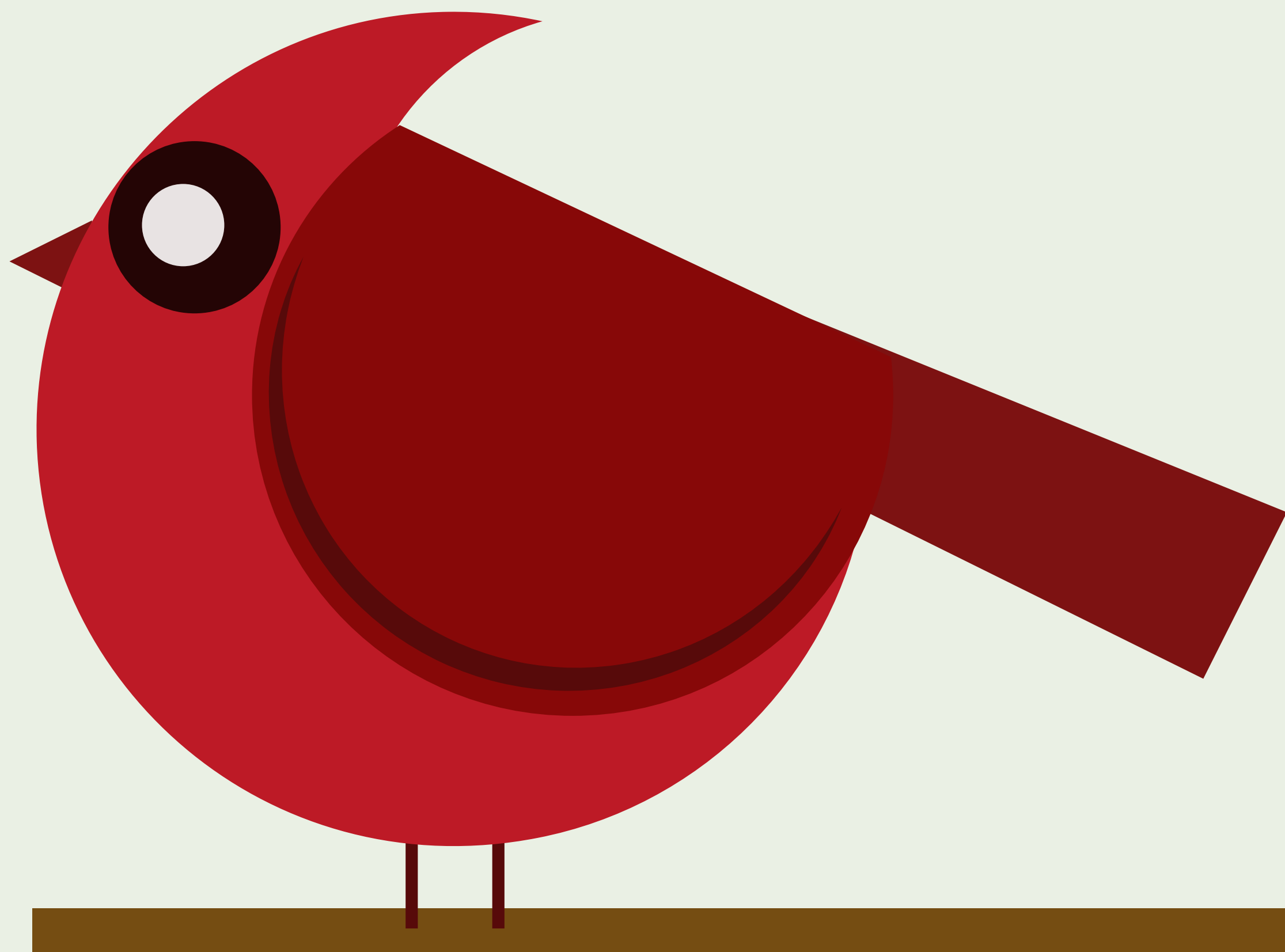

Ključne ugotovitve poročila:

- ☉ Zaprto krožno gospodarstvo: poročilo govori o tem, da moramo manj zavreči in ponovno uporabiti stvari. To pomeni popravilo razbitih predmetov, recikliranje odpadkov ter ponovno uporabo starih stvari.
- ☉ Okoljska znanost : okoljsko izobraževanje zajema velik del poročila. Avtorji poudarjajo, da moramo vsi vedezi več, kako zaščititi naš planet.
- ☉ Podnebna politika za vse: poročilo poudarja, da mora podnebna politika upoštevati različne skupine ljudi, tako da je ta podnebna politika pravična do vseh.
- ☉ Pošteni prehod: avtorji poudarjajo, da je potrebno zagotoviti spremembe v gospodarstvu na način, ki bo pošten do vseh. Ko prehajamo v zeleno gospodarstvo, moramo pri tem imeti v mislih tudi dobrobit delavcev in da nihče ne bo prikrajšan.
- ☉ Majhni koraki za okolje : poročilo našteva preproste stvari, ki jih med delom lahko počnemo, da s tem pomagamo okolju, kot je npr. Ugašanje luči, ko ni nikogar v pisarni ali uporabljati manj skodelic za enkratno uporabo. Tudi majhne stvari lahko veliko pomagajo.
- ☉ Podpora ranljivim družbenim skupinam: poročilo poudarja, da mora zakon zaščititi ranljive osebe in da morajo le-te enakopraven dostop do sodstva in pravico imeti svoje mnenje o zadevah, ki se tičejo njih.
- ☉ Skrb za naravne vire: poročilo govori o pomenu odgovornega ravnanja z naravnimi viri, da ne zapravljamo stvari po nepotrebnem in uporabimo pamet pri tem.
- ☉ Ekonomska rast in okolje: poročilo pravi, da moramo upoštevati, kako rast ekonomije vpliva na okolje. Ne smemo gledati na vse le skozi denar, temveč tudi na to, kako naša dejanja vplivajo na planet.
- ☉ Boj zoper zeleno zavajanje: poročilo poudarja potrebo po boju zoper zeleno zavajanje, prakso, ki zavaja potrošnike o resničnih okoljskih učinkih produktov in dejanj podjetij. Strožja regulacija in strožji standardi so potrebni za ločevanje med resničnimi trajnostnimi ukrepi ter praznimi marketinškimi obljubami.
- ☉ Promocija zelenih poklicev : potreba po ustvarjanju zelenih poklicev, ki ne le prispevajo k zaščiti okolja, temveč tudi promovirajo trajnostni družbeno-ekonomski razvoj. Bodoči trg dela bi se moral osredotočiti na ustvarjanje poklicev v panogah, ki podpirajo energetska učinkovitost, obnovljive vire energije, trajnostno upravljanje z odpadki ter zaščito biodiverzitete.

The Pobuda Treh morij, Evropski zeleni dogovor in mladi

Definicija in namen Pobude Treh morij

Pobuda Treh morij je politični in kulturni projekt, ki sta ga začela poljski predsednik in hrvaška predsednica leta 2015. Vključuje članice EU med Baltskim, Črnim in Jadranskim morjem - Poljska, Češka, Slovaška, Madžarska, Romunija, Bolgarija, Slovenija, Hrvaška, Avstrija, Litva, Latvija in Estonija. Glavni cilj pobude je okrepiti gospodarsko, infrastrukturno in energetske sodelovanje ter povečati politično kohezijo med državami članicami, kar naj bi pripeljalo do hitrejšega razvoja regije in zmanjšanja razlik z zahodnim delom celine.

Sodelovanje v okviru Evropskega zelenega dogovora

🌀 Evropski zeleni dogovor je ambiciozen načrt Evropske komisije za preoblikovanje držav članic v podnebno nevtrarno gospodarstvo do leta 2050. Z različnimi viri energije in neenakomerno stopnjo gospodarskega razvoja lahko države Treh morij pomembno prispevajo k temu cilju z:

🌀 Izmenjavo izkušenj in najboljših praks na področju energetske učinkovitosti in obnovljivih virov energije.

🌀 Čezmejnem sodelovanjem pri razvoju elektroenergetskih omrežij in infrastrukture za prenos obnovljive energije.

🌀 Usklajevanjem dejavnosti na inovativnih projektih, kot so pametna omrežja, shranjevanje energije in čisti transport.

🌀 Povečanjem potenciala proizvodnje obnovljivih virov energije s skupnimi naložbami in infrastrukturnimi projekti.

Izzivi in priložnosti

Izzivi:

☞ Heterogenost gospodarstev: države Pobude Treh morij se razlikujejo po stopnji gospodarskega razvoja in strukturi energetskega sektorja, kar lahko ovira enoten pristop k Zelenemu dogovoru.

☞ Financiranje: Visoki stroški tranzicije zahtevajo dostop do znatnih finančnih virov, kar je izziv zlasti za manj premožne države v regiji.

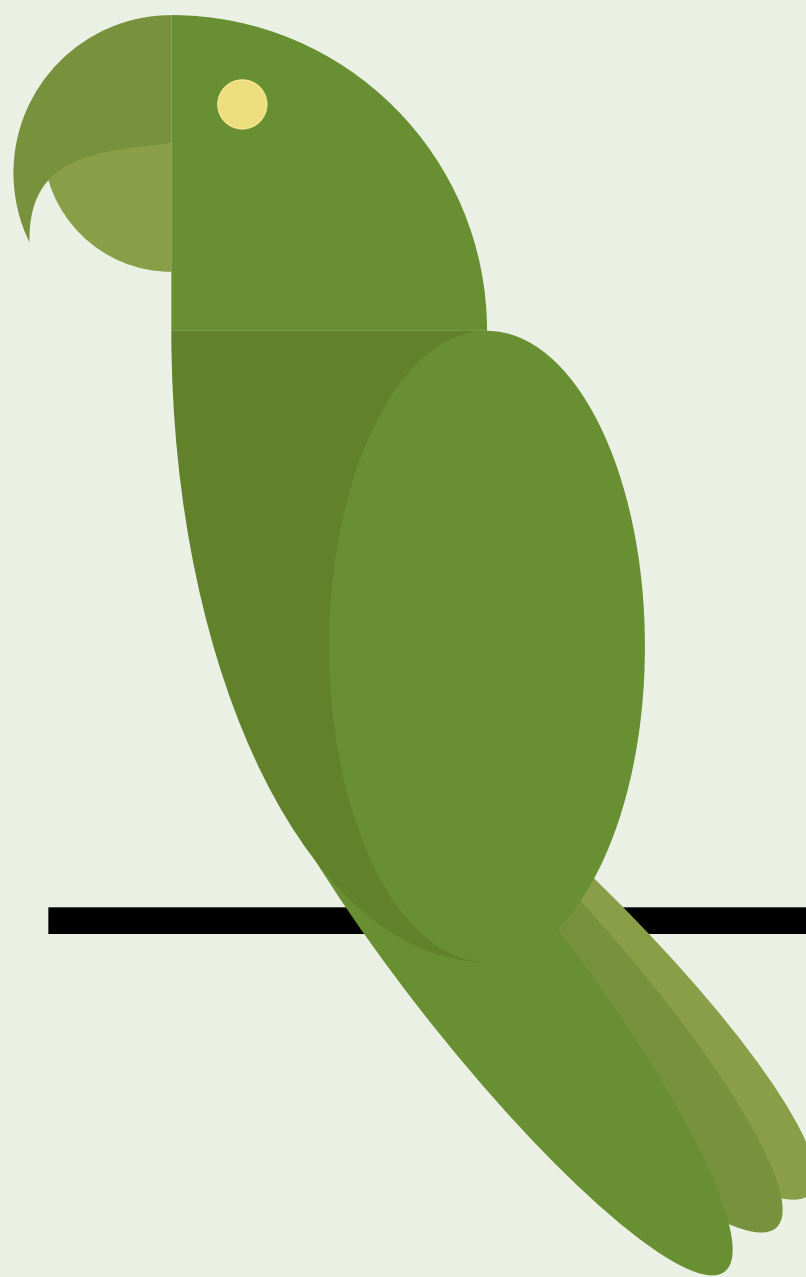
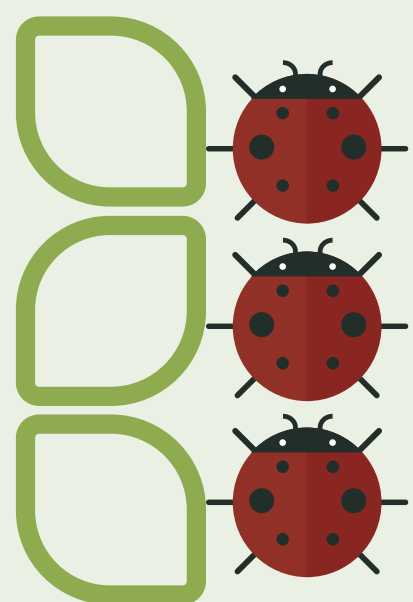
☞ Javna sprejemljivost: Energetski prehod zahteva tudi spremembe v družbeni zavesti in obnašanju, kar je dolgotrajen in zahteven proces.

Priložnosti:

☞ Regionalno sodelovanje: Pobuda Treh morij daje priložnost za usklajevanje aktivnosti, ki lahko pospešijo uvajanje novosti in učinkovitejšo porabo sredstev EU.

☞ Nove tehnologije: regija ima priložnost postati vodilna sila na določenih tehnoloških področjih, kot so tehnologije, povezane z zajemanjem in shranjevanjem CO₂ ali razvojem elektromobilnosti.

☞ Privabljanje naložb: politike zelene preobrazbe lahko pritegnejo nove naložbe, domače in tuje, tudi iz zasebnega sektorja.

Skratka, Pobude Treh morij ima potencial, da postane ključni element pri doseganju ciljev evropskega zelenega dogovora. Z učinkovitim sodelovanjem in izmenjavo tehnološkega znanja lahko državi pomagata pospešiti energetski in okoljski prehod v regiji. Medsebojna podpora med državami članicami lahko okrepi tudi položaj srednje in vzhodne Evrope na zemljevidu podnebne politike EU.

Prihodnost Pobude Treh morij v kontekstu Zelenega dogovora

Prihodnost Pobude Treh morij v okviru Evropskega zelenega dogovora izgleda kot priložnost za sinergije akcij na več nivojih:

☞ Integracija energetskega trga: Sodelovanje lahko prinese integracijo energetskega trga, kar omogoča učinkovitejše upravljanje in distribucijo energetskih virov.

☞ Razvoj čiste tehnologije: države trilaterale lahko postanejo središče inovacij za čiste tehnologije, zlasti ko gre za shranjevanje energije, biogoriva ali rešitve za energetsko učinkovitost.

☞ Gradnja infrastrukture: pomemben vidik je tudi nadgradnja in širitev infrastrukture, ki bi podpirala zelene vire energije in prispevala k zmanjšanju emisij.

Pobuda Treh morij se v soočenju z evropskim zelenim dogovorom sooča s priložnostjo, da spremeni izzive v razvojne priložnosti. S pravilnim upravljanjem, naložbami ter politično in družbeno zavezanostjo lahko te države igrajo pomembno vlogo pri doseganju podnebnih in energetskih ciljev EU, hkrati pa spodbujajo svoja gospodarstva in povečujejo mednarodno konkurenčnost. Preobrazba v trajnostno prihodnost je zahteven proces, vendar lahko s sodelovanjem in odločnostjo Pobuda Treh morij prispeva h izgradnji zelene, inovativne in uspešne Evrope.

Vloga mladih v implementaciji Evropskega zelenega dogovora

Glede na globalne izzive podnebnih sprememb je Evropski zeleni dogovor ambiciozna pobuda za preoblikovanje Evropske unije v sodobno, z viri gospodarno in konkurenčno gospodarstvo, ki bo doseglo podnebno nevtralnost do leta 2050. Doseganje tega cilja zahteva zavezanost na več ravneh – od oblikovalcev politik, podjetij ter vse do posameznih državljanov. Posebno pomembno vlogo v tem procesu imajo mladi, katerih entuziazem, inovativnost in odločenost za doseganje trajnostnega razvoja so neprecenljivi. Mladi, ki niso le koristniki prihodnjih sprememb, ampak tudi aktivni udeleženci v njih, prinašajo sveža spoznanja in inovativne ideje, ki lahko pomembno prispevajo k uspehu Evropskega zelenega dogovora.

Mladi so prihodnost Evrope. Njihovo sodelovanje je bistvenega pomena za uspešen energetski in okoljski prehod. Mladi imajo nove ideje in svež pogled na svet. Njihovo sodelovanje lahko pomaga pri iskanju novih rešitev in širjenju okolju prijaznega odnosa. Tukaj je nekaj argumentov za vključevanje mladih v izvajanje Evropskega zelenega dogovora:

- ☞ Mladi se bolj zavedajo okoljskih in trajnostnih vprašanj- študije so pokazale, da se mladi bolj zavedajo tveganj podnebnih sprememb ter trajnosti kot starejše generacije.
- ☞ Mladi so bolj pripravljeni ukrepati - Mladi so bolj pripravljeni biti vključeni v okoljske projekte.
- ☞ Mladi imajo nove ideje in svež pogled na svet - mladi lahko pomagajo najti nove rešitve in razširiti boljši odnos do okolja.

Vloga mladih v implementaciji Evropskega zelenega dogovora

1. Mladi kot katalizator spremembe

Mladi so s svojo energijo, kreativnostjo in odprtostjo za novice naravni katalizatorji sprememb. Prav mladi so pogosto tisti, ki so na čelu protestov in demonstracij ter zahtevajo ukrepanje v imenu okolja. Primer so globalne podnebne stavke, ki jih je navdihnila Greta Thunberg. Takšna dejanja mobilizirajo družbo in pritiskajo na odločevalce ter pospešujejo implementacijo zelenih rešitev.

3. Inovacije in zelene tehnologije

Mladi so pogosto pionirji novih tehnologij. Podpirajo razvoj in implementacijo zelenih inovacij, kot so aplikacije za spremljanje porabe energije, platforme za izmenjavo stvari ali rešitve urbane mobilnosti. Na ta način prispevajo k ustvarjanju trajnostnega gospodarstva, ki temelji na zelenih tehnologijah.

5. Medgeneracijsko sodelovanje

Medtem ko imajo mladi ključno vlogo pri izvajanju evropskega zelenega dogovora, je pomembno tudi graditi mostove med generacijami. Sodelovanje z izkušenimi strokovnjaki, aktivisti in oblikovalci politik omogoča združevanje svežega pogleda mladih z znanjem in izkušnjami starejših generacij.

2. Okoljsko izobraževanje in ozaveščanje

Mladi so tista generacija, ki ima od dostopa do informacij največ koristi. Zahvaljujoč okoljski vzgoji v šolah in dostopu do znanja na internetu, se mladi vedno bolj zavedajo okoljskih tveganj. To zavedanje se izraža v vsakodnevnih odločitvah – od potrošnje do načina potovanja.

4. Aktivizem in vključenost v skupnost

Mladi so vključeni v različne družbene pobude, od lokalnih projektov do globalnih kampanj. S prostovoljstvom, aktivnostjo v nevladnih organizacijah ali ustvarjanjem okoljskih start-upov, mladi prispevajo k ciljem Evropskega zelenega dogovora na različnih ravneh.

6. Mladi v voditeljski in odločevalski vlogi

Mladi so vedno bolj vključeni v procese odločanja na različnih ravneh – od lokalnih mladinskih svetov, svetovalnih odborov pa vse do institucij EU. Zaradi njihove perspektive, svežega pogleda in nepodkupljivega stališča do okoljskih vprašanj, so neprecenljivi partnerji v dialogu o prihodnosti.

7. Mladi in ekonomija

Mladi niso samo potrošniki, ampak tudi podjetniki. Vse pogosteje ustanavljajo startupe in podjetja po načelih trajnostnega razvoja. S svojimi poslovnimi aktivnostmi inovirajo rešitve, ki prispevajo k ciljem Evropskega zelenega dogovora.

9. Mladi, znanost in raziskave

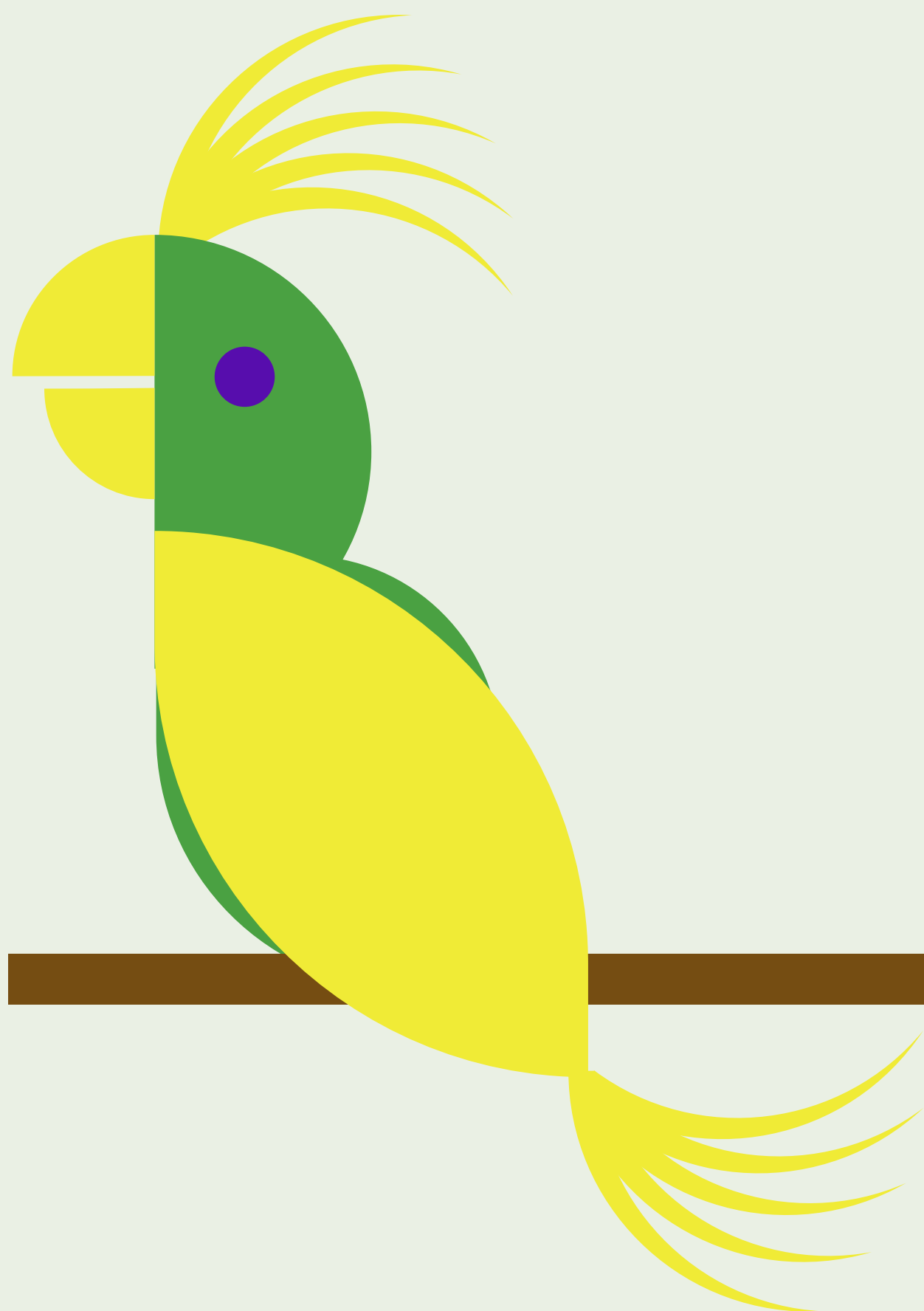
Mladi znanstveniki, študenti in doktorji znanosti izvajajo raziskave, ki prispevajo k razumevanju kompleksnih ekoloških in podnebnih procesov. Njihovo delo pogosto vpliva na politične odločitve in strategije za izvajanje evropskega zelenega dogovora.

8. Mladi, kultura in mediji

Mladi imajo velik vpliv na popularno kulturo in medije. Z ustvarjanjem in konzumiranjem teh vsebin promovirajo okoljske vrednote, vplivajo na percepcijo širše javnosti in oblikujejo družbeni odnos do okolja.

10. Mladinsko in vrstniško izobraževanje

Mladi imajo edinstveno sposobnost povezovanja s svojimi vrstniki. Z izobraževanjem, delavnicami in akcijami, ki jih vodijo mladi za mlade, okoljsko sporočilo doseže široko občinstvo na pristen in prepričljiv način.

Primeri vključenosti mladih v implementacijo Evropskega zelenega dogovora:

Sodelovanje v javnih posvetih

Leta 2022 je Evropska komisija izvedla javno posvetovanje o predlogu reforme trgovanja s pravicami emisij. V tem posvetovanju je sodelovalo več kot 200.000 ljudi, vključno s številnimi mladimi. Mladi so izrazili podporo reformi in podali številne predloge, ki bi jo lahko izboljšali.

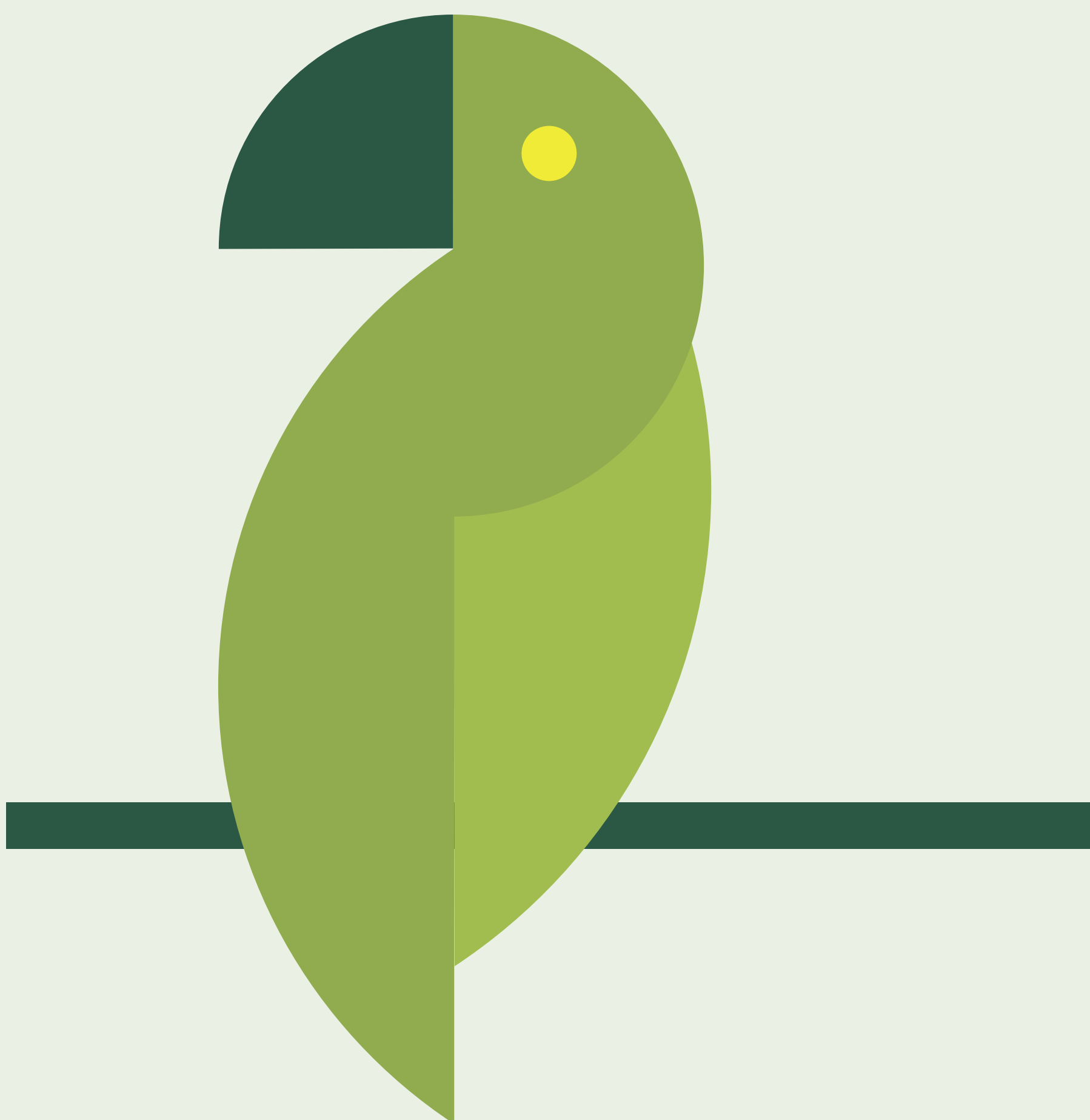
Promocija odnosa do okolja

Mladi spodbujajo okoljevarstveni odnos med vrstniki. Delijo svoje znanje in izkušnje, da spodbudijo druge k delovanju za zaščito okolja. Mladi organizirajo informativne akcije, družabne akcije ali izobraževalne dogodke.

Angažiranje v aktivnostih NVO

Mladi so aktivno vključeni v okoljske nevladne organizacije. Na Poljskem je veliko takih organizacij, kot so Greenpeace, WWF ali Klub Gaja. Mladi se v njihove aktivnosti vključujejo na različne načine, na primer z udeležbo na protestnih akcijah, prostovoljstvom ali izobraževalnimi aktivnostmi.

Primeri aktivnosti mladih v Evropskem zelenem dogovoru:

Mladinski podnebni svet pri Evropski Komisiji

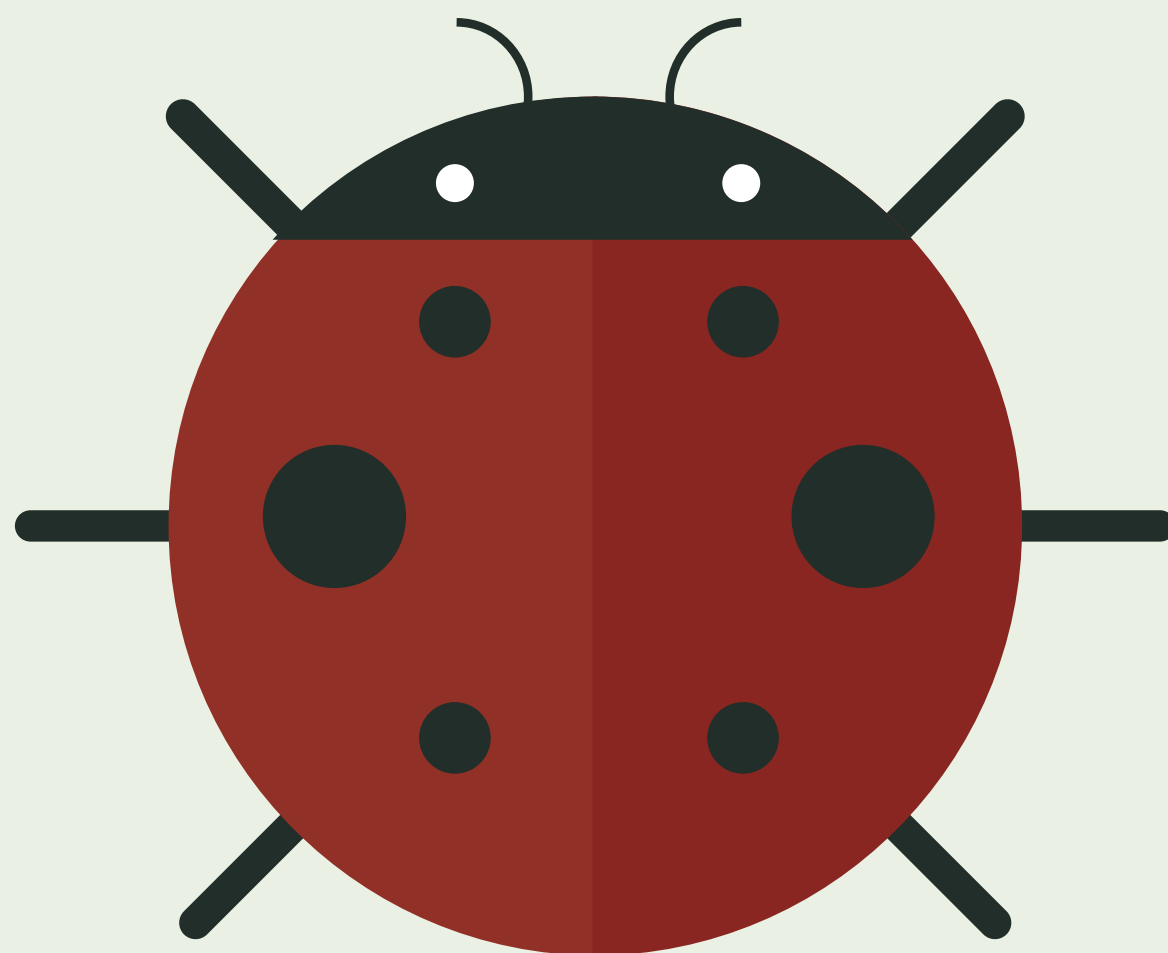
Podnebni svet mladih (Youth Climate Council) Evropske Komisije je skupina mladih, ki Evropski komisiji svetuje o vprašanjih podnebja in trajnosti. Svet je bil ustanovljen leta 2020 in ga sestavlja 20 mladih iz vse Evrope. Je platforma, ki mladim omogoča aktivno sodelovanje pri oblikovanju podnebne politike EU.

Podnebna stavka mladih

Podnebna stavka mladih je mednarodno družbeno gibanje, ki organizira proteste za podnebno ukrepanje. Gibanje je leta 2018 ustanovila Greta Thunberg in si je hitro pridobilo priljubljenost med mladimi po vsem svetu. Je izraz nezadovoljstva mladih zaradi premajhnega podnebnega ukrepanja. Gibanje je povzročilo večjo ozaveščenost javnosti o podnebnih spremembah in večji pritisk na oblikovalce politik.

Iniciativa generacije EU

Iniciativa generacije EU (GenerationEU Initiative) je program, ki podpira mlade v podnebni akciji. Začel se je leta 2020 in je financiran iz Sklada EU za obnovo. Pobuda podpira projekte, ki jih izvajajo mladi na področju obnovljivih virov energije, energetske učinkovitosti ali varstva podnebja.

Pomen vključenosti mladih

- 1. Zeleni klubi in organizacije** - Z ustanovitvijo okoljskih klubov lahko mladi navdihujejo druge in ustvarjajo skupnost, ki temelji na skupnih okoljskih vrednotah. Takšne dejavnosti spodbujajo trajnostni odnos med vrstniki in vplivajo na celotne skupnosti.
- 2. Lokalne iniciative** - Čistilne akcije ali sajenje dreves neposredno vplivajo na lokalno okolje, zaradi česar je čistejše in prijaznejše za prebivalce. Takšna dejanja učijo odgovornosti za svet okoli nas.
- 3. Zeleni transport** - Z izbiro zelenih načinov prevoza mladi ne skrbijo le za okolje, ampak promovirajo zdrav način življenja in spodbujajo druge k podobnim odločitvam.
- 4. Trajnostna potrošnja** - Zavestno nakupovanje lahko znatno zmanjša naš ogljični odtis. S spodbujanjem takšnih odnosov mladi vplivajo na smer potrošniškega trga.
- 5. Zelene iniciative na delovnem mestu** - Celo majhne spremembe, kot je ločevanje odpadkov, imajo lahko pomembne koristi za okolje. Mladi kot nova delovna sila lahko naredijo te spremembe na delovnem mestu.
- 6. Digitalne aktivnosti** - V digitalni dobi imajo mladi močan vpliv v družbenih omrežjih. S promocijo zaščite okolja si lahko pridobijo široko občinstvo.
- 7. Zeleni dogodki** - Z izvajanjem zelenih dogodkov, lahko mladi promovirajo trajnostne rešitve v praksi.
- 8. Ekološko prostovoljstvo** - Pri delu z okoljskimi organizacijami mladi pridobivajo izkušnje, ki jih lahko izkoristijo na svoji prihodnji poklicni poti.
- 9. Zelena moda** - s spodbujanjem trajnostne mode lahko mladi vplivajo na oblačilno industrijo, ki je eden glavnih virov onesnaževanja. Popravilo, recikliranje in ponovna uporaba oblačil zmanjšajo potrebo po izdelavi novih oblačil, kar povzroči manjšo porabo virov in manj odpadkov.
- 10. Zeleno kuhanje** - s promocijo lokalnih in sezonskih pridelkov lahko mladi vplivajo na razvoj lokalnih kmetij in zmanjšajo emisije CO₂, povezane s prevozom hrane na dolge razdalje. Poleg tega ima izogibanje zavrženi hrani neposreden vpliv na zmanjševanje količine odpadkov.
- 11. Zeleno potovanje** - z izbiro ekoturizma ali trajnostnega potovanja, lahko mladi podpirajo lokalne skupnosti in varujejo okolje. Ta pristop poudarja zaščito narave in kulture krajev, ki jih mladi obišejo.
- 12. Zeleno izobraževanje** - Udeležba na tečajih in usposabljanjih iz ekologije omogoča mladim, da pridobijo znanje, ki ga lahko nato uporabijo v praksi, tako v poklicnem kot zasebnem življenju.

13. Zelena politika - Z vključevanjem v politiko imajo mladi možnost vplivati na oblikovanje okoljske politike na različnih ravneh oblasti.

14. Zelene površine - Ustvarjanje zelenih površin, kot so vrtovi na strehah in zelene stene, ne prispeva le k izboljšanju kakovosti zraka, ampak vpliva tudi na psihično dobro počutje stanovalcev.

15. Zelena energija - S spodbujanjem obnovljivih virov energije lahko mladi pripomorejo k zmanjšanju izpustov toplogrednih plinov in spodbujajo razvoj okolju prijaznih tehnologij.

16. Zeleni izzivi - Z organizacijo in sodelovanjem v različnih izzivih, kot je »Teden brez plastike«, lahko mladi okoljsko ozaveščajo svoje vrstnike in jih navdušijo za ukrepanje.

17. Zelena skupnost - Z gradnjo skupnosti, ki temelji na zelenih vrednotah, lahko mladi sodelujejo pri varovanju okolja in izmenjujejo izkušnje.

18. Zelene umetniške iniciative - Z umetnostjo, kot je glasba, slikarstvo ali gledališče, lahko mladi posredujejo pomembna okoljska sporočila in na čustven in navdihujoč način dosežejo široko občinstvo.

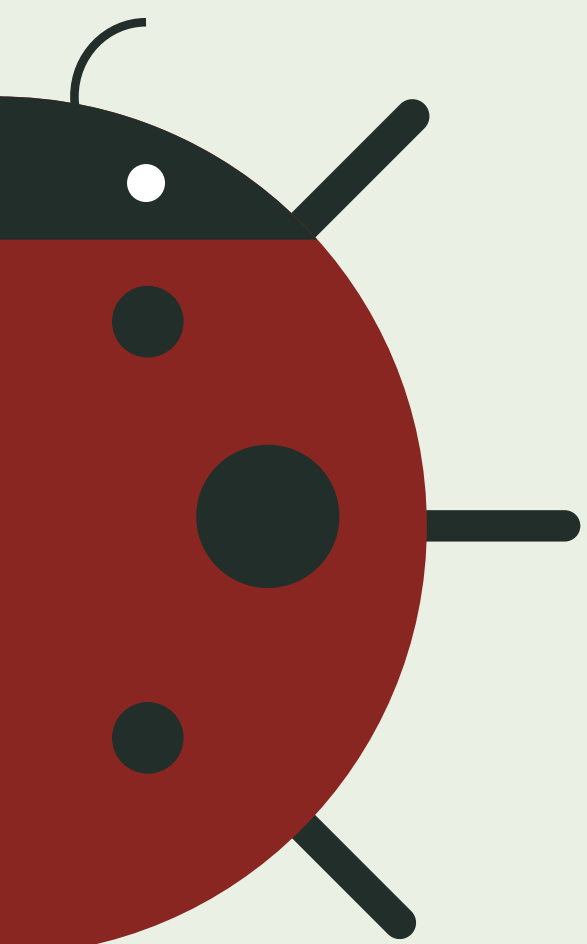
19. Zeleno podjetništvo - Z ustanavljanjem zelenih podjetij lahko mladi ponudijo izdelke in storitve, ki niso le dobičkonosni, temveč tudi okolju prijazni.

20. Zelene izobraževalne iniciative - Ustvarjanje in spodbujanje izobraževalnih programov, namenjenih otrokom in mladim, ki se osredotočajo na ekologijo, pomaga oblikovati okolje mentalno zavedanje že od zgodnjega otroštva.

21. Zeleni športi - Organiziranje in udeležba na zelenih športnih prireditvah, kot so tek ali kolesarski reliji, ki promovirajo zdrav življenjski slog in skrb za okolje.

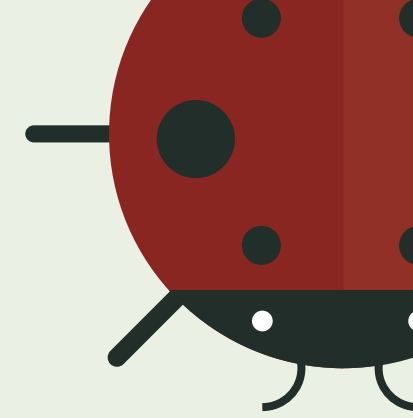
22. Zeleni bivalni prostori - Adaptacija domov in stanovanj na trajnosten način z uporabo rešitev, kot so kompostiranje, zbiranje deževnice ali namestitvev sončnih kolektorjev.

23. Zelena družbena akcija - Organiziranje družbenih kampanj za ozaveščanje javnosti o okoljskih tveganjih in spodbujanje delovanja za varstvo okolja.

Mladi s svojim aktivizmom, strastjo in odločnostjo niso le koristniki aktivnosti Evropskega zelenega dogovora, ampak tudi eden glavnih akterjev v procesu. Zaradi njihove predanosti, inovativnosti in sposobnosti mobilizacije skupnosti so nepogrešljivi v boju za trajnostno prihodnost Evrope. Podpiranje njihovih pobud, poslušanje njihovih glasov in vključevanje njihovih perspektiv v procese odločanja so ključnega pomena za uspeh pri doseganju ambicioznih zelenih ciljev.

Vloga Erasmus+ v implementaciji Evropskega zelenega dogovora

Program Erasmus+ je eden najbolj znanih in najuspešnejših programov Evropske unije, namenjen spodbujanju izobraževalne mobilnosti in mednarodnega sodelovanja. Čeprav je njegov glavni poudarek na izobraževanju in razvoju mladih, ima lahko Erasmus+ ključno vlogo pri izvajanju evropskega zelenega dogovora. Poglejmo si na kakšen način.

1. Okoljsko izobraževanje

Preko študentskih izmenjav in usposabljanj Erasmus+ imajo mladi priložnost spoznati okoljske prakse v različnih državah. Znanje, pridobljeno na takih potovanjih, se pogosto pretvori v lokalne okoljske pobude in projekte, ko se vrnejo v domovino.

2. Mednarodno sodelovanje

Erasmus+ spodbuja sodelovanje med univerzami, nevladnimi organizacijami in drugimi institucijami iz različnih držav. Skupni projekti in pobude se lahko osredotočajo na okoljske rešitve, izmenjavo izkušenj in najboljših praks na področju trajnostnega razvoja.

3. Promocija trajnostne mobilnosti

Medtem ko Erasmus+ spodbuja potovanja, je vse večji poudarek na trajnostni mobilnosti. Promovira se potovanje z vlakom namesto z letalom, javni prevoz in kolesa ter organizirajo izobraževanja in delavnice o zelenem življenjskem slogu v tujini.

4. Večja okoljska ozaveščenost

Udeleženci programa Erasmus+ imajo priložnost opazovati, kako se različne države in skupnosti spopadajo z okoljskimi izzivi. Takšne izkušnje krepijo okoljsko ozaveščenost in motivirajo okoljsko delovanje.

5. Erasmus+ in zelene inovacije

Program Erasmus+ financira raziskovalne projekte in inovativne pobude, ki se osredotočajo na ekologijo in trajnost. Študenti, raziskovalci in strokovnjaki sodelujejo pri ustvarjanju novih rešitev, ki podpirajo cilje Evropskega zelenega dogovora.

6. Gradnja mreže zelenih voditeljev

Udeleženci programa Erasmus+ pogosto postanejo ambasadorji ideje trajnostnega razvoja v svojih skupnostih. Skupni čas v tujini, izmenjava izkušenj in vzpostavljeni odnosi spodbujajo oblikovanje mreže mladih voditeljev, ki bodo v prihodnosti sodelovali pri ekoloških projektih v evropskem merilu.

7. Predstavitev zelene agende na univerzi

Številni udeleženci programa Erasmus+ po vrnitvi v domovino postanejo aktivisti na svojih univerzah in spodbujajo zelene pobude, kot so recikliranje, trajnostni transport ali zmanjšanje porabe plastike. Zaradi tega so univerze bolj zelene in odgovorne.

8. Erasmus+ in lokalne skupnosti

Od programa Erasmus+ nimajo koristi samo študenti. Številni projekti so namenjeni učiteljem, trenerjem ali mladinskim delavcem, ki po vrnitvi prenesejo pridobljeno znanje v svoje lokalne skupnosti in tako prispevajo k ciljem Evropskega zelenega dogovora na lokalni ravni.

9. Promocija zelene ekonomije

Zahvaljujoč programu Erasmus+ imajo mladi priložnost spoznati podjetja in organizacije, ki se ukvarjajo z zelenimi tehnologijami, obnovljivimi viri energije ali ekološkim kmetijstvom. Takšne izkušnje jih lahko navdihnejo, da izberejo kariero v sektorju zelenega gospodarstva ali ustanovijo lastna zelena zagonska podjetja.

10. Erasmus+ kot sredstvo podnebne diplomacije

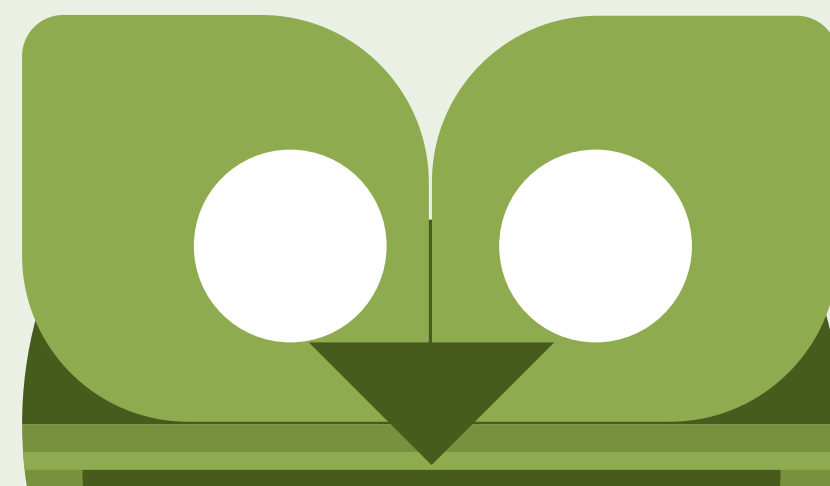
Erasmus+ lahko služi kot platforma za razprave in sodelovanje o podnebni politiki na mednarodni ravni. Skupni projekti, konference in delavnice, ki se osredotočajo na ekologijo, lahko prispevajo k oblikovanju soglasja in skupnega pristopa k globalnim podnebnim izzivom.

11. Zelene iniciative v študentskih domovih

Erasmus+ sodelovanje vodi do izmenjave najboljših praks med univerzami. Številne univerze uvajajo inovativne zelene rešitve, kot so sistemi za zbiranje deževnice, zelene strehe ali sončne celice. Zahvaljujoč programu Erasmus+ se te ideje hitro širijo in prilagajajo v različnih delih Evrope.

12. Erasmus+ in kultura trajnostne potrošnje

Študente v tujini spodbujajo k raziskovanju lokalnih trgov, uživanju lokalnih in sezonskih izdelkov ter izogibanju pretiranemu potrošništvu. Takšna doživetja oblikujejo okolju prijazen odnos, ki ga udeleženci programa odnesejo s seboj domov.

13. Mreženje in izgradnja skupnosti

Erasmus+ ne omogoča le individualnih izkušenj, ampak spodbuja tudi mednarodne mreže ljudi, ki jih zanima okoljevarstvo. Te skupnosti pogosto sprožijo skupne projekte, kampanje ali zagonska podjetja za spodbujanje trajnosti.

14. Okoljsko izobraževanje za učitelje in trenerje

Študenti niso edini, ki imajo koristi od programa Erasmus+. Učitelji, trenerji in mladinski delavci se udeležujejo posebnih tečajev in usposabljanj, ki se osredotočajo na okoljsko izobraževanje. Po vrnitvi v domovino pridobljeno znanje prenašajo na svoje učence in mentorirance.

Program Erasmus+ se razvija kot odgovor na globalne izzive našega časa. Vloga Erasmus+ pri uresničevanju Evropskega zelenega dogovora ni omejena na izobraževanje in mobilnost. Gre za celovit program, ki lahko pomaga pospešiti zeleno preobrazbo Evrope na več ravneh. Zahvaljujoč zavzetosti mladih, njihovi strasti in odločnosti Erasmus+ postaja močno orodje v boju za zeleno in trajnostno prihodnost celine. Podpora in razvoj tega programa je naložba v prihodnost, ki bo koristila ne le udeležencem, ampak Evropi kot celoti. Program Erasmus+ je odličen primer, kako lahko izobraževalne pobude prispevajo k zelenim ciljem.

Pobuda Treh morij je platforma za sodelovanje med državami srednje in vzhodne Evrope, ki se razteza od Baltika preko Jadrana do Črnega morja. Pobuda vključuje: Poljsko, Češko, Slovaško, Madžarsko, Romunijo, Bolgarijo, Litvo, Latvijo, Estonijo, Hrvaško, Slovenijo in Avstrijo. Izvajanje evropskega zelenega dogovora v teh državah predstavlja različne izzive zaradi njihovih edinstvenih gospodarskih, družbenih in geografskih razmer. Tukaj je nekaj izmed njih:

15. Erasmus+ kot platforma za globalne trajnostne razvojne cilje

Erasmus+ je v celoti usklajen z globalnimi cilji trajnostnega razvoja (SDG) OZN. S spodbujanjem okoljskega izobraževanja, trajnostne potrošnje in proizvodnje ter podnebni ukrepov Erasmus+ prispeva k tem ciljem na evropski ravni.

Poljska

☞ **Razogličanje težke in energetske industrije :** Poljska je močno odvisna od premoga, kar predstavlja izziv za zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov.

☞ **Modernizacija energetske infrastrukture:** Zamenjava zastarelih elektrarn in prenosnih omrežij s sodobnimi in tehnološko učinkovitimi.

☞ **Razvoj trajnostnega transporta:** Izboljšanje kakovosti zraka z zmanjšanjem emisij iz prometnega sektorja.

Češka

☞ **Zmanjšanje odvisnosti od premoga:** Tako kot Poljska mora tudi Češka zmanjšati svojo odvisnost od premoga in povečati delež OVE v energetske mešanici.

☞ **Energetska učinkovitost:** Prenova stavb in industrije za povečanje energetske učinkovitosti.

Slovaška

☞ **Razvoj obnovljivih virov energije:** Slovaška ima potencial obnovljivih virov energije, ki jih je potrebno zagnati.

☞ **Modernizacija transporta:** Razvoj infrastrukture za električna vozila in povečanje učinkovitosti javnega prevoza.

Madžarska

☞ **Upravljanje z vodnimi viri:** Madžarska je še posebej ranljiva na področju podnebnih sprememb glede vodnih virov.

☞ **Razogličanje in energetska učinkovitost:** Izzivi modernizacije energetskega sektorja ter izboljšanja energetske učinkovitosti.

Romunija

🌀 **Modernizacija energetskega sektorja:** Romunija se sooča s potrebo modernizacije energetskega sektorja, vključno z razvojem obnovljivih virov energije.

🌀 **Infrastrukturni razvoj:** Izboljšati transport in energetska infrastrukturo za podporo trajnostnemu razvoju.

Baltske države (Litva, Latvija, Estonija)

🌀 **Integracija energetskega trga:** Baltske države se integrirajo v evropski energetski sistem za povečanje energetske varnosti

🌀 **Razvoj obnovljivih virov energije:** Vetrna energija in biomasa sta področji razvoja.

Hrvaška in Slovenija

🌀 **Razvoj trajnostnega turizma:** varovanje obale in naravnih virov ob razvoju turizma.

🌀 **Energetska učinkovitost in razvoj obnovljivih virov energije:** Infrastrukturna modernizacija in razvoj obnovljivih virov energije.

Avstrija

🌀 **Inovacije in zelene tehnologije:** Kot razvita država, se Avstrija fokusira na inovacije in tehnologije za podporo zelenemu prehodu.

🌀 **Razvoj mestne mobilnosti:** Razvoj trajnostnega mestnega prevoza ter infrastrukture za električna vozila.

Bolgarija

🌀 **Onesnaženost zraka:** Bolgarija se sooča s problemom onesnaženosti zraka, predvsem mestih.

🌀 **Energetska učinkovitost:** izboljšati gradbeno in energetska infrastrukturo za izboljšanje učinkovitosti.

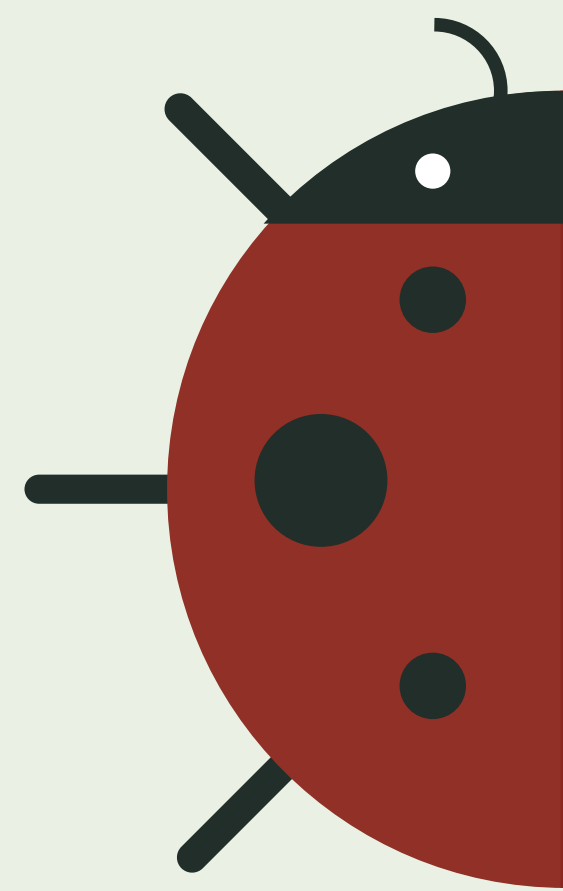
Vse te države morajo najti tudi načine za financiranje potrebnih naložb, tako iz domačih kot evropskih virov, kot je Sklad za pravični prehod. To zahteva učinkovito politiko, inovacije in mednarodno sodelovanje.

Priporočila mladih za Evropski zeleni dogovor

Spričo vse večjih izzivov podnebnih sprememb evropski zeleni dogovor ni le politični odziv, ampak tudi izraz teženj mlajše generacije, ki je odločena zahtevati trajnostno prihodnost. To poročilo odraža globoko željo mladih, da bi živeli v svetu, ki spoštuje in varuje naravno okolje, hkrati pa zagotavlja enakost, zdravje in razvojne možnosti za vse. Zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov, podpiranje obnovljivih virov energije, okoljska vzgoja, trajnostni promet, zaščita biotske raznovrstnosti in drugo – to je le nekaj pričakovanj, ki jih mladi pripisujejo voditeljem in oblikovalcem politik. V tem poročilu se osredotočamo na ta pričakovanja, da bi razumeli in poudarili, kako pomembno je, da so mladi slišani in da imajo besedo pri oblikovanju politik, ki bodo neposredno vplivale na njihovo prihodnost in prihodnost našega planeta.

1. **Zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov :** Izpusti toplogrednih plinov so glavni vzrok globalnega segrevanja. Njihovo zmanjševanje je ključno za stabilizacijo podnebja in preprečevanje katastrofalnih posledic podnebnih sprememb.
2. **Podpora obnovljivim virom energije:** Obnovljivi viri energije, kot so veter, sonce in voda, so čisti in se ne izčrpajo. Njihov razvoj zmanjšuje odvisnost od fosilnih goriv in prispeva k zmanjšanju emisij CO₂.
3. **Okoljsko izobvraževanje:** Okoljska ozaveščenost je ključna za spremembo odnosa in vedenja. Izobraževanje na tem področju omogoča mlajši generaciji, da bolje razume in ceni vrednost okolja.
4. **Trajnostni prevoz:** Promet predstavlja pomemben delež svetovnih emisij. Razvoj zelenih načinov prevoza prispeva k zmanjšanju onesnaženosti zraka in izboljšanju kakovosti življenja v mestih
5. **Zaščita biotske raznovrstnosti:** Biotska raznovrstnost je ključna za zdravje ekosistemov. Njena zaščita zagotavlja stabilnost okolja in varuje vrste pred izumrtjem.
6. **Zelena delovna mesta:** Prehod v zeleno gospodarstvo ustvarja nova delovna mesta, ki so bolj trajnostna in bolj odporna na krize.
7. **Zmanjšanje uporabe plastike:** Prekomerna poraba plastike povzroča onesnaženje oceanov in škoduje morskemu življenju. Zmanjšanje plastike pomaga zaščititi vodne ekosisteme.
8. **Podpora mladim inovatorjem:** Mladi so vir novih idej in inovacij. Podpora njihovim pobudam pospešuje razvoj trajnostnih rešitev
9. **Trajnostna potrošnja:** Pretirano potrošništvo vodi v izčrpavanje virov in onesnaževanje okolja. Spodbujanje trajnostne potrošnje pomaga ohranjati okoljsko trajnost.
10. **Prilagoditev na podnebne spremembe:** Podnebne spremembe so že realnost. Prilagoditev omogoča družbam, da se bolje spopadajo z njenimi učinki, kot so ekstremni vremenski dogodki..
11. **Mestne zelene oaze:** Zelene površine v mestih izboljšujejo kakovost zraka, zmanjšujejo učinek mestnega toplotnega otoka in povečujejo dobro počutje prebivalcev.

12. Večja vključitev lokalnih skupnosti: Aktivno sodelovanje v lokalnih skupnostih v procesih odločanja zagotavlja, da so politike ustreznejše in učinkovitejše.

13. Trajnostna hrana: Ekološko kmetijstvo in lokalni viri hrane zmanjšajo ogljični odtis in podpirajo lokalne ekonomije.

14. Varčevanje z vodo: Voda je ključni vir življenja. Varčevanje zagotavlja dostop do čiste vode in zaščito vodnega sistema.

15. Recikliranje: Gospodarstvo zaprtega kroga zmanjšuje potrebo po izkoriščanju novih virov in zmanjšuje količino odpadkov, ki gredo na odlagališča.

16. Zelene tehnologije: Naložbe v nove tehnologije prispevajo k trajnostnemu razvoju in ustvarjanju inovativnih rešitev za prihodnost.

17. Mednarodno sodelovanje: Podnebne spremembe so globalni problem. Mednarodno sodelovanje je ključ do učinkovitega ukrepanja.

18. Transparentnost: Odprta komunikacija za napredek gradi javno zaupanje in dovoljuje javnosti spremljanje in evalviranje akcij vlad.

19. Financiranje: Da dosežemo okoljske cilje, je potrebno ustrezno financirati iniciative in projekte.

20. Dolgoročna vizija : Dolgoročno načrtovanje omogoča učinkovitejše ukrepanje in zagotavlja, da so sprejete odločitve trajnostne in dobro premišljene.

21. Dostop do izobraževanja: Mladi pričakujejo dostop do kakovostnega izobraževanja, ki jih bo pripravilo na prihodnost.

22. Zaposlitvene priložnosti: Mladi po diplomi pričakujejo stabilna in nagrajujoča delovna mesta, zlasti v sektorju zelenih delovnih mest.

24. Enakopravnost in sprejem: Mladi pričakujejo družbo, ki sprejema raznolikost in promovira enakopravnost.

26. Sodelovanje v procesih odločanja: Mladi želijo biti aktivno vključeni v procese odločanja o svoji prihodnosti.

28. Podpora duševnemu zdravju: Zaradi naraščajočih težav z duševnim zdravjem mladi pričakujejo dostop do podpore in storitev za duševno zdravje.

30. Dostop do kulture: Pričakujejo, da bodo imeli dostop do različnih kulturnih oblik, kot so glasba, umetnost, gledališče in literatura.

32. Priložnosti za potovanja: Želijo raziskati svet, kulture in spoznati nove ljudi.

34. Dostop do informacij: Želijo imeti dostop do zanesljivih in najnovejših informacij glede različnih tem.

36. Zdrave zveze: Želijo si zgraditi zdrave in zadovoljne odnose z družinami, prijatelji in partnerji.

38. Support in difficult situations: Pričakujejo podporo s strani družbe in inštitucij v težkih trenutkih.

23. Dostop do zdravstvene oskrbe: Mladi si želijo zagotoviti dostop do zdravstvene oskrbe, ko jo potrebujejo.

25. Varnost: Hočejo se počutiti varne v svojem okolju, tako fizično kot tudi na spletu.

27. Dostop do tehnologije: Pričakujejo dostop do sodobne tehnologije, ki olajša učenje, komunikacijo in osebni razvoj.

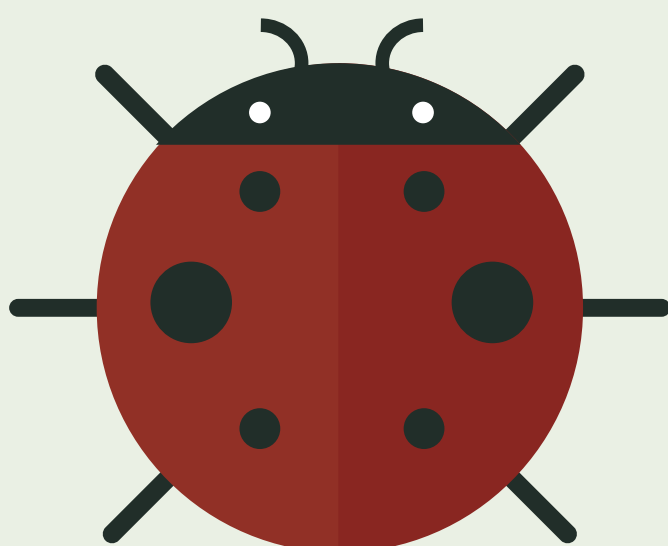
29. Možnosti za osebni razvoj: Želijo imeti možnost razvijati svoje strasti, talente in zanimanja.

31. Trajnost: Želijo živeti v družbi, ki skrbi za trajnost in prihodnost planeta.

33. Prostor za samoizražanje: Mladi želijo biti sprejeti preko lastnega izražanja, bodisi oblačilno, glede na spolno usmeritev ali njihove pogled na svet.

35. Prijazno bivanjsko okolje: Pričakujejo dostop do dosegljivih in udobnih stanovanj.

37. Možnosti za učenje tujih jezikov: V globaliziranem svetu želijo mladi imeti možnosti za učenje tujih jezikov

39. **Razumevanje s strani starejše generacije:** Želijo, da jih starejši razumejo in spoštujejo navkljub generacijskim razlikam.

40. **Možnost vpliva na prihodnost:** Mladi želijo imeti resnično besedo pri oblikovanju prihodnosti, tako lastne kot tudi prihodnosti celotne družbe.

41. **Pričakovanja:** Pričakovanja ponazarjajo potrebe mladih. Mladi želijo imeti aktivno vlogo pri oblikovanju svojega okolja in prihodnosti.

42. **Zmanjšanje porabe fosilnih goriv:** Mladi razumejo potrebo po zmanjšanju količine odpadkov na odlagališčih. Učinkovito recikliranje zmanjša pritisk na naravne vire in onesnaževanje.

43. **Recikliranje:** Mladi razumejo potrebo po zmanjšanju količine odpadkov na odlagališčih. Učinkovito recikliranje zmanjša pritisk na naravne vire in onesnaževanje.

44. **Ohranjevanje gozdov:** Gozdovi so ključnega pomena za ekološko ravnovesje, saj opravljajo naloge, kot sta skladiščenje ogljika in ohranjanje biotske raznovrstnosti. Njihova zaščita je ključna za zdravje planeta.

45. **Zmanjšanje onesnaženosti zraka:** Onesnaženost zraka vpliva na zdravje ljudi in ekosisteme. Mladi si želijo čistega zraka za svoje zdravje in dobro počutje.

46. **Trajnostna moda:** Modna industrija je ena najbolj onesnažujočih. Mladi si želijo bolj odgovorno proizvodnjo in potrošnjo oblačil.

47. **Zmanjšanje potrošnje vode:** Voda je dragocen vir in njena pretirana uporaba vodi v vodne krize. Mladi razumejo potrebo po trajnostni rabi tega vira.

48. **Zmanjšanje odpadne hrane:** Odpadna hrana ni le zapravljane virov, ampak tudi nepotreben izpust toplogrednih plinov. Mladi si želijo učinkovitejši sistem proizvodnje in distribucije hrane.

49. Zelena mobilnost: Onesnaževanje zaradi prometa je precejšnje. Mladi si želijo zelene alternative, ki so bolj trajnostne in zdrave za okolje.

50. Podpora ekološkemu kmetijstvu: Ekološko kmetovanje manj vpliva na okolje in spodbuja zdravo hrano. Mladi želijo podpirati prakse, ki koristijo ljudem in planetu.

51. Zaščita življenja v morju: Oceani so občutljivi na onesnaženje, prelov in zakisljevanje. Mladi se zavedajo svoje ključne vloge v svetovnem ekosistemu in jih želijo zaščititi.

52. Okoljsko izobraževanje: Znanje je ključ do spremembe. Mladi se želijo izobraževati o ekologiji, da bi lahko sprejemali informirane odločitve.

53. Zelene inovacije: Tehnologija in inovacije lahko pomagajo rešiti številne okoljske probleme. Mladi si želijo naložb v zelene tehnologije.

54. Zmanjšanje porabe izdelkov za enkratno uporabo: Izdelki za enkratno uporabo, zlasti plastični, resno ogrožajo okolje. Mladi želijo zmanjšati svojo porabo v korist bolj trajnostnih rešitev.

55. Povečana vključitev lokalnih skupnosti: Mladi želijo biti slišani in sodelovati v procesih okoljskega odločanja, ki bo vplivalo na njihovo prihodnost.

56. Zaščita ogroženih vrst: Izumiranje vrst je alarmantno. Mladi si želijo ukrepov za zaščito biotske raznovrstnosti.

57. Promocija trajnostne potrošnje: Pretirano potrošništvo vodi v izčrpavanje virov.

Mladi želijo spodbujati in izvajati trajnostno potrošnjo.

58. Zelene oaze v mestih: Zelene površine izboljšujejo kakovost življenja, čisti zrak in biotsko raznovrstnost v mestih.

59. Zmanjšanje kemikalij v okolju: Kemikalije lahko vplivajo na zdravje ljudi in ekosisteme. Mladi želijo omejiti svojo prisotnost v okolju.

60. Povečanje transparentnosti korporacij: Mladi želijo vedeti, kakšne prakse uporabljajo podjetja, in od njih pričakujejo, da bodo ravnali okoljsko odgovorno.

61. Promocija lokalnih iniciativ: Lokalne pobude imajo pogosto neposreden vpliv na skupnosti. Mladi želijo podpirati in sodelovati v lokalnih okoljskih aktivnostih.

62. Zelene tehnologije v izobraževanju: Mladi želijo v izobraževanje vključiti zelene tehnologije, kot so digitalni učbeniki in sončni kolektorji v šolah. Prepoznavanje njihovega vpliva na zmanjšanje porabe papirja in energije motivira njihovo uvedbo.

63. Lokalni viri energije: Spodbujanje lokalnih virov energije, kot so sončne celice, lahko zmanjša odvisnost od fosilnih goriv, kar prispeva k zmanjšanju emisij CO₂.

64. Zelena območja za rekreacijo: Zelena območja v mestih ne izboljšujejo le estetike kraja, ampak tudi prispevajo k izboljšanju kakovosti zraka in zdravja prebivalcev.

65. Trajnostni turizem: eko-turizem spoštuje okolje in lokalno kulturo, kar prispeva k trajnostnemu razvoju destinacij.

66. Zelena gradnja: Zelene zgradbe porabijo manj energije in virov, kar ima za posledico manjši ogljični odtis in nižje obratovalne stroške.

67. Zmanjšanje hrupa: Onesnaženje s hrupom negativno vpliva na zdravje in dobro počutje ljudi. Mladi si želijo mirnejšega in bolj harmoničnega okolja.

68. Zeleni javni transport: Zeleni transport, kot so tramvaji in električni avtobusi, zmanjšuje emisije toplogrednih plinov in onesnaževanje zraka v mestih.

69. Zaščita rodovitne prsti: Rodovitna prst je ključni vir, ki zagotavlja hrano in surovine. Njena zaščita je nujna za trajnostno prihodnost.

70. Ekološke kmetije: Lokalne ekološke kmetije podpirajo lokalno gospodarstvo in zagotavljajo bolj zdravo hrano brez kemikalij.

71. Zelene iniciative na delovnem mestu: Delodajalci, ki spodbujajo zelene prakse, lahko pomagajo zmanjšati svoj ogljični odtis in ustvarijo bolj zdravo delovno okolje.

72. Zeleni dogodki in festivali: Zeleni dogodki imajo manjši vpliv na okolje in spodbujajo trajnostne prakse med udeleženci.

73. Trajnostna embalaža: Embalaža za večkratno uporabo ali bio-razgradljiva embalaža zmanjšuje količino odpadkov in onesnaževanje.

74. Zmanjšati svetlobno onesnaževanje: Svetlobno onesnaženje vpliva na nočne ekosisteme in človeški dnevni ritem. Mladi si želijo odgovornejšo rabo razsvetljave.

75. Ekološke skupnosti: Ekološko zasnovane in sodelujoče skupnosti lahko prispevajo k trajnostnemu razvoju in izboljšani kakovosti življenja.

76. Trajnostno izobraževanje: Poznavanje ekologije in trajnosti mladim omogoča premišljeno odločanje in odgovorno ravnanje.

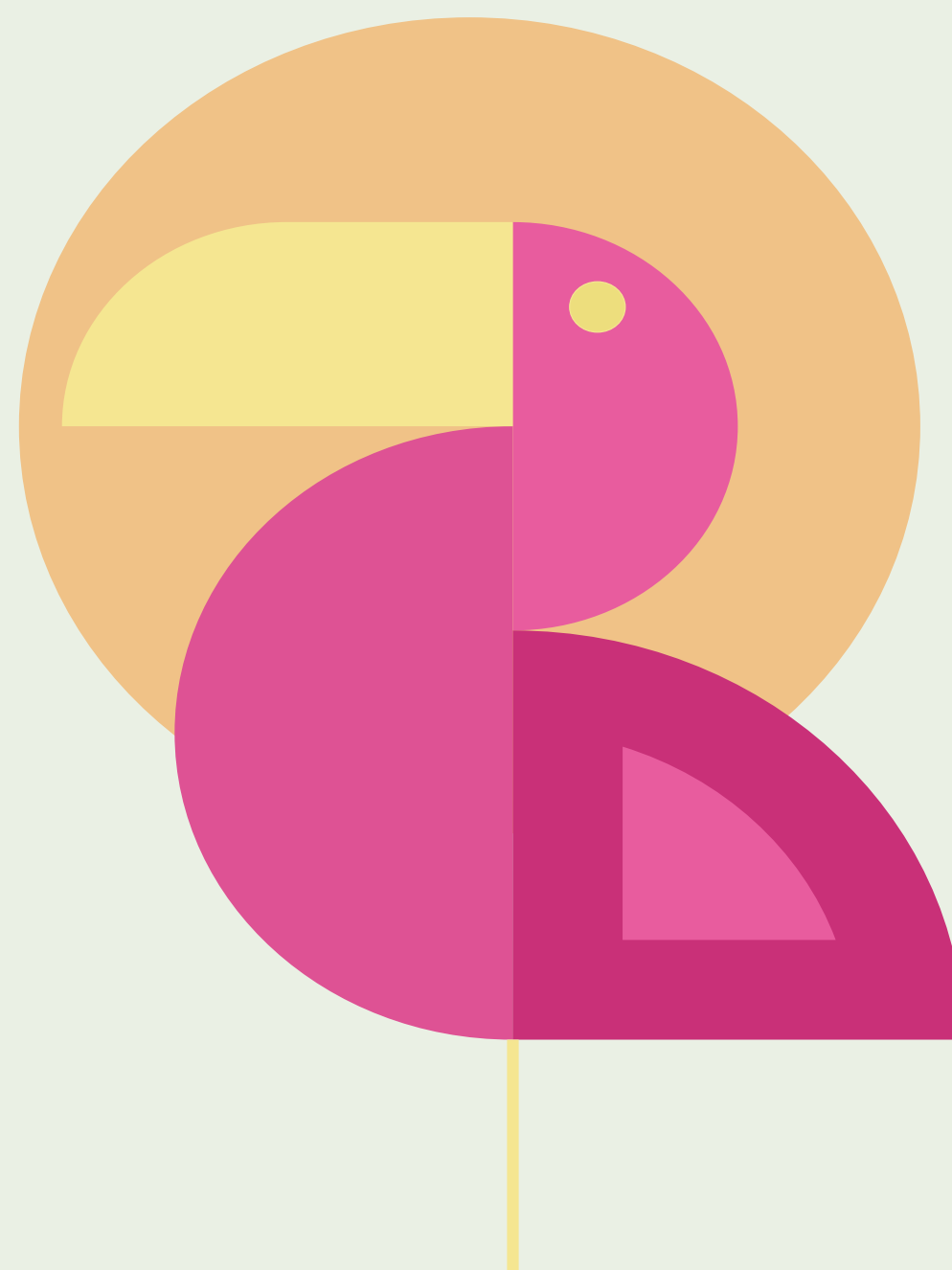
77. Zelene investicije: Naložbe v zelene projekte prispevajo k trajnostnemu razvoju in ustvarjanju delovnih mest v zelenem sektorju.

78. Trajnostni izdelki za potrošnike: Trajnostno proizvedeni izdelki imajo manjši vpliv na okolje in so pogosto bolj zdravi za potrošnike.

79. Zaščita mokrišč: Mokrišča so ključna za biotsko raznovrstnost in urejanje voda. Njihova zaščita prispeva k zdravju ekosistema.

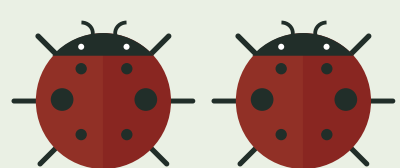
80. Zeleni vrtci in šole: Izobraževalne ustanove, ki spodbujajo zelene prakse, lahko oblikujejo odnos in vedenje prihodnjih generacij.

81. Trajnostna raba vode: Odgovorna raba vodnih virov zagotavlja njihovo razpoložljivost za prihodnje generacije in varuje vodne ekosisteme.

Če povzamemo, pričakovanja mladih glede evropskega zelenega dogovora so ambiciozna in bistvena za zdravo, pravično in trajnostno prihodnost. Mladi jasno kažejo pot naprej, od zmanjševanja odvisnosti od fosilnih goriv do spodbujanja trajnostne porabe do podpiranja inovacij in okoljskega izobraževanja. Njihovi glasovi, polni upanja in odločnosti, bi morali biti kompas za ukrepanje na vseh ravneh upravljanja. To poročilo ne le poudarja teh pričakovanj, ampak služi tudi kot poziv k ukrepanju za sedanje in prihodnje voditelje. Sodelovati moramo, da zagotovimo, da bo vsako od teh pričakovanj izpolnjeno in da bo evropski zeleni dogovor postal resničnost, ki bo mlajši generaciji omogočila, da zgradi boljši jutri zase in za svet.

Vsakodnevne zelene prakse vsakega posameznika kot prispevek k implementaciji Evropskega zelenega dogovora

Zelene vsakdanje prakse igrajo ključno vlogo pri doseganju ciljev Evropskega zelenega dogovora, katerega cilj je preobrazba EU v sodobno, z viri gospodarno in konkurenčno gospodarstvo, odprava neto emisij toplogrednih plinov do leta 2050, ločitev gospodarske rasti od rabe virov ter nikogar ne pusti za sabo. Naše dnevne odločitve niso pomembne nič manj kot politične odločitve, sprejete v Bruslju ali naših nacionalnih prestolnicah. Tukaj je nekaj razlogov, zakaj je individualno ukrepanje pomembno in kako prispeva k tem ciljem:

🌿 Promocija trajnostne potrošnje

Vsakodnevne nakupovalne odločitve, kot je izbira lokalnih, ekoloških ali trajnostno pakiranih izdelkov, zmanjšujejo ogljični odtis in spodbujajo krožno gospodarstvo. Z ozaveščenim nakupovanjem lahko potrošniki pritiskajo na proizvajalce in trgovce na drobno, da ponudijo okolju prijaznejše izdelke in storitve.

🌿 Varčevanje z viri

Prakse, kot so varčevanje z vodo, zmanjšanje porabe energije z izklopom nepotrebnih električnih naprav, uporaba energijsko učinkovitih žarnic in izolacija domov, prispevajo k zmanjšanju splošnega povpraševanja po energiji in naravnih virih.

🌿 Izobraževalno in ekološko ozaveščanje

Prakticiranje trajnostnega življenjskega sloga in izmenjava znanja o zelenih praksah med družino, prijatelji in skupnostjo lahko povzročita spremembe v odnosu in vedenju v širšem obsegu, kar je bistveno za doseganje ciljev Evropskega zelenega dogovora

🌿 Zmanjšanje izpustov ogljikovega dioksida

Z izbiro javnega prevoza, kolesarjenja ali hoje namesto vožnje z avtomobilom, pa tudi z zmanjšanjem letalskih potovanj lahko vsak izmed nas prispeva k občutnemu zmanjšanju emisij ogljika. Majhne spremembe v urbani in medmestni mobilnosti imajo velik vpliv na skupno bilanco izpustov toplogrednih plinov.

🌿 Izboljšanje kvalitete zraka in zdravja

Uporaba okolju prijaznih čistilnih sredstev, izogibanje kajenju v zaprtih prostorih in sajenje rastlin, ki izboljšujejo kakovost zraka, prispevajo k boljšemu zdravju in zmanjšanju onesnaženosti.

🌿 Promocija biotske raznovrstnosti

Ukrepi, kot so ustvarjanje domačih vrtov, zaščita lokalnih ekosistemov in izogibanje uporabi pesticidov in herbicidov, vsi prispevajo k zaščiti in spodbujanju biotske raznovrstnosti, ki je pomemben element zelenega dogovora.

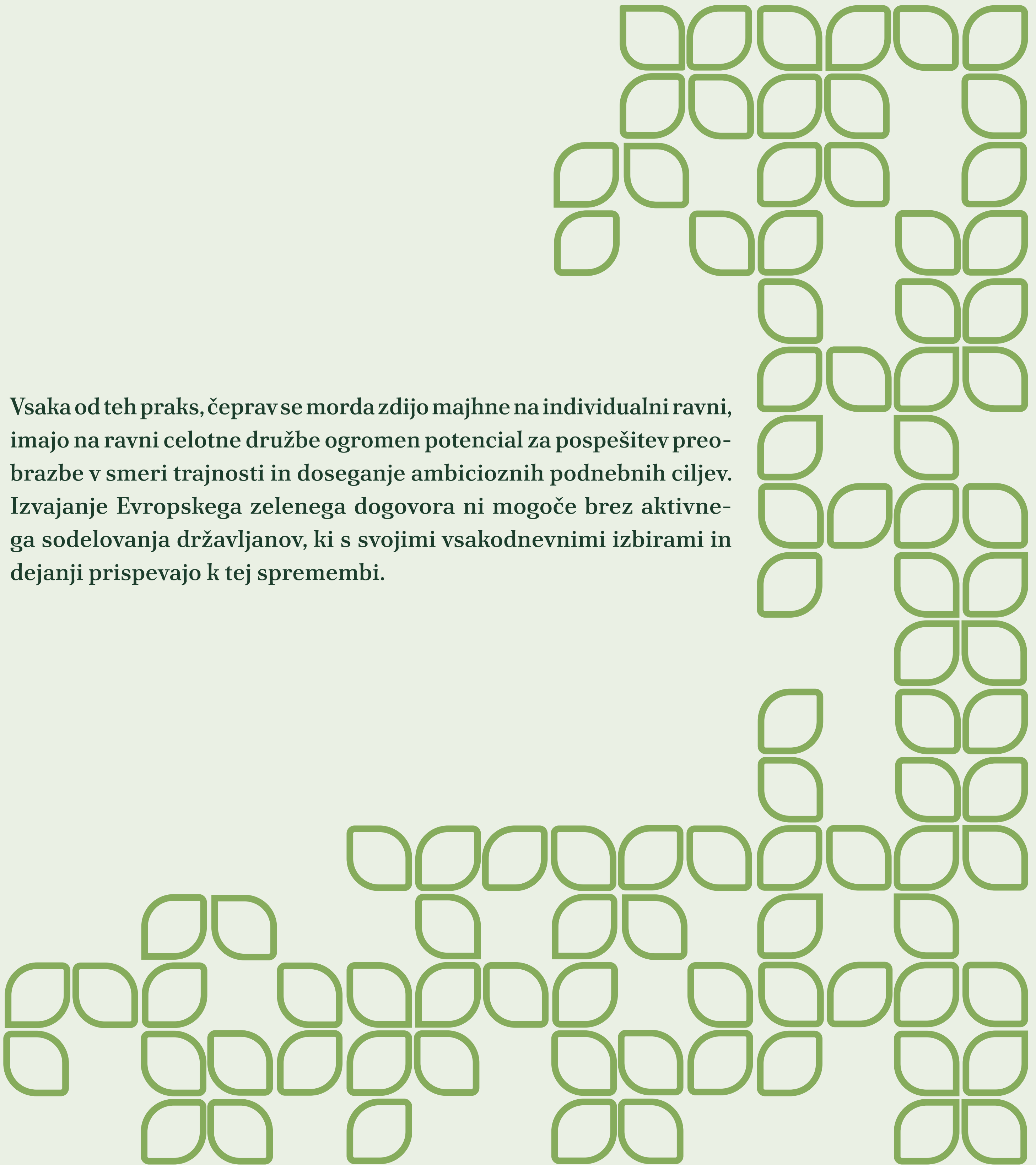

🌀 Zmanjšanje količine odpadkov
Recikliranje, kompostiranje in izogibanje plastiki za enkratno uporabo pomagajo zmanjšati količino odpadkov, ki gredo na odlagališča in v oceane, kar podpira cilje krožnega gospodarstva.

🌀 Podpora zelenim inovacijam
Z uporabo okolju prijaznih izdelkov in tehnologij lahko potrošniki spodbudijo trg k inovacijam in razvoju zelenih tehnologij.

Vsaka od teh praks, čeprav se morda zdijo majhne na individualni ravni, imajo na ravni celotne družbe ogromen potencial za pospešitev preobrazbe v smeri trajnosti in doseganje ambicioznih podnebnih ciljev. Izvajanje Evropskega zelenega dogovora ni mogoče brez aktivnega sodelovanja državljanov, ki s svojimi vsakodnevnimi izbirami in dejanji prispevajo k tej spremembi.

Poleg tega smo na delavnicah naredili katalog vsakodnevnih ekoloških praks. Zakaj so pomembne in kako jih udejaniti?

1. **Ločevanje odpadkov** - Pravilno ločevanje odpadkov omogoča učinkovitejšo predelavo odpadkov. To omogoča ponovno uporabo materialov, kot so papir, steklo in plastika, s čimer se zmanjša potreba po novih surovinah in količina odpadkov, ki gredo na odlagališča.
2. **Varčevanje z vodo** - Voda je dragocen vir, katerega razpoložljivost je omejena. Varčevanje z vodo ne zmanjša le računov, temveč tudi pomaga ohranjati ravnovesje vodnih ekosistemov.
3. **Energetsko učinkovite žarnice** - Porabijo veliko manj energije kot tradicionalne žarnice z žarilno nitko, kar ima za posledico nižje emisije CO₂ in nižje račune za elektriko.
4. **Izogibanje proizvodom za enkratno uporabo** - Proizvodi za enkratno uporabo, predvsem tisti iz plastike, so velika obremenitev za okolje. Njihova proizvodnja, transport in odlaganje ustvarjajo velike količine CO₂ in drugih toplogrednih izpustov.
5. **Kompostiranje** - Pretvori organske odpadke v dragocen kompost, ki ga lahko uporabimo za obogatitev tal, namesto da gredo na odlagališče.
6. **Nakup lokalnih produktov** - Podprite lokalno gospodarstvo in zmanjšajte emisije, povezane s prevozom izdelkov na dolge razdalje.
7. **Uporaba ekoloških vrečk** - Vrečke za večkratno uporabo znatno zmanjšajo količino plastičnih vrečk, ki gredo v okolje, kar lahko onesnažuje zemljo in vodo več sto let.
8. **Zmanjšanje porabe energije** - Varčevanje z energijo doma pomeni nižje emisije toplogrednih plinov in pomaga v boju proti globalnemu segrevanju.
9. **Kolesarjenje ali hoja** - Pomaga zmanjšati izpuste in je dobro za zdravje.
10. **Zmanjšanje količine odpadne hrane** - Proizvodnja hrane zahteva veliko virov. Odpadna hrana niso le odpadki hrane temveč tudi odpadki vode, energije in vloženega dela.
11. **Uporaba ekoloških čistil** - Ščitijo vodo pred kemikalijami, ki so lahko škodljive za vodno okolje in človeka.
12. **Zmanjšanje uporabe papirj** - Pomaga ohranjati gozdove, ki so ključni za ravnovesje planeta.
13. **Nakupovanje v trgovinah z rabljenimi izdelki** - Zmanjšuje uničevanje naravnih virov ter prekomerne proizvodnje in daje novo življenje oblačilom.
14. **Zmanjšanje uporabe plastike** - Plastika je en izmed glavnih onesnaževalcev okolja, ki onesnažuje prst in oceane.
15. **Spodbujanje zelenih praks na delovnem mestu** - Pisarne in delovna mesta lahko precej zmanjšajo svoj ogljični odtis skozi preproste spremembe kot so recikliranje in prihranek pri porabi energije.

16. Sajenje dreves in rastlin - Drevesa absorbirajo CO₂ ter zagotavljajo kisik in življenjski prostor številnim vrstam.

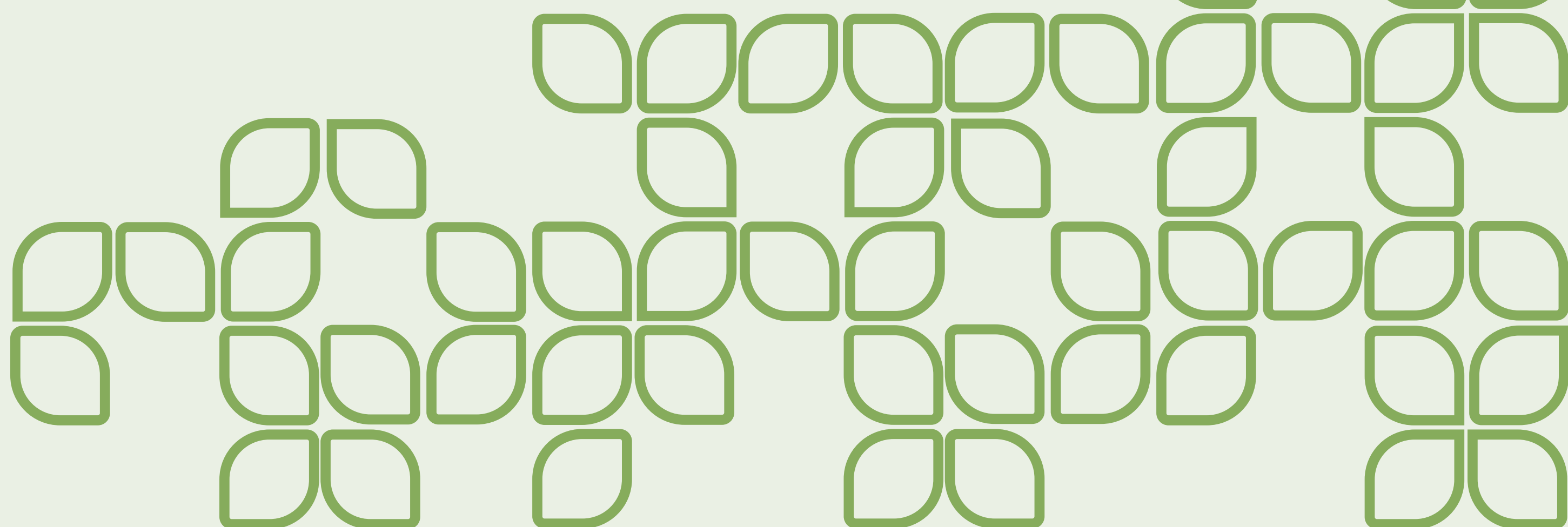
17. Uporaba termostatov - Omogoča ti kontrolo temperature doma in preprečuje prekomerno uporabo energije.

18. Zmanjšanje porabe vroče vode - Ogrevanje vode je eden izmed glavnih virov porabe energije doma.

19. Sodelovanje v lokalnih okoljskih iniciativah - Deluj v svoji lokalni skupnosti, da izboljšaš okolje v svoji neposredni bližini..

20. Izobraževanje in delitev znanja - Okoljsko ozaveščanje je ključ do trajnih sprememb. Deljenje znanja in izlušeni je lahko navdih drugim, da gredo v akcijo.

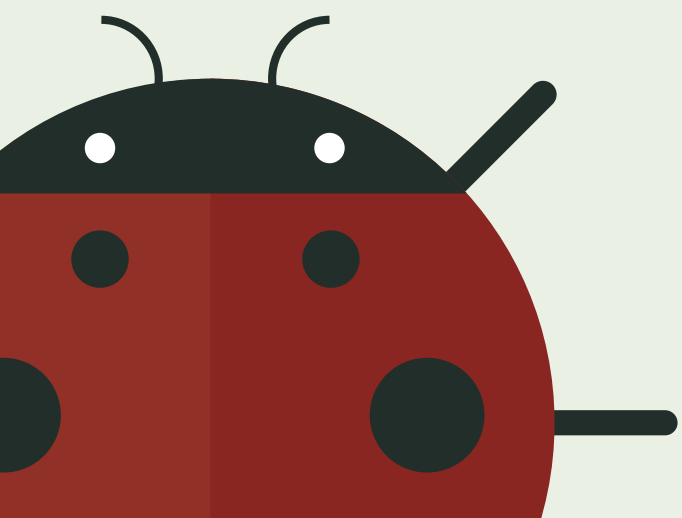
Vsaka izmed teh aktivnoti, ne gled na to, kako majhna je, lahko pomembno vpliva na globalnem nivoju. Vsaka ekološka aktivnost posamezne osebe pripomore k velikemu učinku za naš planet.

Vsakodnevne ekološke prakse: natančnejši pogled

1. **Uporaba sončne energije** - Postavitev sončnih panelov na hišo omogoča čisto energijo ter zmanjša odvisnost od fosilnih goriv. To ne zmanjša le izpuste toplogrednih plinov temveč tudi stroške računov za energijo.
2. **Uporaba certificiranih ekoloških proizvodov** - Certifikati kot npr. Fair Trade ali Ecolabel zagotavljajo ekološko proizvodnjo nekega izdelka. S podporo takšnim izdelkom, potrošniki podpirajo promocijo odgovornih poslovnih praks.
3. **Uporaba vodnih filtrov** - Ustekleničena voda ustvarja ogromno količino plastičnih odpadkov. Vodni filtri omočajo čisto vodo in nadomestijo kupovanje ustekleničene vode.
4. **Sodelovanje v izmenjavi izdelkov** - Izmenjava izdelkov namesto kupovanja novih pomaga zmanjšati odpadke in podpira ponovno uporabo.
5. **Uporaba naravnih čistil** - Naravni produkti kot kis in soda so učinkoviti in ne spuščajo kemikalij v okolje, ki bi ogrozile vodni sistem.
6. **Izbira nizkoogljčnega transporta** - Električni avtomobili ali javni transport precej zmanjšajo izpuste toplogrednih plinov kot avtomobili na fosilna goriva, tako da izboljšajo kvaliteto zraka v mestih..
7. **Uporaba baterij za večkratno uporabo** - Zmanjšujejo odpadke, ker jih je možno večkrat napolniti namesto, da bi jih zavržli po enkratni uporabi.
8. **Izključitev naprav iz omrežja** - Ker naprave, ki so v stanju standby, trošijo energijo, jih moramo izklopiti, da ohranimo energijo in prihranimo stroške energije.
9. **Uporaba ekološke kozmetike** - To kozmetiko proizvedemo brez uporabe okolju škodljivih kemikalij ter zapakirane v embalažo, ki se jo lahko ponovno uporabi ali reciklira.
10. **Gradnja in življenje v ekoloških domovih** - Domovi iz ekoloških materialov, dobro zatesnitvijo ter učinkovitimi enegetskimi rešitvami, porabijo manj energije in s tem povzročajo manj emisij CO₂.

- 11. Vzpostavitev deževnih vrtov - Deževni vrtovi naravno zbirajo deževnico in s tem zmanjšajo potrebo po odtokih ter ogroženost s poplavami.**
- 12. Programi posvojitve dreves - Drevesa absorbirajo CO₂ in pomagajo pri boju zoper podnebne spremembe. S podporo sajenju dreves, prispevamo k podnebni zaščiti.**
- 13. Izbira ekoloških daril - Takšna darila so bolj trajna, proizvedena na trajnostni način in z manjšim ogljičnim izpustom.**
- 14. Uporaba ekoloških plenice - Plenice za ponovno uporabo močno zmanjšajo odpadke v primerjavi s plenici za enkratno uporabo.**
- 15. Izbira trajnostnih materialov za gradnjo - Materiali kot so bambus hitro rastejo in so obnovljivi, zato so bolj trajnostna izbira v primerjavi z drugimi tradicionalnimi materiali.**
- 16. Sodelovanje v programih varčevanja z energijo - Preko teh programov dostopate do virov in informacij za zmanjšanje porabe energije v gospodinjstvih.**
- 17. Uporaba naravne svetlobe - Ta zmanjša potrebo po umetni svetlobi, kar pripomore k varčevanju z energijo.**
- 18. Uporaba ekoloških igrač - Te igrače so narejene iz recikliranih ali biloško razgradljivih materialov in s tem zmanjšajo vpliv na okolje.**
- 19. Sodelovanje v lokalnih ekoloških skupinah - Delovanje z drugimi za promocijo trajnostnih praks v skupnosti lahko prinese velike koristi lokalnemu okolju.**
- 20. Uporaba naravnih metod za zatiranje škodljivcev - Namesto strupenih pesticidov lahko uporabimo naravne rešitve kot so plenilci in rastline, ki odganjajo škodljivce.**

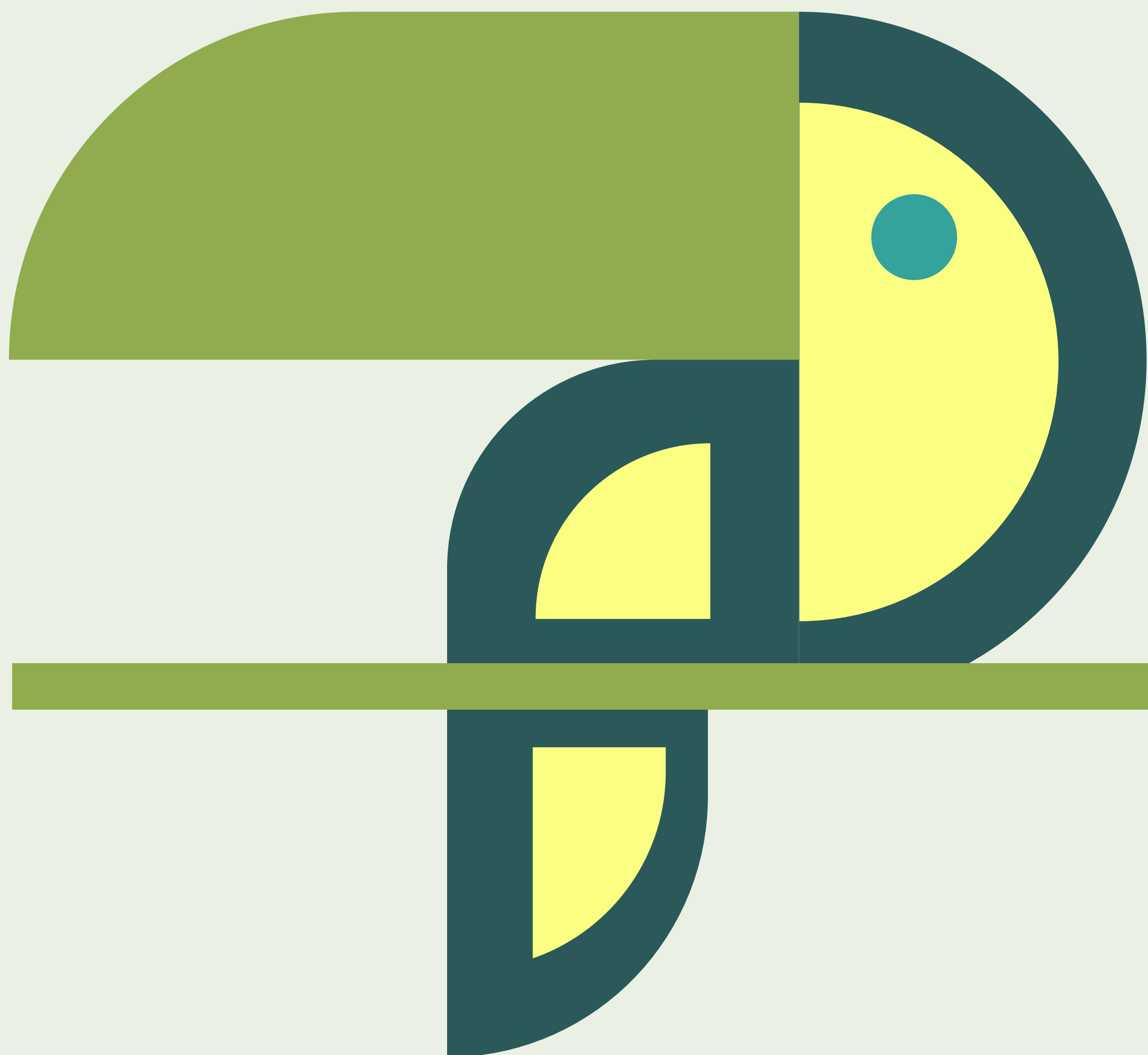

Vsaka izmed teh praks je okoljsko sprejemljiva. Uporaba teh praks ni koristna le za okolje temveč tudi za zdravje in dobro počutje ljudi. Če bomo delovali skupaj, bomo prispevali k ustvarjanju bolj trajnostne prihodnosti našega planeta.

POGLAVJE 1: Zeleni trg dela

1. DEFINICIJA “ZELENE SLUŽBE”

Ozadje: V zadnjih letih so bile politike “zelenih služb” predlagane kot rešitev za okoljske izzive, povezane z globalnimi podnebnimi spremembami in težavami brezposelnosti v industrializiranih državah. Kakšna pa je definicija zelene službe?

Po mnenju Mednarodne organizacije dela so zelene službe »dostojna delovna mesta, ki prispevajo k ohranjanju ali obnovi okolja v tradicionalnih sektorjih, kot sta proizvodnja in gradbeništvo, ali v novih, nastajajočih zelenih sektorjih, kot sta obnovljiva energija in energetska učinkovitost.

Zelene službe pomagajo:

- 🌀 Izboljšati energetska učinkovitost in učinkovitost surovin
- 🌀 Omejiti emisije toplogrednih plinov
- 🌀 Zmanjšati odpadke in onesnaževanje
- 🌀 Zaščititi in obnoviti ekosisteme
- 🌀 Podpreti prilagajanje učinkom podnebnih sprememb

Cilji: Na ravni podjetja lahko zelena delovna mesta proizvajajo blago ali zagotavljajo storitve, ki koristijo okolju, na primer zelene zgradbe ali čisti prevoz.

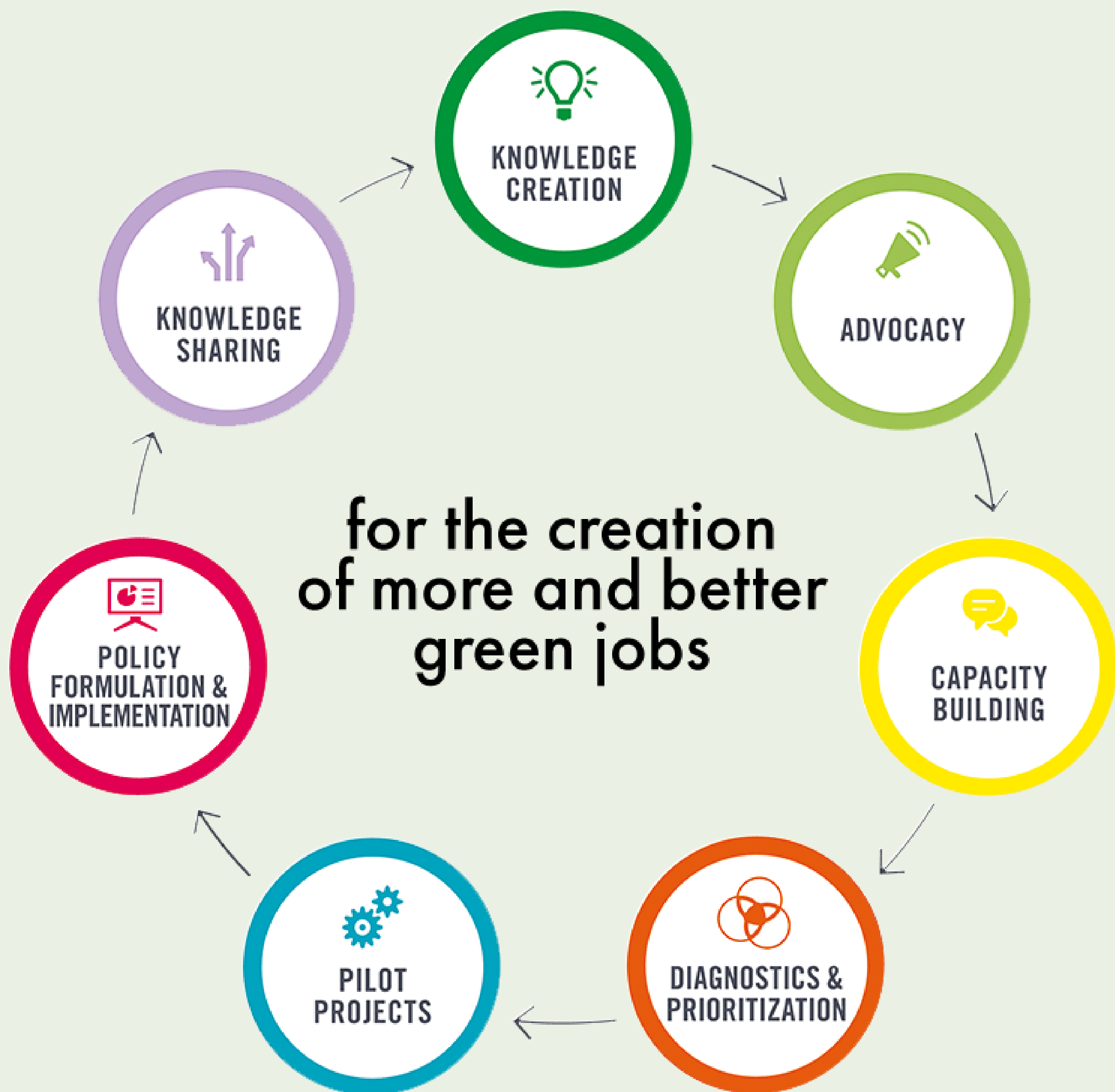

Cilji

- ☞ Ko govorimo o zelenih delovnih mestih, je njihova definicija pogosto posplošena. Tudi na seznamu gospodarskih dejavnosti, ki jih finančno podpira država (za brezposelne v Bolgariji), ni posebnih delovnih mest. To je lahko problem.
- ☞ Trajnostno kmetijstvo (nasprotno od monokulture) ni vključeno v večino definicij, kar bi moralo biti v današnjem času ena izmed prioritet glede na podnebne spremembe, ki se dogajajo.
- ☞ Opredelitev “zelenega delovnega mesta” “ v državah EU se lahko razlikuje od države do države. Primer Bolgarije je, da zakon o tem ni bil posodobljen že od leta 2012.
- ☞ Moramo poenotiti definicije in ustvariti delujoče podporne sisteme za “zelene” delavce in procese, da bi vse to uredili.
- ☞ Kako so podprti “zeleni” delavci? Če želimo pospešiti »zeleno rast«, bi morala obstajati finančna spodbuda (s strani podjetij onesnaževalcev ali vladnih institucij). To moramo storiti zaradi hitrih podnebnih sprememb.
- ☞ Teme “zeleni rasti” in “zelenih delovnih mest” bi morale imeti prednost na vseh univerzah, da bi študente usmerili k razvoju svojih diplomskih in magistrskih nalog na posameznih področjih. Tu je treba vključiti tudi prednostno razvrščanje s strani šol, da bo več učencev seznanjenih s predmetom, preden naredijo korak proti svoji karieri.
- ☞ EU mora bolj spodbujati zelena delovna mesta in zgraditi procese s podrobnostmi, povezanimi z ureditvijo zelenih delovnih mest.
- ☞ Kako se izračuna statistika EU o podpori “zelenih delovnih mest” Na prvem mestu so Nemčija, Francija in Belgija, kako pa gre drugim državam in kako za to skrbi EU?

2. ZELENİ TRG DELA EU

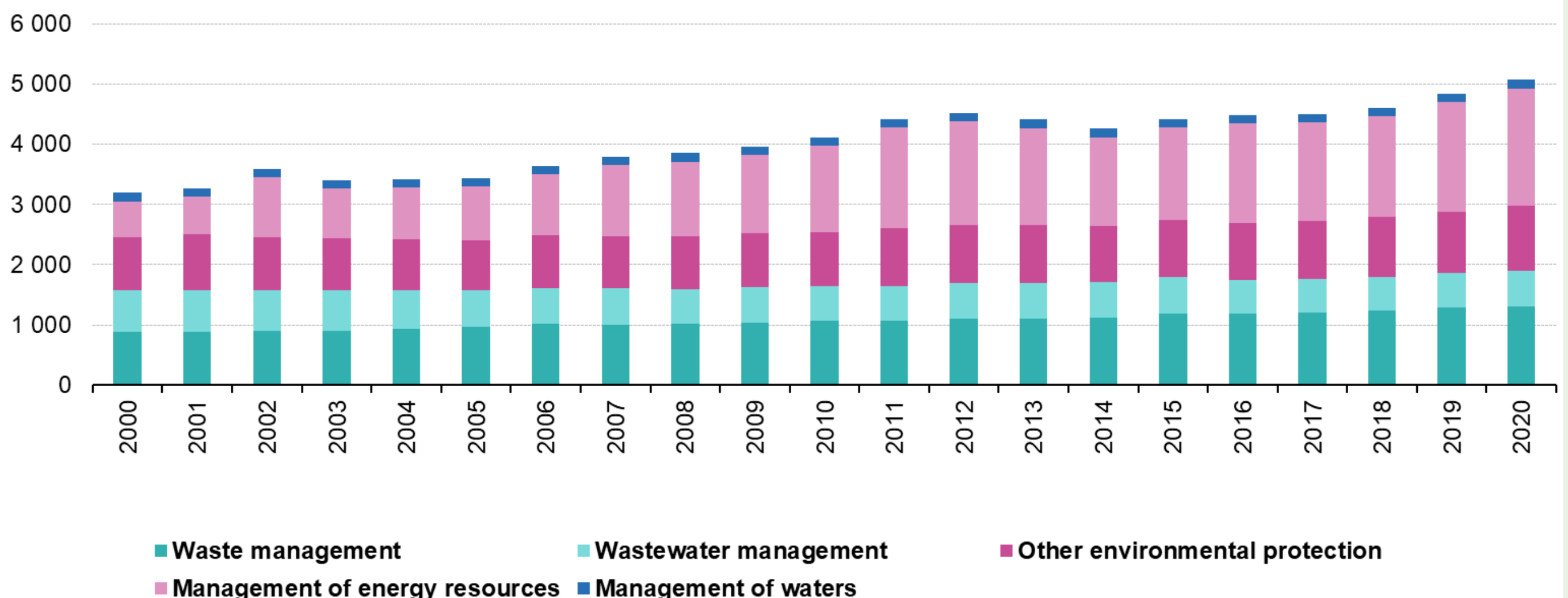
Ozadje: Okoljsko gospodarstvo EU je majhno (2,2 % BDP v letu 2017), vendar se širi hitreje kot splošno gospodarstvo (3,2 % letna rast v primerjavi z 1,4 % od leta 2000 do 2017).

- Leta 2000 je bilo 3,1 milijona zelenih zaposlitev; do leta 2017 jih je bilo 4,2 milijonan.
- Upravljanje z energijo predstavlja 39 % prispevane vrednosti zelenega sektorja, 27 % za ravnanje z odpadki in 13 % za odpadno vodo, pri čemer energija spodbuja tudi ustvarjanje zelenih delovnih mest. Leta 2019 je EU-27 za varstvo okolja (gospodinjstva, podjetja in vlade) porabila 269,1 milijarde EUR, kar je predstavljalo 1,9 % BDP, od tega 51,5 milijarde EUR za kapital (naložbe).

Zeleno zaposlovanje se je med letoma 2000 in 2017 v veliki meri povečalo v energetske sektorju: obnovljive tehnologije (veter, sonce) in varčevanje s toploto/energijo so v tem času ustvarile 0,9 milijona delovnih mest, nadaljnjih 319.000 pa je pridobilo svoja delovna mesta na področju ravnanja z odpadki, drugje na področju varstva okolja pa je prišlo do upada delovnih mest (-29.000 delovnih mest). Delovna mesta v zvezi z odpadnimi vodami so se zmanjšala za 162 000, vendar so poklici pri upravljanju z vodo ostali (približno 130–140 000 FTE). Upravljanje z energijo je bilo najpogostejše področje zelenih delovnih mest (35 %), sledijo ravnanje z odpadki (28 %), drugo varstvo okolja (21 %) in odpadne vode (13 %).

Employment in the environmental economy, by domain, EU, 2000-2020

(thousand full-time equivalents)

Note: Data for EU are estimated by Eurostat.

Source: Eurostat (online data code: env_ac_egss1)

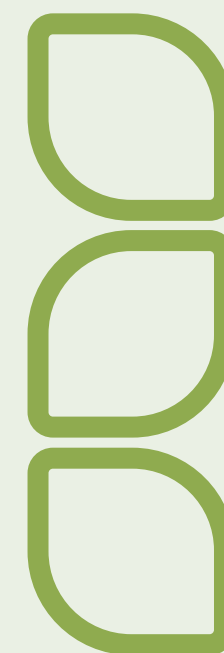
eurostat

V letih 2017–2018 je EU zaposlovala 1,2 milijona ljudi na področju obnovljivih virov energije. Trdna biomasa in vetrna energija sta ustvarili največ delovnih mest, in sicer 387.000 oziroma 314.000. EU ima 208.000 zaposlenih na področju tekočih biogoriv in 96.000 zaposlenih na področju fotovoltaike. Nemčija, Francija in Belgija so bile leta 2017 med prvimi desetimi državami na svetu glede dodajanja novih zelenih delovnih mest. Širše opredelitve zelenih delovnih mest s posrednim zaposlovanjem v drugih sektorjih, ki proizvajajo vmesne proizvode za ekološko industrijo, ekološko kmetovanje in ekološki turizem, napovedujejo večjo stopnjo zelenega zaposlovanja, do 20 milijonov delovnih mest, kar predstavlja 5 % delovno aktivnega prebivalstva.

Leta 2019 je skupna poraba za varstvo okolja znašala 269,1 milijarde evrov. Kljub bolj ambicioznim okoljskim pravilom, so zneski na isti ravni, pri približno 2 % BDP zaradi inovativnosti in učinkovitosti pri izvajanju zakonov. Leta 2019 so podjetja (predvsem za odpadne vode in odpadke) predstavljal 57 % izdatkov za varstvo okolja, vlade (22 %) in gospodinjstva (21 %). Leta 2019 so kapitalske naložbe v EU-27 znašale 51,5 milijarde evrov (1/5 celotnega zneska), operativni izdatki in končna potrošnja pa okoli 40 %. Podjetja investirajo 57 % svojega kapitala, medtem ko države investirajo 43 %. Naložbe v varstvo okolja predstavljajo le 1,7 % skupnih naložb podjetij v letu 2019 v primerjavi s 4,9 % naložb vlad – brez področja upravljanja z viri (energija, materiali itd.).

Cilji:

Zeleni trg dela v EU se večinoma osredotoča na energetske sektorje. Pomembno je pomagati pri rasti zelenega trga dela v različnih sektorjih, kot so kmetijstvo, proizvodnja, gostinstvo in finančne storitve. Z večjim vlaganjem v krepitev zmogljivosti na področju ekološke industrije, ekološkega kmetovanja in ekološkega turizma je mogoče napovedati večjo stopnjo zelenega zaposlovanja, in sicer do 20 milijonov delovnih mest, kar predstavlja 5 % aktivnega prebivalstva. Zato bi morale biti nekatere delavnice o ekološkem kmetovanju bolj namenjene študentom kmetijskih fakultet. Ekološka industrija, kot npr. trgovine brez odpadkov in okolju prijazni izdelki, bi morala imeti večjo prednost v okviru financiranja raziskav in razvoja, da bi znali izdelati ekološke izdelke, konkurenčnejše na trgu.

3. PRAVIČNO PLAČILO IN ZDRAVI DELOVNI POGOJI

Ozadje:

Brezposelnost je ena od najbolj perečih težav v Evropi. Brezposelnih je več kot 25 milijonov Evropejcev - več kot 10 % delovno sposobnega prebivalstva. Položaj mladih je še slabši, saj je skoraj vsak četrti mladi, mlajši od 25 let, brezposeln. Ekološka kriza je še en velik problem, s katerim se soočajo naše in prihodnje generacije. Toda z uvedbo "zelenih" in ekološko ozaveščenih praks v naše gospodarstvo lahko zagotovimo kakovostna zelena delovna mesta za boj proti brezposelnosti ter hkrati preprečimo podnebne spremembe in degradacijo narave. Uvajanje zelenih delovnih mest in prehod na zeleni trg dela potekata že več let, vendar je naša raziskava pokazala, da so za doseg ciljev potrebne še številne izboljšave, začeni z oblikovanjem in izvajanjem vključujočih politik, ki bodo pripomogle, da bodo zelena delovna mesta bolj dostopna tako podjetjem kot delavcem.

Trenutno kritične surovine predstavljajo vir ustvarjanja dodatne vrednosti v industriji in zato pomembno vplivajo na sektorje na nižji stopnji.

Celovita strategija upravljanja surovin je izrednega pomena in mora vključevati visoke okoljske in družbene standarde, saj EU trenutno zagotavlja le 1 % surovin za vetrno energijo, manj kot 1 % litijevih baterij, manj kot 1 % gorivnih celic, le 2 % surovin, pomembnih za robotiko, in le 1 % fotovoltaičnih modulov na osnovi silicija glede na študijo Evropske Komisije iz leta 2021.

Prihranki energije in učinkovitejša raba virov pomagajo zmanjšati proizvodne stroške in rešiti tovarne pred zaprtjem, hkrati pa zagotavljajo ustrezno nadomestilo za delavce. Žal pa je v resnici tako, da večina podjetij raje zmanjšuje stroške dela, kot da bi se osredotočila na varčevanje z energijo na delovnem mestu.

Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) v svojem mnenju dne 25. marca 2021 poudarja pomen razširitve opredelitve in paradigme kritičnih surovin. Tradicionalno se je za kritične surovine štelo, da so to materiali, ki prihajajo predvsem iz rudarskega sektorja. To je preozko področje uporabe in omejuje rast vrst zelene energije. Danes se lahko materiali na osnovi lesa učinkovito uporabljajo za veliko več aplikacij kot v preteklosti. Od tekstilnega sektorja do novih tehnologij za proizvodnjo lažjih in okolju prijaznejših baterij - to je področje, na katerem je napredek zelo hiter. Ekološko gospodarstvo ima edinstvene možnosti za povečanje trajnosti gospodarstva EU in zagotavljanje geopolitične stabilnosti naše celine. Uporaba obnovljivih materialov bo prav tako pomagala ublažiti posledice podnebnih sprememb, saj bo omogočila zadrževanje emisij fosilnih goriv v zemlji, s čimer se bo v sektorju fosilnih goriv ustvarila okoljska trajnost.

Cilji:

- 🌀 Spodbujanje inovacij in trajnostnih naložb
- 🌀 Končanje porabe sredstev za zastarele projekte in zamisli
- 🌀 Vlaganje v nove tehnologije z bolj trajnostnimi rezultati

Cilji:

☞ Doseganje ambicioznih in zavezujočih ciljev je mogoče z odobritvijo pravnega in finančnega okvira, ki zagotavlja trajnostne naložbe in spodbuja inovacije. Najbolj impresiven dejavnik je, da lahko uspešno izvajanje ukrepov za energetska učinkovitost ustvari ali ohrani 2 milijona zelenih delovnih mest v Evropi.

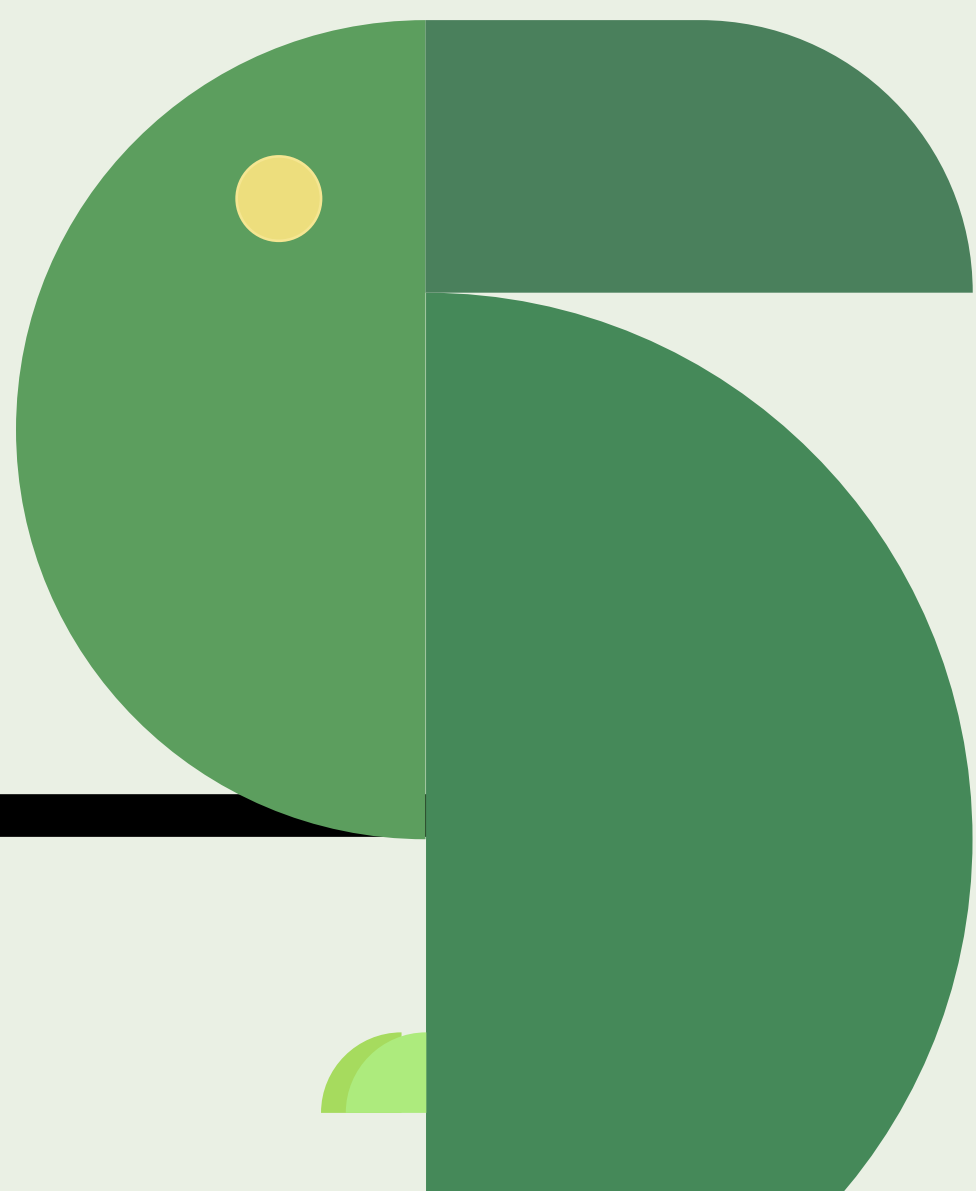
☞ Večji poudarek na obveznih naložbah evropskih regij v varčevanje z energijo in obnovljive vire energije, ki prispevajo k ustvarjanju delovnih mest.

☞ Zlasti revnejše države članice bodo lahko za ukrepe za varstvo okolja in podnebja porabile več evropskih sredstev kot doslej.

☞ Poraba evropskih sredstev za regionalni razvoj za zelene naložbe bo pomagala ustvariti več delovnih mest kot poraba istih sredstev za vrste dejavnosti, ki so se financirale v preteklosti.

☞ Strateškega pomena je, da EU zmanjša svojo odvisnost, ohrani svoje tokove, vrednostne in dobavne verige ter podpira, spodbuja in digitalizira ekosisteme, saj je to nova ključna zmogljivost v mednarodni (industrijski) konkurenci.

☞ Prehod na zelene prakse v podjetjih lahko pomaga doseči zmanjšanje poslovnih stroškov ob hkratnem ohranjanju dostojnega plačila.

4. VLOGA MANJŠINSKIH SKUPIN

Ozadje: Običajna praksa je, da podjetja zaposlujejo pripadnike manjšinskih skupin na slabših delovnih mestih in jih nepravilno obravnavajo. Na primer, veliko Romov iz Bolgarije je zaposlenih na slabše plačanih delovnih mestih z najslabšimi pogoji. V resnici zelena delovna mesta spodbujajo dostojne delovne pogoje, ki zagotavljajo ustrezno socialno zaščito, zadosten dohodek, zdrave delovne pogoje ter spoštovanje pravic delavcev in njihovo sodelovanje pri sprejemanju odločitev, zlasti tistih, ki vplivajo na njihovo življenje.

Ker je izobraževanje izhodišče za spremembe, pozivamo k široki pobudi za izobraževanje in programu prekvalifikacije, usmerjenemu v zelena delovna mesta na vseh področjih. Prehod na zeleno gospodarstvo mora ponuditi priložnosti vsem: mladim in starim, moškim in ženskam, visoko ali manj kvalificiranim, brezposelnim in/ali zaposlenim. Vključitev takšnih programov poklicnega usposabljanja bi morala zagotoviti, da lahko delavec pridobi potrebna znanja in spretnosti za zaposlitev na zelenem delovnem mestu ne glede na njegove predhodne izkušnje. Izobraževalni programi so nujno potrebni za razvoj celotnega potenciala prehoda na zeleno gospodarstvo, ki ustvarja nova delovna mesta.

Ugotavljanje novih in prihodnjih potreb po znanju in spretnostih je prvi korak k spremembam, ugotavljanju vrzeli v znanju in spretnostih delavcev ter razvoju izobraževalnih programov.

Cilj: Povabiti delavce iz manjšinskih skupin na zeleni trg dela pod enakimi in pravičnimi delovnimi pogoji, tako da jim zagotovimo vso potrebno dokumentacijo in nadomestilo.

Cilji:

- 🌀 Spodbuditi zelene zaposlitvene možnosti na uradih za delo po vsej državi.
- 🌀 Omogočiti enak dostop do prošnje za delo vsem kandidatom ne glede na status in poreklo.
- 🌀 Ustvariti enoten sistem za zagotavljanje ustrezne podpore delavcem iz manjšinskih skupin.
- 🌀 Organizirati delavnice in usposabljanja za izobraževanje manjšinskih delavcev o njihovih pravicah in dolžnostih ter o tem, kam sporočiti, če se pojavi težava.
- 🌀 Zagotoviti stalno podporo delavcem v prvem obdobju njihove nove zaposlitve, da bi dosegli lažji prehod delovnega toka.

5. RAZISKOVANJE DOBRIH PRAKS

GRADIŠČANSKA, AVSTRIJA:

Lokalna zelena energija in nova delovna mesta

Gradiščanska postaja prva regija v Evropi, ki svoje potrebe po električni energiji pokriva z obnovljivimi lokalnimi viri energije, vključno z energijo vetra, sonca in biomase.

Veliko časa, truda in veliko sredstev je bilo porabljenega za komunikacijske kampanje in ozaveščanje javnosti, da bi državljane seznanili, kako lahko prispevajo k energetske neodvisnosti Gradiščanske in kako jim trajnostni okoljski pristop koristi. To je odličen primer in dokaz dosedanje povezave pomena izobraževanja in uspešnosti prehoda na zelena delovna mesta.

ČEŠKA:

Nova delovna mesta in prihranki energije

V tem primeru vlada spodbuja varčevanje z energijo v zasebnih gospodinjstvih z zagotavljanjem neposredne subvencije v višini 30-75 % nastalih stroškov. Spremembe s tem programom gospodinjstvom prihranijo do 1,5 milijarde evrov letno samo pri stroških ogrevanja.

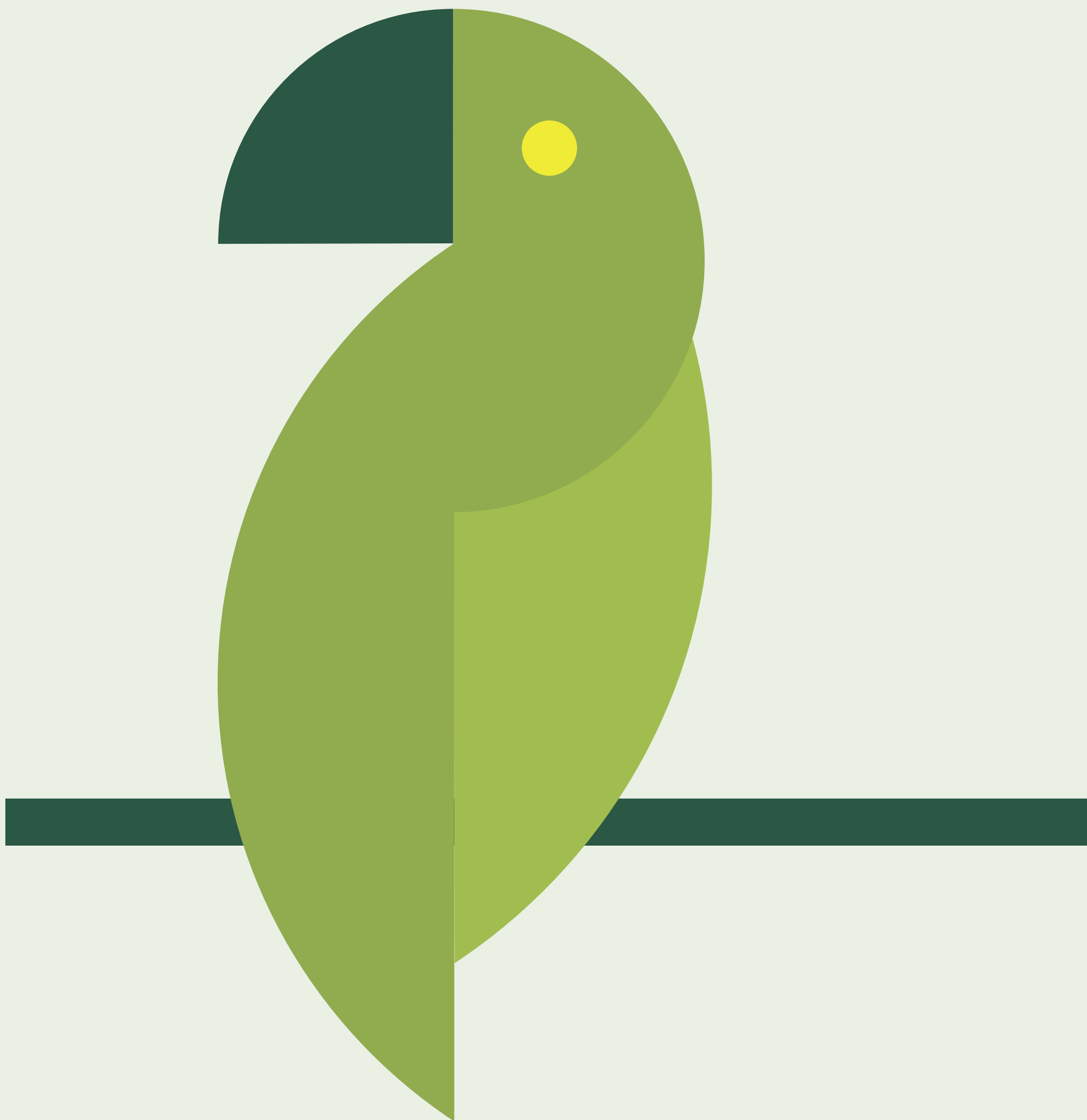
Primer države izven partnerstva tega projekta, a z izjemno uspešno zgodbo in izvedbo.

VAS ANAVRA V JUGOVZHODNI GRČIJI

je primer, kako lahko revna, izolirana vas postane model trajnostnega lokalnega razvoja.

Med letoma 2000 in 2010 je občina zabeležila padec stopnje brezposelnosti na nič, število prebivalcev pa se je podvojilo – s 300 na 550 prebivalcev. Tradicionalni živinorejci se usmerijo v integrirano, ekološko kmetovanje in ustvarijo tri kmetije s skupno 25.000 živalmi. Vzpostavljena je tudi javna klavnica, ki ima certificiran ekološki del in izpolnjuje ustrezne mednarodne standarde kakovosti. Da bi dosegli energetske neodvisnosti vasi, so v Anavri zgradili vetrno elektrarno z 20 turbinami, ki lahko oskrbujejo 12.500–13.000 domov. Poleg tega je bil ustanovljen ekološki in kulturni park “Goura”, ki podpira razvoj ekološkega turizma. Poleg vsega tega so vaščani zgradili trge in črpalke, zdravstveni dom, izobraževalne in športne objekte, dom za ostarele in zavetišče za brezdomce.

6. ZELENE IDEJE SE UPORABLJAJO V PROMOCIJSKE NAMENE

1. Ali se promovirajo dragoceni izdelki/projekti? Zelene ideje kot marketinška strategija

V zadnjem času je tema »zelenega življenja« zelo pomembna, kar je spodbudilo razvoj številnih tržnih strategij, namenjenih zadovoljevanju potreb družbe. Toda ali je družba sposobna »presoditi«, kateri projekti so izvedljivi? Ogromne kampanje za veličastne načrte se vsak dan odvijajo na družbenih omrežjih, vendar le redkokatera od njih doseže svoje cilje. Veliko bolj koristno bi bilo, če bi namesto tega delili okolju prijazne prakse – ki bi jih lahko izvajali vsi na lokalni ravni (in tako bi bilo to gibanje lahko veliko bolj priljubljeno).

Druga težava so ekološki proizvodi, za katere ni povsem jasno, ali so bio zato, ker nimajo dodane bogate palete kemikalij ali pa zato, ker med njihovo proizvodnjo ni trpelo kakšno drugo živo bitje. Ne glede na resnico, je njihova naraščajoča priljubljenost dejstvo in je posledica ključne besede »zeleno« (bio, eko itd.). Ekološki izdelki so le en primer tega, kako so imele številne industrije dobiček zahvaljujoč marketinški strategiji iskanja kupcev s podobnimi »zelenimi idejami«.

2. Ali se zelene ideje uporabljajo kot sredstvo za dobiček in ne za izboljšanje okolja?

Zelene ideje igrajo pomembno vlogo pri varovanju okolja. Toda ali imajo vse tak namen? Poleg strastnih in za naravo resnično zaskrbljenih organizacij, zeleno idejo delijo tudi drugi, a le zaradi njene priljubljenosti in dobička iz nje. Pri tem lahko ločimo dve kategoriji – komercialna, ki ohranja naravo, in komercialna, na videz »bio«, ki pa ne prispeva k okolju (nasprotno).

Kot smo že omenili v prejšnji temi, so ključne besede izjemno pomembne pri promociji, zato je veliko organizacij/podjetij, ki uporabljajo zeleno idejo in entuziazem okoli nje, za gradnjo na videz skladnih politik in ciljev, ki pa ostanejo le podoba nečesa povsem drugega. Znano je, da obstaja veliko programov, ki financirajo različne okolju prijazne projekte, zato je to dobra priložnost za vlaganje javnega denarja v projekte, za katere je malo verjetno, da bodo imeli zeleni rezultat, saj neokoljsko usmerjena podjetja, ki izvajajo te programe, niso popolnoma pripravljena in imajo običajno pomanjkanje kompetentnih ljudi s tega področja.

Zato je treba poostri nadzor nad tovrstnimi investicijami ter ustvarjati in izražati javno mnenje – to bi bilo mogoče, če bi se ljudje (v šoli, na fakulteti, v službi ...) bolj izobraževali o okoljskih problemih in njihovih rešitvah.

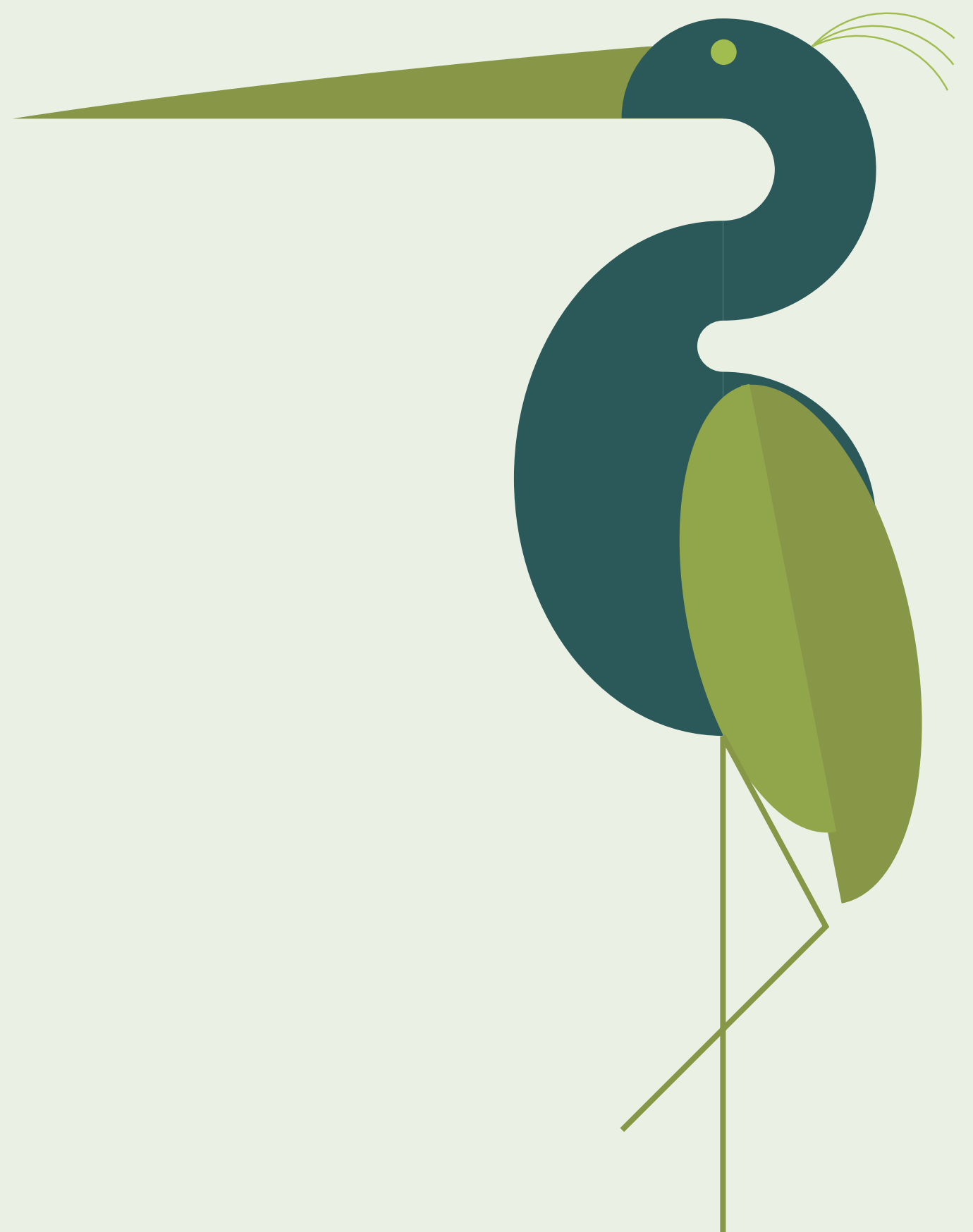
3. Kako lahko ljudi ozavestimo o zelenih idejah in njihovem pomenu? Načini distribucije?

Ogledamo si lahko različne načine, kako lahko ljudi seznanimo z zelenimi idejami in njihovim pomenom za našo prihodnost. Življenje vsakogar vpliva na okolje, zato so vse starostne skupine pomemben del procesa za njegovo izboljšanje.

- Otroke, ki šele začenjajo obiskovati vrtec ali šolo, lahko seznanite s preprostimi praksami, ki jih lahko izvajajo doma, na primer, da ne zapravljajo vode ali elektrike po nepotrebnem in da reciklirajo gospodinjske odpadke.

- Za dijake/študente se lahko organizirajo delavnice, kjer lahko strokovnjaki z njimi razpravljajo o aktualnih okoljskih vprašanjih in njihovem reševanju. Pomembno je tudi omeniti, da so družbena omrežja skorajda neločljiv del življenja današnje mladine in v tem primeru služijo lahko kot odličen posrednik za to vrsto delno izobraževalnih informacij.

- Starejše občinstvo je najlažje doseči prek množičnih medijev – časopisov, televizije, radia ipd. O temah, kot so okolje in načini za njegovo izboljšanje, je treba pogosteje razpravljati. Da dosežemo spremembe, je pomembno sodelovanje vseh.

7. ZELENI TRG DELA: DEFINICIJA IN POTREBA

Ozadje: Danes je ena najbolj obravnavanih tem med raziskovalci in oblikovalci politik povezana s podnebnimi spremembami in najučinkovitejšim odzivom na njihove škodljive posledice. Po podatkih Evropske komisije (2019) se globalno ozračje segreva in to lahko povzroči izumrtje nič manj kot 1 milijona od 8 milijonov vrst. V tem kontekstu je postalo bolj očitno kot kadarkoli prej, da je treba nujno napredovati z zrelo pobudo – „Zelena delovna mesta“. Zelena delovna mesta so vsako dostojno delo, ki prispeva k ohranjanju in obnavljanju kakovosti okolja, pa naj gre za kmetijstvo, industrijo, storitve ali upravo. Kajti ustvarjanje zelenega trga dela ni izbira, ampak obveznost.

Cilji:

- ☞ Doseči trajnostno bivanje in delo ter s tem spremljajočo družbeno transformacijo.
- ☞ Pomemben prispevek k izvajanju ukrepov podnebno-energetskega okvira Evropske komisije do leta 2030.
- ☞ Zmanjšati porabo energije in surovin, zmanjšati onesnaževanje in odpadke, zaščititi in obnoviti ekosisteme.
- ☞ Omogočiti podjetjem in skupnostim da se prilagodijo podnebnim spremembam in njihovim neizogibnim vplivom.
- ☞ Zagotoviti visokokakovostno izobraževanje v različnih tečajih zelenih poklicev, kot so ekološki oblikovalci, zeleni finančniki, ravnanje z odpadki, inženirstvo mehatronike vetrnih turbin in koles.
- ☞ Graditi dialog deležnikov med predstavniki različnih socialno-gospodarskih zbornic, ki igrajo ključno vlogo v smeri prehoda v zeleno gospodarstvo.
- ☞ Ustvariti spletne platforme, ki bodo služile ozaveščanju, motiviranju in obveščanju več potencialno zainteresiranih mladih, da napredujejo naprej in postanejo bodoči deležniki in multiplikatorji.

Cilj: Glavni cilj zelenega trga dela je spodbujanje priložnosti, pravičnosti in pravičnega prehoda v trajnostno gospodarstvo.

8. OZELENITE SVOJE IZOBRAŽEVANJE IZ ŠOL

Ozadje: Za zeleni svet obstaja velik potencial v krepitvi povezav okolja, energije, izobraževanja in zaposlovanja. Pomanjkanje človeškega kapitala ob tehničnih rešitvah povzroča neusklajenost znanj in spretnosti na trgu dela. Neusklajenost znanj in spretnosti vodi v brezposelnost, zmanjšano produktivnost ter izgubljene priložnosti za naložbe in ustvarjanje delovnih mest. Že danes je potrebno dobro razumeti veščine, ki jih zahteva jutrišnji dan. Začetno ali nadaljevalno izobraževanje in usposabljanje, ki ga zagotavljajo šole, trenerji ali podjetja, ki posredujejo spretnosti, znanje in odnos, potrebne za zaposlitev v določenem poklicu, je potrebno na katerem koli področju gospodarske dejavnosti (ILO, 2013).

Cilj: Učenje veščin zelenega dela v rednih šolah, poklicnih šolah in drugih učnih centrih, ki temeljijo na zelenih programih, lahko olajša prehod v bolj zelena gospodarstva in zagotovi, da nove priložnosti koristijo širšemu deležu družbe.

Cilji:

- ☞ Namenski predmet v učnem načrtu, ki služi ozaveščanju in oblikovanju odnosov do varstva okolja že v osnovnem izobraževanju.
- ☞ Spodbujanje dejstva, da obstaja širok izbor zelenih delovnih mest za vse ravni izkušenj in izobrazbe.
- ☞ Odpravljanje vrzeli v spretnostih ob prehodu na zeleno gospodarstvo s kovanjem sinergije med formalnim izobraževanjem in izvenšolskimi dejavnostmi v šolah, kot so gledališke skupine.
- ☞ Usposabljanje učiteljev in ustreznih strokovnjakov, zlasti v sektorjih, ki so neposredno povezani z zelenim delom, preko brezplačnih delavnic za temeljito učenje o zelenem delu.
- ☞ Posvetovanje z učiteljem, svetovalcem ali drugimi strokovnjaki za nasvete o tem, kako najti kariero, ki je prava za učence.
- ☞ Razumevanje zelene kariere, ki zahteva univerzitetno diplomu, in zelene kariere, ki je ne zahteva.
- ☞ Iskanje priložnosti za pripravništvo in prostovoljstvo, ki lahko študentom omogočita pridobivanje izkušenj, da izvedo več o določenem delu in spletno raziskovanje potencialnih delovnih mest.
- ☞ Krepitev zmogljivosti šol za vseživljenjsko učenje za razumevanje in spodbujanje politik in praks trajnostnega razvoja.

9. PROMOCIJA ZELENIH DEL V DRUŽBENIH MEDIJIH

Ozadje: Študija, ki sta jo izvedla UNICEF in UNESCO v sodelovanju z naslovom »Action for a Greener Economy with Children and Youth« (2021), potrjuje, da večina mladih uporablja platforme družbenih medijev, kot so Facebook, YouTube in Twitter, da bi delili svoje skrbi glede sodobnih težav, vključno z okoljsko degradacijo in podnebnimi spremembami. Strinjali so se, da so družbeni mediji prostor, kjer lahko glasno izrazijo svoje skrbi ter začnejo in sledijo trendu ali gibanju. Kot jasno vidimo, je spletno družbeno mreženje del našega vsakdanjega življenja in podjetja, ki spodbujajo svoje zelene pobude z družbenimi mediji, delajo dobro za planet, medtem ko se ukvarjajo z učinkovitim tržnim komuniciranjem. Zato upoštevamo družbene medije in spletno trženje kot ključni dejavnik za promocijo naših zelenih idej v spletnem svetu.

Cilj: Spodbujanje zelenih delovnih mest širokemu občinstvu z uporabo platform družbenih medijev, kot so Twitter, Facebook ali Instagram, da razširijo svoj doseg na mlade ljudi na zelenih delovnih mestih in priložnostih.

Cilji:

- 🌀 Uporaba kanalov in obrazov slavnih osebnosti in 'vplivnežev', priljubljenih med mladimi na različnih platformah družbenih medijev, kot multiplikatorjev promocije zelenih znanj in zelenih delovnih mest.
- 🌀 Razvoj edinstvene zelene promocijske strategije za vsako platformo, ki temelji na omrežnem občinstvu.
- 🌀 Izvedba koledarja družbenih medijev za vnaprejšnje načrtovanje objav, hkrati pa zagotavlja, da ostanemo organizirani, kdaj nekaj objaviti, objaviti napise, vizualne objave in na katerih platformah objaviti, in to lahko tržnikom pomaga spremljati različne gibljive dele družbenih medijev.
- 🌀 Biti na tekočem s postavljanjem vprašanj, ki so pomembna za zeleni trg, ustvarjanjem skupine na Facebooku za naše občinstvo, uporabo GIF-jev, videoposnetkov in emojijev za popestritev dostavljenih sporočil ter uporabo funkcij v živo kot so npr. Facebook, Instagram, TikTok in Youtube Live za razprave o zelenem trgu dela in njegovih ustreznih področjih.
- 🌀 Spodbujanje okoljskih dokumentarcev na spletnih platformah, kot so Netflix, Amazon Prime in platformah družbenih medijev, da bi zelena vprašanja in spretnosti naredili zabavne za vse, predvsem pa za mlade, da jih dosežejo in razumejo.

10. POVEČATI ZELENO PROMOCIJO V MNOŽIČNIH MEDIJAH

Ozadje: Obsežno medijsko poročanje lahko našo družbo ozavešča o različnih vidikih okoljskih vprašanj in ji pomaga pri sprejemanju ukrepov za varstvo okolja. Mediji so zelo pomembni pri oblikovanju ozaveščenosti javnosti o globalnih podnebnih spremembah in z njimi povezanih ukrepih, kot je spodbujanje zelenega trga dela. Pri tem je glavni poudarek na treh ključnih vprašanjih: obveščanju, izobraževanju in zaposlovanju.

Štirje pomembni množični mediji - časopisi, revije, radio in televizija - imajo pomembno vlogo pri širjenju ozaveščenosti ljudi o podnebnih spremembah in varstvu okolja hitreje kot osebni stiki. Poleg tega so bili obogateni s proizvodnjo in distribucijo tiskanega gradiva, kot so knjige, revije in brošure.

Cilj: Spodbujati in izkoristiti moč množičnih medijev za promocijo privlačnih blagovnih znamk in zaposlitvenih možnosti na področju različnih zelenih delovnih mest, ki bi pritegnile pozornost velikega števila prebivalcev družbe

Cilji

- ☞ Srečanje s strokovnjaki za medije, da bi izvedeli, kako najraje prejemajo sporočila od nas (npr. po e-pošti ali telefonu).
- ☞ Prepričati predstavnike množičnih medijev, da imamo informacije in zgodbe, ki bodo zanimive za njihovo občinstvo.
- ☞ Vzpostaviti stik s posebnimi novinarji, ki so osebno navdušeni nad okoljskimi vprašanji in spodbujanjem zelenega trga dela.
- ☞ Ustvarjanje in predstavljanje informacij in zgodb, ki so zanimive za urednike ali producente, ki niso navdušeni nad zelenimi vprašanji.
- ☞ Opredelitev medijev, ki jih uporablja naše občinstvo, zlasti, vendar ne izključno, za informacije, povezane z zelenimi tehnologijami.
- ☞ Nagovarjanje širokega heterogenega občinstva s sporočilom javnosti o dostopnosti zelenega trga dela in njegovih koristih za svet.
- ☞ Ustvariti dolgotrajen odnos med ciljnim občinstvom in promotorji zelenih vrednot.

11. PREKLOPITI NA ZELENO V OBSTOJEČIH PODJETJIH

Ozadje: Thomas Day je v svoji študiji "The Corporate Climate Responsibility Monitor", ki je zajela 25 podjetij, ugotovil, da številna največja podjetja ne dosegajo svojih ciljev na področju boja proti podnebnim spremembam. Svetovno znane korporacije, kot so Apple, Sony, Amazon, Google, Ikea, BMW Group, Carrefour, Nestle in Unilever, so pod pritiskom, da zmanjšajo svoj vpliv na okolje, saj vse več potrošnikov želi zelene izdelke. Le 3 podjetja od 25 podjetij so se jasno zavezala, da bodo iz svojih proizvodnih in dobavnih verig odstranila 90 % emisij ogljika, in sicer Maersk, Vodafone in Deutsche Telekom.

V spodnji preglednici so prikazane ocene strategij podjetij na področju podnebnih sprememb:

Ocena integritete	Ime podjetja
Razumna	Maersk
Zmerna	Apple
Nizka	Amazon, Google, Ikea
Zelo nizka	Nestle, Unilever

Liu (2013) navaja, da je glavni razlog za to dejstvo, da so podjetja pogosto organizirana kot korporacije in zato uživajo omejeno odgovornost korporacij. Kolikor je škoda, ki jo je povzročila korporacija, večja od premoženja korporacije, lahko tožba zaradi odgovornosti povzroči insolventnost, zaradi katere mehanizem odgovornosti ne more izpolniti svojih kompenzacijskih in preventivnih funkcij. Iz teh razlogov torej obstaja nevarnost, da bi bila učinkovitost ureditve odgovornosti v okviru okoljske odgovornosti Evropske unije, urejene v Direktivi 2004/35/ES z dne 21. aprila 2004 o okoljski odgovornosti v zvezi s preprečevanjem in sanacijo okoljske škode (ELD), ogrožena, če upravljavci ne bi mogli izpolniti svojih obveznosti.

Cilj: Pomagati podjetjem s svetovanjem o akcijskih načrtih, s katerimi lahko vsa podjetja prispevajo k boju proti globalnemu segrevanju.

Cilji:

- ☞ Merjenje in analiziranje svojih emisij toplogrednih plinov kot prvi korak k zmanjšanju vpliva na planet in okolje ter s tem k zmanjšanju podnebnih sprememb.
- ☞ Zmanjšanje porabe energije s preprostimi zdravorazumskimi ukrepi, npr. ugašanje luči v pisarni zvečer, rahlo znižanje temperature ogrevanja ali klimatizacije ali izklop naprav iz vtičnic, kadar niso v uporabi.
- ☞ Zmanjšanje količine nastalih odpadkov, ne glede na to, ali gre za industrijske odpadke velikega podjetja ali papirne odpadke MSP v storitvenem sektorju, z izogibanjem skodelicam, mešalnikom in kapsulam za enkratno uporabo za aparat za kavo in dajanjem kuhinjskega posodja namesto njih, zmanjšanjem števila natisov dokumentov, ponovno uporabo papirja kot osnutka, pravilnim razvrščanjem odpadkov za recikliranje in številnimi drugimi praktičnimi možnostmi.
- ☞ Pravilna uporaba opreme in naprav, da se prepreči njihovo hitrejše kvarjenje, ter popravi- lo pripomočkov, ko se pokvarijo, namesto da bi jih zamenjali z novimi.
- ☞ Spodbujanje zaposlenih, da se vozijo z javnim prevozom, da se vozijo z drugimi sodelavci, ki živijo v bližini, ali da jim dajejo popuste za javni prevoz, da sodelujejo kot prostovoljci pri zbiranju sredstev za okolje ali pri projektih čiščenja in prenove v lokalni skupnosti.
- ☞ Izbira okolju prijaznejše infrastrukture in opreme z izbiro energetske najučinkovitejše in etične glede proizvodnih standardov.
- ☞ Sodelovanje z dobavitelji, ki dokazujejo, da imajo dobre okoljske prakse.
- ☞ Ozaveščanje zaposlenih, potrošnikov, medijev in drugih zainteresiranih strani z organizacijo internih tekmovanj, hackathonov ali kampanj o trajnostnih vprašanjih.
- ☞ Spodbujanje okolju prijaznih načinov dela, ki so bolj ekološki od drugih: delo na daljavo, video konference, komuniciranje po elektronski pošti itd.
- ☞ Mobilizacija za izziv podnebnih sprememb na lokalni, regionalni in nacionalni ravni s spodbujanjem politikov in javnih akterjev k ukrepanju v zvezi z globalnim segrevanjem.

12. ZELENO PODJETNIŠTVO Z DRŽAVNO PODPORO

Cilji:

Ozadje: Na konferenci Združenih narodov o podnebnih spremembah leta 2021 je bila vloga podjetništva pri reševanju podnebne krize visoko ocenjena, leto 2022 pa je bilo razglašeno za leto podjetniških ukrepov. Podjetja morajo oblikovati strategijo in določiti cilje ter jih tudi uresničiti v sodelovanju med seboj in z vladami, da bi podprla sistemske spremembe. Podnebni ukrepi so začeli poglavje pospešenega ukrepanja, podjetja pa morajo biti na to pripravljena. Številna podjetja so si zastavila cilje za ničelno neto vrednost emisij in jih vsak dan objavljajo. Vendar je bistvo tega, da se morajo osredotočiti na zmanjševanje emisij danes z rednimi ukrepi, ne pa na določanje ciljev, ki jih bo mogoče doseči šele čez mnogo let v prihodnosti.

Cilj: Glavni cilj je združiti različne dobre prakse, ki se uporabljajo za podporo nemotenemu in trajnostnemu zelenemu prehodu podjetnikov, ki se ohranjajo iz akcijskih načrtov različnih vladnih organov po vsem svetu.

- ☞ Okolju prijaznejše industrije z dostopom do finančnih sredstev in krepitvijo finančne zmogljivosti sektorja.
- ☞ Odpravljanje okolju škodljivih subvencij s subvencijskimi komponentami nacionalnega sistema subvencij.
- ☞ Zagotavljanje infrastrukture za podporo okolju prijaznejšim industrijam (npr. čiščenje odpadnih voda, objekti za recikliranje in oskrba s trajnostno energijo).
- ☞ Podpiranje lokalnih ukrepov s sodelovanjem, viri, krepitvijo zmogljivosti in institucionalno podporo.
- ☞ Izboljšanje pravnega, davčnega in upravljaljskega okvira za zeleno delo ter uskladitev sektorskih politik in sistemov z lokalno upravo in opolnomočenjem skupnosti.
- ☞ Odobritev davčnih olajšav za podjetnike, ki:
  - a) z usposabljanjem in pripravljalnimi delavnicami usposabljujejo mlade, ki se želijo zaposliti na zelenih delovnih mestih,
  - b) podpirajo svoje izkušene zaposlene, da se pri svojem vsakdanjem delu približajo zelenim praksam,
  - c) plačam dodajo dodatke za ozaveščanje zelene delovne sile.

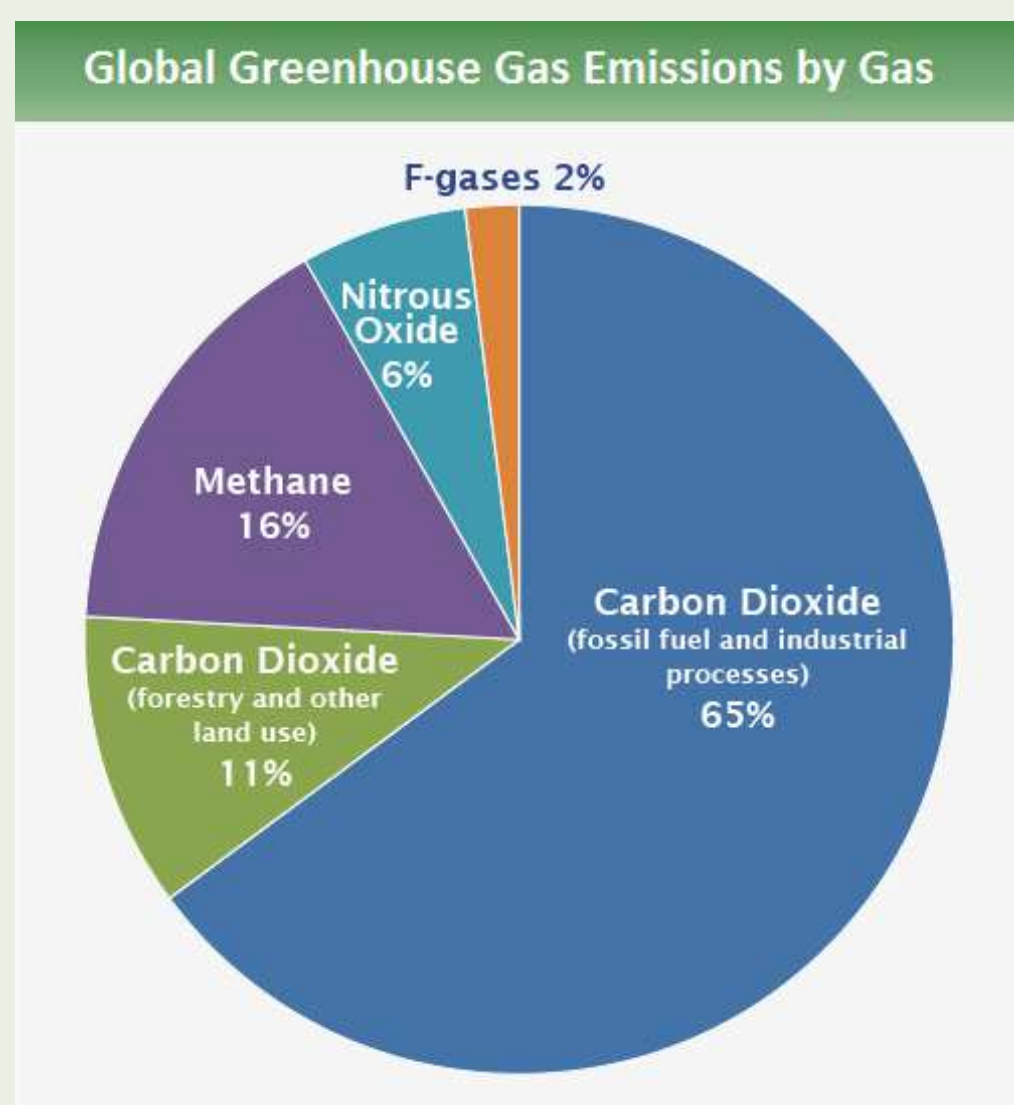

13. DOBRE KMETIJSKE PRAKSE (VRZEL) NA TRGU ZELENIH DELOVNIH MEST

Ozadje: V publikaciji Candice Stevens “Agriculture and Green Growth” je poudarjeno, da je sodobno kmetijstvo postalo zelo energetsko intenzivno in da uporaba fosilnih goriv predstavlja 10 % kmetijskih emisij v obliki ogljikovega dioksida. Na drugi strani obstaja nabor metod in praks zelenega kmetijstva ter ekološkega kmetijstva, ki jih je treba izvajati. To bi bilo mogoče s certifikati, kot so Good Agricultural Practices (GAP), ki predstavljajo različne oblike “zelenih” kmetijskih dejavnosti, kot so ohranitvena obdelava tal, kolobarjenje, agrogozdarstvo, integrirani sistemi rastlin in živali ter sanacija degradiranih obdelovalnih površin in pašnikov.

Cilj: Glavni namen je osredotočiti se na potencial trajnostnega kmetijstva pri ustvarjanju zelenih delovnih mest kot ključnega vprašanja 21. stoletja pri spodbujanju socialnega razvoja in trajnosti.

Sours: www.epa.gov/ghgemissions/global-greenhouse-gas-emissions-data (26.07.2023)

Cilji:

- ☞ Trajnostno upravljanje naravnih virov, zlasti zemlje, vode in biotske raznovrstnosti, ter zmanjševanje škodljivih vplivov na okolje;
- ☞ Ločitev gospodarske rasti od degradacije okolja ter podpora širitvi komercialnih ekoloških industrij in ekoloških storitev.
- ☞ Diverzifikacija zelenih delovnih mest in dejavnosti ter prispevanje k razvoju podeželja.
- ☞ Podpiranje reform za zmanjšanje okoljskih obremenitev, ki lahko spodbudijo pravičnejše dohodke na kmetijah.
- ☞ Doseganje prehranske varnosti, zmanjševanje revščine in razvoj podeželja z rastjo zelenih delovnih zmogljivosti.

14. ZELENO PODJETNIŠTVO NA NACIONALNI RAVNI NA MADŽARSKEM

Ozadje: Madžarska je razvita postindustrijska srednjeevropska država. Njena postsocialistična preteklost, povezana z okoljskimi vprašanji, pomembno vpliva na to, kako daleč lahko napredujejo ekološke inovacije. Država je po spremembi ustave leta 1989 naredila velik napredek na področju varstva okolja, melioracij in ekoloških inovacij, vendar novi izzivi v enaindvajsetem stoletju zahtevajo še večji napredek, zlasti na področju zelenega podjetništva ter z njim povezanega razvoja in podpore podjetjem. Vlada je z oblikovanjem nacionalne strategije za inovacije na področju okoljskih tehnologij priznala pomen zelenega gospodarstva. Čeprav zaradi pomanjkanja politične volje tega pristopa ni bilo mogoče uresničiti, pa gospodarske razmere dejansko omejujejo zmožnost vlade, da usmerja podporo razvoju podjetij. V številnih nacionalnih in mednarodnih pozivih se pogosto uporabljajo izrazi “energetska učinkovitost”, “obnovljivi viri energije” in “inovacije”, vendar je “zeleno podjetništvo” na Madžarskem še vedno razmeroma novo in neznano.

Platform2020Redesign, spletna platforma o trajnostnem okrevanju po Covid-19, je pobuda, ki jo podpirajo japonsko ministrstvo za okolje, UNFCCC in Inštitut za globalne okoljske strategije, in ki poroča, da je le 12,5 % podjetij na Madžarskem prilagodilo svoja načela dela zeleni miselnosti.

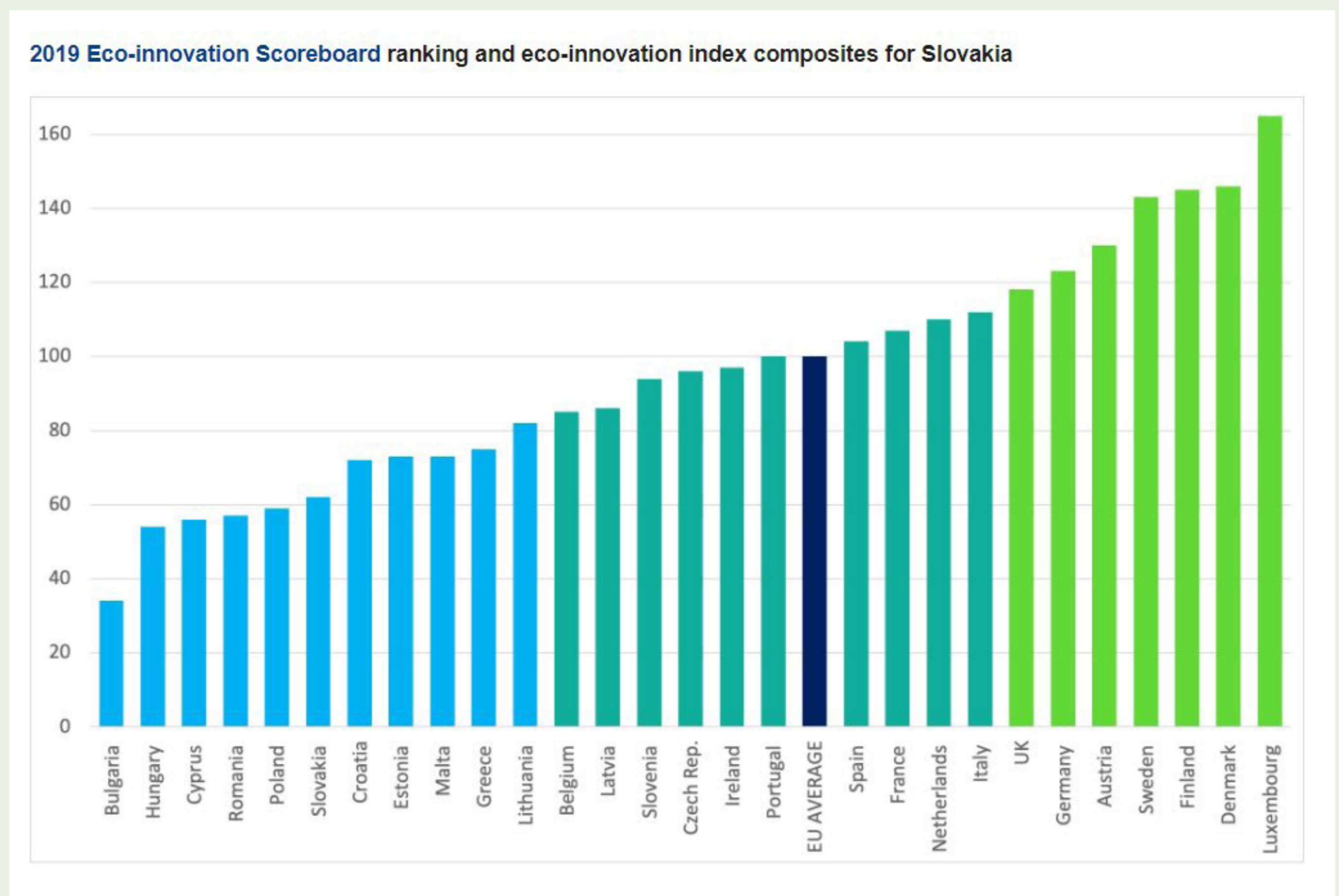
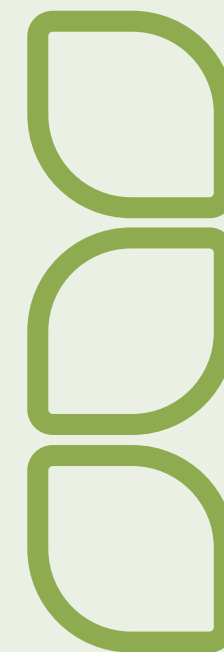

Figure Source: 2019 Eco-innovation Scoreboard

Cilj: Glavni cilj je povečati ozaveščenost o zelenem podjetništvu na nacionalni ravni na Madžarskem in hkrati uporabiti različne dobre prakse za podporo nemotenega in trajnostnega prehoda podjetnikov prek ustreznih akcijskih načrtov madžarskih vladnih organov.

Cilji:

☞ Preoblikovanje različnih programov državne pomoči v programe, ki so prilagojeni zelenemu sektorju in jih je mogoče obravnavati kot horizontalne politike, pri katerih je Madžarska z 0,9 % BDP, porabljenim za podobne politike in programe, na petem mestu med državami OECD.

☞ Razvoj nadaljnjih nacionalnih operativnih programov, ki se izvajajo v skladu z nacionalnimi, teritorialnimi in sektorskimi cilji in načrti, kot je “Green Entrepreneurship Strategy in Hungary”, da se strukturirano razdelijo različna evropska sredstva.

☞ Razširitev dejavnosti na nova področja z neposrednim strokovnim usposabljanjem, dodatki za usposabljanje in pomočjo, ki so ključni za napredovanje specializirane delovne sile in vseživljenjsko učenje nosilcev zelenih dejavnosti.

☞ Omogočanje enostavnega dostopa do subvencij za zaposlovanje s strani okrožnega zavoda za zaposlovanje, vključno s subvencijami za plače, za katere lahko zaprosi vsako podjetje, ki zagotavlja zaposlitev delavcev na zelenem trgu dela za določeno obdobje.

☞ Vključitev zelenih podjetij v kategorijo “nosilcev dejavnosti z visoko dodano vrednostjo”, ki lahko zelenim podjetnikom na Madžarskem zagotovi spodaj navedene koristi:

a) Pravilo za intelektualno lastnino bo podjetjem omogočil, da 50 % dobička iz avtorskih honorarjev zmanjšajo za plačilo davka od dohodka pravnih oseb.

b) Stroški za raziskave in razvoj se odbijejo od davčne osnove za davek od dohodkov pravnih oseb do 200 % neposrednih stroškov temeljnih ali uporabnih raziskav ter eksperimentalnega razvoja.

c) Naložbe v energetske učinkovitost bodo nagrajene z davčnimi olajšavami v višini 30 % sedanje vrednosti naložb (največ 15 milijonov EUR), ki jih bo mogoče uporabiti v naslednjih petih letih.

15. USTANOVITI IN PODPIRATI ZELENE PODJETNIKE

Ozadje: Podjetnost in pobuda se nanašata na posameznikovo sposobnost, da zaznava svet okoli sebe, si prizadeva za njegovo izboljšanje in misli spreminja v dejanja. Zahteva ustvarjalnost, inovativnost in prevzemanje tveganja ter sposobnost načrtovanja in vodenja projektov z namenom doseganja ciljev.

Podjetništvo je sposobnost da:

- ☞ svoje življenje razumeš kot edinstveno priložnost s potencialom;;
- ☞ vodiš projekte, ljudi in organizacije;
- ☞ ustanoviš svoje podjetje ali posel;
- ☞ razumeš ekonomijo in finance;
- ☞ preživiš v konkurenčnem okolju.

Področje zelenega poslovanja tako predstavlja odličen tržni potencial. Podpora poslovnim subjektom s tega področja bi morale nuditi vse večje institucije in programi, namenjeni podpori malim podjetjem. Podjetniki, ki se odločijo za “ozelenitev” svojega obstoječega podjetja ali za novo poslovno zamisel na področju zelenega poslovanja, bi morali biti deležni nacionalne podpore s strani pristojnih institucij ter podpore iz izbranih skladov Evropske unije. Zeleno poslovanje je prihodnost poslovanja. Takšne inovacije imajo velik tržni potencial, pri čemer je konkurenca še vedno razmeroma majhna, zanimanje potencialnih strank pa narašča.

Če imate torej v mislih zeleni projekt ali razmišljate o “ozelenitvi” svojega obstoječega podjetja, je zdaj pravi čas.

V skladu z Evropskim paktom za podnebje je treba nujno:

- o spodbujati in podpirati zeleno podjetništvo,
- o obravnavati usposabljanje in preusposabljanje delavcev,
- o predvideti spremembe na delovnih mestih v prihodnosti.

Sektor trajnostnega in okoljskega blaga in storitev pomaga pri nadzoru onesnaževanja in naravnih virov, kar vključuje ravnanje z odpadki, nadzor onesnaževanja zraka in tal ter recikliranje, obnovljive vire energije in oskrbo z vodo. Zelena delovna mesta niso pomembna le v zelenih panogah; poklici, kot so ekološko kmetovanje, trajnostno kmetijstvo in ekoturizem, so zelo odvisni od zdravega okolja, medtem ko na številna druga delovna mesta vplivajo posredno. Zelena rast je hkrati izziv in priložnost za trg dela in znanja, ki sta ključna dejavnika za zeleno rast.

To je bistvo pobude za zeleno zaposlovanje, ki obravnava izzive in priložnosti na področju zaposlovanja pri sedanjem prehodu na zeleno, nizkoogljično in z viri učinkovito gospodarstvo. Ta prehod bo prinesel temeljne spremembe v celotnem gospodarstvu in v več sektorjih: ustvarjenih bo več delovnih mest, nekatera delovna mesta bodo nadomestili, druga pa na novo opredelili. V tem kontekstu sta boljša usmerjenost in usklajevanje politik in instrumentov trga dela bistvena za ustvarjanje potrebnih pogojev za podporo zelenim delovnim mestom, zapolnitev pomanjkanja znanj in spretnosti ter delovne sile in predvidevanje sprememb v potrebah po človeškem kapitalu. Posamezniki in družba se morajo osredotočiti na področja z največjim potencialom, kot so elektronika, baterije in vozila, tekstil, gradbeništvo in hrana. Pomembno je poudariti, da se okoljski izzivi ne ustavijo na mejah. Potrebni bo več ukrepov, da bi ohranili čist zrak, vodo in oceane, trajnostno rabo zemljišč in ekosistemov ter obvladljive podnebne spremembe, zato so vsa podjetja v državah članicah enako odgovorna za ukrepanje.

Za podjetja, ki zagotavljajo zeleno rast, veljajo naslednji modeli in koncepti.

a) Krožno gospodarstvo

Da bi do leta 2050 dosegli cilj EU o podnebni nevtralnosti in zaustavili izgubo biotske raznovrstnosti, je nujno postaviti krožno gospodarstvo, v katerem se vrednost izdelkov in materialov ohranja čim dlje, odpadki in uporaba virov pa so čim manjši.

Krožno gospodarstvo je strategija trajnostnega razvoja, pri kateri človeštvo sodeluje z naravo in ne proti njej. To je model, v katerem odpadki kot taki dejansko ne obstajajo. Vse surovine, izdelki in embalaža so zaprti v dolgotrajne cikle. Celoten cikel je zasnovan tako, da je trajnosten. Vse surovine so ponovno uporabne, vse izdelke je mogoče popraviti, spremeniti, reciklirati, ponovno uporabiti in predelati. Zato morajo v okviru naše strategije poslovni modeli neposredno in posredno temeljiti na načelu ponovne uporabe. Da bi ta teoretični koncept zaživel v praksi, je potrebna večja politična podpora, ki bi vodila k vzpostavitvi spodbudnega okolja.

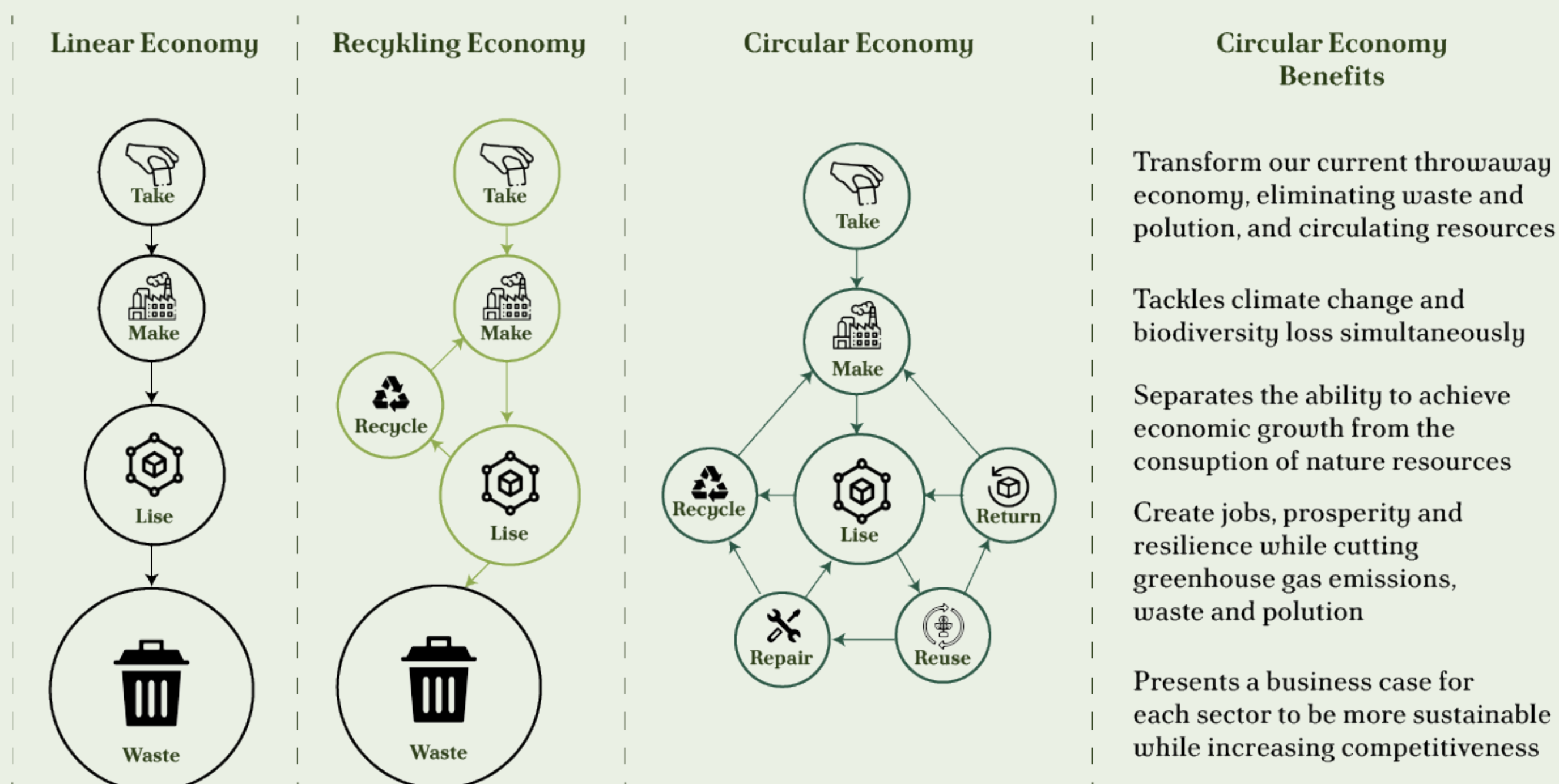

b) Povezovanje podjetij s permakulturo

Permakultura je pojem, ki še ni dobro poznan. Gre za način ustvarjanja ne le vrtov, temveč celotnega okolja, v katerem ljudje živijo, na način, ki je trajnosten in se nenehno obnavlja. Permakulturo je v osnovi mogoče uporabiti na vseh ravneh, med drugim za vrtove, človeška bivališča, kmetije, obdelovalne površine, balkone, vodna telesa, proizvodne procese. Gre za nov način razmišljanja. Pri uporabi glavnih načel permakulture uporabljamo ustvarjalne, inteligentne in zavestne zasnove, ki spreminjajo sedanje neučinkovite in okolju škodljive zasnove. Glavni cilj je zagotoviti človekovo blaginjo in raven potrošništva, ki ne bo šla na račun drugih ljudi, okolja, rastlin in živali. Kar zadeva strategijo, je permakultura izjemno pomemben koncept, saj podjetjem omogoča, da delujejo v skladu z naravo, zlasti v zvezi s proizvodnjo in porabo hrane. Na primer, prehranske verige in restavracije bi lahko sestavine kupovale lokalno iz trajnostne permakulturne ponudbe, v zameno pa bi lahko svoje organske odpadke zagotovile kot osnovo za trajnostno kmetovanje.

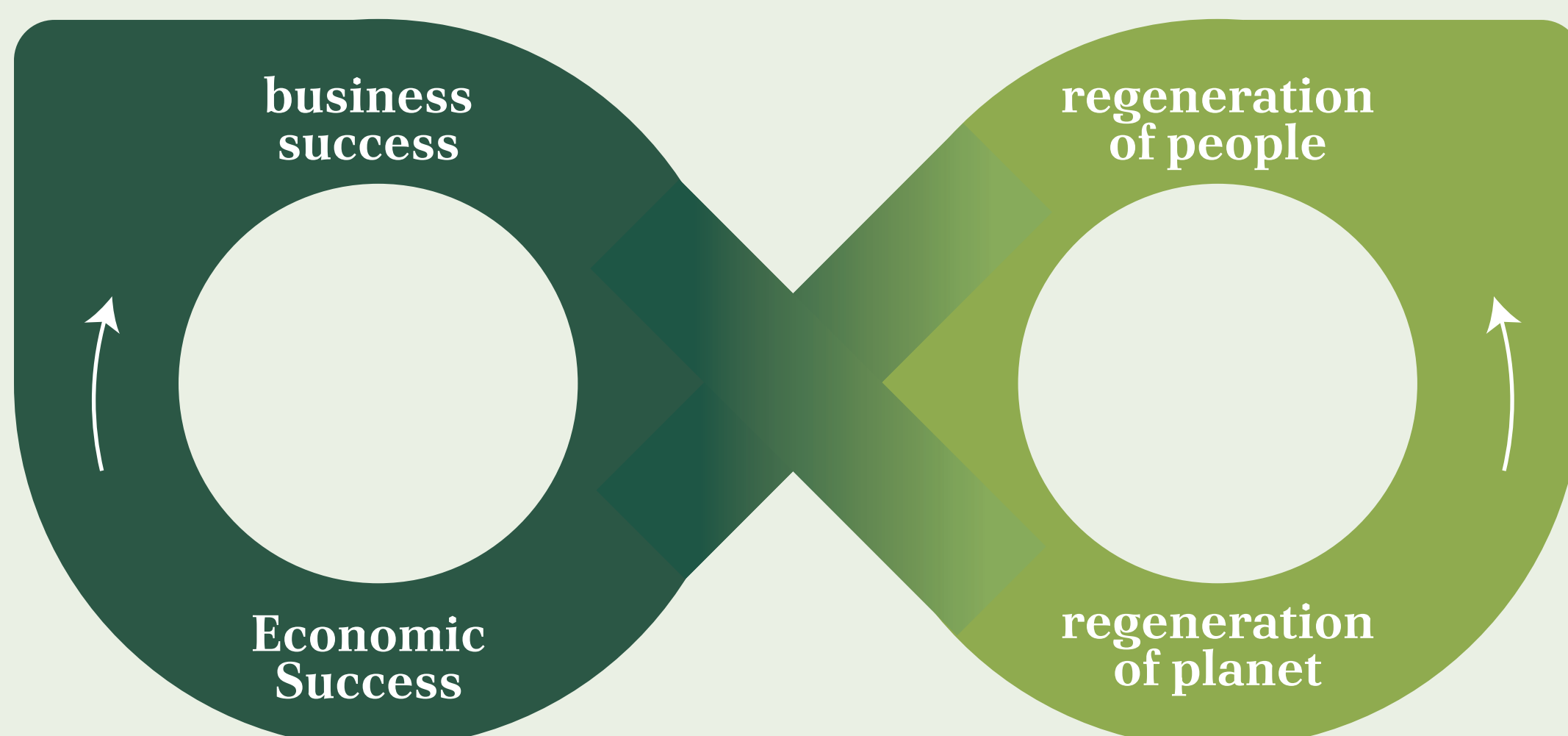
c) Regenerativno poslovanje

Hahn in Tampe opredeljujeta pojem regenerativnega poslovanja kot "podjetja, ki krepijo in uspevajo zaradi zdravja družbeno-ekoloških sistemov v koevolucijskem procesu" (Hahn in Tampe, 2021) Z drugimi besedami, regenerativno poslovanje priznava svoje mesto v celotnem sistemu, v katerem deluje - povezuje skupnost, industrijo, vire v eno delovno enoto - in to znanje o soodvisnosti uporablja pri strateškem odločanju. Regenerativno poslovanje bi lahko primerjali z rastlino, ki uspeva le, če ji tla zagotavljajo najboljše hranila, ki jih potrebuje. Zato lahko enako načelo uporabimo tudi na poslovnem področju, saj zdravo delovno okolje krepi potencial in vedenje zaposlenega, tako kot bogata hrana spodbuja rast cvetja. Zato bi bilo treba podjetja spodbujati, da ta model uporabljajo v svojih notranjih in zunanjih zadevah, da bi spodbujala bolj trajnostno prihodnost.

Cilji:

- o Zagotoviti podporo in izobraževanje (usposabljanje) o zelenih praksah in glavnih vidikih zelenega prehoda za podjetja in druge akterje v podjetniškem okolju.
- o Izdelati priročnik z vsemi zelenimi praksami, ki bi lahko služil kot vodilo za podjetja ob njihovem prehodu.
- o Spodbujanje glavnih trajnostnih konceptov, kot so modro gospodarstvo, krožno gospodarstvo ali obnovitvena podjetja.
- o Zagotoviti visoko stopnjo dostopnosti zelenih delovnih mest, da bi povečali vključevanje delavcev na zeleni trg dela.
- o Vzpostaviti dialog z občino in vlado glede spodbujanja zelenega prehoda, na primer z reformo davčnih predpisov ali subvencioniranjem zelenih plač.

**REGENERATIVE
VALUE CREATION**

16. ZELENO FORMALNO IZOBRAŽEVANJE

Šolski sistem ne zagotavlja izobraževanja o zelenih veščinah, trajnosti ali okoljskih vprašanjih in njihovi nujnosti, ki jo povzročajo podnebne spremembe. Medtem ko so se okoljske in zelene potrebe spreminjale in oblikovale skozi leta, so učni načrti srednješolskega izobraževanja ostali sistematično enaki. S prehodom na trg dela kot rešitvijo za povečanje trajnostne vrednosti se povečuje potreba po pridobivanju novih znanj in spretnosti. Vsi se že od malih nog zavedajo težav, povezanih s podnebnimi spremembami, vendar se otroci in mladi ne zavedajo, da imajo moč prispevati k velikim spremembam.

Čeprav se je ozaveščenost slovaške mladine o podnebnih spremembah znatno povečala, le 24 odstotkov slovaške mladine verjame, da lahko aktivno sodeluje pri blaženju posledic podnebnih sprememb. V primerjavi z vrstniki iz Združenega kraljestva, Francije ali Avstralije so postali najbolj skeptična skupina glede učinkovitosti kakršnihkoli podnebno usmerjenih omejitev ali zelenih dejavnosti. Ko gre za njihov individualni prispevek k njihovem vplivu na okolje, ne verjamejo, da bi omejili uživanje mesa, postali manj materialistični in s tem zmanjšali porabo ali sprejeli "zeleno" ukrepe za svoje trajnostno življenje. Poleg tega sta, kot so pokazali podatki, zavzetost in zanimanje za okoljske zadeve med mladimi zelo nizka. (Ministrstvo za okolje, 2021) Zato lahko opazimo, da je nujno potrebna reforma izobraževalnega sistema, saj se je treba tega vprašanja lotiti sistematično z opolnomočenjem posameznikov.

Po mnenju Evropske komisije bi lahko zeleno izobraževanje v Evropski uniji razdelili v dve osnovni kategoriji: izobraževanje za podnebno koalicijo, ki vključuje glavna načela in škodljive posledice podnebnih sprememb, ter učenje za zeleni prehod, ki večinoma prikazuje politike usposabljanja, ki prispevajo k zelenemu in digitalnemu prehodu Evropske unije.

Prvič, kar zadeva koalicijo za podnebje, obstajajo številne dejavnosti za učence, učitelje in tudi druge deležnike v izobraževanju, da bi skupaj delovali na področju inovativnih izobraževalnih rešitev za okoljsko trajnost. Glavni cilj tega projekta je usposabljanje učiteljev, povezovanje izobraževanja z znanostjo, razvijanje zelenih spretnosti in kompetenc, ozaveščanje ter spreminjanje družbenega vedenja, povezanega s potrošništvom in trajnostnimi praksami.

Drugič, projekt Učenje za zeleni prehod spada med bistvene politike, ki bi lahko bistveno prispevale k izpolnjevanju evropskega zelenega dogovora. Kot je navedla Evropska komisija: "Izobraževanje in usposabljanje se morata odzvati na izzive in realnost 21. stoletja, zadovoljiti potrebe učencev in jim pomagati pri obvladovanju občutkov stresa in tesnobe, ki jih doživljajo ob soočanju s planetarno krizo. Da bi učeče se osebe opremili s kompetencami, potrebnimi za oblikovanje bolj trajnostnega gospodarstva in družbe, mora biti učenje za zeleni prehod transformativno in interdisciplinarno." (Evropska komisija, 2022).

Poleg “ozelenitve” učnih načrtov bi lahko bila druga možna rešitev tudi dodajanje modula “okoljska trajnost” v učni načrt. Takšen modul bi bil sestavljen iz naslednjih tem:

o uvod v trajnostni razvoj,

o podnebne spremembe in njihov vpliv na našo družbo,

o trajnostno upravljanje voda, vloga podtalnice, upravljanje vode in higiena,

o energija in njena vloga pri trajnosti - kako upravljati z energijo doma,

o zeleni prehod: prihodnost zelenega zaposlovanja,

o ozelenitev industrije,

o širjenje mest: Ponovno ustvarjanje mest,

o odgovorna potrošnja in proizvodnja,

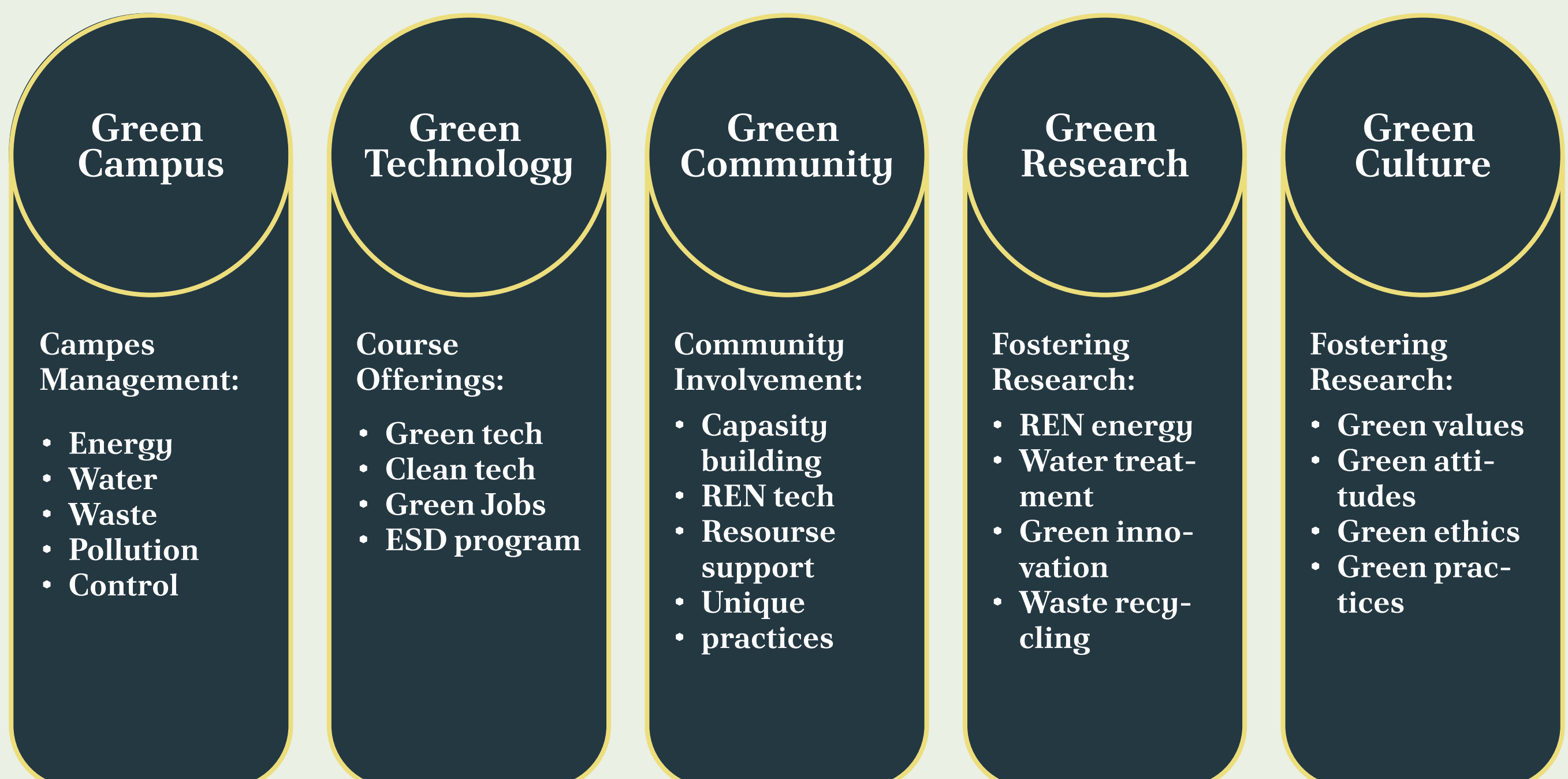
o trajnostno ravnanje z odpadki,

o življenje pod vodo,

o življenje na kopnem.

Vse te teme bi morale biti ustrezno zastopane v učnih načrtih in zagotavljati trdno podlago za otroke ter razvoj njihovih spretnosti in znanja, ki bi bila ustrezna in potrebna za njihovo prihodnost.

Poleg omenjenega je treba poskrbeti tudi za zeleno infrastrukturo šolskega okolja, na primer z izvajanjem zelenih praks (recikliranje, trajnostna raba energije in drugo) na šolski zemlji.

Cilj: V šolskih učnih načrtih (od vrtca do višje izobrazbe) je treba povečati ozaveščenost o okolju, naravi in razvijanju zelenih veščin.

Cilji:

- o Vzpostavitev in podpora vrtcem in šolam, ki bi spodbujali in poglobljali odnos med otroci in naravo ter jih ozaveščali o okolju.
- o Izobraževanje učiteljev o okoljskih temah in trajnosti s formalnimi in neformalnimi metodami izobraževanja, saj so učitelji gonilna sila sprememb in izobraževanja za naslednje generacije.
- o Posodobitev učnega načrta z dodatkom (interaktivnih) predavanj o zelenem prehodu, trajnosti in okolju.
- o V učne načrte vključiti bolj praktične kot teoretične delavnice, ki bi otroke spodbujale k spoznavanju okoljskih in drugih povezanih vprašanj.
- o Pri izvajanju te strategije sodelovati z različnimi zainteresiranimi stranmi, kot so občina, podjetja in drugi.
- o Rekonstruirati objekte, da bodo bolj zeleni in digitalni.

17. VKLJUČEVANJE ZELENIH PRAKS V NEFORMALNO IZOBRAŽEVANJE

Po mnenju Evropske komisije bo “prehod na podnebno nevtralnno gospodarstvo sprožil temeljno preobrazbo v številnih sektorjih. Nastala bodo nova delovna mesta, nekatera delovna mesta bodo nadomeščena, druga pa na novo opredeljena.” Zato je nujno treba spodbujati in podpirati zeleno zaposlovanje, obravnavati usposabljanje in preusposabljanje delavcev ter predvideti spremembe na delovnih mestih v prihodnosti. Medtem ko ta izjava poudarja pomembnost vprašanja in potrebo po prehodu, je več kot nujno, da se te prakse in razvoj ključnih in mehkih veščin uporabijo v okolju neformalnega izobraževanja, kjer se bodo udeleženci učili in razvijali svoje zmožnosti z igro, ne pa z “govorjenjem” in “pasivnim učenjem”.

NEFORMALNO IZOBRAŽEVANJE IN NJEGOVA VLOGA PRI TRAJNOSTI

Na splošno neformalno izobraževanje poteka zunaj tradicionalnega šolskega okolja, čeprav ni vedno tako. Razlika med formalnim in neformalnim izobraževanjem ni v tem, kje učenec pridobi neformalno izobraževanje, včasih lahko učenec pridobi neformalno izobraževanje tudi v šoli, vendar gre za slog in naravo načina, kako se posameznik izobražuje. V okolju neformalnega izobraževanja se morajo udeleženci (učenci) počutiti varno in morajo to okolje imeti za prijazno in zaupanja vredno. Neformalno izobraževanje pogosto uporablja najbolj interaktivne taktike učenja, med drugim z igrami, igranjem vlog,

razpravami, spremljanjem dela. Vse te zgoraj omenjene dejavnosti so bistvene za izpolnitev določenega učenja, npr. v tem primeru učenja zelenih in okolju prijaznih veščin.

Funkcije sredstev neformalnega izobraževanja

o učenje s pomočjo iger in zabave,

o socializacija in vključevanje najbolj ranljivih in marginaliziranih skupin,

o ozaveščanje o pomembnih (okoljskih) vprašanjih,

o spodbujanje učencev, da so dejavni na tem področju in da v prostem času še naprej ukrepajo ter tako postanejo “nosilci sprememb”,

o prikazovanje problematike z bolj vizualnimi in interaktivnimi sredstvi.

Cilj: Povečanje obsega zelenih veščin otrok, mladih in odraslih s pomočjo neformalnega izobraževanja.

Cilji:

o **Ustvarjanje ekoloških in trajnostnih programov za učence, učitelje, vzgojitelje in mladinske delavce.**

o **Partnerstvo med izobraževalci in poslovneži – ustvariti skupino izobraževalcev iz različnih podjetij, ki bodo zagotavljali redne dejavnosti z nevladnimi organizacijami, aktivisti itd.**

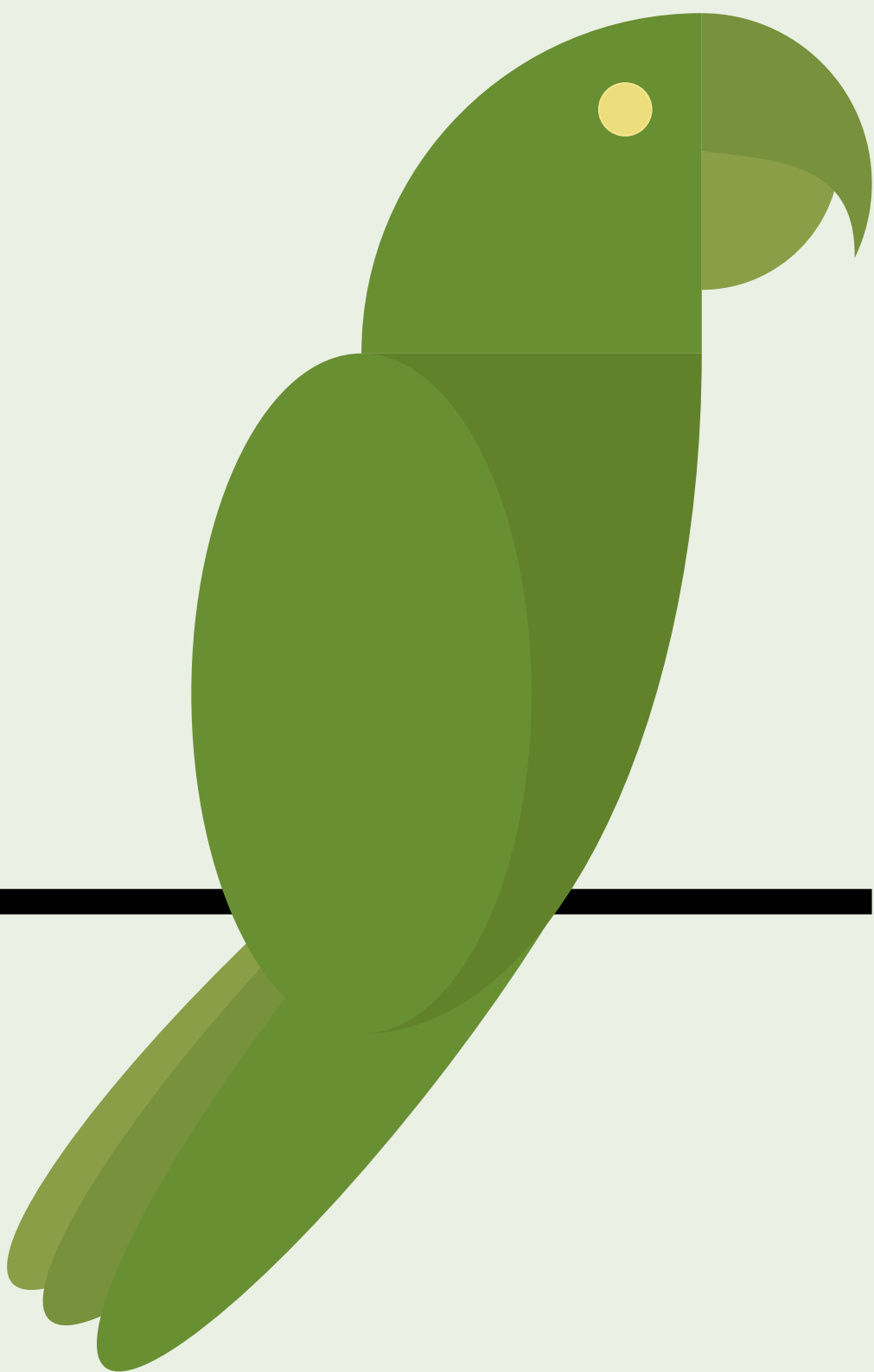
o **Izvedba študijskih obiskov v podjetjih, ki so prešla na zeleno pot.**

o **Organiziranje mednarodnih usposabljanj za spreminjanje vsakdanjih neekoloških praks.**

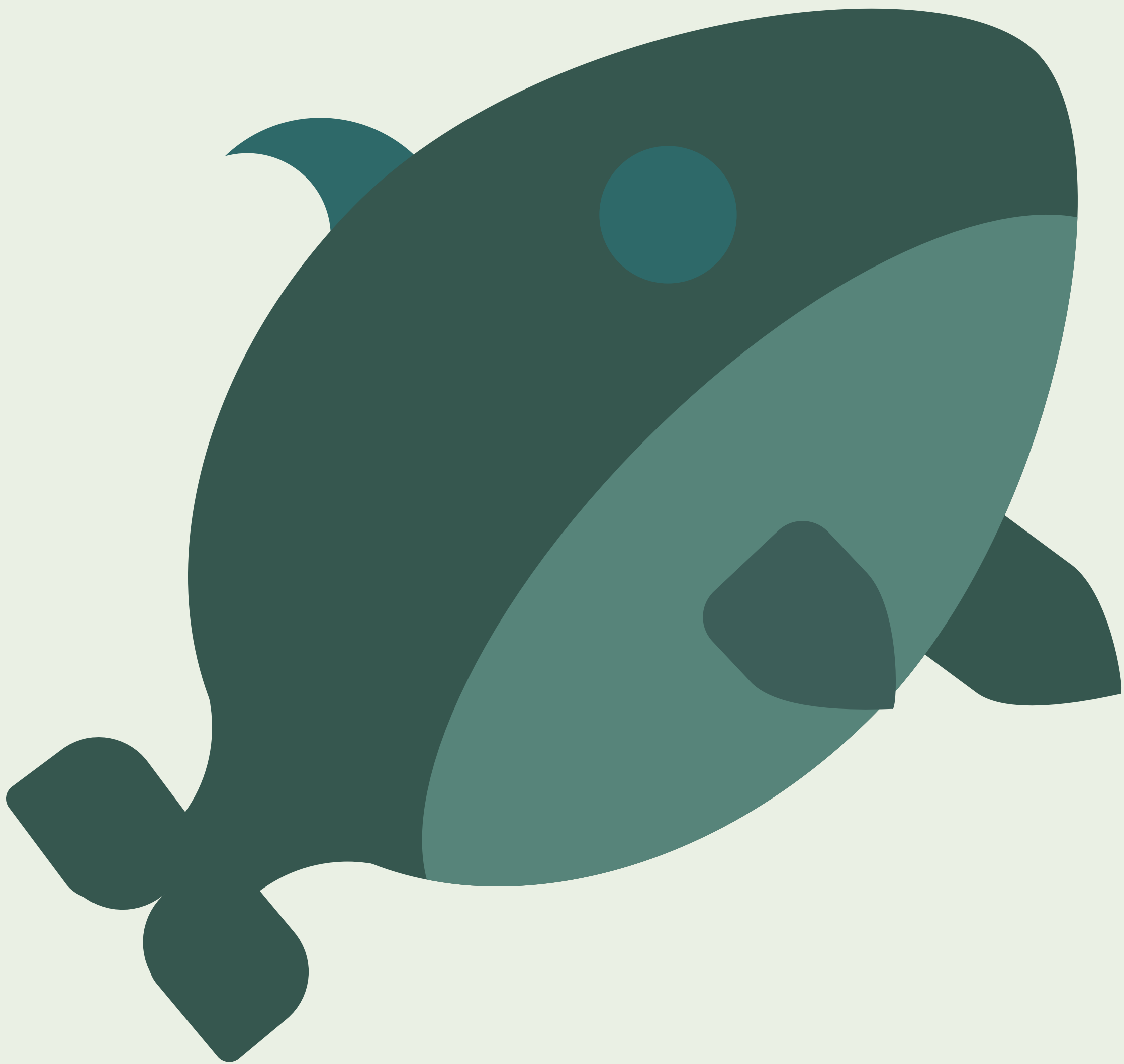
o **Srečanja in sestanki za vzpostavljanje partnerstev. (med zelenimi podjetniki in tudi ne-zelenimi podjetniki).**

o **Izvajanje nacionalnih in mednarodnih usposabljanj za ranljive udeležence na trgu dela, kot so sveži diplomanti in brezposelni.**

o **Pripravištva v podjetjih, ki izvajajo zelene prakse.**

POGLAVJE 2: Pravičen prehod

1. EVROPSKI ZELENI DOGOVOR

Ozadje: Evropska komisija je decembra 2019 sprejela Evropski zeleni dogovor kot sklop pobud, ki opredeljujejo politiko EU za ukrepanje v sektorjih, kot so trgovina, energetika, biotska raznovrstnost in industrijska politika. Glavni cilj je, da Evropa do leta 2050 postane vitalna, zelena celina, ki bo podnebno nevtralna.

Evropski zeleni dogovor je dinamično orodje, zato se nenehno razvija. V večjem delu obdobja 2020-2021 so se razvile in sprejele strategije, načrti in zakonodajni okvir za izvajanje Evropskega zelenega dogovora. Vendar je bila zaradi nujnosti sprejetja ukrepov v odziv na COVID-19 hitrost sprejemanja Evropskega zelenega dogovora nekoliko počasnejša.

Cilj: Glavni cilj Evropskega zelenega dogovora je doseči rešitve, ki bodo ugodne tako za okolje kot za gospodarstvo pri oblikovanju bolj zelene, digitalne in trajnostne Evrope po "zeleni" poti in upoštevanju časovnega načrta za uvedbo ključnih elementov Evropskega zelenega dogovora.

Cilji:

- ☁ Voditi svetovno ukrepanje proti podnebnim spremembam s sodelovanjem zaveznikov in trgovinskih partnerjev Evropske unije po vsem svetu.
- ☁ Sprejeti pravičen in vključujoč pristop za pravičen prehod regij, panog in delavcev, ki težje prehajajo na zeleno gospodarstvo.
- ☁ Uresničevanje strategije "od kmetije do vilice" za pošten, zdrav in okolju prijazen prehranski sistem.
- ☁ Doslednejše izvajanje akcijskega načrta za krožno gospodarstvo z mobilizacijo industrije za čisto in trajnostno gospodarstvo.
- ☁ Nadomestiti strupene snovi s čisto, cenovno dostopno in varno oskrbo z energijo, da bi dosegli ničelno onesnaževanje naravnega okolja.
- ☁ Učinkovita raba energije in virov pri gradnji in prenovi za ohranjanje in obnovo ekosistemov in biotske raznovrstnosti.
- ☁ Pospešiti prehod na trajnostno in pametno mobilnost.

2. ZELENÍ PREHOD

Ozadje: Človeška civilizacija je več kot 10.000 let stalno in hitro napredovala do te mere, da je zdaj ogrožena stabilnost zemeljskega podnebja, ki je omogočila to rast. Po vsem svetu postajajo vse bolj očitni tako družbeni učinki spreminjajočega se podnebja kot njihovi fizični izrazi. Dokler svet ne bo prešel na gospodarstvo z ničelnim izpustom toplogrednih plinov in se medtem prilagodil spreminjajočemu se okolju, se bo oboje še naprej širilo, najverjetneje nelinearno. Zato je smiselno, da se vse več držav in podjetij zavezuje k hitrejšim podnebnim ukrepom. Poleg tega večina teh namer še vedno ni podprta s konkretnimi načrti ali pa niso uresničene. Tudi izvedba bi bila težavna, saj doseganje neto ničelne vrednosti zahteva spodbujanje vključujoče rasti in gospodarskega razvoja. Nevarnosti slabo načrtovanih ali neorganiziranih kratkoročnih ukrepov bi bilo treba skrbno pretehtati glede na nevarnosti neustreznega ali zapoznelega odziva na dolgi rok.

Cilj: Glavni cilj neto ničelnih emisij toplogrednih plinov je doseči univerzalno preobrazbo sedmih energetskega sistemov in sistemov rabe zemljišč, ki so neposredni viri globalnih emisij.

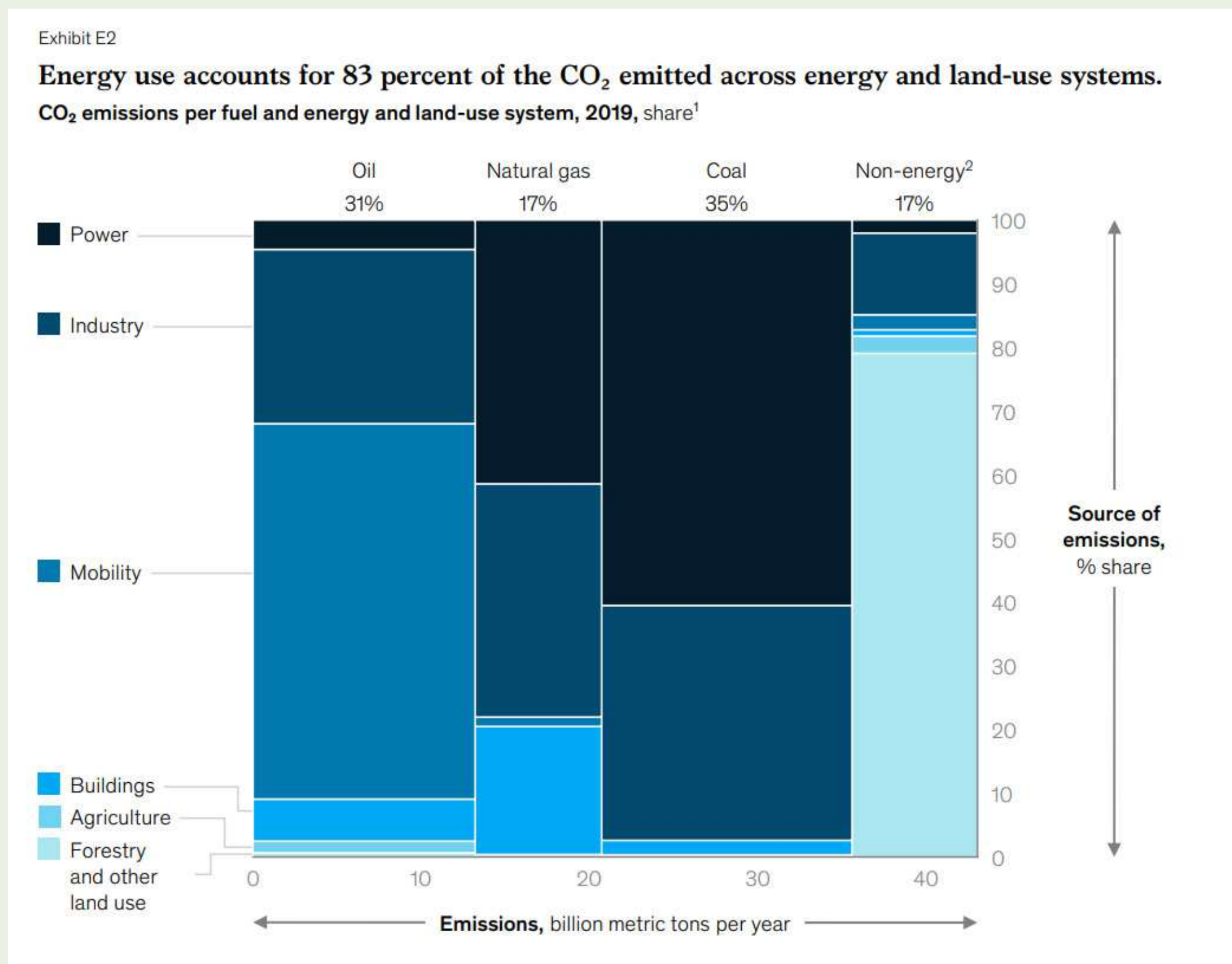

Figure Source: McKinsey Sustainability Insights (September 2021, data for 2019)

Cilji:

Elektrifikacija večine procesov in opreme, ki trenutno uporabljajo ogljikovodike, ter prehod na obnovljive vire energije za električno omrežje.

Posodobiti in razogljčiti elektroenergetsko omrežje z izpolnitvijo treh glavnih podnalog:

- a.) Pospešitev gradnje infrastrukture za obnovljive vire energije; sledenje načrtu za 1,5 °C;
- b.) Izboljšanje zmogljivosti shranjevanja energije za nadzor nestanovitne proizvodnje sončne in vetrne energije;
- c.) Umeščanje dodatnih sredstev pred in za metrom s širitvijo prenosnega in distribucijskega omrežja.

Uporaba vodika v večjem obsegu kot vsestranskega vira čiste energije ali goriva, saj ima pri zgorevanju visoko gostoto energije in ne vsebuje ogljikovega elementa.

Zmanjšati emisije CO₂ in razogljčiti industrije, ki jih je težko odpraviti, npr. jeklarne, rafinerije in elektrarne, ki uporabljajo premog ali plin, z razširitvijo obsega zajemanja, uporabe in shranjevanja ogljika.

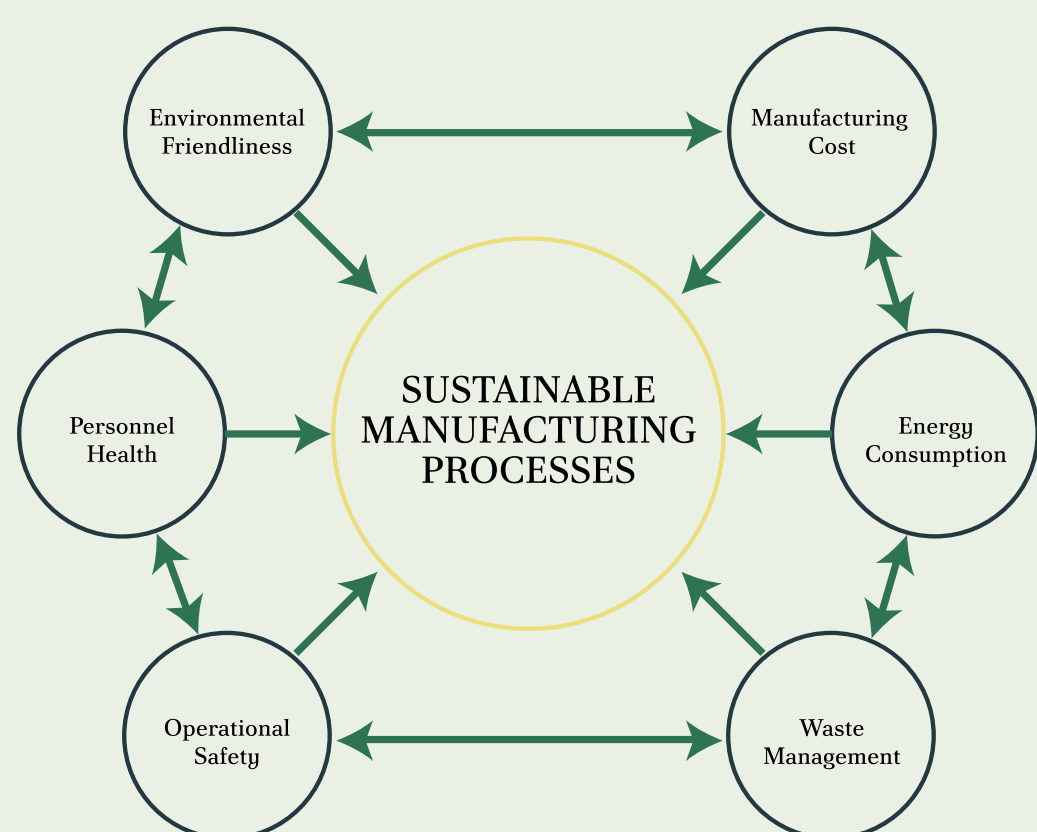

3. DIGITALIZACIJA V KROŽNEM GOSPODARSTVU

Ozadje: Ker tradicionalno linearno gospodarstvo, ki temelji na modelu “vzemi-izdelaj-odstrani”, vedno znova ni bilo kos trajnostnim izzivom sveta, ki hkrati zahteva gospodarski napredek, ekološko trajnost in družbeno blaginjo, je koncept krožnega gospodarstva po vsem svetu pridobil velik zagon. Medtem ko se priložnosti in družbenopolitični vidiki krožnega gospodarstva globalno raziskujejo in spodbujajo za gospodarsko rast, se tehnološki vidiki, potrebni pri vzpostavljanju funkcij krožnega gospodarstva, ne preiščujejo ali načrtujejo dobro, ker se na političnem prizorišču poganjajo na najvišjo raven brez kakršnihkoli tehnoloških posledic.

Cilj: Ključni cilj je priznati, da je tehnološka zmogljivost za trajnostno ustvarjanje vrednosti tista, ki poganja krožno gospodarstvo.

Cilji:

- ☞ Dejavno vključevanje javnosti in deležnikov v raziskovanje rešitev krožnega gospodarstva s pomočjo tehnologije.
- ☞ Spodbujanje regenerativne proizvodnje, ki ponuja vire v oblikah, ki spodbujajo ugodne učinke na okolje, med drugim hranljive in stabilne površine, večjo biotsko raznovrstnost ter boljšo kakovost zraka in vode.
- ☞ Pridobiti koristi od ekosistema, ki je bolj digitalen, hkrati pa se braniti pred centralizirano digitalno platformo, ki jo nadzoruje prevladujoči operater.
- ☞ Ustvariti skupno digitalno infrastrukturo za krožno gospodarstvo, ki bo pospešila proces sprememb ter zmanjšala čas, stroške in tveganja, povezana z izvajanjem konceptov krožnega poslovanja v praksi.
- ☞ Preusmeriti odnos in notranje predsodke z omejenega dolgoročnega poudarka na sodelovanju, osredotočenem na ekosistem, na omejeno osredotočenost podjetja na odnose, ki temeljijo na transakcijah.

4. »6 R'S« ZA TRAJNOST ZELENEGA PREHODA

Ozadje: Pri odlaganju blaga na odlagališčih se v okolje sproščajo nevarni stranski produkti, poleg tega pa se izgublja tudi energija, vsebovana v izdelkih in materialih. S povečevanjem količine odlagališč se povečuje tudi količina zemljišč, potrebnih za skladiščenje odpadkov, kar škoduje ekosistemu. Zaradi mase materiala bi se površina odlagališča povečevala, saj se je sčasoma povečala uporaba gospodinjskih aparatov. To pomeni, da bodo sčasoma viri surovin vse bolj omejeni, emisije na odlagališčih pa bodo eksponentno naraščale. V skladu s študijo "Sustainable manufacturing: Modelling and optimization challenges at the product, process and system levels" od Jayal et al. (2010), so zmanjšanje, ponovna uporaba, recikliranje, predelava, preoblikovanje in ponovna proizvodnja (ang. reduce, reuse, recycle, recover, redesign, and remanufacture) »6 R's« trajnosti.

Cilj: Glavni cilj uporabe trajnostnega življenjskega cikla za blago je pomagati pri ohranjanju surovin in zmanjševanju drugih negativnih vplivov na okolje, saj je na Zemlji na voljo le omejeno število virov.

Cilji:

- 🌀 Izboljšati sistem ravnanja z odpadki, ki zmanjšuje nastajanje, zbiranje, prevoz in predelavo odpadkov, da bi se izognili odlaganju neobdelanih trdnih komunalnih odpadkov na odlagališča.
- 🌀 Razbliniti prepričanje, da so reproducirani izdelki podstandardni, da bi zanje razvili trg.
- 🌀 Podpirati podjetja pri kampanjah ozaveščanja javnosti, ki jih izvajajo nacionalne vlade in ki spodbujajo obnovljene izdelke zaradi njihove kakovosti in okoljskih prednosti ter njihove enakovrednosti s povsem novimi izdelki.
- 🌀 Omogočiti bolj specializirano usposabljanje za obnovo repliciranih izdelkov, da bi lahko proizvajalci delali na določenem izdelku.
- 🌀 Upraviteljem objektov, lastnikom nepremičnin, najemnikom in drugim partnerjem zagotoviti najnovejša orodja in informacije za povečanje trajnosti, zmanjšanje stroškov in optimizacijo ravnanja z odpadki v posameznih objektih.
- 🌀 Oblikovanje posodobljenega nabora ciljev na podlagi strateškega načrta institucije na letni osnovi z uporabo orodja za določanje ciljev. Metoda oblikovanja ciljev se bo spreminjala, ko bodo na voljo nove tehnologije in možnosti.

5. TRAJNOSTNI PROMET ZA ZELENI PREHOD

Ozadje: Ker promet predstavlja skoraj 64 % svetovne porabe nafte, 27 % celotne porabe energije in 23 % svetovnih emisij ogljikovega dioksida (Institute for Transportation and Development Policy (2020)), je promet v središču številnih vprašanj družbenega in gospodarskega razvoja. Po mnenju Sveta EU za promet je trajnostni prometni sistem dostopen, deluje pošteno in učinkovito, ponuja različne možnosti mobilnosti, spodbuja konkurenčno gospodarstvo in uravnoteženo spodbuja rast območja. Hkrati trajnostni prevozi uporabljajo obnovljive vire na ravni ali pod ravno njihovega nastajanja, hkrati pa čim bolj zmanjšujejo vpliv na rabo zemljišč in proizvodnjo hrupa, omejujejo emisije in odpadke v okviru zmogljivosti planeta, da jih absorbira. Vendar je v poročilu ZN o ciljih trajnostnega razvoja za leto 2020 na podlagi podatkov iz 95 držav iz leta 2019 navedeno, da ima le polovica svetovnega mestnega prebivalstva enostaven dostop do javnega prevoza.

Cilj: Glavni cilj je razviti trajnostne možnosti prevoza, da bi izpolnili svetovne hitro rastoče potrebe po prevozu, zlasti po sistemih in storitvah javnega prevoza.

Cilji:

- ☁ Povečati uporabo javnega prevoza in aktivnega prevoza, na primer hoje ali kolesarjenja.
- ☁ Spodbujanje vozil na vodik kot novega načina prevoza v mestih, zlasti avtobusov, opremljenih z baterijami za gorivo, ki proizvajajo električno energijo.
- ☁ Usmerjanje državnih subvencij iz fosilnih goriv v okolju prijazne načine prevoza po vsej državi.
- ☁ Reševanje vprašanj, povezanih z rastjo mest, z uporabo pobud za prostorsko učinkovito mobilnost pri ustvarjanju novih stanovanjskih območij v mestih.
- ☁ Uporaba pametnih sistemov za upravljanje prometa, ki omogočajo spremljanje in nadzor prometa, napovedovanje prometnih razmer in uravnavanje prometnih zastojev glede na trenutno prometno stanje.
- ☁ Programiranje prilagojene mobilne aplikacije za upravljanje potovanj na lokalni ravni, ki združuje številne možnosti prevoza na določeni lokaciji in potrošnikom omogoča nemoteno potovanje.

6. PROIZVODNJA ENERGIJE IZ OBNOVLJIVIH VIROV ZA ZELENI PREHOD

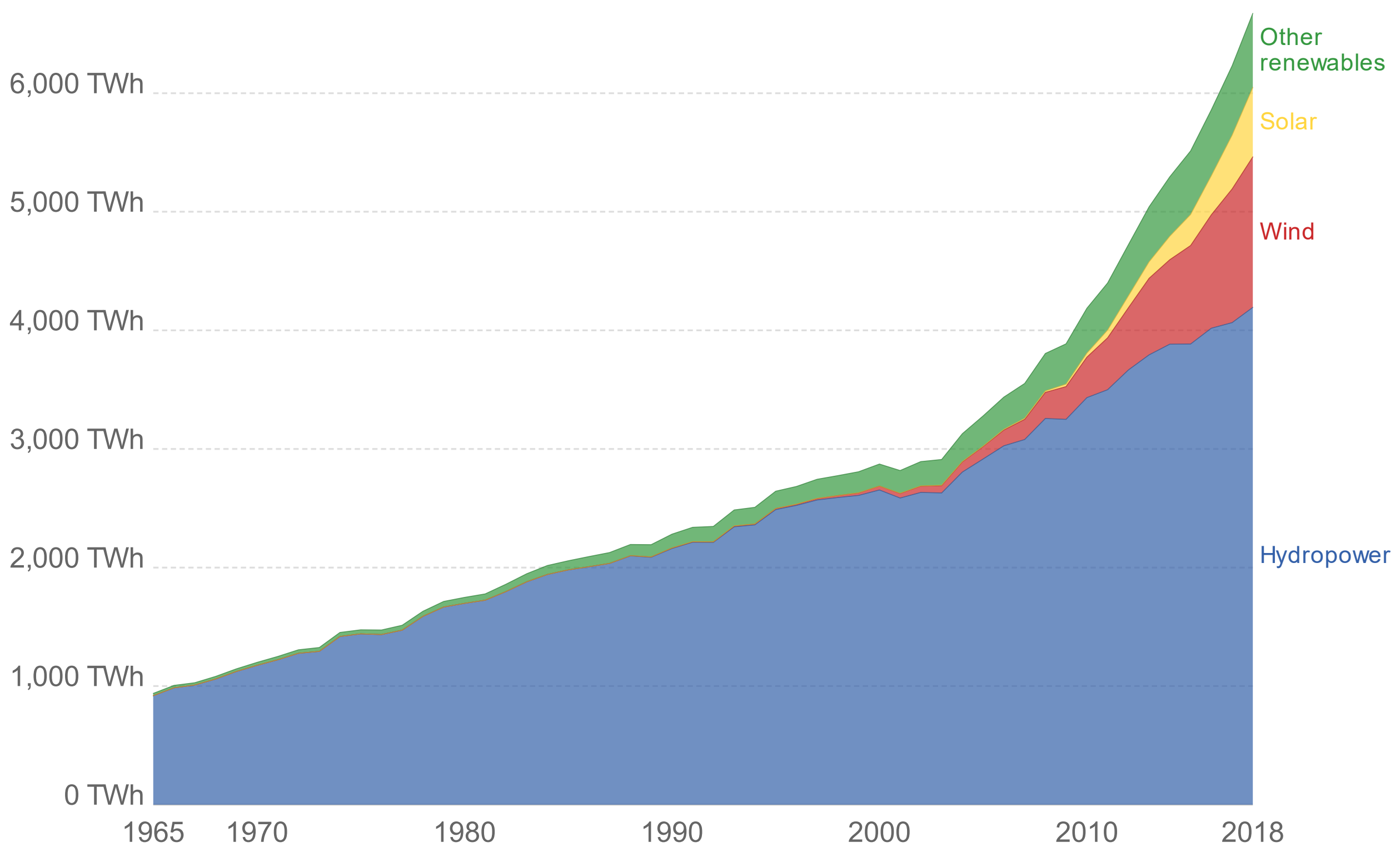
Ozadje: Obnovljiva energija in energetska učinkovitost predstavljata največji delež potenciala za zmanjšanje emisij ogljika do leta 2050, čeprav so pomembne vse nizkoogljične tehnologije. Tehnično je mogoče preoblikovati energetske sistem, da bi izpolnili cilj Pariškega sporazuma o ohranitvi globalnega segrevanja pod 2 °C, vendar bi za to potrebovali znatne zakonodajne spremembe, strogo določanje cen ogljika in večji tehnološki napredek. Leta 2050 bi morali biti sestavni deli svetovne oskrbe z energijo približno 70-odstotno nizkoogljični.

Spodnji graf prikazuje gibanje proizvodnje energije iz obnovljivih virov v svetu v zadnjem stoletju.

Cilj: Glavni cilj je nadomestiti našo odvisnost od uničujočih in netrajnostnih fosilnih goriv, ki jih proizvajamo in uporabljamo, z obnovljivimi viri energije, tako da bodo slednji cenovno dostopnejši, zanesljivejši in učinkovitejši pri vsakodnevni uporabi.

Renewable energy generation, World

Source: BP Statistical Review of Global Energy (2019)

OurWorldInData.org/renewable-energy • CC BY

Note: 'Other renewables' refers to renewable sources including geothermal, biomass, waste, wave and tidal. Traditional biomass is not included.

Chart Source: BP Statistical Review of Global Energy

Cilji:

☞ Spodbujanje uporabe standardnega nabora strateških kazalnikov za trajnostni razvoj za spremljanje diagnoze, razvoja in prihodnjih perspektiv nacionalnih, regionalnih in globalnih energetskega sistemov.

☞ Podpirati sisteme, ki z odprtimi nacionalnimi in globalnimi energetskega ocenami kvantitativno merijo gospodarsko rast, oskrbo z gorivom, uporabo fizičnih sredstev in posledice za okolje.

☞ Oceniti možnosti za izboljšanje makroekonomske učinkovitosti sistema, če se s tem podpira napredek pri učinkovitosti končne rabe energije.

☞ Oblikovanje načrtov in z njimi povezanih struktur za pomoč najrevnejšim narodom na svetu pri zagotavljanju ustreznega in poceni dostopa do najsodobnejših energetskega storitev ter preprečevanju letne smrtnosti zaradi izgorevanja goriva v neustrezno prezračenih domovih.

☞ Oblikovanje pristopov za celovito obravnavo sočasnih svetovnih potreb po hrani, vodi in energiji, pri čemer je treba upoštevati, da je vsak od teh dejavnikov lahko ključen, da tekmujejo med seboj za iste naravne ekosisteme in kako vplivajo drug na drugega.

☞ Javno ocenjevanje funkcij ekosistemov in njihovih omejitev za spodbujanje komunikacije o njihovi uporabi.

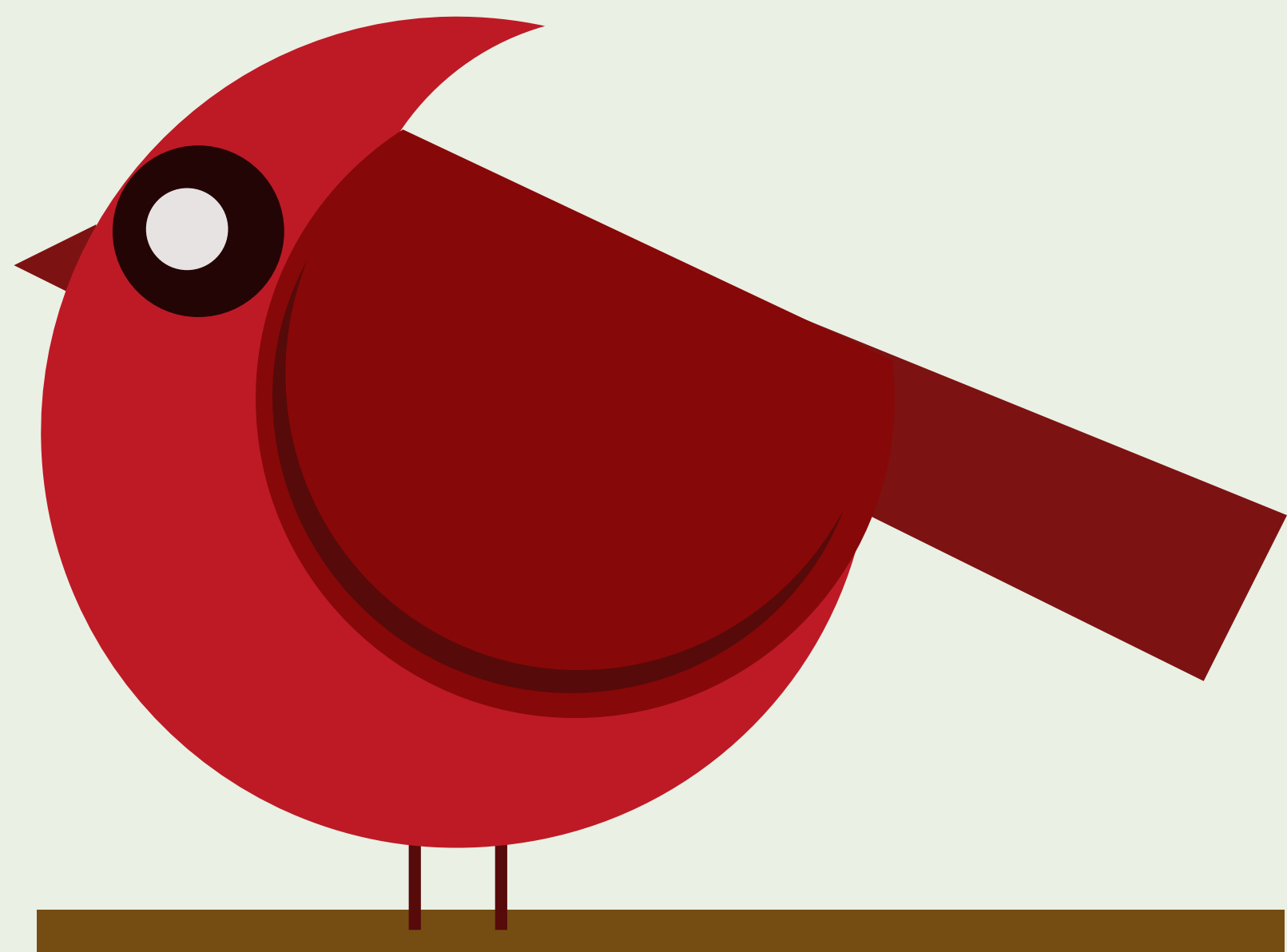

7. CENOVNO DOSTOPNA STANOVANJA ZA ZELENI PREHOD

Ozadje: V več evropskih državah je stanovanjski sektor, ki se je že znašel v težavah, še dodatno obremenjen zaradi učinkov COVID-19 in vse večje inflacije zaradi vojne v Ukrajini. Socialna neenakost se povečuje zaradi stalnega pomanjkanja dostopa do poceni stanovanj, dolgoročni problemi pa se pojavljajo zaradi neupoštevanja trajnostnih principov. Na svetovni ravni so stanovanja

odgovorna za 17 % emisij toplogrednih plinov, povezanih z energijo in procesi. Naprednejši predpisi lahko po podatkih Buildings Performance Institute Europe (BPIE) do leta 2030 zmanjšajo emisije za 42 %. Z naprednejšimi ukrepi, ki spodbujajo obsežno sanacijo v povezavi s cilji obnovljivih virov energije, bi se lahko emisije zmanjšale celo za 60 %.

Cilj: Cilj strožje stanovanjske zakonodaje na evropski ravni je podpreti rešitve, kot sta financiranje nizkoogljične prenove in povečanje javnih naložb v okolju prijazna in cenovno dostopna stanovanja.

Cilji:

☞ Pritegniti več finančnih sredstev v ustrezna in cenovno dostopna stanovanja, da bi zaščitili člane družbe z nizkimi dohodki ali iz ranljivih družbenih skupin, hkrati pa povečali ponudbo stanovanj in zmanjšali naraščajoč pritisk na cene stanovanj.

☞ Pomoč lokalnim voditeljem, da lahko zagovarjajo cenovno dostopna stanovanja med zainteresiranimi posamezniki iz skupnosti in podpirajo zelene projekte trajnostnega razvoja.

☞ Ozaveščanje prebivalstva o dolgoročnih finančnih koristih trajnostnega razvoja ter njegovih prednostih za okolje in zdravje ljudi.

☞ Preučiti lokalni načrt, pravila o rabi zemljišč, odloke o conah, omejitve parkiranja in gradbene predpise, da bi vključili bolj "zelene" možnosti.

☞ Sprejeti širok nabor alternativnih politik, kot so oprostitve pristojbin, pospešeno preverjanje in financiranje energetsko učinkovitih tehnologij, obnovljivih virov energije in drugih pobud za zmanjšanje stroškov.

☞ Oceniti nepremičnine s preverjanjem fizičnega stanja sredstev naselja in preučiti, kako lahko ozelenitev teh stavb ustreza velikemu okoljskemu načrtu.

8. STRATEGIJA PODNEBNE NEVTRALNOSTI NA POSLOVNI RAVNI

Ozadje: Evropski podnebni zakon opredeljuje pojem ogljične nevtralnosti kot doseganje neto ničelnega ogljičnega odtisa. Za doseganje ogljične nevtralnosti je potrebno ravnovesje med ustvarjanjem ogljika in njegovo absorpcijo v ponorih ogljika. Vse globalne emisije toplogrednih plinov je treba izravnati s sekvestracijo ogljika, da bi dosegli neto ničelne emisije. Pot do podnebne nevtralnosti upravičeno postavlja v središče izvor toplogrednih plinov, ki jih povzroča človekova dejavnost. Samo zmanjšanje emisij toplogrednih plinov ni dovolj za doseganje podnebne nevtralnosti. Evropska komisija je priporočila, da se v njenih napovedih za doseganje zastavljenega podnebne cilja do leta 2030 upoštevajo ponori ogljika. Večina podjetij in ljudi ne more popolnoma odstraniti vseh emisij toplogrednih plinov, povezanih z njihovim delovanjem in proizvodnjo.

Cilj: Cilj uspešne strategije podnebne nevtralnosti je spremeniti obstoječe predpise in sprejeti nove, ki bodo pomagali doseči cilj 55-odstotnega zmanjšanja emisij do leta 2030.

Cilji:

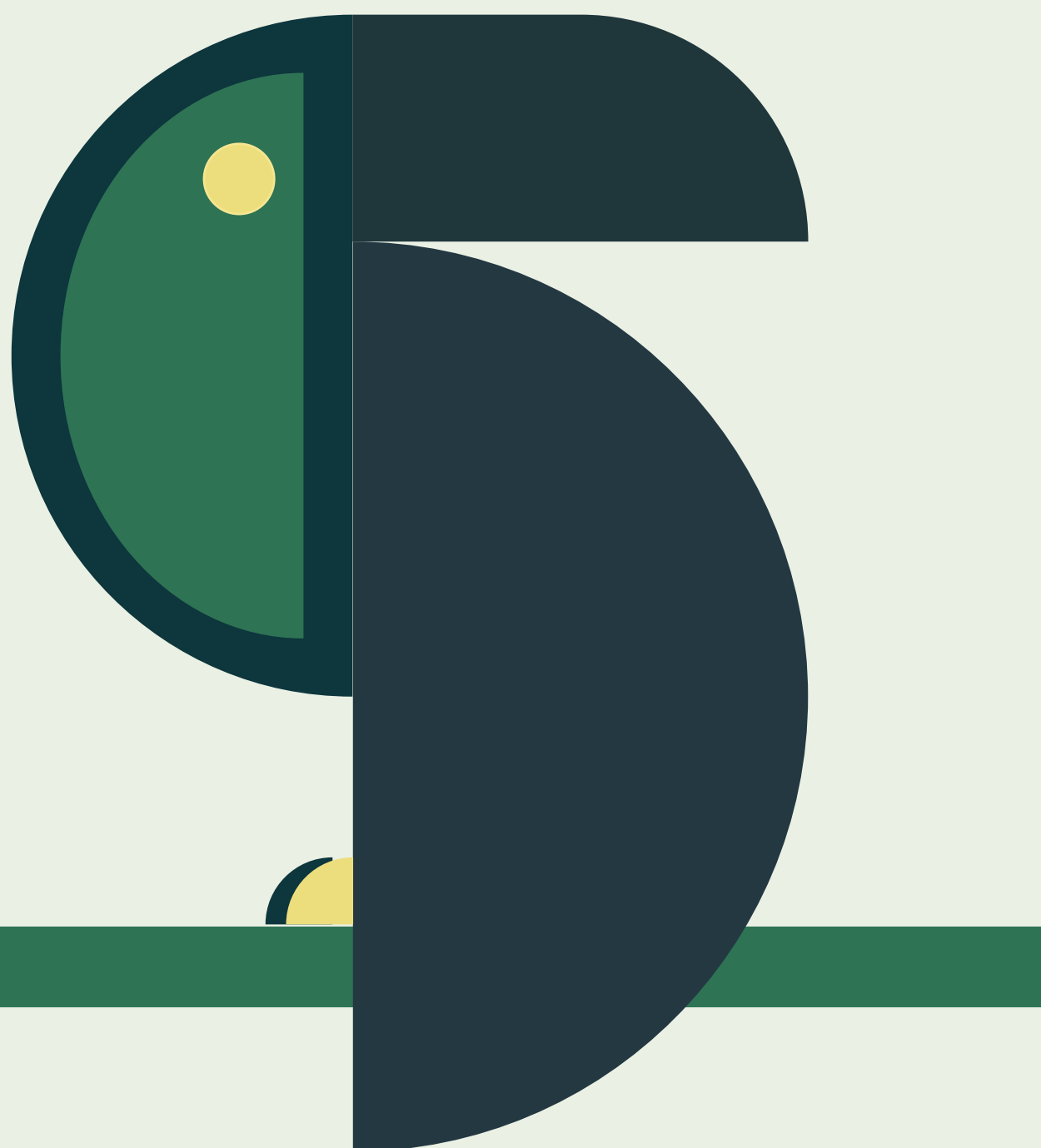
- ☞ Doseči popolno podnebno nevtralnost v skladu z opredeljenimi cilji zmanjšanja emisij do leta 2030 z zmanjšanjem lastnih emisij podjetja.
- ☞ Vzpostavitev cilja podjetja za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov iz izdelkov in storitev v distribucijskem omrežju, pri čemer je treba upoštevati vse ravni dobaviteljev z razpravami z njimi in nakupnimi odločitvami, ki upoštevajo podnebje.
- ☞ Zmanjšati vpliv na okolje v celotni vrednostni verigi s poudarkom na pomoči partnerjem in strankam pri zmanjševanju emisij in doseganju podnebnih ciljev.
- ☞ Da bi svojim potrošnikom olajšali obveščanje in sprejemanje odločitev, ki so ekonomsko ugodne in okoljsko odgovorne glede na njihove zahteve, da bi v eni generaciji omogočili nemoten zeleni prehod.
- ☞ Nadaljnja širitev ponudbe izdelkov za decentralizirano rabo energije, kot so grelniki vode, sončna energija in akumulatorji.
- ☞ Raziskati izvedljive alternative z manjšim odtisom, čim bolj izkoristiti vire, čim bolj zmanjšati emisije v svoji dobavni verigi in prispevati k večji dekarbonizaciji družbe z vključevanjem podnebnih ukrepov in programov nagrajevanja.

9. ZELENO ZAVAJANJE (GREENWASHING) KOT OVIRA PRI ZELENEM PREHODU

Ozadje: V skladu z opredelitvijo okoljskih trditev, ki jo navaja OECD, so zeleno zava-janje (greenwashing) okoljske trditve, ki s trženjem ali oglaševanjem nakazujejo ali dajejo vtis, da je izdelek okolju prijaznejši od podobnih ali ima vsaj manj negativen vpliv na okolje. Trditve, da je izdelek okolju prijazne-jši zaradi svoje sestave, načina proizvodnje, načina odstranjevanja in predvidenega zmanjšanja porabe energije ali onesnaževanja, so le nekateri izmed primerov, ki se imenujejo “zeleno zava-janje”, ki so ali neresnični ali pa jih ni mogoče potrditi. Potrošnikom je treba zagotavljati le zaupanja vredne informacije, ki so znanstveno podprte, da se lahko odločajo o nakupu na podlagi informacij. To je nemogoče doseči, če se zaradi lažnih zelenih trditev in maloštevilnih izvršilnih ukrepov za zaščito potrošnikov, to stori šele potem, ko je škoda že nastala.

Cilj: Cilj poštenega zelenega prehoda za potrošnike mora biti zagotovitev, da napačne in nepodprte trditve nikoli ne vstopijo na trg, in da pošten trg od samega začetka deluje s pomočjo predhodnih regulativnih metod.

Cilji:

☞ Ob upoštevanju izkušenj, pridobljenih iz primerljivih sistemov uredb, razviti jasen, hiter in učinkovit postopek predhodne odobritve za zelene trditve;

☞ Imenovanje organa EU (na primer Evropske agencije za okolje), ki bo odgovoren za preverjanje znanstvene podpore za trditve, predložene v predhodno odobritev;

☞ Vzpostavitev registracijske točke, kjer je treba objaviti vse odobrene trditve, skupaj z zahtevami za posebno uporabo vsake trditve in vsemi veljavnimi omejitvami njene uporabe;

☞ Vnašanje podporne dokumentacije v podatkovno zbirko z informacijami o določenem izdelku pred njegovo uporabo;

☞ Izvajanje inšpekcijskih pregledov znotraj informacijskega sistema s strani agencij za spremljanje skladnosti;

☞ Vzpostavitev centraliziranega sistema akreditacije za zelene oznake;

☞ Določiti določeno število zanesljivih in priznanih znakov za okolje brez dodatnih zahtev za akreditacijo.

10. PODPORA SREDNJE VELIKIM IN MAJHNIM PODJETJEM PRI ZELENEM PREHODU

Ozadje: Na splošno srednje velika in majhna podjetja s svojim blagom, storitvami in komercialnimi dejavnostmi podpirajo ohranjanje okolja, biotske raznovrstnosti in podnebja. Vendar to počnejo na različne načine. V skladu s poročilom nemškega GIZ o zbirki orodij za zeleno in vključujoče poslovanje iz leta 2017 se nekatera takšna podjetja osredotočajo na zmanjševanje vpliva proizvodnega procesa na okolje (na primer s postopki za učinkovito rabo virov), medtem ko se druga osredotočajo na zelene rezultate ter zagotavljajo zeleno blago in storitve. OECD raziskava (2013), "Green Entrepreneurship, Eco-Innovation And SMEs" potrjuje, da srednje velika in majhna podjetja podpirajo vključujočo rast z ustvarjanjem delovnih mest, vendar je raziskav o kakovosti zaposlovanja manj. Poleg tega lahko ta podjetja z ekološkimi inovacijami, ekološkim sprejemanjem in ekološkim podjetništvom podpirajo trajnostno rast. Kljub priznanemu potencialu za gospodarsko rast in socialne reforme, se ta podjetja pri vstopu v zaželeno panogo srečujejo z različnimi ovirami. Takšne ovire so povezane z neuporabno zakonodajo in regulativnimi okviri, omejenim dostopom do kreditov po razumnih obrestnih merah, omejenimi sposobnostmi upravljanja podjetij in neustreznimi tržnimi platformami.

Cilj: Cilj prehoda na zeleno rast je ohraniti institucije, zakone in politike, ki spodbujajo majhne naložbe v zeleno blago in storitve ter dostop do trga z njimi.

Cilji:

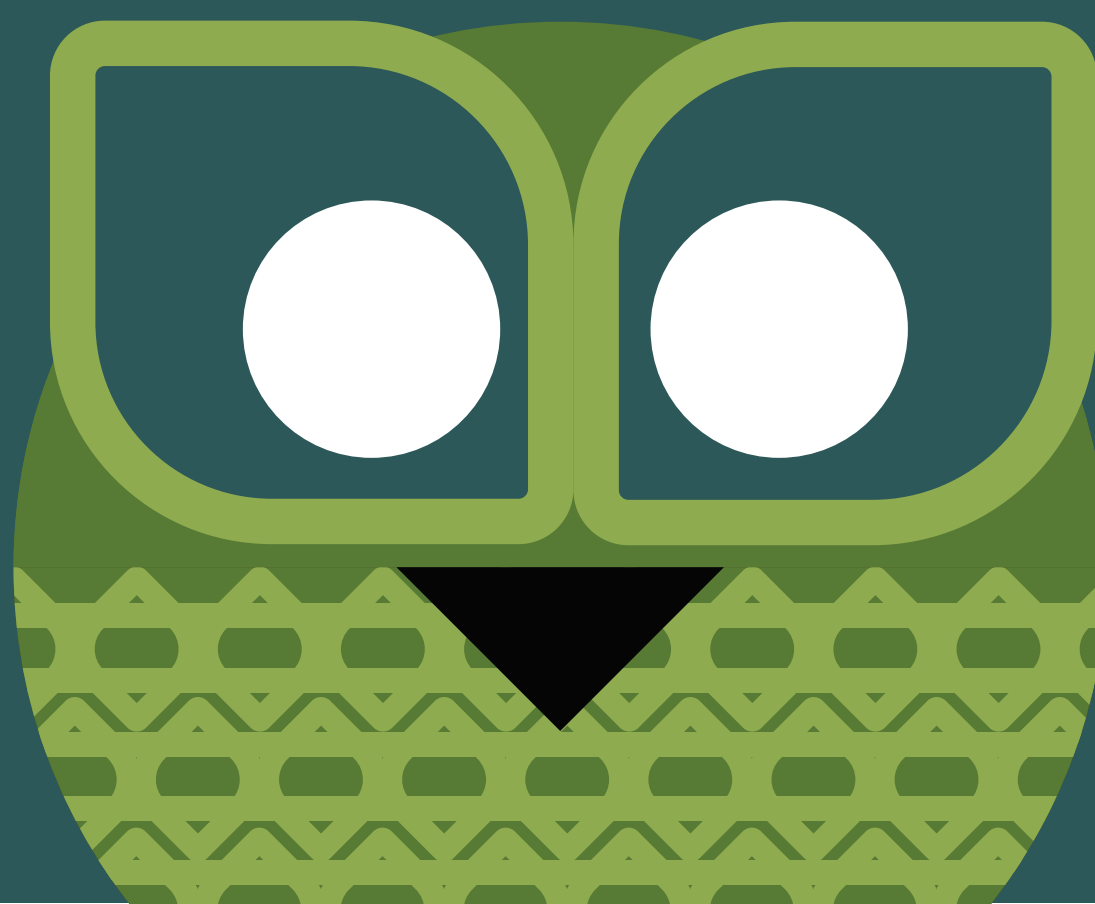
☞ Uvedba vladnih pobud za povečanje subvencij, katerih cilj je pomagati srednje velikim in majhnim podjetjem pri uresničevanju njihovega potenciala in pospeševanju rasti.

☞ Nudenje popolne pomoči, ki jim olajša pridobivanje finančnih sredstev, povezav, svetovanja in usposabljanja.

☞ Vzpostaviti obsežno podatkovno bazo, da bi zagotovili regionalno rast sektorja tvegane kapitala in trga zagonskih podjetij.

☞ Večja pozornost zagonskim podjetjem, da bi s tveganim financiranjem spodbudili inovacije in gospodarski pomen.

☞ Spodbujanje podjetniške naravnosti in sposobnosti pri mladih, ki živijo v soseskah z nizkimi dohodki, ter spodbujanje podjetniških spretnosti s formalnim izobraževanjem za spodbujanje ekonomske pravičnosti.

11. ZELENI PREHOD - NIČ EMISIJ TOPLOGREDNIH PLINOV

Ozadje: Cilj Evropskega zelenega dogovora je, da Evropa do leta 2050 postane prva podnebno nevtralna celina, obenem pa ohrani gospodarsko rast in blaginjo. To je evropska strategija rasti. Prehod na podnebno nevtralno gospodarstvo z ničelnimi neto emisijami toplogrednih plinov v samo 28 letih pomeni industrijsko revolucijo s hitrostjo brez primere, ki pomembno vpliva na bruto domači proizvod (BDP), naložbe, zaposlovanje, konkurenčnost, distribucijo, javne finance in monetarno stabilnost. V tem informativnem poročilu je opisan pričakovani vpliv prehoda na podnebno nevtralno gospodarstvo na gospodarske kazalnike na podlagi analiz akademikov in možganskih trustov ter ocene učinka načrta podnebnih ciljev, ki jo je pripravila Komisija, in sicer zlasti na gospodarsko proizvodnjo (BDP), javni dolg, konkurenčnost, trge dela, cene energije, inflacijo in distribucijske učinke. Politike za blažitev podnebnih sprememb vplivajo na gospodarsko proizvodnjo. V skladu z oceno učinka naj bi prehod na neto ničelno vrednost

izpustov le omejeno vplival na skupno proizvodnjo (BDP), vendar se bo njena sestava spremenila s potrošnje na naložbe. Poleg tega bodo učinki na sektorsko proizvodnjo, naložbe in trg dela verjetno precejšnji, zaradi česar bodo potrebni politični ukrepi za zagotovitev pravičnega prehoda. Obstaja nevarnost negativnih kratkoročnih učinkov, če se potrošnja in proizvodnja zmanjšata, npr. zaradi določanja cen ogljika. Vendar pa bi večje naložbe, na primer v nizkoogljične tehnologije, potencialno dolgoročno povečale produktivnost in gospodarsko rast. Za prehod na podnebno nevtralnost je potrebno jasno gospodarsko upravljanje, da bi obvladali tveganje za makroekonomsko in finančno stabilnost. Strategija Komisije za trajnostno rast v okviru evropskega semestra temelji na štirih vidikih konkurenčne trajnosti. Komisija je pozvala Evropski Parlament, naj se k sedanjemu pristopu k fiskalni in proračunski politiki dodata še podnebni kazalnik ter usklajena prizadevanja za izvajanje digitalnega in okoljskega prehoda.

Cilj: Za oceno vpliva zelenega prehoda na konkurenčnost je treba upoštevati nacionalne razlike v podnebni politiki. Na splošno imajo višje nacionalne podnebne ambicije za posledico višje stroške za podjetja. EU je zavezana ambiciozni podnebni politiki, saj želi do leta 2050 postati prva podnebno nevtralna celina na svetu.

Možne posledice:

- ☉ Vpliv na gospodarsko rast. Evropski zeleni posel bi lahko skromno prispeval k rasti BDP ali jo omejeno oviral.
- ☉ Vpliv na javni dolg. Prehod na podnebno nevtralnost bo verjetno vključeval znatne javne izdatke.
- ☉ Vpliv na zaposlovanje. Mehanizem pravičnega prehoda je zasnovan tako, da zagotavlja pravičen prehod z omogočanjem možnosti zaposlovanja in podpiranjem preusposabljanja državljanov.
- ☉ Vpliv na distribucijo in konkurenčnost. Prehod na podnebno nevtralnost ima pomembne distribucijske učinke.
- ☉ Vpliv na cene energije in inflacijo. Prehod na okolju prijaznejše gospodarstvo bo strukturno vplival na splošni razvoj cen in zlasti na cene energije.

12. KROŽNO GOSPODARSTVO – »6R«

Ozadje: Koncept krožnega gospodarstva je v svetu pridobil velik zagon, saj tradicionalno znano linearno gospodarstvo, ki temelji na modelu “vzemi - izdelaj - odstrani”, še vedno ni sposobno odgovoriti na trajnostne izzive sveta, ki hkrati zahteva trajnostno gospodarsko rast, varstvo okolja in družbeno blaginjo. Planet Zemlja ima le omejene in končne vire, ki se zaskrbljujoče hitro izčrpavajo, ter težave in skrbi pri nadomeščanju naravnih materialov s sintetičnimi snovmi pa so za svet resne težave, saj še naprej uporabljamo in zlorabljamo “domnevno obilne” zemeljske vire za neskončne človeške potrebe z ekstrakcijo, predelavo, proizvodnjo in uporabo, pri čemer se velika večina izdelkov/materialov po koncu življenjske dobe še naprej odlaga na odlagališča. Med »6 R« spadajo: zmanjševanje, ponovna uporaba, popravilo, ponovna izdelava, recikliranje in predelava (ang. Reduce, Reuse, Repair, Re-manufacture, Recycle, and Recover). Pristop trajnostne proizvodnje se osredotoča na širšo, na inovacijah temelječo metodologijo 6R za izdelke v več življenjskih ciklih. Ta pristop 6R ponuja zaprti krog, sistem z več življenjskimi cikli izdelkov kot osnovo za trajnostno proizvodnjo. Ta hierarhija ravnanja z odpadki je dejansko del okvira EU za ravnanje z odpadki (Direktiva 2008/98/ES) in vse države EU imajo politike, ki določajo prednostno obravnavo odpadkov v skladu s tem vrstnim redom. Žal se večina odpadkov še vedno obdeluje z metodami nižjega ranga in še vedno je treba opraviti veliko dela, da bi prešli na najboljše krožne metode.

Cilj: Ideja krožnega gospodarstva je, da nehamo zavreči tisto, kar štejemo za odpadke, dokler ne dosežemo družbe, v kateri se odpadki sploh ne kopičijo. Konceptualno sporočilo krožnega gospodarstva je zelo močno, saj temelji na zmanjševanju

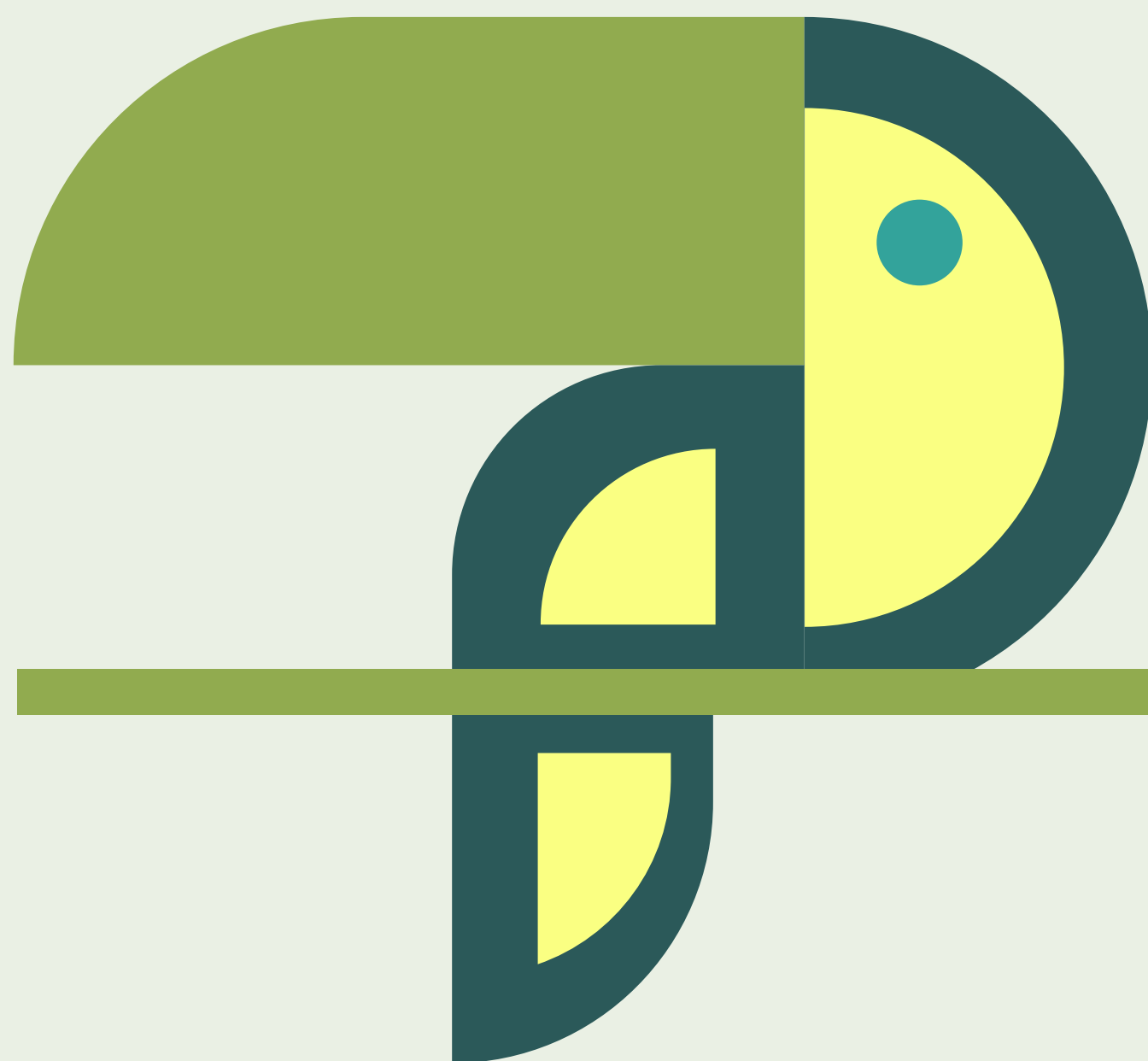

potratnih virov z učinkovitim načrtovanjem in izvajanjem izdelkov in procesov za izboljšano učinkovitost virov s krožnim pretokom materialov, ki vključuje predelavo, ponovno uporabo, recikliranje in ponovno izdelavo izdelkov.

Izvajanje krožnega gospodarstva in metode 6Rs v različnih vidikih:

- ☞ Nič ni zapravljeno; vsak “odpadek” postane sredstvo, nobena vrednost pa ne ostane nepovrnjena.
- ☞ Vsi izdelki, ki se po koncu svoje primarne uporabe predelajo in ponovno uporabijo, obnovijo ali reciklirajo za več generacij, so postali ne le nekaj več kot resničnost, temveč nuja.
- ☞ Ideja zmanjšanja je, da tisto, kar nikoli ni, ne more biti zapravljeno.
- ☞ Če nekaj res potrebujemo, je najbolje, da to izkoristimo po svojih najboljših močeh.
- ☞ Če se stvari pokvarijo in jih ne moremo več uporabljati, moramo razmisliti, ali jih lahko popravimo.
- ☞ Namesto popravila pokvarjenega je mogoče vzeti dobro delujoče dele pokvarjene naprave in jih uporabiti za nekaj novega.
- ☞ Če izdelka ali njegovih delov res ne morete več dobro uporabiti, je pogosto najboljša možnost recikliranje.
- ☞ Zadnji del krožnega gospodarstva je obnova. Kadar je nekaj pretežno reciklirati v vire ali teh virov preprosto ne potrebujemo več, lahko večino stvari s sežiganjem ali drugimi (bio)kemičnimi postopki spremenimo v energijo.

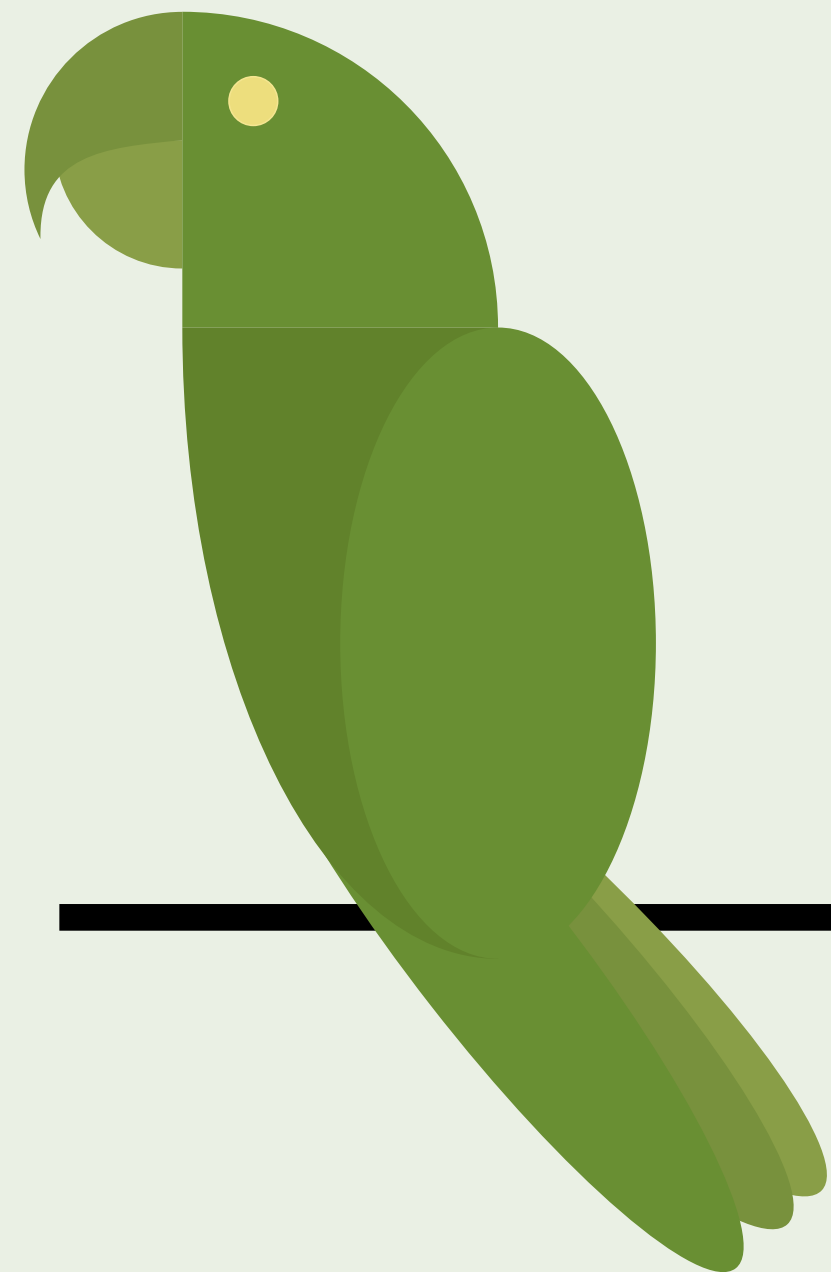
13. STRATEGIJA PODNEBNE NEVTRALNOSTI

Ozadje: To, da postanemo podnebno nevtralni, pomeni čim bolj zmanjšati emisije toplogrednih plinov, hkrati pa tudi nadomestiti vse preostale emisije. Tako je mogoče doseči ravnovesje z ničelnimi neto emisijami. Neto ničelna bilanca emisij je dosežena, ko je količina toplogrednih plinov, izpuščenih v ozračje, nevtralizirana. To je mogoče doseči s sekvestracijo ogljika, tj. z odstranjevanjem ogljika iz ozračja, ali z izravnalnimi ukrepi, ki običajno vključujejo podporo podnebno usmerjenim projektom. Pri cilju EU o podnebni nevtralnosti in zelenem dogovoru je resnično

novi to, da zahtevata ukrepanje vseh gospodarskih sektorjev ter vključujeta podnebne in okoljske vidike na vseh področjih politike EU. To je znano kot vključevanje podnebnih vidikov. Zlasti energetskega sektorja je tisti, ki zahteva precejšnjo preobrazbo. Proizvodnja in raba energije trenutno povzročata 75 % emisij toplogrednih plinov v EU. Je del vseh vidikov našega življenja, od sten in oken, električnih naprav do načina potovanja in proizvodnih metod.

Cilj: Izvajanje cilja podnebne nevtralnosti in Zelenega dogovora. To bo zahtevalo ukrepanje vseh gospodarskih sektorjev ter vključitev podnebnih in okoljskih vidikov v vsa področja politike EU.

Cilji:

- 🌀 Ljudem in skupnostim ki so pri prehodu najbolj ranljivi: omogočiti jim lažje zaposlovanje in preusposabljanje, hkrati pa izboljšati energetske učinkovitost in se boriti proti energetske revščini.
- 🌀 Podjetja in sektorji v panogah z visoko vsebnostjo ogljika: pomagati narediti prehod na nizkoogljično tehnologijo privlačno za naložbe ter zagotoviti posojila in finančno podporo, hkrati pa vlagati v raziskave in inovacije ter ustanavljanje novih podjetij.
- 🌀 Države članice ali regije, ki so zelo odvisne od fosilnih goriv: vlagati v nova zelena delovna mesta, trajnostni javni promet, obnovljive vire energije, digitalno povezljivost in infrastrukturo za čisto energijo.
- 🌀 Vlaganje v okolju prijazne tehnologije.
- 🌀 Pomoč pri razvoju čistejših oblik prevoza.
- 🌀 Zagotavljanje večje energetske učinkovitosti stavb.
- 🌀 Mednarodno delo za izboljšanje standardov po vsem svetu.

14. USTVARJANJE KAKOVOSTNIH DELOVNIH MEST

Ozadje: Ni enotne splošno sprejete opredelitve “kakovostnega delovnega mesta”. Kot je navedeno na spletni strani Fordove fundacije o razvoju delovne sile, so “dobra delovna mesta tista, ki prinašajo trajne plače in omogočajo poklicno napredovanje, kar delavcem omogoča, da si naberejo finančna sredstva”.

Ustvarjanje delovnih mest je še vedno ključno merilo uspeha prizadevanj za gospodarski razvoj. Vendar je čas, ko so bila vsa delovna mesta do neke mere “dobra delovna mesta”, mimo. Gospodarska rast postaja vse bolj razdvojena, saj se na eni strani pojavljajo visokotehnološka delovna mesta z visokimi plačami, na drugi pa delovna mesta z nizkimi plačami v storitvenem sektorju. Številna srednje plačana delovna mesta “srednjega razreda” so se zmanjšala, postala avtomatizirana ali pa so se preselila v druge države. Razvojni gospodarstveniki se soočajo z izzivi pri ustvarjanju delovnih mest, ki bi zagotavljala plače in ugodnosti, kakršne so bile običajne v industrijski dobi. Ker se je vloga razvojnih gospodarstvenikov razširila na vse, od prenosa tehnologije do privabljanja maloprodaje za povečanje davčne osnove skupnosti, mora stroka preučiti, kakšne vrste delovnih mest ustvarja in kako dobro izpolnjujejo potrebe posameznikov in skupnosti v globaliziranem gospodarstvu, ki temelji na znanju in spretnostih. V tem kontekstu je

uspeh posameznikov enak uspehu podjetij in skupnosti. Kljub temu je razmeroma malo raziskav, ki bi proučevale vprašanje ustvarjanja kakovostnih delovnih mest z vidika razvojnega gospodarstva; večina literature na temo kakovostnih delovnih mest prihaja s področij razvoja delovne sile ali odpravljanja revščine. Namen članka je zapolniti to vrzel in opredeliti vlogo razvojnih gospodarstvenikov pri ustvarjanju kakovostnih delovnih mest in izboljšanju kakovosti obstoječih delovnih mest. Enako pomembno je, da to poročilo dokumentira tudi, kako se gospodarski razvoj sam spreminja kot odziv na spreminjajoče se gospodarstvo. Za ustvarjanje kakovostnih delovnih mest in obnovo srednjega razreda v globalnem, na znanju temelječem gospodarstvu so potrebne nove strategije, novi partnerji, novi cilji in nova merila uspeha. To je zemljevid nastajajoče prakse gospodarskega razvoja, ki mora biti, kot kažejo raziskave študij primerov, bolj vključujoč, strateški, prilagodljiv in sistemsko usmerjen.

Cilj: Cilj gospodarskega razvoja je zagotoviti priložnosti na različnih ravneh znanj in spretnosti ter v različnih panogah, da bi v gospodarski strukturi skupnosti dosegli napredovanje.

Cilji:

☞ Ustvarjanje kakovostnih delovnih mest, ki koristijo ljudem, podjetjem in krajem. To so semena, iz katerih raste širša blaginja, saj delavcem zagotavljajo priložnost za samozadostnost, ekonomsko varnost in občutek nadzora nad lastnim življenjem.

☞ Ustvarjanje kakovostnih delovnih mest, ki so lahko skladna z gospodarsko konkurenčnostjo.

☞ Kakovostna delovna mesta, ki koristijo lokalnemu gospodarstvu. V skladu z opredelitvijo kakovostnega delovnega mesta delavci prejemajo višje plače, ki jih nato porabijo za stanovanja, blago in storitve.

☞ Zagotavljanje storitev nizkokvalificiranim ali težko zaposljivim posameznikom kot sredstvo za izkoreninjenje revščine.

Picture Source: <https://www.nga.org/news/commentary/defining-job-quality-for-reemployment-and-recovery/#9>

15. SOCIALNA IN EKONOMSKA PRAVIČNOST IN ENAKOST

Ozadje: Pri razpravi o pravičnosti se prvi konceptualni izziv pojavi zaradi težav pri prevajanju iz angleščine v druge evropske jezike. Veliko jezikov namreč nima neposredne besede za »fairness« (»pravičnost«). V nekaterih evropskih jezikih je ta beseda postala izposojenka, ki je v jezik vključena brez prevoda (Gulyas 2018). Pravičnost in enakost sta povezani, vendar nikakor nista sinonima. Pravičnost temelji na določenih normativnih merilih, medtem ko se enakost nanaša na lastnost biti enak v statusu, vrednosti ali količini, ki ne zahteva strogo normativnih meril. Evropejci so v povprečju bolje izobraženi in živijo bolj zdravo, daljše in uspešnejše življenje kot kadarkoli v preteklosti. Vendar ta pogled na povprečne dosežke zakriva velike razlike, tako znotraj evropskih držav kot med njimi. Dohodek 20 % najbogatejših gospodinjstev v Evropi je v povprečju petkrat višji od dohodka 20 % najrevnejših, v nekaterih državah članicah pa tudi do osemkrat višji. Večina kazalnikov blaginje kaže socialni gradient glede na stopnjo izobrazbe, poklic, dohodek in socialni položaj. Velika recesija je še okrepila obstoječe social-

Cilj: Socialna pravičnost, poštenost in relativna enakost so lahko pomembni dejavniki konkurenčnosti, zlasti na regionalni in mestni ravni. Enakopravne in pravičnejše družbe izkazujejo višjo stopnjo zadovoljstva z življenjem, sreče in, širše, boljših družbenih rezultatov. To je mogoče doseči, ne da bi pri tem nujno nastali stroški učinkovitosti.

no-ekonomske razlike. Ranljive skupine - osebe z nizko stopnjo izobrazbe, brezposelni in posamezniki iz vrst migrantskih skupnosti - so v veliki meri nosile posledice gospodarskega upada in varčevalnih programov. Južnoevropske države so bile še posebej prizadete. Vse večje razlike na več socialno-ekonomskih področjih so prispevale k občutku nepravičnosti in nezadovoljstva v Evropi. Nedavni podatki kažejo, da 38 % Evropejcev ne verjame, da so obravnavani pravično, 41 % pa se jih ne strinja, da imajo v življenju enake možnosti. Pravičnost je subjektiven pojav, vendar so daljnosežne posledice zaznavanja nepravičnosti razlog za podrobnejši pregled njenih dejavnikov in osnovne dinamike. V tem poročilu so analizirane nekatere najpomembnejše razsežnosti pravičnosti v zvezi z načrtom za pravično, vključujočo in socialno Evropsko unijo.

Cilji:

☞ Ustvarjanje delovnih mest za izboljšanje dostopa do plačane zaposlitve, saj je ta ključni dejavnik dohodkovne neenakosti.

☞ Oblikovanje fiskalnih politik, kot so progresivni davčni sistemi in transferji, ki zmanjšujejo neenakost v dohodkih gospodinjstev, da bi (do neke mere) nadomestili neenakost na trgu dela.

☞ Zmanjšanje neenakosti v plačah in razlik v plačilu med spoloma. Nedavne raziskave kažejo, da imajo vlade precej prostora za uporabo minimalne plače kot političnega orodja.

☞ Razširitev minimalnih plač in kolektivnih pogajanj na nizko plačane delavce bo na splošno pripomogla k zmanjšanju neenakosti med ženskami, migranti in ranljivimi skupinami, ki so med temi delavci preveč zastopane.

16. Davčne ugodnosti za srednji sloj ter mala in srednje velika podjetja

Ozadje: Mala in srednje velika podjetja so gonilna sila vsakega gospodarstva. So ključno gonilo rasti in inovacij. Zagotavljajo delovna mesta, podpirajo lokalne skupnosti in spodbujajo inovacije.

Mala in srednje velika podjetja so podjetja, ki zaposlujejo manj kot 250 ljudi. Prav tako so odgovorna za nastanek dveh od treh novih delovnih mest. Pogosto so hrbtenica gospodarstva, saj so zelo pomembna za rast. So vitka in se lahko hitro prilagodijo spremembam na trgu. So tudi bolj inovativna kot večja podjetja, kar lahko privede do novih izdelkov in storitev, ki lahko pripomorejo k napredku gospodarstva. So tudi pomemben del finančnega okolja. So pomemben del gospodarstva, saj spodbujajo inovacije. Mala in srednja podjetja so v primerjavi z večjimi podjetji bolj agilna in prilagodljiva, zato se lahko hitro odzivajo na spremembe na trgu. Imajo tudi manjše splošne stroške, kar jim daje konkurenčno prednost. So pogosto v ospredju novih trendov in tehnologij ter pogosteje eksperimentirajo z novimi idejami.

Pravtako imajo pomembno vlogo pri podpiranju lokalnih skupnosti. Zagotavljajo delovna mesta in davčne prihodke, ki pomagajo ohranjati lokalna podjetja in storitve. Pogosto sodelujejo pri projektih skupnosti. K lokalnemu gospodarstvu prispevajo tudi z nakupom blaga in storitev v lokalnih podjetjih. V večini držav predstavljajo večino vseh podjetij in zagotavljajo večino vseh delovnih mest.

Čeprav predstavljajo veliko večino podjetij v večini držav in močno prispevajo k zaposlovanju in gospodarski rasti, se soočajo z različnimi izzivi, zlasti glede dostopa do financiranja in razmeroma visokih stroškov usklajevanja davčnih predpisov. Vlade imajo na voljo vrsto političnih vzvodov, vključno z davčnimi politikami, ki lahko podpirajo rast in razvoj teh podjetij.

V Evropski uniji predstavljajo 99,8 % vseh podjetij in 67 % vseh zaposlenih. Poleg tega velja, da so gonilo rasti in inovacij v gospodarstvu. Zato Evropska komisija meni, da je "zmožnost nadgradnje potenciala rasti in inovacij malih in srednje velikih podjetij" pomembna za prihodnjo blaginjo Evropske unije (EU). Ustvarjanje "vrhunskega okolja za mala in srednje velika podjetja" je tako postalo glavni cilj Evropske komisije.

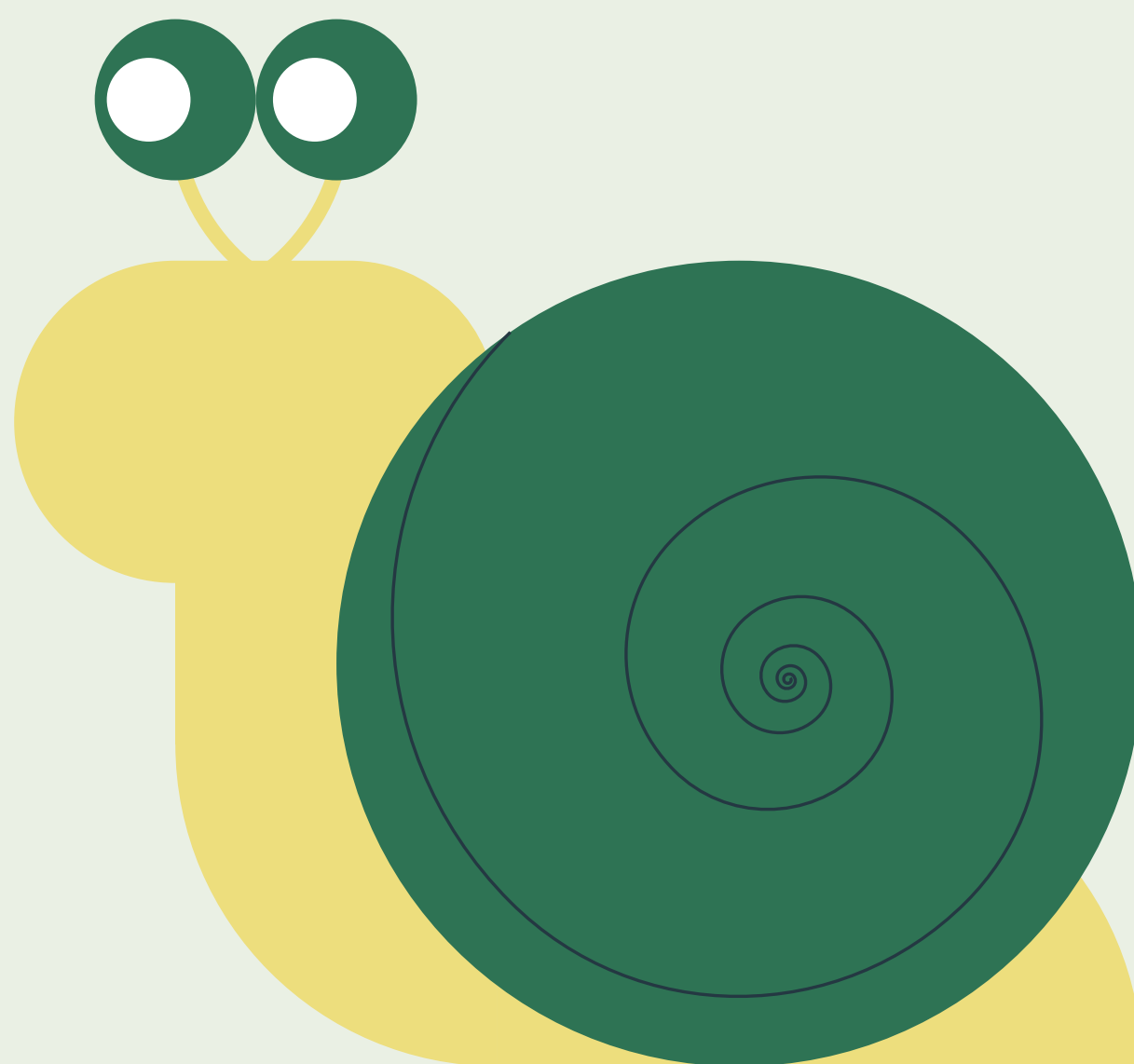
Cilj: Evropa poudarja pomen splošno pravičnih, preprostih, predvidljivih in preglednih davčnih predpisov. To je postopen del privlačnega poslovnega okolja za vsa podjetja, prednost pa je, da se zmanjšajo nesorazmerno visoke obremenitve teh, povezane z izpolnjevanjem predpisov. Vsaka davčna spodbuda mora izpolnjevati osnovne zahteve, kot so preglednost, učinkovitost in nevtralnost.

Cilji:

☞ Zagotoviti spodbujevalne vzvode obdavčitve dobička za mala in srednje velika podjetja (spodbujanje naložb in inovacij, podpora finančnemu stanju podjetij in spodbujanje proizvodnje ter uporaba pospešene amortizacije v davčnem obračunu).

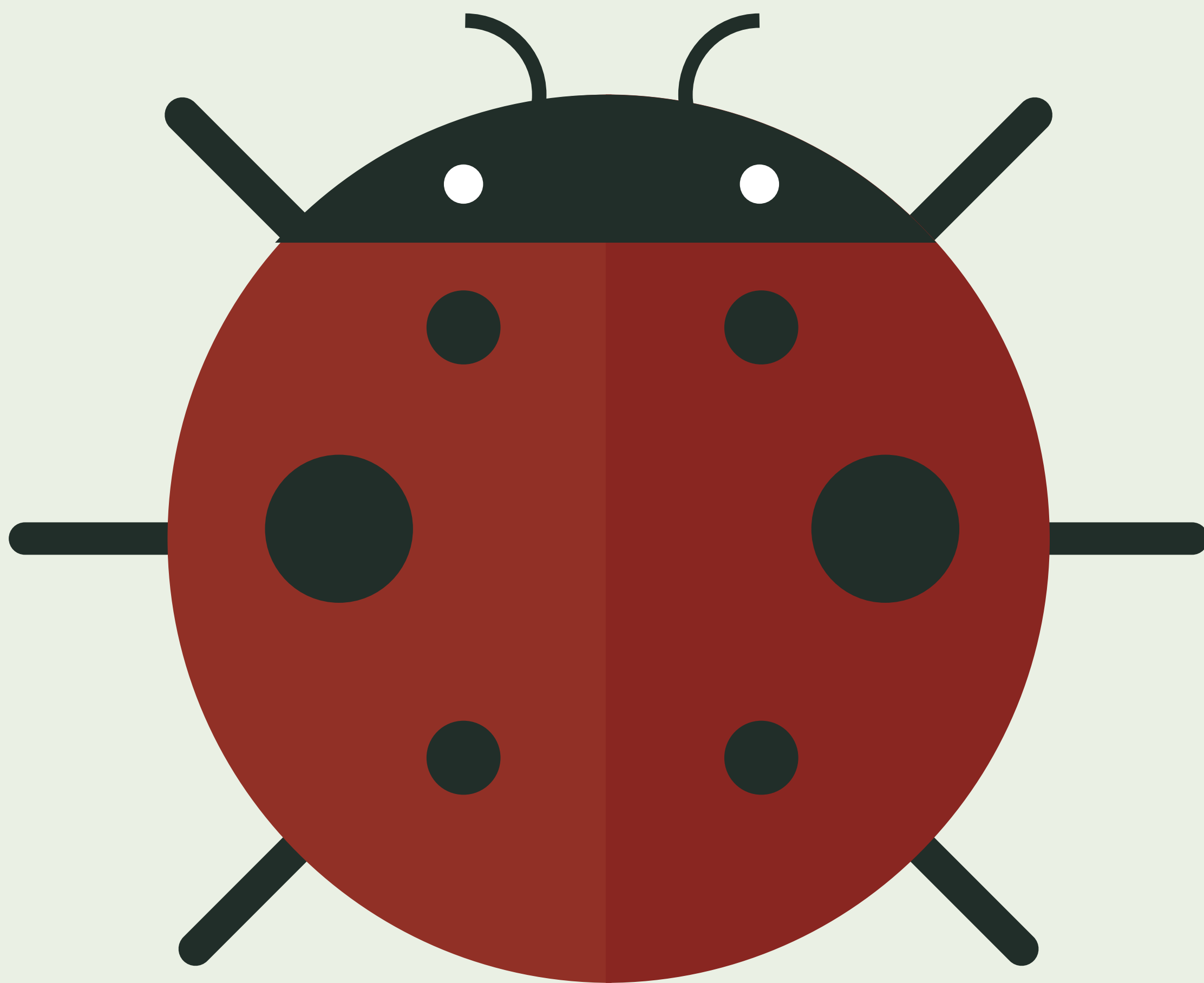
☞ Izvajanje davčnega spodbujanja inovacijskih in investicijskih procesov z uporabo investicijskih davčnih olajšav in popustov.

☞ Spodbuditi plačevanje davka na dobiček z znižanjem stopnje davka na dobiček na 5 % za mala podjetja, ki ohranijo ali povečajo število zaposlenih, če obračunane plače zaposlenih niso nižje od povprečnih plač v posameznih panogah.

POGLAVJE 3: Vključujoče podnebne politike

1. DRUŽBENE KAMPANJE ZA SPODBUJANJE EKOLOŠKE OZAVEŠČENOSTI

Ozadje: Večja ozaveščenost javnosti je potrebna za povečanje navdušenja in podpore, spodbujanje samoaktivacije in ukrepanja ter mobilizacijo lokalnega strokovnega znanja in virov. Povečanje politične ozaveščenosti je ključnega pomena, saj imajo politiki in oblikovalci politik ključno vlogo v procesu prilagajanja politike. Za ozaveščanje večjih skupin ljudi so pri ozaveščanju potrebne dobre komunikacijske taktike.

“Kampanjo za ozaveščanje” lahko na splošno opredelimo kot kombinacijo več komunikacijskih taktik za določeno občinstvo v določenem časovnem obdobju. Čeprav se cilji kampanj ozaveščanja razlikujejo glede na kontekst, običajno vključujejo izobraževanje ciljnega občinstva o določenih vprašanjih in ponujanje vedenjskih sprememb, ki bi lahko pomagale rešiti ali zmanjšati ta vprašanja.

Čeprav se pogosto zdi, da je ozaveščanje ključnega pomena v zgodnjih fazah procesa prilagajanja, raziskave (Manuti, 2013) kažejo, da se raven ozaveščenosti skozi čas spreminja zaradi zunanjih dejavnikov. Zato je ozaveščanje ključno ne le na začetku, temveč tudi med celotnim procesom.

Na podlagi podatkov iz raziskave World Risk Poll 2020 fundacije Lloyd’s Register je na sliki 1 prikazana primerjava deleža anketirancev, ki menijo, da so podnebne spremembe glavna nevarnost v Evropi. Anketiranci v Vzhodni Evropi so v povprečju manj zaskrbljeni zaradi podnebnih sprememb kot anketiranci v Zahodni Evropi, kljub dejstvu, da so v vsaki regiji velike razlike v zaznavanju podnebnih tveganj. Podoben vzorec opazamo v vzhodni Evropi, tako v EU kot zunaj nje.

Težava: v vzhodnoevropskih državah je zaskrbljenost zaradi podnebja manjša. Manjša zaskrbljenost glede podnebja v regiji EU vzhodnega bloka je bila že prej dokumentirana; pogosto jo pojasnjujejo z veliko odvisnostjo gospodarstev vzhodne Evrope od premoga in drugih fosilnih goriv, nizkimi dohodki in drugimi perečimi vprašanji, zaradi katerih imajo podnebna vprašanja manjši pomen. Poleg tega so po podatkih iz literature socialno-ekonomske lastnosti ljudi, ki se lahko razlikujejo glede na kraj, kot so stopnja izobrazbe, dohodek ali spol, povezane z njihovimi predstavami o podnebjju (Poortinga, 2019).

Delež ljudi, ki podnebne spremembe vidijo kot grožnjo

Figure 1: Authors' calculations based on Lloyd's Register Foundation World Risk Poll 2020

Cilj: Kampanje za ozaveščanje so lahko namenjene določenim skupinam deležnikov, podjetjem ali splošni javnosti. Lahko so namenjene tudi prebivalstvu v regiji, ki ga je prizadela določena podnebna nevarnost. Cilj je doseči dolgotrajne spremembe vedenja. Ozaveščanje izboljšuje znanje posameznikov, organizacij, menedžerjev v podjetjih in industriji ter nosilcev odločanja. Poskuša zagotoviti, da se vse ustrezne regionalne in podregionalne organizacije zavedajo posledic podnebnih sprememb in ustrezno ukrepajo za odpravo teh posledic.

Cilji:

- ☞ Povečanje ozaveščenosti splošne javnosti, javnih institucij in zasebnega sektorja o okoljskih problemih.
- ☞ Spodbujanje javnih organov k organizaciji kampanj za ozaveščanje, da bi dvignili raven ozaveščenosti in spodbudili ljudi k okolju prijaznejšim praksam in vedenju.
- ☞ Spodbujanje mladih k ukrepanju v zvezi z okoljskimi problemi z različnimi pobudami.
- ☞ Promocija okoljskih virov za širšo javnost, kot so vodniki, članki, dokumentarni filmi in e-platforme.
- ☞ Prepričati se, da se vsi, zlasti mladi, zavedajo, kako njihovo vedenje vpliva na okolje.
- ☞ Upoštevati okoljski vpliv vsake politične in življenjske odločitve ter poskrbeti, da bodo mladi vključeni v oblikovanje politike trajnostnega razvoja na vseh ravneh.
- ☞ Opolnomočenje celotne družbe, zlasti mladih, da delujejo kot nosilci sprememb na področju okoljskega in trajnostnega razvoja.
- ☞ Okrepiti medvladno sodelovanje za ustavitev proizvodnje in potrošnje, ki škoduje okolju.

2. RAZISKOVANJE DOBRIH PRAKS

Potovanje in prevoz

- "Tubeway" - sistem mobilnosti prihodnosti in ekološki stenski moduli (Avstrija) - Svetovna energetska kriza je sprožila potrebo po alternativnih načinih prevoza in ekološkega bivanja. Tubeway je koncept sistema javnega prevoza na sončno energijo, ki je zasnovan tako, da se priključi na obstoječa prometna omrežja, medtem ko ekološki stenski moduli pomagajo graditi trajnostne domove, ki izkoriščajo obnovljivo energijo. Skupaj lahko ti projekti zagotovijo učinkovite prihodnje rešitve za mobilnost in zeleno življenje.

- 100 koles za 100 družin (Italija) - Na potovanjih po mestu se pogosto po nepotrebnem ustavljam v prometu ali na parkiriščih. Pobuda za kolektivno nakupovanje "100 koles za 100 družin" želi udeležencem pomagati, da svoje avtomobile nadomestijo z nizkoogljeno alternativo, pri kateri ni omejitev glede tega, kje lahko parkirajo. Kolo z nadstreškom za vse letne čase družinam omogoča varno, zabavno in okolju prijazno potovanje. Kolo je opremljeno tudi z električnim motorjem, ki voznikom pomaga pri prevozu otrok ali nakupovanju.

- Kampanja "Avstrija varčuje z energijo" - Avstrijsko ministrstvo za okolje je leta 2013 v okviru pobude za varstvo podnebja začelo obsežno informacijsko kampanjo. Cilj je povečati ozaveščenost o zmanjšanju porabe ogrevanja, goriva in električne energije ter spremeniti navade s poudarjanjem s tem povezanih prihrankov. Spletni trener za varčevanje z energijo in praktična žepna knjižica državljanom dajeta nasvete za varčevanje z energijo in jim omogočata spremljanje zmanjšanja porabe energije v evrih in CO₂.

Gradnja in življenje

- Spletni portal Solarstromerzeugung.de (Nemčija) - Solarstromerzeugung.de je nemški informacijski portal o sončni energiji. Na spletnem mestu je pojasnjeno, kako namestiti, očistiti, vzdrževati in financirati sončne module. Uporabnikom na nacionalni ravni omogoča tudi primerjavo cen solarnih panelov različnih podjetij. Do zdaj se je projekt odzval na več kot 5000 prošenj podnebno ozaveščenih posameznikov za fotonapetostne sisteme.

- Social electricity (Ciper) - Social Electricity je zabavna in izobraževalna aplikacija na Facebooku, katere namen je ozavestiti državljane o njihovi porabi energije s primerjavo njihovega vedenja s prijatelji, soseso, mestom ali državo. Potrošniki z aplikacijo izboljšajo svojo porabo energije in zmanjšajo svoj ogljični odtis. Po šestih mesecih je bilo v projekt prijavljenih več kot 1000 uporabnikov, na njegovi strani na Facebooku pa je bilo več kot 1450 prijateljev.

- Varčevanje z energijo v šolskih stavbah (Latvija) - Srednja šola Skaistkalnes pripravlja projekt energetskega pregleda in zamenjave ogrevalnega sistema, da bi zmanjšala svoje emisije ogljika. V treh šolskih stavbah namešča učinkovitejše ogrevalne sisteme, zamenjuje 84 oken, izolira podstrešne prostore ter kotlovnice in radiatorje spreminja v sistem kroženja vode, ki ne kuri fosilnih goriv. Projekt zmanjšuje emisije ogljika in skupne stroške ogrevanja, hkrati pa izboljšuje šolsko okolje in okoliško podnebje.

Ponovna uporaba in recikliranje

- CO₂ Diet (Bolgarija) - CO₂ Diet je inovativna in interaktivna spletna platforma za spodbujanje ljudi k zmanjšanju emisij CO₂. Prek te platforme je mogoče preprosto izračunati emisije CO₂, ki nastanejo pri vsakodnevnih dejavnostih ljudi. CO₂ Diet vključuje nasvete za zmanjšanje vpliva na okolje, na primer z izklopom naprav, ki jih ne uporabljamo. CO₂ Diet je bila vzpostavljena leta 2009 in je že organizirala več javnih dogodkov.

- Projekt Izražanje idej, izvajanje dejanj (Grčija) - Druga eksperimentalna osnovna šola v Rodosu je začela izvajati okoljske projekte, katerih cilj je zaščititi lokalne gozdove, morja, rastlinstvo in živalstvo. Šola s sedežem na Rodosu, glavnem letoviškem otoku v Grčiji, je v zadnjih letih uspešno izvajala projekte recikliranja, varčevanja z energijo in upravljanja z vodnimi viri ter s tem pomagala povečati okoljsko ozaveščenost učencev, učiteljev in staršev. Takšni ukrepi so dodatno objavljeni na šolskih blogih, v revijah in brošurah.

- Boljši svet-Geresnispasaulis.lt (Litva) - Projekt Geresnis Pasaulis (Boljši svet) spodbuja ponovno uporabo in obnovo odvrženih predmetov ter tako spodbuja trajnostno potrošnjo, izmenjavo, sodelovanje in gradnjo skupnosti v obojestransko korist. Spletna stran Geresnispasaulis.lt prikazuje, kako zmanjšati prekomerno porabo, tako da predmete bolje izkoristimo, jim čim bolj podaljšamo življenjsko dobo ali jih podarimo drugim, ki jih lahko uporabijo. Na spletni strani so na voljo ideje, nasveti in navdihujoči primeri, kako to storiti.

Nakupovanje in prehranjevanje

- Vrt za prihodnost (Belgija) - Premislek o načinu pridelave sadja in zelenjave je lahko ključ do trajnostne pridelave hrane. "Vrt za prihodnost" je permakulturni projekt, ki pomaga zmanjšati emisije CO₂, saj odpravlja potrebo po industrijskih gnojilih, zatiranju škodljivcev, namakanju in težkih strojih. Prispeva tudi k lokalnemu sistemu preskrbe s hrano, ki lahko v zemlji shrani na tone ogljika. V Belgiji je projekt "Vrt za prihodnost" utrl pot podobnim projektom, saj je po vsej državi že 25 permakulturnih pobud.

- Pogled v prihodnost ECOCENTRE (Poljska) - ECOCENTRE je center za okoljsko izobraževanje, ki spodbuja okolju prijazne rešitve, ki združujejo tradicionalno in sodobno tehnologijo. Projekt prikazuje, kako zelene tehnologije, ki uporabljajo obnovljive vire energije, kot je sončna energija, v praksi delujejo na podeželju. Cilj je pokazati, da ekološke rešitve dobro delujejo v lokalnih razmerah, so stroškovno učinkovite in znatno zmanjšujejo emisije toplogrednih plinov. Nagrajeni center je v letih 2002-2013 privabil 30.000 obiskovalcev.

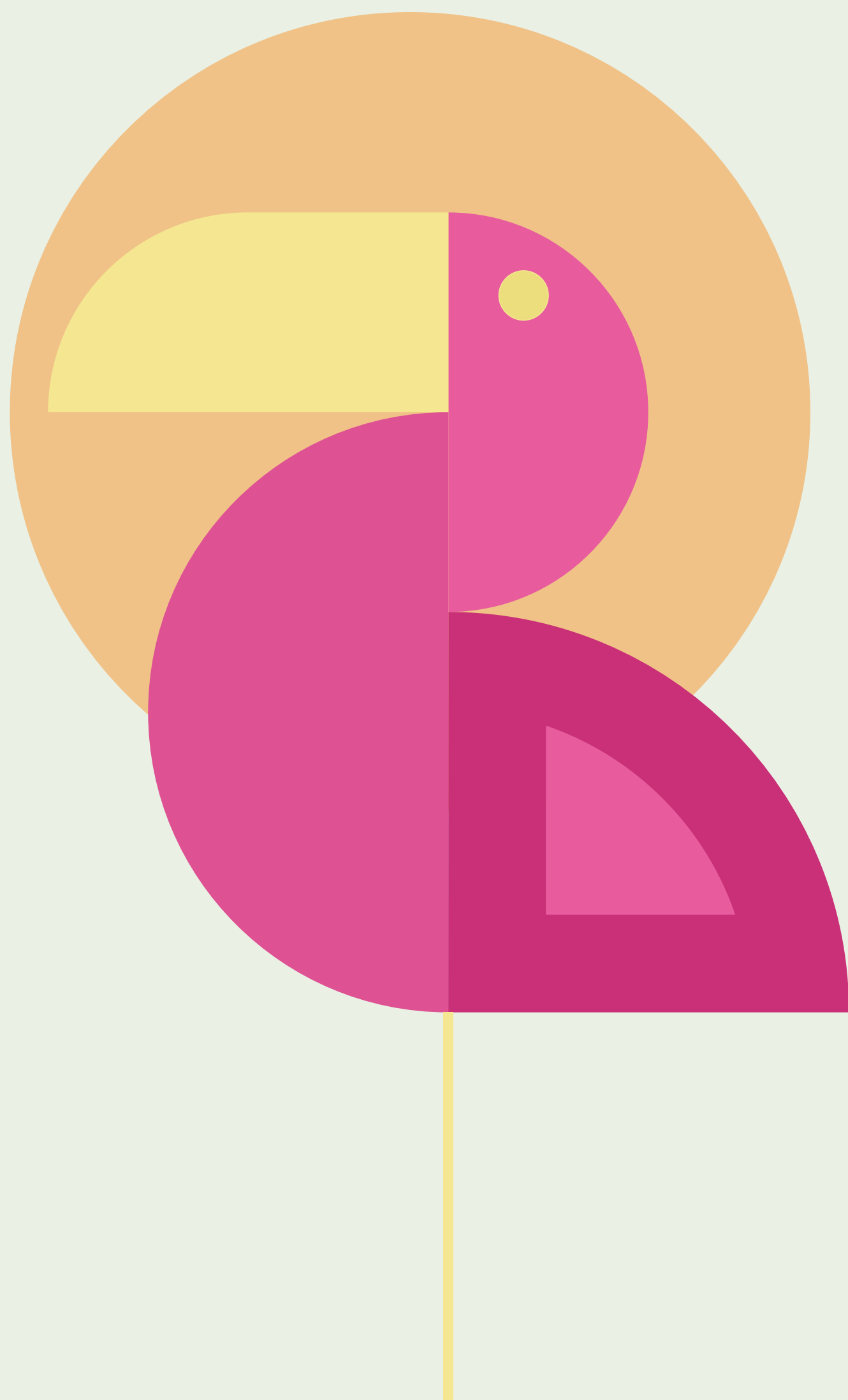
- Od kmetije do vilic po trajnostni poti (Malta) - Slabe kmetijske prakse, dolga prehranska veriga in potreba po obsežnem prevozu hrane so med tistimi, ki najbolj prispevajo k podnebnim spremembam. V odgovor na to malteško gibanje za ekološko kmetijstvo (MOAM) razvija lokalno ekološko kmetijstvo, da bi spodbujalo trajnostno pridelavo hrane in povečalo okoljsko ozaveščenost. Njegov program ekološkega kmetovanja prispeva k varovanju biotske raznovrstnosti, ohranjanju zemljišč in vode ter zmanjšuje potrebo po prevozu.

Proizvodnja in inovacije

- WWF Climate Group (Avstrija) - WWF Climate Group je vodilna platforma za podjetja v Avstriji, ki se aktivno vključujejo v prostovoljna prizadevanja za zmanjšanje emisij CO₂. Z zmanjševanjem emisij in spodbujanjem podnebno ozaveščenega ravnanja sodelujoča podjetja prispevajo k doseganju globalnih ciljev na področju podnebnih sprememb. Med sedanji člani so IKEA, Allianz, Pfanner, Fronius, Erste Group in SPAR Austria, ki so vsi pomagali podnebni skupini WWF preprečiti skupno 400.000 ton emisij CO₂.

- Box - inovativno ekološko oblikovanje (Belgija) - Cilj tega projekta je ustvariti preprost, brezčasen, ekološki in večnamenski notranji predmet. Box, izdelan iz eko plošče, materiala z negativnim ogljičnim odtisom, se lahko uporablja kot stol, miza, omara, element za shranjevanje, škatla za selitev in še veliko več. Poleg tega jo je mogoče enostavno izdelati v kateri koli lokalni delavnici, s čimer se zmanjšajo emisije pri prevozu in še bolj zmanjša ogljični odtis tega inovativnega predmeta z ekološko zasnovano.

- BIOMASA - nizkoogljični kotli na pelete za javne stavbe (Slovaška) - Projekt BIOMASA pomaga nadgraditi stare kotle na fosilna goriva v sodobne nizkoogljične alternative na pelete. Cilj projekta je prispevati k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov v javnih stavbah na Slovaškem. V okviru projekta je bilo doslej zamenjanih več kot 114 kotlov na premog, ustvarjenih več kot 33 delovnih mest in zagotovljenih 12 000 ton lokalno proizvedenih peletov.

3. SPLETNO IZOBRAŽEVANJE O EKOLOGIJI IN OKOLJU

Ozadje: V zadnjih nekaj desetletjih se je število izobraževanj iz spletnih virov in e-tečajev hitro povečevalo, vpisi na splet pa so rasli bistveno hitreje kot vpisi v visokošolsko izobraževanje nasploh. Nekatere študije in neuradni dokazi kažejo, da so stopnje osipa pri spletnih tečajih pogosto veliko višje kot pri neposrednem študiju na univerzi. Tudi družbeni mediji so začeli igrati pomembno vlogo pri učenju, zlasti za mlade.

Problem: Čeprav je okoljska vzgoja obvezna v učnih načrtih, ni obvezno vključena v izobraževanje učiteljev in poklicne standarde. Kontekst učenja je nestrukturiran in nima jasnih ciljev učenja, zato mladi do konca učnega procesa težko razvijejo določeno znanje in kompetence. V študiji Learn for Our Planet, ki je analizirala izobraževalne načrte in učne načrte v skoraj 50 državah v vseh regijah. Več kot polovica jih ne omenja podnebnih sprememb, medtem ko jih le 19 % govori o biotski raznovrstnosti.

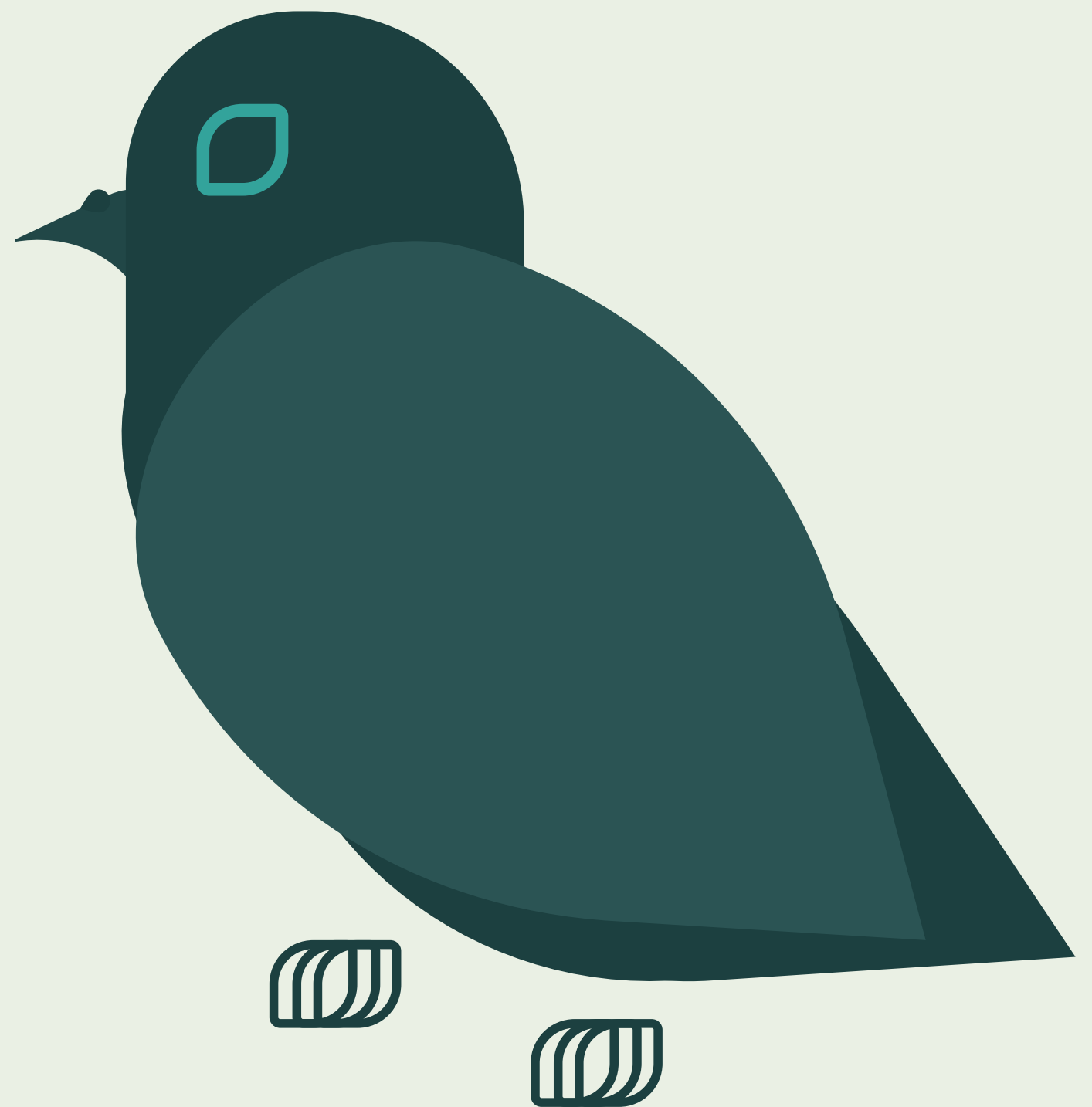
Cilj: Unesco je zato pozval, naj okoljska vzgoja do leta 2025 postane osrednji del učnega načrta v vseh državah. Na svetovni konferenci je več kot 80 ministrov in namestnikov ministrov ter 2 800 deležnikov s področja izobraževanja in okolja sprejelo Berlinsko deklaracijo o izobraževanju za trajnostni razvoj, v kateri je opisana vrsta politik za preoblikovanje učenja, ki vključujejo poučevanje, učenje, strokovno usposabljanje in državljansko udejstvovanje. Spodbujanje razvoja orodij in metod učenja je ključnega pomena za razvoj okoljskega učnega načrta, ki bo podpiral razvoj kompetenc na tem področju za mlade. Prav tako je za mlade in prihodnje generacije pomembno spodbujanje spletnih učnih metod, da se izpolnijo potrebe mladih, ki jih formalno izobraževanje ne dosega.

Cilji:

- ☞ Dvig ravni ozaveščenosti o pomenu učenja o okolju in trajnosti.
- ☞ Podpirati razvoj osnovnega okoljskega učnega načrta v vzhodnoevropskih državah.
- ☞ Spodbujanje obstoječih virov za učenje o okolju in podnebnih spremembah.
- ☞ Podpirati metode spletnega izobraževanja, da bi izpolnili potrebe mladih, ki jih formalno izobraževanje ne more izpolniti.
- ☞ Spodbujanje spletnih učnih metod kot trajnostnih in primernih za potrebe mladih.
- ☞ Spodbujanje in razumevanje koncepta okoljske pismenosti.

4. SPLETNI VIRI ZA SAMOIZOBRAŽEVANJE

Članki:

🌿 **Earth Times** je neodvisen mednarodni nestrankarski časopis o okolju in trajnostnem razvoju, vključno s povezanimi vprašanji prebivalstva, človekovih pravic in trgovine.

🌿 **EcoWatch** svoje občinstvo obvešča z bistvenimi znanstveno utemeljenimi novicami o številnih temah, kot so podnebne spremembe, energija, oceani, živali, hrana, politika in zdravje.

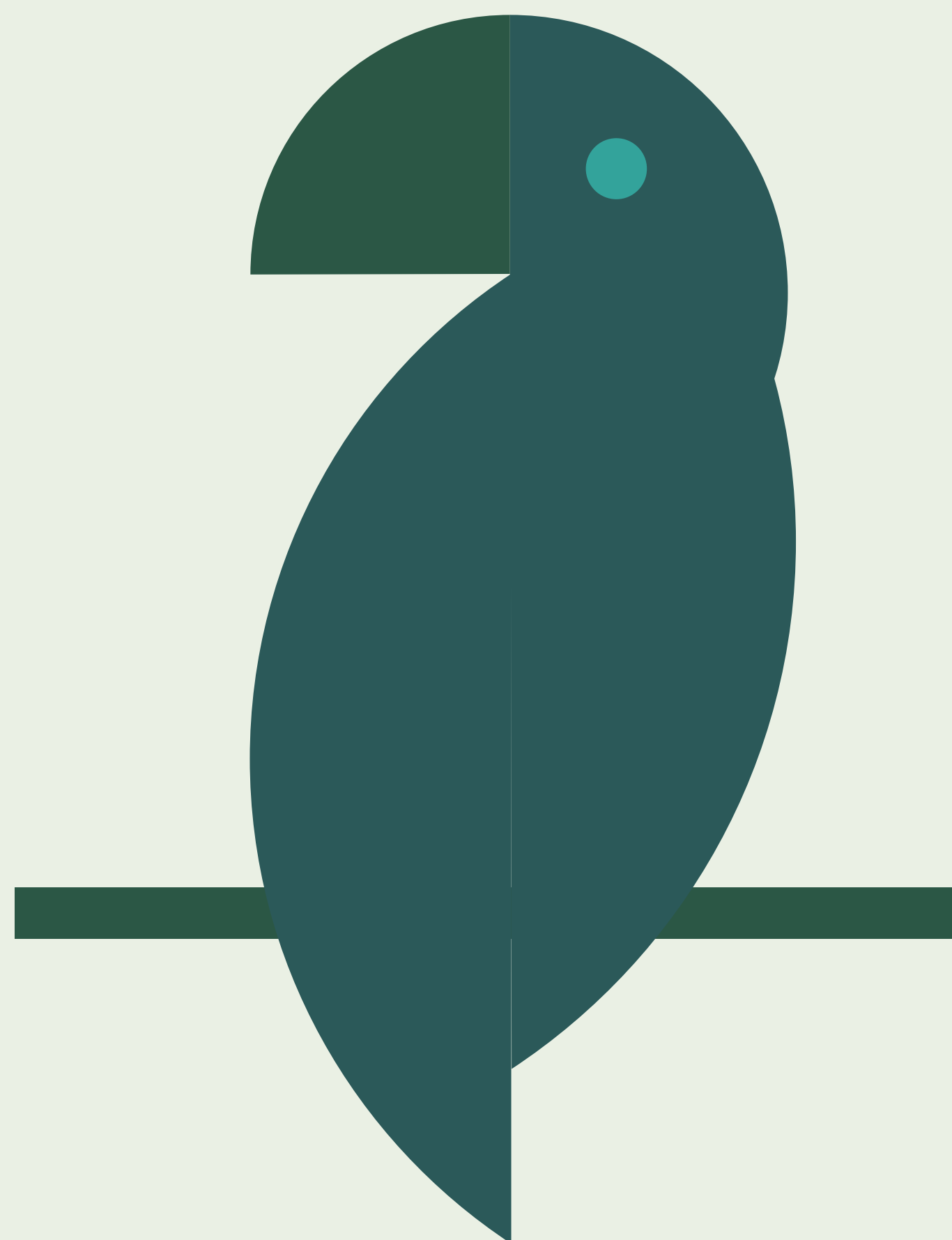
🌿 **Namen ENN** (Environmental News Network) je obveščanje, izobraževanje, omogočanje in ustvarjanje platforme za globalno okoljsko ukrepanje. Hitro postaja zbirka virov, učiteljev, strokovnjakov in orodij, ki zagotavljajo objektivne informacije in znanje o vse bolj zapletenem področju okoljske znanosti.

🌿 **Environmental Health News** so publikacija neprofitne in nestrankarske organizacije Environmental Health Sciences, ki si prizadeva za vključevanje znanosti v javno razpravo in politiko o vprašanih okoljskega zdravja, vključno s podnebnimi spremembami.

🌿 **Grist** obravnava nova vprašanja in rešitve na področju energije in zelenega življenja ter več drugih področij. Njegov cilj je "povzdigniti rešitve, razkriti neenakost ter bralcem ponuditi kontekst, znanje in orodja, s katerimi lahko spremenijo razmere".

🌿 **Inside Climate News** je s Pulitzerjevo nagrado nagrajena, neprofitna in nestrankarska novinarska organizacija, ki za javnost in odločevalce pripravlja poročila in analize o podnebnih spremembah, energiji in okolju. Deluje kot pes čuvaj vlade, industrije in zagovorniških skupin ter od njih zahteva odgovornost za njihove politike in dejanja.

🌿 **Treehugger** je spletno mesto o trajnosti, ki ponuja nasvete, jasnost in navdih tako za ekološko ozaveščene uporabnike kot tudi za začetnike na področju zelenega življenja.

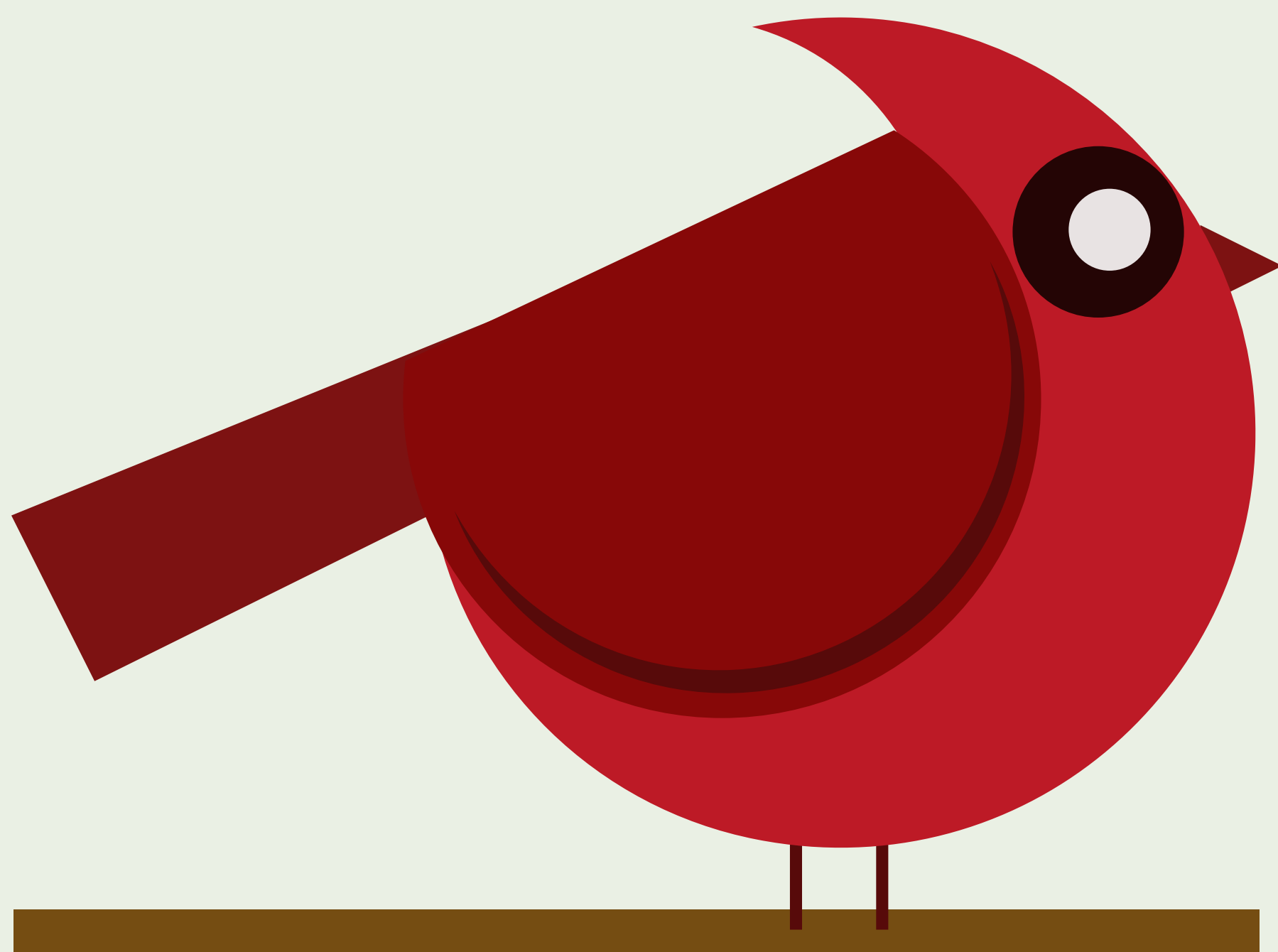

E-knjige in vodniki: e-knjige in vodniki so vsem zelo dostopni v različnih spletnih knjižnicah univerz z vsega sveta. Nekateri primeri so: University of Washington, Free-ebooks.net, Goodside ebooks ali Barnes&Noble.

Spletni dogodki in usposabljanje: spletni dogodki pomagajo mladim, da z neformalnimi in priložnostnimi metodami učenja spoznajo več informacij. Hkrati se zlasti prek evropskega okolja ustvarjajo spletne skupnosti mladih, ki podpirajo trajnostni razvoj.

Filmi: Dokumentarni filmi so inovativen pristop k prikazovanju informacij, ki bi bile sicer statične, na prepričljiv in razumljiv način. Mladi vsako leto porabijo več časa za pridobivanje znanja prek alternativnih kanalov. Najbolj priporočljivi dokumentarni filmi za okoljsko izobraževanje so: 8 billion angels, David Attenbourough: A life on our planet, Kiss the ground, Cowspiracy, My Octopus Teacher, Seaspiracy, Blackfish ali I am Greta.

Vsebina v družabnih omrežjih: V zadnjem času se mladi učijo prek kanalov družabnih omrežij, zato se uporabljajo različne metode za povečanje privlačnosti objav/videoposnetkov, kot so: brezplačni viri, video usposabljanje, infografike, pogosta vprašanja, raziskave industrije, študije primerov, nasveti in triki ter objave “kako”.

5. IZOBRAŽEVALNE PLATFORME ZA OKOLJSKO ZNANJE

Zakaj spletno izobraževanje in e-tečaji?

Elektronsko učenje je spremenilo izobraževanje tako v šolah kot v podjetjih, saj učencem in zaposlenim omogoča, da se v prijaznem okolju učijo v svojem tempu. Jasno je, da bo e-izobraževanje pomembno za prihodnost izobraževanja, ko gre za distribucijo izobraževalnih virov.

Izobraževanje je v koraku z digitalno preobrazbo, saj imajo učenci koristi od e-učenja in individualiziranega poučevanja. Zaradi pandemije, ki je milijarde učencev nenadoma odvrnila od pouka, je e-učenje postalo priljubljeno. Tudi izobraževalne ustanove uporabljajo strategije spletnega učenja, da bi šle v korak s časom. Za ohranjanje zanimanja učencev e-izobraževanje uporablja najsodobnejšo tehnologijo, kot sta igrifikacija in razširjena resničnost (AR)/virtuelna resničnost (VR), da bi napredovalo k bolj zanimivim oblikam.

Tukaj je nekaj primerov platform, kjer lahko dostopate do brezplačnih tečajev o okolju:

- Green Future Academy:

<https://greenfuture-ea.greenpeace.org/en/>

- Green Learning:

<https://gef.eu/project/green-learning/>

- Green Learning:

<https://greenlearning.ca/>

- Future Learn: Na platformi Future Learn je na voljo nekaj možnosti brezplačnih tečajev o naravi in okolju

<https://www.futurelearn.com/>

- Green Academy:

<https://www.green-academy.eu/>

- FEE Academy:

<https://feeacademy.global/>

- Alison - Empower Yourself:

<https://alison.com/>

- Okoljska učna platforma za osnovne šole:

<https://earthcubs.com/>

- UNCC: E-izobraževanje:

UN CC:Learn je skupna pobuda več kot 30 večstranskih organizacij, ki pomagajo državam pri doseganju ukrepov v zvezi s podnebnimi spremembami s pomočjo splošne podnebne pismenosti in razvoja uporabnih spretnosti. UN CC:Learn zagotavlja strateške nasvete in kakovostne učne vire za pomoč ljudem, vladam in podjetjem pri razumevanju, prilagajanju in krepitvi odpornosti na podnebne spremembe. UN CC:Learn podpira Švicarska agencija za razvoj in sodelovanje (SDC):

<https://unccelearn.org/>

- Open Learn:

<https://www.open.edu/openlearn/nature-environment/free-courses>

- Learning for Nature:

<https://www.learningfornature.org/en/>

- UI Green Metric Online Courses on Sustainability:

<https://greenmetric.ui.ac.id/online-course>

6. RAZISKOVANJE NEFORMALNIH METOD ZA UČINKOVITO OKOLJSKO IZOBRAŽEVANJE

Ozadje študije:

Raziskovanje neformalnih metod za učinkovito okoljsko vzgojo je tema, katere namen je raziskati učinkovitost neformalnih metod pri poučevanju okoljske vzgoje. Neformalne metode izobraževanja so tiste, ki potekajo zunaj tradicionalnega šolskega okolja in lahko vključujejo izkustveno učenje, dejavnosti v skupnosti ali samostojno učenje. Opolnomočenje posameznikov z znanjem in spretnostmi, da postanejo okoljsko ozaveščeni državljani, je ključnega pomena pri spodbujanju trajnosti. Neformalne metode izobraževanja so se izkazale za učinkovit pristop k doseganju tega cilja. Z dinamičnimi in interaktivnimi dejavnostmi se lahko posamezniki seznanijo z okoljskimi vprašanji in se naučijo, kako ukrepati pri njihovem reševanju. Namen te študije je preučiti uporabo neformalnih metod izobraževanja za učinkovito okoljsko izobraževanje, kar bo na koncu prispevalo k bolj trajnostni prihodnosti. V zadnjih letih se je povečalo zanimanje za raziskovanje neformalnih metod okoljskega izobraževanja, saj lahko te metode ponujajo edinstvene in zanimive priložnosti za učenje in spremembo vedenja. Namen te raziskovalne teme je preučiti učinkovitost teh metod in opredeliti najboljše prakse za njihovo uporabo v programih okoljskega izobraževanja.

Rešitev:

Uporaba neformalnih metod izobraževanja se je izkazala za učinkovit pristop k zagotavljanju okoljskega znanja in spretnosti posameznikom. Te metode vključujejo dinamične in interaktivne dejavnosti, ki so namenjene vključevanju posameznikov v učenje o okoljskih vprašanjih in njihovem reševanju. Raziskovanje neformalnih metod izobraževanja za učinkovito okoljsko izobraževanje lahko prispeva k spodbujanju trajnosti in doseganju okoljsko bolj ozaveščene družbe.

Opis problema:

Onesnaževanje (zraka, zemlje in vode), potresi in globalno segrevanje so med številnimi težavami, ki vplivajo na okolje, zdravje ljudi in povzročajo gospodarsko škodo. Kljub vse večji ozaveščenosti in zaskrbljenosti glede okoljskih vprašanj precejšnje število posameznikov še vedno nima ustreznega znanja o temah, kot so podnebne spremembe, Zeleni dogovor EU in preprosti vsakodnevni ukrepi, s katerimi lahko spremenijo razmere. Ta vrzel v znanju lahko pomembno vpliva na okolje, zdravje ljudi in gospodarske izgube, zato je treba raziskati alternativne izobraževalne metode, ki lahko zagotovijo učinkovito okoljsko izobraževanje za premostitev te vrzeli v znanju.

Okolje ogrožajo številni problemi, med drugim onesnaževanje (zraka, zemlje in vode), potresi in globalno segrevanje. Ti problemi imajo daljnosežne posledice, vključno s škodo za zdravje ljudi in gospodarskimi izgubami. Učinkovita okoljska vzgoja je ključnega pomena za zaščito našega doma - Zemlje.

Kljub pomembnosti okoljske vzgoje tradicionalne metode, ki temeljijo na pouku, morda niso učinkovite pri vključevanju učencev ali spodbujanju spremembe vedenja. Neformalne metode okoljske vzgoje, kot so programi v skupnosti in izkustveno učenje, so lahko učinkovitejše pri vključevanju učencev in spodbujanju okoljsko trajnostnega vedenja. Številni posamezniki morda nimajo dostopa do formalnih programov okoljskega izobraževanja zaradi dejavnikov, kot so geografska lega, socialno-ekonomski status ali druge ovire. Neformalne metode okoljske vzgoje so lahko dostopnejše in bolj vključujoče, saj posameznikom omogočajo, da se učijo o okoljskih vprašanjih in se z njimi ukvarjajo ne glede na njihovo ozadje ali lokacijo.

Cilj: Namen tega besedila je namenjen učiteljem v šolah in na univerzah ter vsem, ki jih zanima okoljska vzgoja.

Cilj:

Naš cilj je spodbujati okoljsko odgovorno ravnanje in učencem omogočiti, da postanejo aktivni in angažirani državljani, ki lahko sprejemajo informirane odločitve in ukrepajo za reševanje okoljskih izzivov, s katerimi se soočajo njihove skupnosti in svet. S to metodo lahko učenci pridobijo znanje, spretnosti in vrednote, ki so bistvene za gradnjo trajnostne prihodnosti ter ustvarjanje pozitivnih družbenih in okoljskih sprememb. S to metodo želimo dopolniti formalno izobraževanje v razredu, tako da ponudimo bolj praktično, izkustveno in neformalno učno okolje, ki lahko bolje ustreza potrebam in interesom učencev.

Cilji:

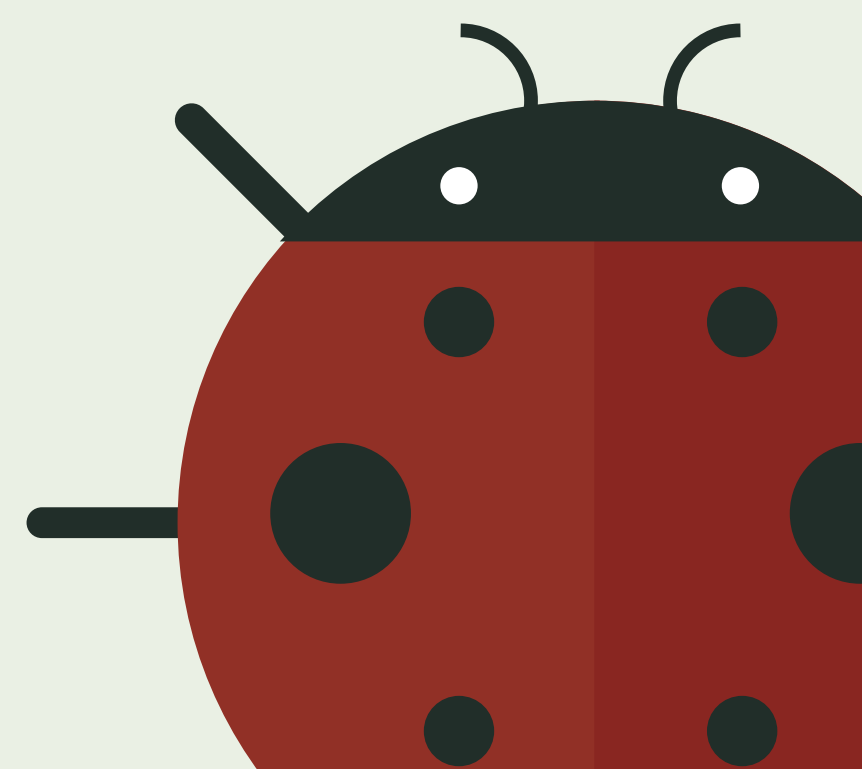
Ciljne skupine za neformalne metode okoljske vzgoje se lahko razlikujejo glede na posamezen program ali dejavnost, ki se izvaja. Vendar smo se na splošno odločili, kdo bodo naše ciljne skupine. To so:

🌀 **Lokalne skupnosti:** S to metodo nameravamo vključiti lokalne skupnosti v okoljsko izobraževanje in ukrepanje ter spodbujati kolektivno delovanje in rešitve, ki temeljijo na skupnosti.

🌀 **Izobraževalci in trenerji:** S to metodo nameravamo usposablјati in podpirati izobraževalce in trenerje na področju okoljske vzgoje ter jim pomagati pri razvijanju njihovih veščin in znanja na tem področju.

🌀 **Odrasli udeleženci:** S to metodo nameravamo odrasle udeležence vključiti v okoljsko izobraževanje in jim zagotoviti priložnosti za vseživljenjsko učenje in krepitev spretnosti.

🌀 **Otroci in mladi:** Neformalni programi okoljskega izobraževanja so lahko še posebej učinkoviti pri vključevanju mladih in privzganjanju občutka okoljske odgovornosti in skrbništva že v zgodnjem otroštvu.

7. PRILOŽNOSTI ZA EVROPSKO MLADINO, DA SE SEZNANI Z OKOLJSKIMI VPRAŠANJI IN SE VKLJUČI V OKOLJSKA PRIZADEVANJA

Ozadje: Zeleno izobraževanje, znano tudi kot okoljsko ali trajnostno izobraževanje, je učni pristop, ki poudarja soodvisnost okoljske, gospodarske in družbene trajnosti. Zeleno izobraževanje postaja v Evropi vse pomembnejše kot sredstvo za reševanje izzivov, ki jih prinašajo podnebne spremembe in številna druga z njimi povezana okoljska vprašanja. Okoljska vzgoja je pomemben sestavni del povečevanja okoljske ozaveščenosti in trajnosti. Mladi v Evropski uniji (EU) imajo številne priložnosti, da se seznanijo z okoljskimi vprašanji in se vključijo v okoljska prizadevanja.

Cilj: Namen tega besedila je seznaniti bralce z različnimi možnostmi, ki jih imajo mladi v EU za spoznavanje okoljskih vprašanj.

Cilj: Namen tega besedila so mladi in vsi, ki jih zanima okoljska vzgoja. Namen besedila je seznaniti mlade z različnimi viri, ki so na voljo v EU, kot so program Erasmus+, spletne izobraževalne platforme, okoljske organizacije, mladinske mreže ter nacionalne in lokalne pobude. Namen tega besedila je zagotoviti celovit pregled možnosti, ki jih imajo mladi v EU za spoznavanje okolja in vključevanje v okoljska prizadevanja. S tem naj bi mladim zagotovili znanje in spretnosti, potrebne za pozitiven vpliv na okolje.

1. Spletne izobraževalne platforme: Coursera, edX in Udemy, ki ponujajo brezplačne in plačljive tečaje o okoljskih temah. Te platforme mladim omogočajo prilagodljiv in dostopen način učenja o okolju od strokovnjakov s tega področja. Mladi v EU lahko te priložnosti za učenje izkoristijo za razširitev svojih perspektiv in razvoj izvedljivih pobud za boj proti različnim okoljskim problemom.

2. Okoljske organizacije: Številne okoljske organizacije, kot sta Greenpeace in Friends of the Earth, ponujajo vire in izobraževalno gradivo o okoljskih temah. Ti viri so lahko odličen način, da se mladi seznanijo z okoljskimi vprašanji in s tem, kako lahko kaj spremenijo.

3. Mladinske mreže: Obstajajo številne mladinske mreže, kot je Evropski mladinski forum, katerih cilj je opolnomočiti mlade za ukrepanje v zvezi z okoljskimi vprašanji. Te mreže mladim omogočajo, da se seznanijo z okoljskimi vprašanji, se povežejo s podobno mislečimi posamezniki ter sodelujejo v kampanjah in dejavnostih.

4. Nacionalne in lokalne pobude: Številne države in regije v EU imajo lastne pobude za izobraževanje mladih o okolju. Nekatere države imajo na primer mladinske okoljske organizacije, druge pa programe, ki zagotavljajo sredstva za pobude okoljskega izobraževanja.

Evropska komisija pomaga državam članicam EU pri njihovih prizadevanjih, da:

1. Učencem in vzgojiteljem zagotovijo znanje, spretnosti in odnos, ki so potrebni za bolj zeleno in trajnostno gospodarstvo in družbo.
2. Pomagajo izobraževalnim ustanovam in ustanovam za usposabljanje pri vključevanju trajnosti v poučevanje in učenje ter v vse vidike njihovega delovanja.
3. Dosežejo soglasje o korenitih in transformativnih spremembah, ki so potrebne v izobraževanju in usposabljanju za trajnost in zeleni prehod.

Nekatere pobude, ki so namenjene izobraževanju in spodbujanju zelenega izobraževanja, vključujejo:

🌱 Education for Climate Coalition, ki je naraščajoča skupnost učencev, učiteljev in organizacij, ki se ukvarjajo s podnebnimi spremembami in trajnostnim razvojem.

🌱 Priporočilo Sveta o učenju za zeleni prehod in trajnostni razvoj, ki pomaga državam članicam pri vključevanju trajnosti v izobraževanje in usposabljanje

🌱 Evropski okvir trajnostnih kompetenc, ki opisuje znanje, spretnosti in stališča, ki jih morajo učenci vseh starosti pridobiti za zeleni prehod in trajnostni razvoj.

🌱 Posebna delovna skupina za trajnost v šolskem izobraževanju, ki redno pripravlja prispevke in ključna sporočila. Delovne skupine za poklicno izobraževanje in usposabljanje, izobraževanje odraslih in visokošolsko izobraževanje se prav tako ukvarjajo s trajnostnim razvojem in zelenim prehodom.

🌱 Erasmus+ in Evropska solidarnostna enota, ki financirata različne pobude, povezane s trajnostnim pristopom v izobraževanju in usposabljanju, kot so izmenjave študentov in osebja, raziskave in prostovoljstvo.

🌱 Program Obzorje Evropa, ki ima poseben razpis za zbiranje predlogov za izobraževanje o podnebnih spremembah in trajnosti.

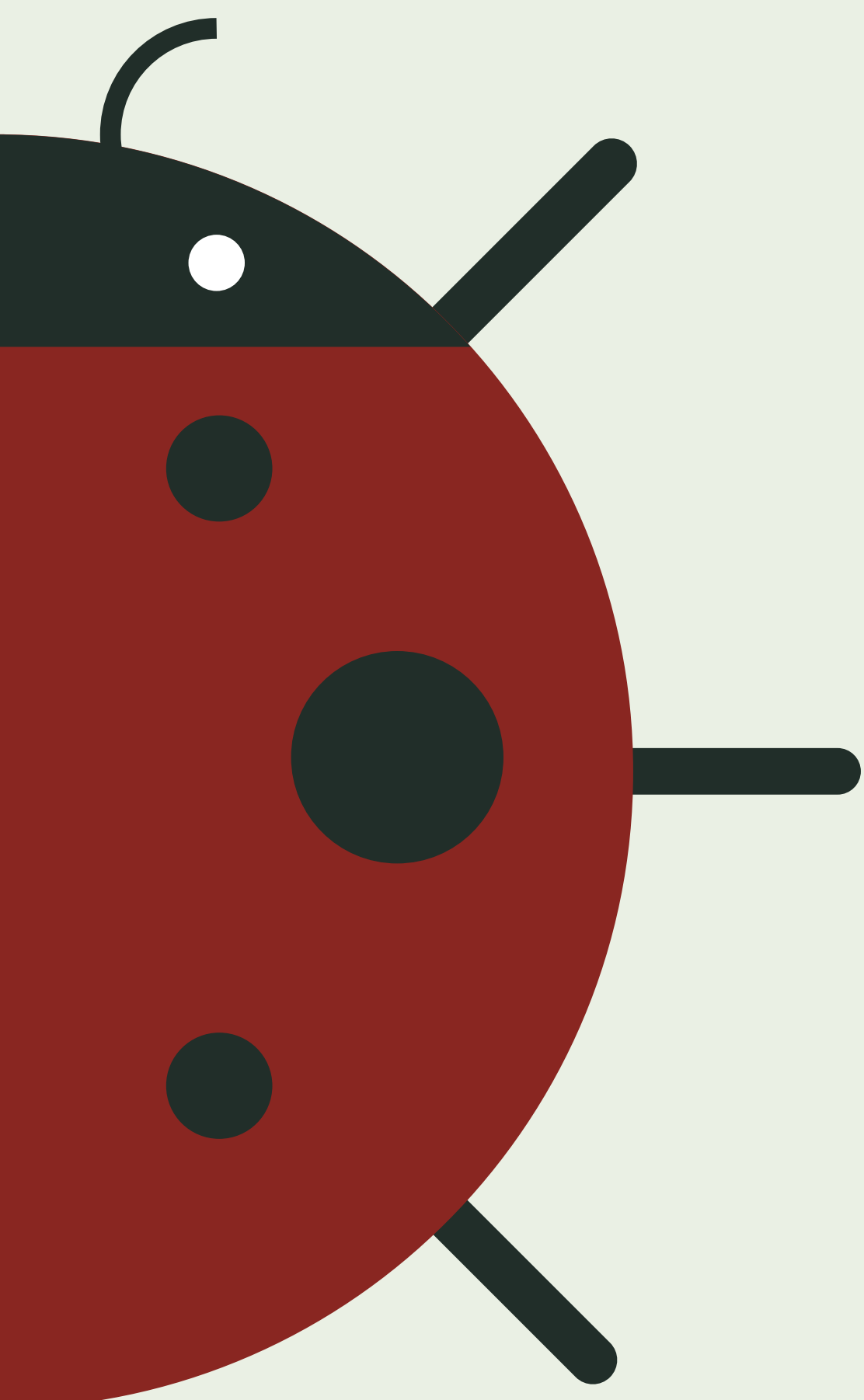

- 🌀 Program InvestEU, ki državam članicam omogoča dostop do sredstev za trajnostno izobraževalno infrastrukturo in razvoj veščin.
- 🌀 Pobuda Raziskovalci v šolah, ki povezuje mlade raziskovalce z učitelji in učenci na temo podnebnih sprememb in trajnostnega razvoja.
- 🌀 DiscoverEU Green route programa Erasmus+, ki mlade spodbuja k trajnostnemu načrtovanju in odkrivanju Evrope.
- 🌀 Evropska nagrada za inovativno poučevanje 2022, ki izbira 50 izjemnih projektov, ki se osredotočajo na trajnost.
- 🌀 EU Learning Corner, ki vključuje gradiva za poučevanje in učenje v osnovnih in srednjih šolah o trajnosti ter podnebni in okoljski krizi.
- 🌀 Nekaterе organizacije v EU:
  - 🌀 Evropski okoljski urad je mreža okoljskih organizacij iz vse Evrope, ki spodbuja okoljsko izobraževanje in ozaveščanje ter programe in vire, namenjene mladim.
  - 🌀 Evropska podnebna fundacija: Ta organizacija se osredotoča na izobraževanje in ozaveščanje o podnebnih spremembah, vključno s programi in viri za mlade.
  - 🌀 Youth Environment Europe je evropska mreža okoljskih mladinskih organizacij, ki želi mladim zagotoviti spretnosti in znanje, potrebne za ustvarjanje bolj trajnostne prihodnosti.
  - 🌀 Evropski mladinski parlament za okolje (EYPE): Ta organizacija združuje mlade iz vse Evrope, da bi razpravljali o okoljskih politikah in jih razvijali.
  - 🌀 Green Dot: Z različnimi lokalnimi, regionalnimi in nacionalnimi izobraževalnimi programi in dejavnostmi so Green Dot in partnerske organizacije prispevale k razvoju običajnih stališč, vrednot in dejanj ter k vzpostavitvi evropske platforme za okoljsko ozaveščanje. Številne dejavnosti se izvajajo v okviru programov sodelovanja s proizvodnimi in maloprodajnimi podjetji, vladami in podjetji za recikliranje.
  - 🌀 Plant-for-the-Planet: To je mladinska organizacija, katere poslanstvo je sajenje dreves za boj proti podnebnim spremembam in ozaveščanje mladih o okolju.
  - 🌀 Young Friends of the Earth Europe: mladinska podružnica Friends of the Earth Europe, ki se osredotoča na okoljsko izobraževanje in ukrepanje po vsej Evropi.
  - 🌀 Power Shift Network: Mreža mladinskih organizacij po vsej Evropi, ki si prizadeva za spodbujanje podnebne pravičnosti in okoljske trajnosti.
  - 🌀 Fridays for Future je gibanje pod vodstvom mladih, ki se je začelo leta 2018 na Švedskem in se od takrat razširilo po vsem svetu. Gibanje se zavzema za takojšnje ukrepanje v boju proti podnebnim spremembam in zagotavljanje okoljske trajnosti.

Kako lahko mladi sodelujejo?

- 🌀 **Program Erasmus+:** To je program EU za izobraževanje, usposabljanje, mladino in šport, ki financira številne projekte, vključno s tistimi, ki se osredotočajo na okoljsko izobraževanje in trajnost.
- 🌀 **Mladinske izmenjave:** Ti projekti združujejo skupine mladih iz različnih držav, ki se učijo o določeni temi, na primer o okoljski trajnosti.
- 🌀 **Evropska solidarnostna enota:** To je program EU, ki mladim v EU in zunaj nje ponuja priložnost za prostovoljno delo ali delo na projektih, ki koristijo skupnostim in okolju.
- 🌀 **Evropska prostovoljna služba:** To je program, ki mladim omogoča, da do enega leta opravljajo prostovoljno delo v tuji državi pri različnih projektih, tudi tistih, ki se osredotočajo na okoljsko trajnost.
- 🌀 **Med pobudami, ki jih vodijo mladi, sta European Youth Climate Pact, katerega cilj je vključiti mlade v razvoj podnebne politike EU, in pobuda Youth4Climate, ki mlade spodbuja k ukrepanju na področju podnebnih sprememb.**

8. VKLJUČEVANJE OKOLJSKE VZGOJE: PRAKTIČNI NAPOTKI ZA ŠOLE IN UNIVERZE

Ozadje:

Trajnostni razvoj se spodbuja od 70. let prejšnjega stoletja za reševanje okoljskih vprašanj, vendar so bila prizadevanja za obvladovanje teh vprašanj neuravnotežena v primerjavi s hitro rastjo razvoja, kar je povzročilo povečanje emisij toplogrednih plinov in druge okoljske težave (Denan et al., 2017). Da bi povečali ozaveščenost in spodbudili ukrepanje na področju okoljskih vprašanj, je bil slogan "Samo ena Zemlja" slogan prve konference Združenih narodov o človekovem okolju leta 1972, ki je trajnostni razvoj uvrstila na svetovni dnevni red in privedla do ustanovitve svetovnega dneva okolja (Združeni narodi, 2022). Podnebni ukrepi so eden od ciljev trajnostnega razvoja, ki so jih določili Združeni narodi (13. cilj) in katerih namen je opredeliti okoljska vprašanja na svetovni in lokalni ravni ter povečati ozaveščenost o potrebi po ohranjanju in varstvu okolja, da bi zmanjšali vpliv podnebnih sprememb. Izobraževanje velja za ključni element pri ustvarjanju družbenih sprememb v smeri okolju prijaznejše prihodnosti, zato je bolj verjetno, da bodo ustanove z uresničenimi trajnostnimi cilji

potrebo po spremembah prenesle na svoje študente (Stephens et al., 2008). Okoljska vzgoja je dobila mednarodno priznanje na prvi svetovni konferenci Združenih narodov o človekovem okolju leta 1972 in je namenjena ozaveščanju o ekonomski, socialni, politični in ekološki soodvisnosti ter zagotavljanju možnosti, da posamezniki pridobijo znanje, vrednote, stališča, predanost in spretnosti, potrebne za varstvo in izboljšanje okolja ter ustvarjanje novih vzorcev vedenja do okolja (UNESCO, 1977).

Okoljska vzgoja ima ključno vlogo pri zagotavljanju celostne vzgoje s spodbujanjem globljega razumevanja naravnega sveta in našega odnosa z njim. S tem, ko učenci pridobijo potrebno znanje in spretnosti, jih okoljska vzgoja opolnomoči, da se spopadejo z okoljskimi izzivi in postanejo odgovorni svetovni državljani. Poleg tega je okoljska vzgoja učinkovito sredstvo za privzganje sočutnega odnosa do okolja. S tem ko učence vživi v resnične okoljske dogodke in razmere, okoljska vzgoja spreminja učenje v oprijemljiv, izkustveni proces (Fua et al, 2018). (Fua et al, 2018).

Cilj: Z zagotavljanjem ustreznih informacij in virov olajšati vključevanje in izvajanje okoljske vzgoje v šolah in na univerzah.

Ciljne skupine: študenti, učitelji, zainteresirane strani in oblikovalci politik, ki sodelujejo v K-12 in visokošolskem izobraževanju.

Cilj te pobude je ponuditi spoznanja in praktične smernice za vključevanje okoljske vzgoje v šolske in univerzitetne učne načrte ter omogočiti študentom priložnosti za izkustveno učenje. Cilj je spodbujati izvajanje trajnostnih praks in zelenih pobud v izobraževalnih ustanovah ter spodbujati vzpostavljanje partnerstev s skupnostjo in programov strokovnega razvoja za izobraževalce. Končni cilj tega projekta je opremiti učence z znanjem in spretnostmi, potrebnimi za reševanje okoljskih vprašanj in prevzemanje odgovornega državljanstva.

Primeri izvajanja okoljske vzgoje v šolah in na univerzah:

1. Zeleni nahrbtnik (Mochila Verde)

Pilotni projekt okoljske vzgoje, namenjen šestletnim otrokom, ki so vključeni v vrsto pedagoških dejavnosti na temo okolja in energije v mestnem okolju.

2. Pedi-BUS

Podobno kot pri pravem avtobusu otroci hodijo v šolo in iz nje z enim ali več prostovoljnimi starši po določeni poti in se ustavljajo na določenih "avtobusnih" postajališčih, kjer jih poberejo ali pripeljejo po določenem urniku.

3. Zrak, ki ga dihamo (O ar que respiramos)

Občina je program razvila za otroke, stare od 10 do 12 let, in vključuje približno 160 učencev na leto. Program je del načrta za izboljšanje kakovosti zraka za lizbonsko regijo in dolino reke Tagus 2011-2014, ki se osredotoča na kakovost zraka. Učenci so povabljeni k razmisleku o pomenu zraka kot življenjsko pomembnega vira, pri čemer spoznavajo glavne onesnaževalce zraka, njihove vire, učinke na javno zdravje in okolje ter vlogo človeka pri izboljšanju kakovosti zraka. Pri tej dejavnosti gre za dvojni učni proces v razredu in zunaj njega - v okviru kampanje 'Najboljši zrak za vse' učenci obišejo postajo za spremljanje kakovosti zraka in zeleni park v Lizboni, kjer otroci dobijo informacije in izdelajo svoj informativni list, ki ga odnesejo domov.

Nekateri načini za izvajanje okoljske vzgoje v šolah in na univerzah:

☞ Vključevanje okoljske vzgoje v študijski program in prakso na igriv način. Okoljsko vzgojo je mogoče vključiti v različne predmete, ne le v naravoslovje, temveč tudi v družboslovje in jezikovne predmete. Pri družboslovnih predmetih lahko na primer obravnavamo, kakšno je bilo stanje Zemlje v preteklosti v primerjavi s sedanostjo, okoljsko politiko in prizadevanjih za ohranjanje okolja. Poleg tega lahko učitelji pri jezikovnih predmetih učence spodbudijo, da ustvarjajo pesmi ali pišejo o Zemlji kot edini, ki jo imamo, ali na temo, kot je “Kakšen je pomen naše prihodnosti, če bo Zemlja uničena?”.

☞ Zagotovitev praktičnih priložnosti za učenje, ki jih je mogoče uporabiti v vsakdanjem življenju. Okoljsko vzgojo se najbolje naučimo z neposrednimi izkušnjami, kot so izleti na teren, projekti službenega učenja in laboratorijske dejavnosti. Učenci lahko na primer sodelujejo ali organizirajo čiščenje plaž, sadijo drevesa ali zbirajo podatke o lokalnih populacijah divjih živali, tako da se bodo učenci učili z delom zunaj razreda.

☞ Med študijem spodbujajte zelene pobude in trajnostne prakse. Šole in univerze so lahko vzor trajnostnega razvoja z izvajanjem zelenih pobud, kot so uporaba koles za pot v šolo, programi recikliranja, energetske učinkovite stavbe in pobude za kompostiranje.

Partnerstva med šolo in zeleno skupnostjo: Izkoristite tehnologijo in digitalne vire:

Sodelovanje z lokalnimi okoljskimi organizacijami, kot so sistemi parkov, organizacije za ohranjanje narave in okoljske agencije, ali njihovo povabilo v šolo na pogovor z učenci bo učencem in učiteljem zagotovilo dodatne vire in priložnosti za boljše razumevanje in izvajanje okoljske vzgoje.

Tehnologija in digitalni viri so del mladih. Sodelujejo lahko v spletnih igrah (izobraževalnih igrah) o okolju, spletnih simulacijah in virtualnih terenskih izletih, ki z interaktivnimi in zanimivimi učnimi izkušnjami izboljšujejo okoljsko vzgojo.

Zagotovite strokovno izpopolnjevanje za učitelje:

Če učiteljem ali predavateljem omogočite strokovni razvoj z organizacijo seminarjev ali konferenc o okoljski vzgoji, jim lahko pomagate pri vključevanju v poučevanje in razvijanju spretnosti, potrebnih za učinkovito izobraževanje učencev o okoljskih vprašanjih. Šole in univerze lahko z vključevanjem teh strategij v svoje izobraževalne programe študentom zagotovijo znanje in spretnosti za reševanje okoljskih izzivov in da postanejo odgovorni državljani.

POGLAVJE 4: Okoljsko izobraževanje

1. OPREDELITEV OKOLJSKE PRAVIČNOSTI

Evropska komisija pomaga državam članicam EU pri njihovih prizadevanjih za:

Ozadje: Bistvo okoljske pravičnosti je zagotoviti vsem ljudem, ne glede na raso, barvo kože, narodnost ali socialno-ekonomski status, enako varstvo po zakonu in enake možnosti za sodelovanje pri oblikovanju in izvajanju okoljskih politik in predpisov.

Za doseganje okoljske pravičnosti je treba vzpostaviti, izvajati in uveljavljati okoljske zakone in politike. Ti zakoni in politike morajo ščititi vse, ne glede na raso ali finančno stanje.

Cilj: Evropski zeleni dogovor je predvsem program, ki temelji na poskusih prehoda industrije v nizkoogljično gospodarstvo. Vendar pa Evropski zeleni dogovor pod površjem vodi k zaželenemu prehodu: potencialnemu razvoju v smeri socialne države v Evropi, ki upošteva podnebno pravičnost.

Cilji:

- 🌀 Da bi pospešili okoljsko pravno državo na svetovni ravni in zagotovili, da bodo vlade spoštovale, varovale in uresničevale pravico do čistega in zdravega okolja, ki je bistvena za trajnostni razvoj, moramo zagotoviti, da bodo svojo vlogo odigrala tudi podjetja in institucije.
- 🌀 Okrepiti nacionalne pravne okvire za spodbujanje poštenega in okoljsko odgovornega upravljanja naravnih virov. Ti pravni okviri morajo vključevati ranljive, izključene in marginalizirane skupine prebivalstva, da bi imele dostop do pravnega varstva in informacij ter da bi lahko sodelovale pri sprejemanju odločitev.
- 🌀 Podpirati institucije za pravosodje in človekove pravice, ki so zlahka dostopne, tako da lahko tisti, ki jih najbolj potrebujejo, tisti, ki so najbolj izključeni, in tisti, ki so najbolj marginalizirani, dobijo pomoč, ki jo potrebujejo, in imajo glas v vladi. Ženske in pripadniki manjšin so lahko učinkoviti nosilci sprememb in zagovorniki okoljske pravičnosti, če jim je dana priložnost ali prostor.
- 🌀 Bistveno je spremeniti naš pogled na pravice prihodnjih generacij ter pravice do čistega in varnega okolja. Okoljske politike in odločitve morajo vključevati številne ljudi iz različnih družbenih slojev.

2. INFRASTRUKTURA, ODPORNA NA PODNEBNE SPREMEMBE

Ozadje: Fizične posledice podnebnih sprememb bodo vplivale na infrastrukturna omrežja, vendar bodo ta omrežja ključna tudi za povečanje odpornosti. Primeri izrednih dogodkov kažejo širino te ranljivosti. OECD je z modeliranjem možnih učinkov velikih poplav v Parizu ugotovila, da bi infrastrukturni sektor nosil 30-55 % neposredne škode zaradi poplav, medtem ko bi 35-85 % poslovnih izgub nastalo zaradi motenj v prometu in oskrbi z električno energijo in ne zaradi poplav samih. Neposredne izgube in posredne stroške prekinitev je mogoče zmanjšati z zagotavljanjem odpornosti infrastrukture na podnebne spremembe.

Cilji

Cilj: Pri določanju prednostnih nalog, načrtovanju, oblikovanju, gradnji in delovanju novih infrastrukturnih objektov je treba upoštevati možnost podnebnih sprememb v času njihove življenjske dobe. Zaradi podnebnih sprememb bo morda treba spremeniti ali reorganizirati način ravnanja s sedanjo infrastrukturo.

☞ Z izboljšanjem pogojev za gradnjo infrastrukture, odporne na podnebne spremembe, lahko bolje pripravimo naše skupnosti na izzive spreminjajočega se podnebja.

☞ Gradnja infrastrukture, ki je bolj odporna na učinke podnebnih sprememb, lahko poveča zanesljivost storitev, podaljša življenjsko dobo sredstev in zaščiti donosnost naložb.

☞ Naložbe v podnebno odporno infrastrukturo je treba spodbujati tako v javnem kot zasebnem sektorju.

☞ Opredelitev naložbenih možnosti, ki jo omogoča razvoj in razširjanje infrastrukturnih načrtov.

☞ Razvoj metod javnega naročanja, ki pri ocenjevanju konkurenčnih ponudb vključujejo odpornost na podnebne spremembe z upoštevanjem stroškov v celotni življenjski dobi sredstva po različnih scenarijih, kot primer javnih politik, ki spodbujajo odpornost.

☞ Vključevanje javnega financiranja v postopek pridobivanja zasebnih sredstev za infrastrukturo, odporno na podnebne spremembe.

3. RURALIZACIJA EVROPSKEGA ZELENEGA DOGOVORA

Cilji:

☞ Za uresničitev glavnih ciljev strategij za biotsko raznovrstnost bo morala EU sprejeti novo zakonodajo in posodobiti obstoječo. Prav tako je treba na ustrezen način izvajati in uveljavljati veljavno zakonodajo EU, ki se nanaša na okolje in vodo.

☞ Zaradi tega morajo organi na občinski, regionalni, nacionalni ravni in ravni EU sodelovati, da bi zagotovili, da se naš kulturni kapital okrepi in ohrani za prihodnje generacije.

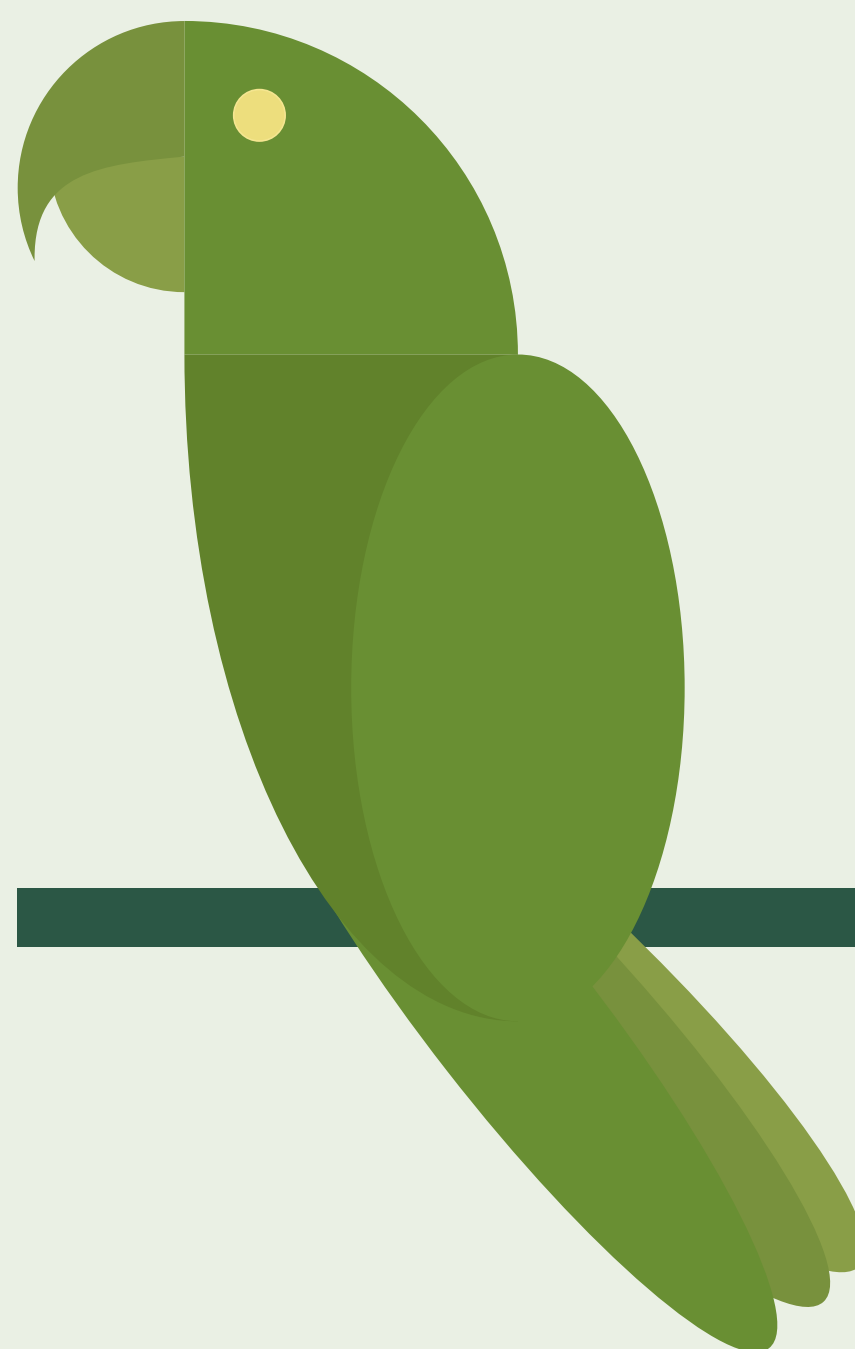
☞ Na podlagi Evropskega okvira ukrepanja na področju kulturne dediščine in programa EU Ustvarjalna Evropa je treba s pomočjo skladov za razvoj podeželja, drugih evropskih strukturnih in investicijskih skladov ter nacionalne in regionalne pomoči razviti regionalne politike kulturne dediščine.

☞ Načrt Od vil do vilic je začetek v pravo smer, vendar bo treba še več dela, da bi zagotovili skladne kmetijske, prehranske, trgovinske in javnozdravstvene politike. Potrebna je enotna prehranska politika za Evropo, v središču katere bosta ekološko kmetijstvo in prehranska demokracija.

☞ Poleg tega je treba več pozornosti nameniti plastičnim odpadkom ter določiti cilje za zmanjšanje emisij metana in ambicioznejše cilje za zmanjšanje emisij amoniaka, ki jih je treba dopolniti z rednim spremljanjem kakovosti zraka na podeželju.

Ozadje: Evropski zeleni dogovor je predlagani program, ki naj bi bil v celoti preoblikovalna pobuda za celotno Evropo. Od tega, v kolikšni meri bo Komisija uspešna pri izvajanju Zelenega dogovora na podeželju, bo odvisno, kakšno zapuščino bo pustila za seboj. Zeleni dogovor je bistvenega pomena za revitalizacijo in odpornost podeželskih skupnosti po vsej EU. Posledično lahko Zeleni dogovor prinese novo dinamiko na podeželskih območjih in tem regijam ponudi nove priložnosti, da prispevajo k izgradnji bolj odporne prihodnosti tako za podeželske kot mestne prebivalce.

Cilj: Osrednja točka je razvoj regionalnih omrežij za proizvodnjo in distribucijo hrane, ki izpolnjujejo tako človeške kot ekološke zahteve. Več delov Evrope je ta ideal že doseglo, saj na stotine kmetij, zadrug, občinskih uprav in organizacij državljanov ponuja lokalne rešitve za težave podeželja.

4. PREOBLIKOVANJE PREHRANE IN RABE ZEMLJIŠČ S STRATEGIJO »OD VIL DO VILIC«

Ozadje: Evropska komisija je pred dvema letoma začela izvajati strategijo “od vil do vilic”, ki je ambiciozen program v okviru Evropskega zelenega dogovora. Pri splošnih prizadevanjih za preoblikovanje je bil dosežen velik napredek, kar je razvidno iz naslednjih podnebnih zavez Evrope v letu 2021, pa tudi iz politike, specifične za prehranski sistem. Vendar se je po konfliktu v Ukrajini in njegovih neposrednih posledicah za evropsko energetsko in prehransko varnost veliko tega spremenilo.

Cilj: Po svetovni prehranski krizi so se zaradi konflikta v Ukrajini spremenile prednostne naloge in odločenost za odpravo strukturnih pomanjkljivosti. Medregionalna soodvisnost in naraščajoče količine surovin, ki se pridejujejo za gorivo in druge namene namesto za prehrano ljudi, poudarjajo potrebo po strukturnih prilagoditvah v smeri večje trajnosti.

Cilji:

- ☞ Pravila za trajnost je treba skrbno določiti, da ne bodo ovirala kmetijske produktivnosti.
- ☞ Pristop od vil do vilic je še vedno zelo pomemben, vendar ga je bilo treba prilagoditi novemu okolju, v katerem so se stroški hrane povečali kot neposredna posledica konflikta v Ukrajini.
- ☞ Kot del širšega prehoda na trajnostne sisteme preskrbe s hrano in rabe zemljišč v Evropi in po svetu, lahko posebna orodja za ocenjevanje pomagajo oblikovalcem politik pri ocenjevanju odpornosti sistemov preskrbe s hrano in rabe zemljišč, iskanju konkretnih možnosti politike za prilagoditev obstoječih okvirov ter izboljšanju prilagodljivosti.
- ☞ Da bo strategija učinkovita, se bodo morale vse članice EU zavezati k njenemu izvajanju na nacionalni ravni. Države bodo morale uvesti inovacije na več področjih, če bodo želele učinkovito sprejeti model F2F. Financirati morajo izmenjavo informacij, svetovalne storitve, nove tehnologije in temeljne raziskave. Pomemben vidik uresničevanja njihovih ciljev je sodelovanje z uveljavljenimi podjetji, ki že imajo potrebno znanje in spretnosti.
- ☞ Poleg tega bo za izvajanje načrta bistveno mednarodno sodelovanje. Evropska unija bo potrebovala strožjo trgovinsko politiko, da bi preprečila kakršne koli spremembe drugih držav, ki bi lahko ogrozile okoljsko preobrazbo.

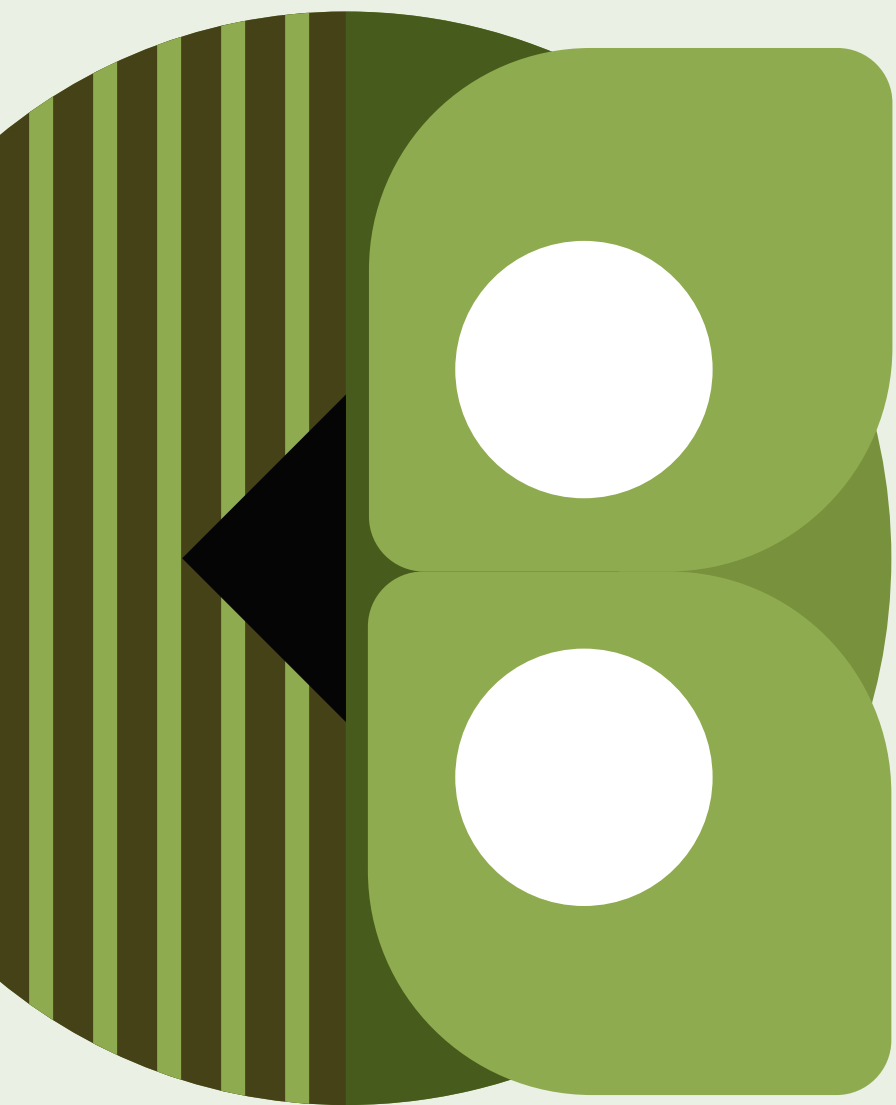

5. EVROPSKI ZELENİ DOGOVOR ZA AVTOMOBILSKO INDUSTRIJO IN TRANSPORTNI SEKTOR

Ozadje: Evropski zeleni dogovor pomeni prehod na bolj zeleno gospodarstvo. To bo povzročilo revolucijo v avtomobilski in prometni industriji. Avtomobilski proizvajalci morajo izpolnjevati stroga pravila EU o emisijah, da bi do leta 2050 dosegli ogljično nevtralnost. To je privedlo do prehoda na električne in hibridne avtomobile ter naložb v alternativna goriva, kot je vodik. Javni prevoz, kolesarjenje in hoja prav tako spreminjajo prometno industrijo. Evropski zeleni dogovor od podjetij zahteva, da se prilagodijo in inovirajo, da bi izpolnila nova okoljska merila, sicer tvegajo zaostajanje v hitro spreminjajočem se sektorju.

Cilj: Cilj evropskega zelenega dogovora za avtomobilsko industrijo in prometni sektor je zmanjšanje emisij toplogrednih plinov v teh sektorjih in prehod na bolj trajnostne načine prevoza, s čimer se ti sektorji spremenijo v bolj trajnostne in okolju prijazne.

☞ Zmanjšanje deleža emisij, ki jih povzroča tovorni promet, s povečanjem uporabe železniškega in rečnega prometa.

Cilji:

- ☞ Do leta 2030 zmanjšati emisije ogljikovega dioksida iz novih avtomobilov na raven iz leta 2021 ali nižjo.
- ☞ Do leta 2035 prenehati prodajati nove avtomobile z motorji z notranjim izgorevanjem.
- ☞ Spodbujanje uporabe alternativnih goriv, kot sta vodik in biogoriva, da bi zmanjšali emisije, ki jih povzroča promet.
- ☞ Spodbujanje uporabe okolju prijaznih oblik prevoza, vključno z javnim prevozom, kolesi in hojo.
- ☞ Povečanje splošne energetske učinkovitosti stavb, da bi zmanjšali emisije, ki jih povzročajo njihovi sistemi za ogrevanje in hlajenje.
- ☞ Spodbujanje namestitve polnilne infrastrukture za električne avtomobile s spodbudami.
- ☞ Večja uporaba digitalne tehnologije za izboljšanje delovanja prometnih omrežij in zmanjšanje emisij.
- ☞ Z različnimi raziskovalnimi in razvojnimi dejavnostmi želimo spodbuditi proizvodnjo in distribucijo avtomobilov z nizkimi emisijami ogljika.

6. NAČELA KROŽNEGA GOSPODARSTVA PRI DOSEGANJU CILJEV EVROPSKEGA ZELENEGA DOGOVORA

Ozadje: Načela krožnega gospodarstva imajo ključno vlogo pri doseganju ciljev Evropskega zelenega dogovora, ki je ambiciozen načrt, s katerim naj bi Evropska unija do leta 2050 postala podnebno nevtralna. Krožno gospodarstvo je gospodarski model, katerega cilj je čim bolj zmanjšati količino odpadkov, optimizirati uporabo virov in zmanjšati vpliv gospodarskih dejavnosti na okolje. S sprejetjem načel krožnega gospodarstva lahko EU preide na gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika in učinkovito rabo virov.

Evropski zeleni dogovor priznava pomen načel krožnega gospodarstva pri doseganju svojih ciljev. Eden od ključnih ciljev Evropskega zelenega dogovora je ustvariti bolj krožno gospodarstvo v Evropi. Cilj zelenega dogovora je spodbujati trajnostne vzorce proizvodnje in potrošnje s povečanjem uporabe recikliranih materialov, zmanjšanjem nastajanja odpadkov in izboljšanjem učinkovitosti virov.

Cilj: EU bi morala še naprej izvajati različne ukrepe, kot so določanje novih standardov za okoljsko primerno zasnovo, spodbujanje uporabe recikliranih materialov v izdelkih in spodbujanje sprejetja krožnih poslovnih modelov. Ti naj bi zmanjšali vpliv na okolje in ustvarili nove poslovne priložnosti za podjetja.

Cilji:

- 🌀 Uvedba politike trajnostnih izdelkov, ki bo od proizvajalcev zahtevala, da oblikujejo trajne, ponovno uporabne in popravljive izdelke.
- 🌀 Večja uporaba recikliranih materialov v izdelkih, kot so plastika, tekstil in gradbeni materiali.
- 🌀 Zmanjšanje nastajanja odpadkov z izvajanjem ukrepov za preprečevanje nastajanja odpadkov in povečanjem stopnje recikliranja.
- 🌀 Spodbujanje podjetij k uporabi krožnih poslovnih modelov, kot so izdelki kot storitev in platforme za izmenjavo.
- 🌀 Izvajanje ukrepov za zmanjšanje vpliva plastike za enkratno uporabo in mikroplastike na okolje.
- 🌀 Izboljšanje učinkovitosti virov v ključnih sektorjih, kot so hrana, voda in surovine.
- 🌀 Krepitev trga sekundarnih surovin in povečanje njihove uporabe v proizvodnih procesih.

7. DOLOČANJE CEN OGLJIKA PRI ZMANJŠEVANJU EMISIJ TOPLOGREDNIH PLINOV V EU

Ozadje: Določanje cen ogljika je tržno orodje, ki ima lahko pomembno vlogo pri zmanjševanju emisij toplogrednih plinov v Evropski uniji (EU). Cena ogljika določa ceno za emisije ogljika, bodisi z davkom na ogljik bodisi s sistemom trgovanja z emisijami, da bi podjetja spodbudila k zmanjšanju emisij in naložbam v nizkoogljične tehnologije.

Za rešitev tega vprašanja je EU uvedla reformo EU ETS, ki vključuje ambicioznejši cilj zmanjšanja emisij, strožjo zgornjo mejo emisij in nov mehanizem za odstranitev presežnih pravic s trga. Te spremembe naj bi zvišale ceno ogljika ter podjetja spodbudile k zmanjšanju emisij in naložbam v nizkoogljične tehnologije.

Cilj: Cilj je spodbuditi podjetja k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov z uvedbo cene ogljika. To je mogoče doseči s sistemom EU za trgovanje z emisijami, ki ustvarja trg za emisije ogljika in spodbuja podjetja k zmanjšanju emisij z določitvijo omejitve količine emisij, ki se lahko izpustijo.

Cilji:

- 🌀 Razširitev sistema EU za trgovanje z emisijami (ETS) na dodatne sektorje, kot so ladijski, letalski in cestni promet.
- 🌀 Uvedba mehanizma za ogljično prilagoditev na mejah, ki bo določil ceno za uvoz blaga z visokimi emisijami ogljika, da se ustvarijo enaki konkurenčni pogoji za podjetja v EU.
- 🌀 Ustanovitev socialnega podnebnega sklada za pomoč ranljivim gospodinjstvom in sektorjem pri obvladovanju stroškov prehoda na nizkoogljično gospodarstvo.
- 🌀 Zagotavljanje podpore razvoju mehanizmov za določanje cen ogljika v drugih državah v okviru programov zunanega sodelovanja EU.
- 🌀 Spodbujanje razvoja trgov ogljika na mednarodni ravni v okviru Pariškega sporazuma in drugih mednarodnih okvirov.
- 🌀 Povečanje preglednosti in natančnosti poročanja o emisijah in spremljanja emisij za podporo učinkovitemu določanju cen ogljika.
- 🌀 Zagotavljanje podpore razvoju in uporabi tehnologij in infrastrukture z nizkimi emisijami ogljika prek programov EU za raziskave in inovacije.

8. MEDNARODNO SODELOVANJE PRI DOSEGANJU CILJEV EVROPSKEGA ZELENEGA DOGOVORA

Ozadje: Mednarodno sodelovanje ima ključno vlogo pri doseganju ciljev Evropskega zelenega dogovora. Podnebne spremembe so globalno vprašanje, ki zahteva skupno ukrepanje, zato mora EU sodelovati z drugimi državami pri razvoju in izvajanju učinkovitih podnebnih politik, izmenjavi najboljših praks ter izmenjavi znanja in tehnologije. Pariški sporazum zagotavlja okvir za mednarodno sodelovanje na področju podnebnih ukrepov, EU pa je zavezana njegovemu izvajanju. EU je že vzpostavila partnerstva z drugimi državami in regijami za spodbujanje podnebnih ukrepov, kot sta dialog na visoki ravni med EU in Kitajsko o podnebnih spremembah ter partnerstvo med EU in Afriko o podnebnih spremembah. EU mora zagotoviti, da bodo njene lastne politike in ukrepi usklajeni s cilji Evropskega zelenega dogovora, spodbujati trajnostno gospodarsko rast, vlagati v nizkoogljicne tehnologije in podpirati prehod na zeleno gospodarstvo.

Cilj: EU mora zagotoviti, da so njene politike in ukrepi usklajeni s cilji Evropskega zelenega dogovora, hkrati pa spodbujati trajnostno gospodarsko rast, vlagati v nizkoogljicne tehnologije in podpirati prehod na zeleno gospodarstvo

Cilji:

🌀 Spodbujanje drugih držav, da si zastavijo ambiciozne podnebne cilje in si prizadevajo za njihovo uresničitev.

🌀 Razvijanje partnerstev z drugimi državami in regijami za spodbujanje podnebnih ukrepov ter izmenjavo znanja in tehnologije.

🌀 Pospeševanje izvajanja Pariškega sporazuma in krepitev globalnih ambicij pri zmanjševanju emisij toplogrednih plinov.

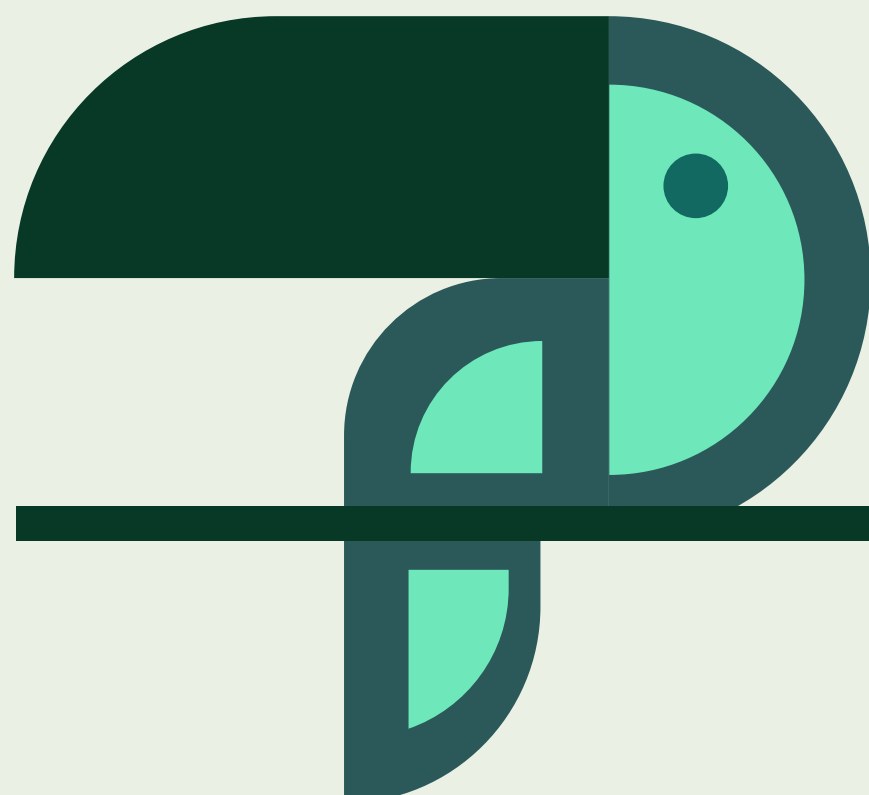
🌀 Spodbujanje trajnostnega financiranja in naložb v podnebno odporno infrastrukturo v državah v razvoju.

🌀 Krepitev sodelovanja z mednarodnimi organizacijami, kot so Združeni narodi, v podporo globalnim podnebnim ukrepom.

🌀 Vzpostavitev mehanizma za prilagajanje meja ogljika, da se zagotovi, da podnebne politike EU ne bodo povzročile selitve virov ogljika, in spodbudi druge države, da sprejmejo podobne politike.

9. MOREBITNE PREDNOSTI IN SLABOSTI EVROPSKEGA ZELENEGA DOGOVORA ZA RAZLIČNE REGIJE IN DRUŽBENE SKUPINE V EU

Ozadje: Evropski zeleni dogovor lahko prinese številne koristi za različne regije in družbene skupine v Evropski uniji, vendar lahko predstavlja tudi nekatere izzive in pomanjkljivosti.

Po eni strani je cilj Evropskega zelenega dogovora spodbujati trajnostno gospodarsko rast in ustvariti nove priložnosti za podjetja, zlasti v sektorju zelene tehnologije. To bi lahko vodilo k ustvarjanju novih delovnih mest in spodbudilo gospodarski razvoj, zlasti v regijah, ki so močno odvisne od fosilnih goriv. Poleg tega bi prehod na obnovljive vire energije in bolj trajnostne načine prevoza lahko privedel do izboljšanja kakovosti zraka in vode, kar bi lahko koristilo zdravju in dobremu počutju posameznikov, ki živijo na močno onesnaženih območjih.

Vendar pa lahko prehod na zeleno gospodarstvo nekaterim regijam in družbenim skupinam predstavlja tudi nekaj izzivov. Območja, ki so močno odvisna od fosilnih goriv, lahko na primer izgubijo delovna mesta in doživijo gospodarski upad, zlasti če ne bodo deležna ustrezne podpore za prehod na nove, zelene industrije. Poleg tega se lahko gospodinjstva z nizkimi dohodki soočijo z višjimi stroški energije, če se cena ogljika zviša, in obstaja tveganje, da bodo stroški prehoda na zeleno gospodarstvo nesorazmerno bremenili marginalizirane skupnosti.

Cilji:

Cilj: Politike morajo upoštevati posebne potrebe in okoliščine različnih skupnosti. To bi lahko vključevalo zagotavljanje podpore in spodbud za regije, ki so močno odvisne od fosilnih goriv, da preidejo na zeleno industrijo, ter zagotavljanje, da stroškov prehoda ne nosijo le gospodinjstva z nizkimi dohodki.

- 🌀 Zagotavljanje podpore in spodbud za regije, ki so močno odvisne od fosilnih goriv, da preidejo na zeleno industrijo.
- 🌀 Zagotoviti, da stroškov prehoda ne bodo nosila le gospodinjstva z nizkimi dohodki.
- 🌀 S spodbujanjem pravičnega in enakopravnega prehoda na zeleno gospodarstvo lahko Evropski zeleni dogovor koristi vsem regijam in družbenim skupinam v EU.

10. VPLIV EVROPSKEGA ZELENEGA DOGOVORA NA ENERGETSKO VARNOST IN ENERGETSKO NEODVISNOST V EU

Ozadje: Evropski zeleni dogovor bo verjetno pomembno vplival na energetska varnost in neodvisnost v Evropski uniji. Eden od ključnih ciljev Evropskega zelenega dogovora je prehod na bolj trajnosten energetska sistem, ki bo zahteval prehod s fosilnih goriv na obnovljive vire energije. Ta prehod bi lahko imel številne posledice za energetska varnost in neodvisnost.

Po eni strani bi lahko večja uporaba obnovljivih virov energije, kot sta veter in sonce, povečala energetska varnost v EU, saj so ti viri manj odvisni od uvoza iz držav zunaj regije. Poleg tega bi lahko naložbe v ukrepe za energetska učinkovitost zmanjšale povpraševanje po energiji in odvisnost EU od uvoza fosilnih goriv. To bi lahko pomagalo zaščititi EU pred morebitnimi motnjami na svetovnih energetskih trgih in zmanjšalo njeno izpostavljenost geopolitičnim tveganjem, povezanim z uvozom energije.

Vendar pa lahko prehod na trajnostni energetska sistem predstavlja tudi nekaj izzivov v smislu energetske neodvisnosti. Na primer, pri proizvodnji tehnologij za obnovljive vire energije, kot so sončne celice in vetrne turbine, trenutno prevladuje majhno število držav zunaj EU. To bi lahko povzročilo odvisnost od uvoza teh tehnologij, kar bi lahko ogrozilo energetska neodvisnost.

Cilj: Za reševanje teh izzivov bo morala EU razviti strategijo, ki bo uravnotežila potrebo po prehodu na bolj trajnostni energetska sistem s ciljem zagotavljanja energetske varnosti in neodvisnosti.

Cilji:

- ☞ Doseganje podnebne nevtralnosti do leta 2050, za kar bo treba znatno zmanjšati uporabo fosilnih goriv in povečati uporabo obnovljivih virov energije.
- ☞ Povečanje deleža obnovljivih virov energije v mešanici energetskih virov EU na vsaj 32 % do leta 2030, kar bo pomagalo zmanjšati odvisnost od fosilnih goriv in povečati energetska varnost.
- ☞ Izboljšanje energetske učinkovitosti za vsaj 32,5 % do leta 2030, kar bo zmanjšalo povpraševanje po energiji in odvisnost EU od uvoza fosilnih goriv.
- ☞ Krepitev energetske infrastrukture in medsebojnih povezav v EU, kar bo izboljšalo odpornost energetskega sistema in olajšalo vključevanje obnovljivih virov energije.
- ☞ Podpiranje razvoja in uporabe novih tehnologij za obnovljive vire energije, kar bo pomagalo zmanjšati odvisnost EU od uvoza tehnologij za obnovljive vire energije.
- ☞ Spodbujanje sodelovanja in izmenjave znanja na področju energije z drugimi državami in regijami, kar bo pripomoglo k zagotavljanju varne in trajnostne oskrbe z energijo v EU.

FINANCIRANJE ZA OKOLJE

Pobuda Tri morja, ki sta jo leta 2015 začeli Hrvaška in Poljska, združuje 12 evropskih držav v bazenih Jadranskega, Baltskega in Črnega morja, kot so Avstrija, Bolgarija, Hrvaška, Češka, Estonija, Litva, Latvija, Poljska, Romunija, Slovaška, Slovenija, Madžarska in Hrvaška. Eden od ciljev je tudi pospešiti varstvo okolja v teh državah.

Sedma vseevropska okoljska ocena s podatki do konca leta 2021 je bila objavljena leta 2022. Gre za zadnjo v nizu ocen, ki segajo v leto 1995. Prva ministrska konferenca v okviru procesa Okolje za Evropo je potekala leta 1991 na gradu Dobriš v takratni Češkoslovaški. To je bila prva vseevropska konferenca ministrov, pristojnih za okolje. Prva vseevropska okoljska ocena - Europe's Environment: the Dobriš Assessment, of 1995) - je bila osredotočena na srednjo in vzhodno Evropo.

Glede na najnovejšo vseevropsko okoljsko oceno so se emisije toplogrednih plinov od osme ministrske konference Okolje za Evropo (Batumi, Gruzija, 8.-10. junij 2016) le malo zmanjšale. Stagniranje emisij je odraz neuspešnega nadzora nad porabo energije ali nezadostnih naložb v obnovljive vire energije.

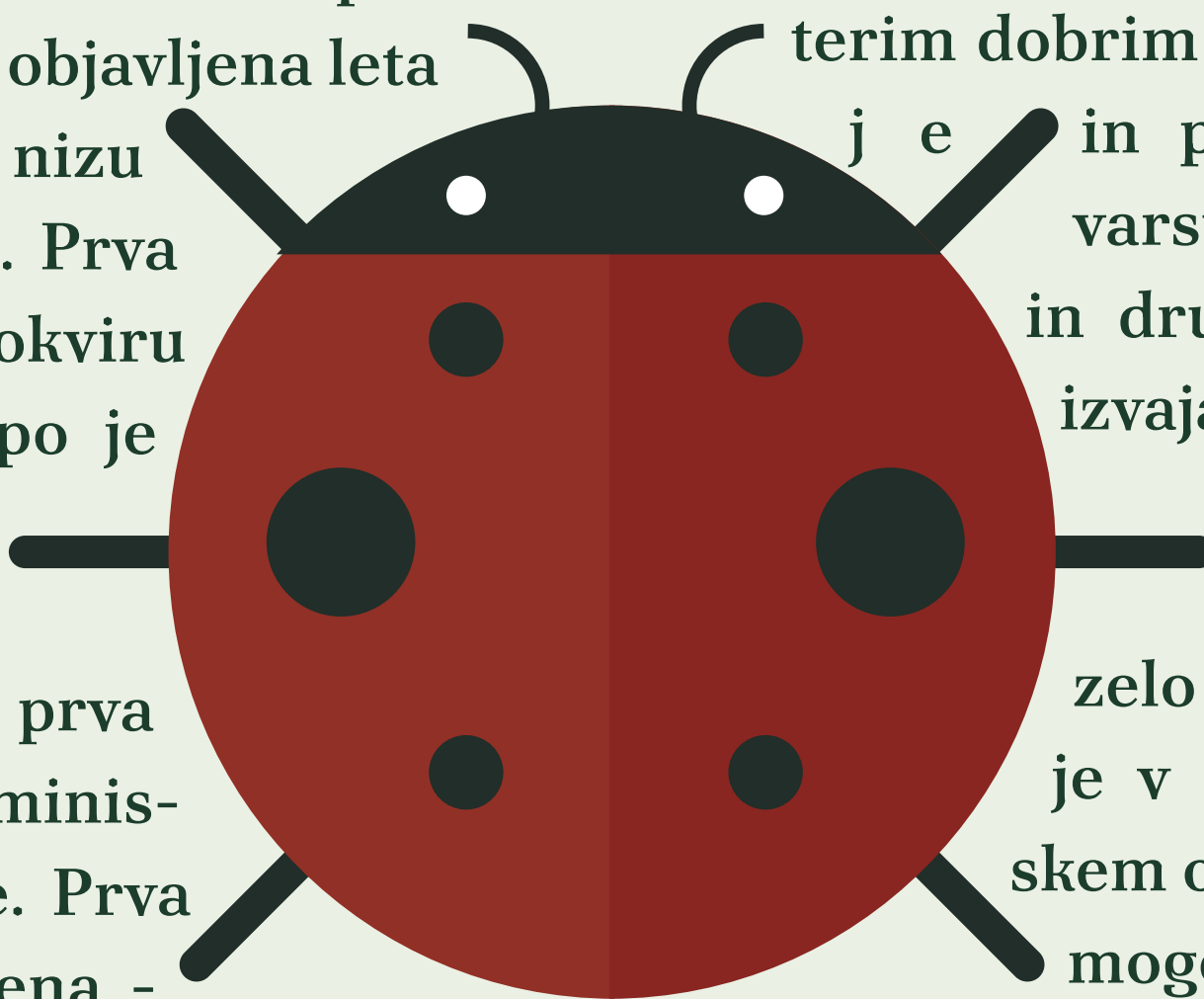
Regija je še vedno v veliki meri odvisna od fosilnih goriv. Kljub negativnim vplivom fosilnih goriv na okolje vse države v različnem obsegu še naprej subvencionirajo fosilna goriva.

Število prezgodnjih smrti zaradi izpostavljenosti prizemnemu ozonu se je v obdobju 2009-2018 povečalo za približno 24 odstotkov, verjetno zaradi višjih povprečnih temperatur.

Razpršeno onesnaževanje ter odvajanje komunalnih in industrijskih odpadnih voda so še vedno pomembni na številnih lokacijah, obstojna organska onesnaževala pa so bolj zaskrbljujoča za javno zdravje. Kljub neka-

terim dobrim primerom se sodelovanje in participativni procesi za varstvo voda, dodeljevanje in drugi praktični dosežki ne izvajajo tako poglobljeno, kot bi se lahko. Sredozemsko in Črno morje sta še vedno zelo prelovljena, medtem ko je v severovzhodnem Atlantskem oceanu in Baltskem morju mogoče opaziti znake obnove ribjih staležev, ki so posledica izboljšanih odločitev o upravljanju. Onesnaževanje morja s kopnega (npr. hranila, plastika in kemikalije) in morja (npr. plastika in nafta) ostaja pereč problem v večini morskih regij. Plažni in morski odpadki, med katerimi prevladuje plastika, so priznani kot glavna svetovna grožnja obalnim in morskim ekosistemom.

Čeprav hierarhija ravnanja z odpadki daje največjo prednost preprečevanju nastajanja odpadkov, se količina odpadkov v regiji še naprej povečuje. Tudi tam, kjer obstaja močna politična zavezanost razvoju krožnega gospodarstva, kot na primer v Evropski uniji, količina nastalih odpadkov narašča. Stopnje recikliranja se med državami močno razlikujejo.

Le 15 držav EU je poročalo, da vsi njihovi lokalni organi izvajajo lokalne strategije za zmanjšanje tveganja nesreč v skladu s ciljem 13.1 Cilja trajnostnega razvoja.

Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030 predstavlja krovni politični okvir za trajnostni razvoj in celostno okoljsko politiko. Sedemnajst univerzalnih ciljev trajnostnega razvoja in 169 ciljev Agende 2030 zagotavlja cilje politike na vseh ravneh s splošnim ciljem izkoreninjenja revščine, skupaj z gospodarsko, socialno in okoljsko razsežnostjo trajnosti.

Vključuje več kot 86 ciljev, s katerimi se osredotoča na napredek pri ključnih okoljskih vprašanjih (vključno s 6. ciljem o vodi, 7. ciljem o energiji, 12. ciljem o vzorcih potrošnje in proizvodnje ter 13. ciljem o podnebnih ukrepih), in več kot 90 okoljskih kazalnikov za merjenje napredka pri izvajanju agende.

Evropski zeleni dogovor na ravni Evropske unije spodbuja celovit pristop in določa načrt za podnebno nevtralnost do leta 2050, pri čemer je trajnost nov standard za vse politike. Kot ambiciozne usmeritve Evropske unije vključuje strategijo za biotsko raznovrstnost do leta 2030, akcijski načrt za ničelno onesnaževanje, strategijo “od vil do vilic”, strategijo za trajnostno in pametno mobilnost ter prehod na krožno gospodarstvo.

Okvir politike čistega zraka Evropske unije za zmanjšanje onesnaženosti zraka vključuje tri stebre: standarde kakovosti zraka, nacionalne zgornje meje emisij za ključna onesnaževala in mejne vrednosti emisij za ključne vire onesnaževanja. Preverjanje ustreznosti direktive Evropske unije o kakovosti zunanjega zraka za leto 2019 69 je pokazalo, da niso bili doseženi vsi cilji direktive.

Evropska unija je določila nov cilj za povečanje deleža obnovljivih virov energije v končni porabi energije na vsaj 32 odstotkov do leta 2030. Delež energije iz obnovljivih virov, ki se uporablja v prometnih dejavnostih v Evropski uniji, je leta 2020 dosegel 10,2 odstotka, kar pomeni, da je bil cilj 10-odstotne rabe energije iz obnovljivih virov v prometu do leta 2020 dosežen. Električna vozila so leta 2020 predstavljala le 0,2 odstotka celotnega voznega parka Evropske unije.

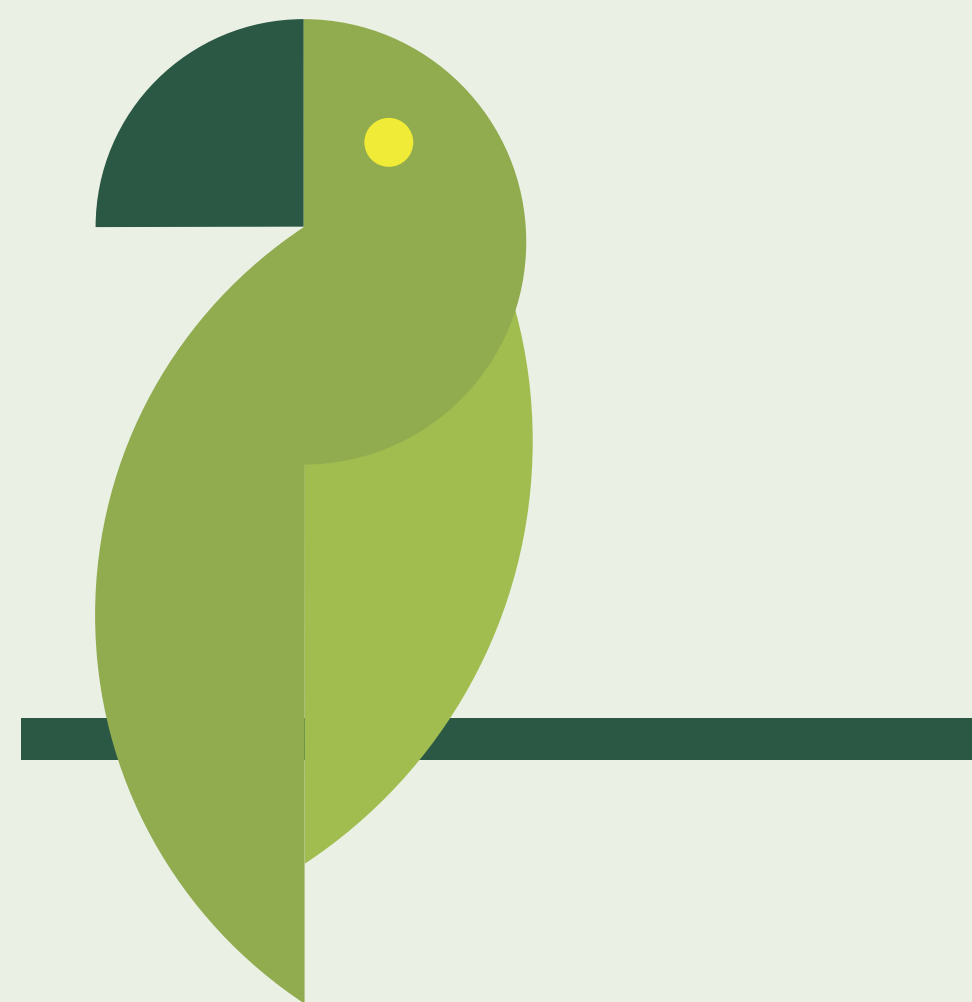
V obdobju 2014-2019 so se emisije toplogrednih plinov v Evropski uniji zmanjšale za približno 12 milijonov ton ekvivalenta CO₂, večinoma v Nemčiji, vendar so se emisije povečale v 12 drugih državah članicah Evropske unije. Delež energije iz obnovljivih virov v skupni porabi energije v Evropski uniji znaša 18 odstotkov.

Okvirna direktiva Evropske unije o vodah (člen 9) je bila izhodišče za okrepitev ekonomskih vidikov in načel povračila stroškov v vodnem sektorju. Vendar ni določeno, kako natančno povračilo stroškov prispeva k doseganju trajnostne in pravične rabe vode. Prvotni cilj politike Evropske unije, da se doseže "dobro ekološko stanje" za vse vodne vire ni bil dosežen in je bil prestavljen, končni rok pa je leto 2027. Evropska unija ima 98 odstotkov varno upravljanih sanitarnih storitev.

V zadnjih 20 letih je bila reka Donava predmet obsežnega čiščenja, ki ga je financirala Evropska unija. Z izgradnjo čistilnih naprav vzdolž reke se je preprečilo odvajanje neobdelane odpadne vode v reko, zaradi česar se je kakovost vode v zadnjih 15 letih izboljšala. Druge izboljšave so vključevale zmanjšanje industrijskih in kmetijskih izpustov. Ekosistem na severozahodni polici Črnega morja se obnavlja, o čemer priča tudi vrnitev некоč številčnih rdečih morskih alg *Phyllaphora*. To je jasen primer pristopa "od vira do morja" k upravljanju obale in morja.

Financiranje je ključni vidik za podporo strategijam in programom ukrepov, vendar je bilo za vodo namenjenih le nekaj več kot petina vseh sredstev za podnebne ukrepe iz razvitih držav za države v razvoju.

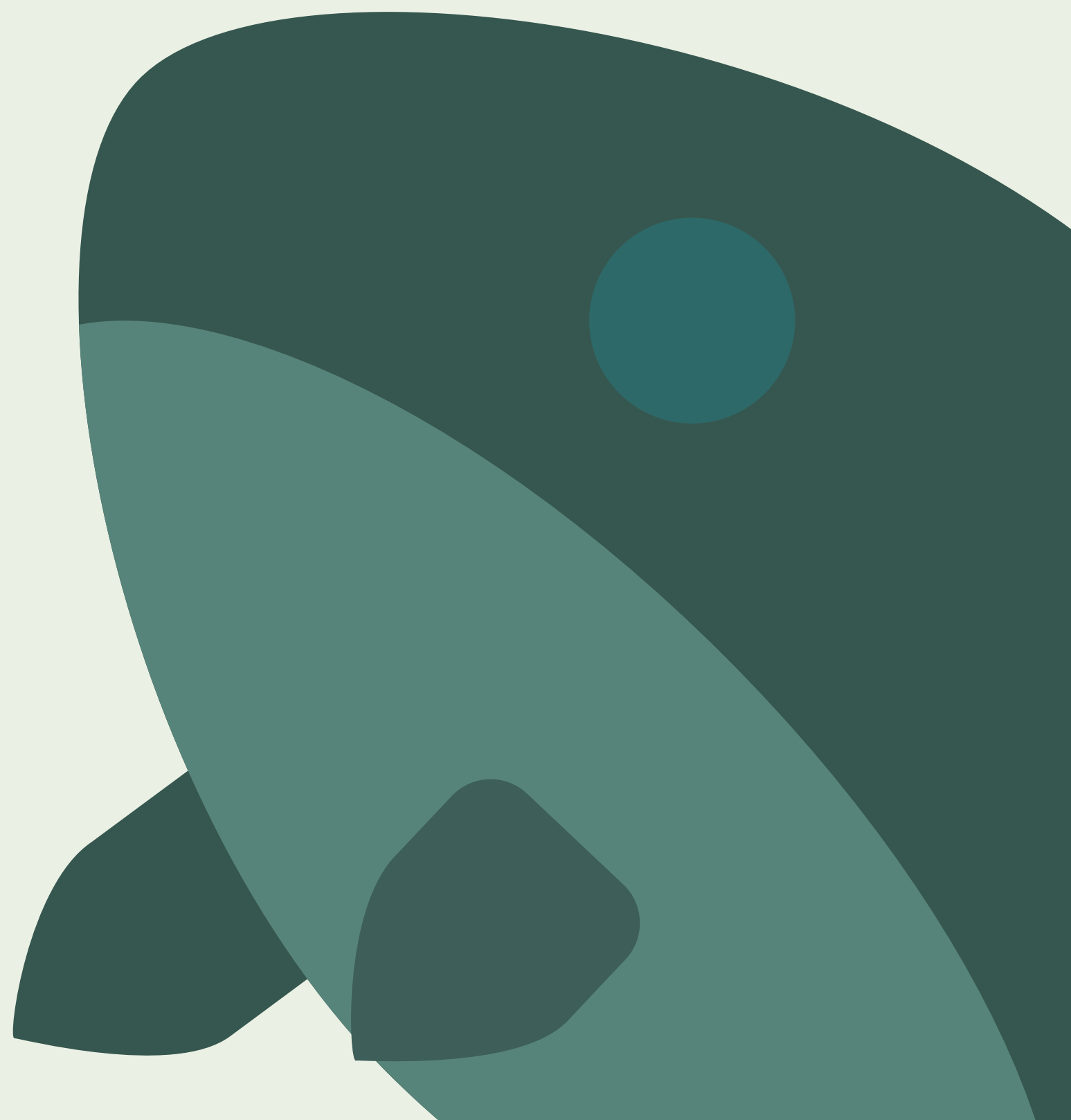
Strategija Evropske unije za biotsko raznovrstnost do leta 2030 poudarja, da je treba povečati zaščito morskih območij Evropske unije na 30 odstotkov, ustvariti ekološke koridorje, ki bodo pomagali zaustaviti izgubo biotske raznovrstnosti ter prispevali k blažitvi podnebnih sprememb in odpornosti. Ocene rdečega seznama za morske regije Evropske unije kažejo, da je od 1196 ocenjenih morskih vrst 9 odstotkov ogroženih in 3 odstotki skoraj ogroženih. Posebej ogrožene so ptice, sesalci in želve.

Zaradi sprememb v proizvodnji, ozaveščanju in vedenju potrošnikov se Evropska unija vse bolj osredotoča na varnost hrane z razvojem lokalne, ekološke, brez gensko spremenjenih organizmov ali drugih vrst certificirane proizvodnje.

Strategija EU za tla za 2030 iz leta 2021 določa okvir in konkretne ukrepe za zaščito in obnovo tal ter zagotavljanje njihove trajnostne rabe. Določa vizijo in cilje za doseganje zdravih tal do leta 2050 s konkretnimi ukrepi do leta 2030. Strategija med drugim določa ukrepe, povezane s tlemi in krožnim gospodarstvom, ter predlaga varno, trajnostno in krožno uporabo izkopanih tal ter omejevanje odvzema zemlje in pozidave tal s krožno rabo zemljišč. Podpora skupne kmetijske politike Evropske unije bi lahko upočasnila proces opuščanja obdelovalnih površin in praznjenja podeželja v bloku.

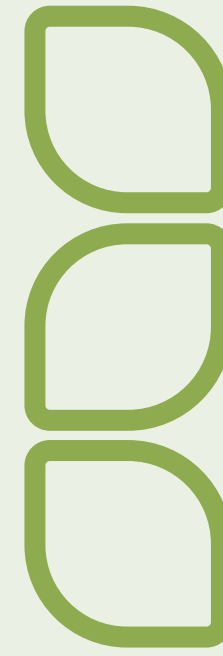
Oktober 2020 je bila predstavljena strategija Evropske unije za trajnostno ravnanje s kemikalijami za okolje brez strupov, katere cilj je postopno odstraniti najbolj škodljive snovi iz potrošniških izdelkov in finančno podpreti uvajanje varnih in trajnostnih kemikalij.

Strategija EU za tla za 2030 iz leta 2021 določa okvir in konkretne ukrepe za zaščito in obnovo tal ter zagotavljanje njihove trajnostne rabe. Določa vizijo in cilje za doseganje zdravih tal do leta 2050 s konkretnimi ukrepi do leta 2030. Strategija med drugim določa ukrepe, povezane s tlemi in krožnim gospodarstvom, ter predlaga varno, trajnostno in krožno uporabo izkopanih tal ter omejevanje odvzema zemlje in pozidave tal s krožno rabo zemljišč. Podpora skupne kmetijske politike Evropske unije bi lahko upočasnila proces opuščanja obdelovalnih površin in praznjenja podeželja v bloku.

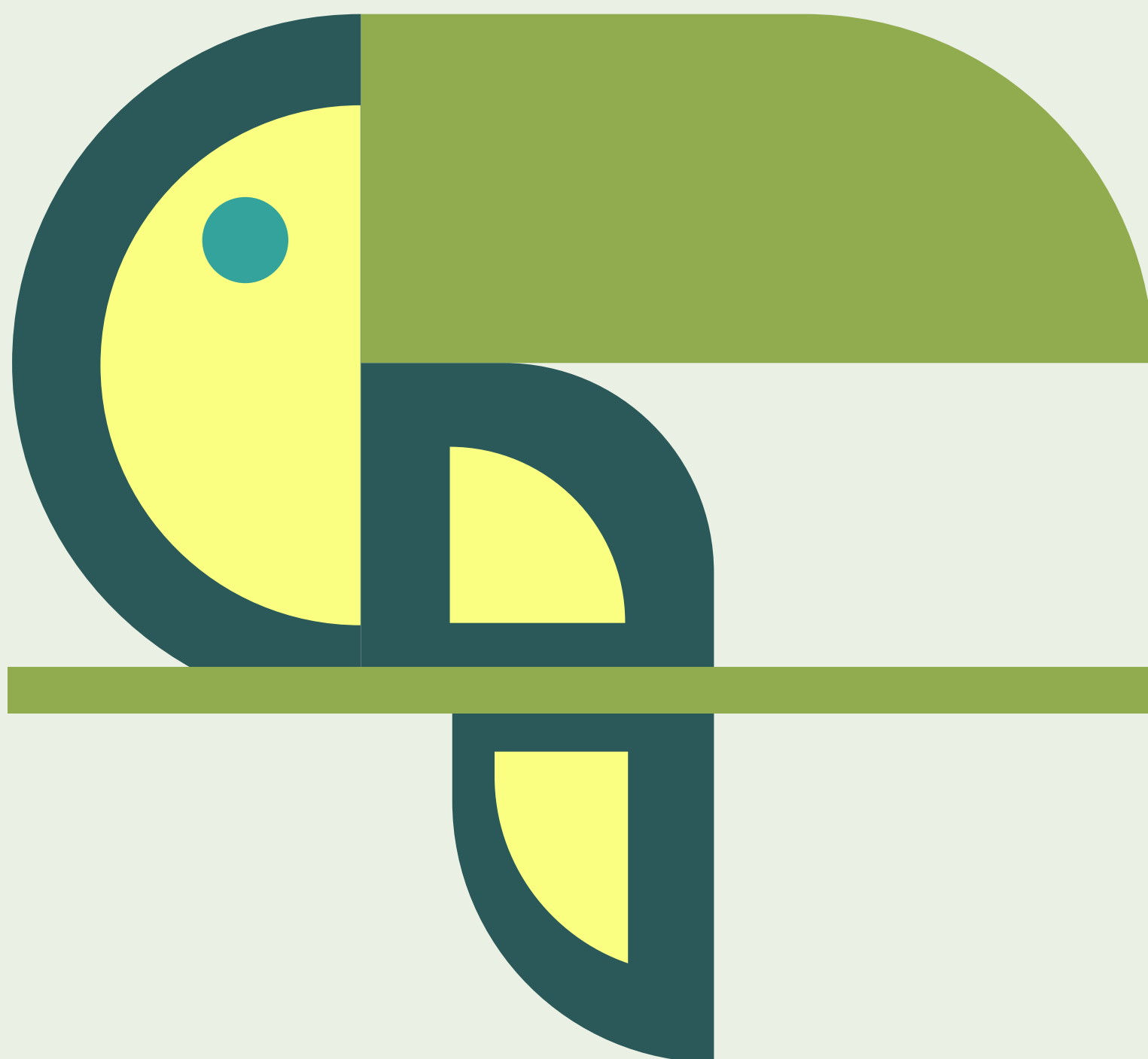

Kljub negativnim vplivom fosilnih goriv na okolje vse države v različnem obsegu še naprej subvencionirajo fosilna goriva. Prihodki Evropske unije iz okoljskih davkov so znašali 330,6 milijarde EUR, kar je nominalno povečanje za 52 odstotkov od leta 2002. Države Evropske unije so vodilne pri uporabi zelenih obveznic - zlasti Francija, Nemčija in Nizozemska.

V Evropski uniji so prihodki od okoljskih davkov od leta 2000 v povprečju ostali na ravni približno 2,2 do 2,5 odstotka BDP. Kljub temu so med posameznimi državami znotraj bloka očitna nasprotja. Na Hrvaškem na primer od leta 2015 prihodki od okoljskih dajatev predstavljajo več kot 3,4 odstotka BDP, medtem ko zneski, ki jih obračunavajo Nemčija, Irska in Luksemburg, ne presegajo 2 odstotkov BDP. Če pogledamo prihodke od okoljskih dajatev na prebivalca, Nizozemska zbere najvišji znesek, skoraj 2 000 USD na prebivalca, medtem ko Kazahstan zbere najmanj, nekaj manj kot 210 USD na prebivalca. Slovenija in Estonija sta leta 2019 v primerjavi s svojim BDP na prebivalca (27 421 oziroma 20 835 dolarjev) obračunali precej visok znesek okoljskih dajatev na prebivalca (1 311 oziroma 1 285 dolarjev).

V Evropski uniji so na primer vlade leta 2020 za izdatke za varstvo okolja porabile 70 milijard EUR, podjetja skoraj 157 milijard EUR (tj. več kot dvakrat toliko kot vlade), gospodinjstva pa približno 60 milijard EUR.

Hrvaška okoljska politika se na primer financira iz Sklada za varstvo okolja in energetska učinkovitost. Je osrednja točka za zbiranje okoljskih pristojbin in dajatev ter upravljanje programov in projektov, ki spodbujajo varstvo okolja, energetska učinkovitost in uporabo obnovljivih virov energije. Sredstva za te projekte prihajajo iz tujih skladov, mednarodnih organizacij, finančnih institucij in organov ter nacionalnih in tujih subjektov. Zlasti kot

del Evropske unije je bilo Hrvaški iz evropskih strukturnih in investicijskih skladov za obdobje 2014-2020 dodeljenih skupaj 10,7 milijarde EUR. Država je prejela tudi 8,6 milijarde EUR skupnih sredstev kohezijske politike za obdobje 2014-2020. Del teh sredstev je namenjen varstvu okolja in energetska učinkovitosti.

V Evropski uniji se je stopnja uporabe krožnih materialov (predelani materiali kot odstotek vseh uporabljenih materialov) povečala z 8,2 odstotka leta 2004 na 11,2 odstotka leta 2017. Nizozemska (24,5 odstotka) velja za globalno vodilno državo na področju krožnosti.

Evropska komisija je marca 2020 v okviru Evropskega zelenega dogovora in zaradi uskladitve z novimi strategijami predstavila nov akcijski načrt za krožno gospodarstvo, ki je sledil prejšnji različici. Evropska komisija v akcijskem načrtu za krožno gospodarstvo ugotavlja, da bo "razširitev krožnega gospodarstva od vodilnih do glavnih gospodarskih akterjev odločilno prispevala k doseganju podnebne nevtralnosti do leta 2050 in ločitvi gospodarske rasti od rabe virov, hkrati pa bo zagotovila dolgoročno konkurenčnost Evropske unije in nikogar ne bo pustila zadaj". Da bi dosegla ta premik, mora "Evropska unija pospešiti prehod na model regenerativne rasti, ki bo planetu vrnil več, kot mu vzame, si prizadevati za to, da bo njena poraba virov

ostala v okviru planetarnih meja, ter si zato prizadevati za zmanjšanje svojega potrošniškega odtisa in podvojitev stopnje uporabe krožnih materialov v prihodnjem desetletju". Akcijski načrt vključuje predloge o oblikovanju izdelkov, krožnih proizvodnih procesih, zmanjševanju odpadkov in krepitvi vloge potrošnikov. Evropski parlament je akcijskemu načrtu sledil z resolucijo, v kateri je zahteval dodatne ukrepe in si prizadeval za popolnoma krožno gospodarstvo do leta 2050. Resolucija poudarja, da lahko krožno gospodarstvo pomembno prispeva k doseganju ciljev Pariškega sporazuma in Konvencije o biološki raznovrstnosti ter k uresničevanju Ciljev trajnostnega razvoja.

FINANCIRANJE VARSTVA OKOLJA

Zlasti v državah pobude Tri morja (vzhodnoevropske države brez Avstrije) so po padcu komunizma sredstva za varstvo okolja prispevala Evropska unija ali drugi bogati donatorji, kot so ZDA. Okolje je že od samega začetka dobrodošla prednostna naloga programov pomoči Phare in Tacis za te države. Takratna Češkoslovaška je na primer v prvem letu izvajanja programa za okolje namenila celo celoten proračun programa Phare. Kasneje se je poudarek Evropske unije s tehnične podpore preusmeril na institucionalno krepitev in naložbe v vzhodnoevropske države, ki so precejšnjo pomoč EU usmerile v usklajevanje svojih okoljskih zakonov in postopkov z zakoni in postopki Unije. Evropska unija je na primer financirala okoljske projekte v premogovniški regiji "črnega trikotnika" med Nemčijo, Poljsko in Češko, v porečju Donave in na Črnem morju.

Evropska komisija je 9. marca 2023 napovedala naložbo v višini več kot 116 milijonov EUR za osem velikih projektov programa Life na področju narave, okolja in podnebja v Belgiji, Estoniji, Španiji, Italiji, na Poljskem (2 projekta), Slovaškem in Finskem. V Belgiji se bo povečalo zavarovano območje, izboljšala se bo povezanost in izdelali se bodo akcijski načrti za kritične habitate in vrste. Na Poljskem se bo politika EU izvajala na

močvirjih, šotiščih in mokriščih na različnih območjih Natura 2000, drugi projekt pa bo pomagal pri izvajanju poljske Strategy for Climate Neutrality Eastern Wielkopolska 2040. Na Slovaškem bodo podprti kakovost vode, naravni habitati in avtohtone vrste ter trajnostno upravljanje gozdov in ribištva. V Estoniji bo podprt razvojni načrt za prilaganje podnebnim spremembam.

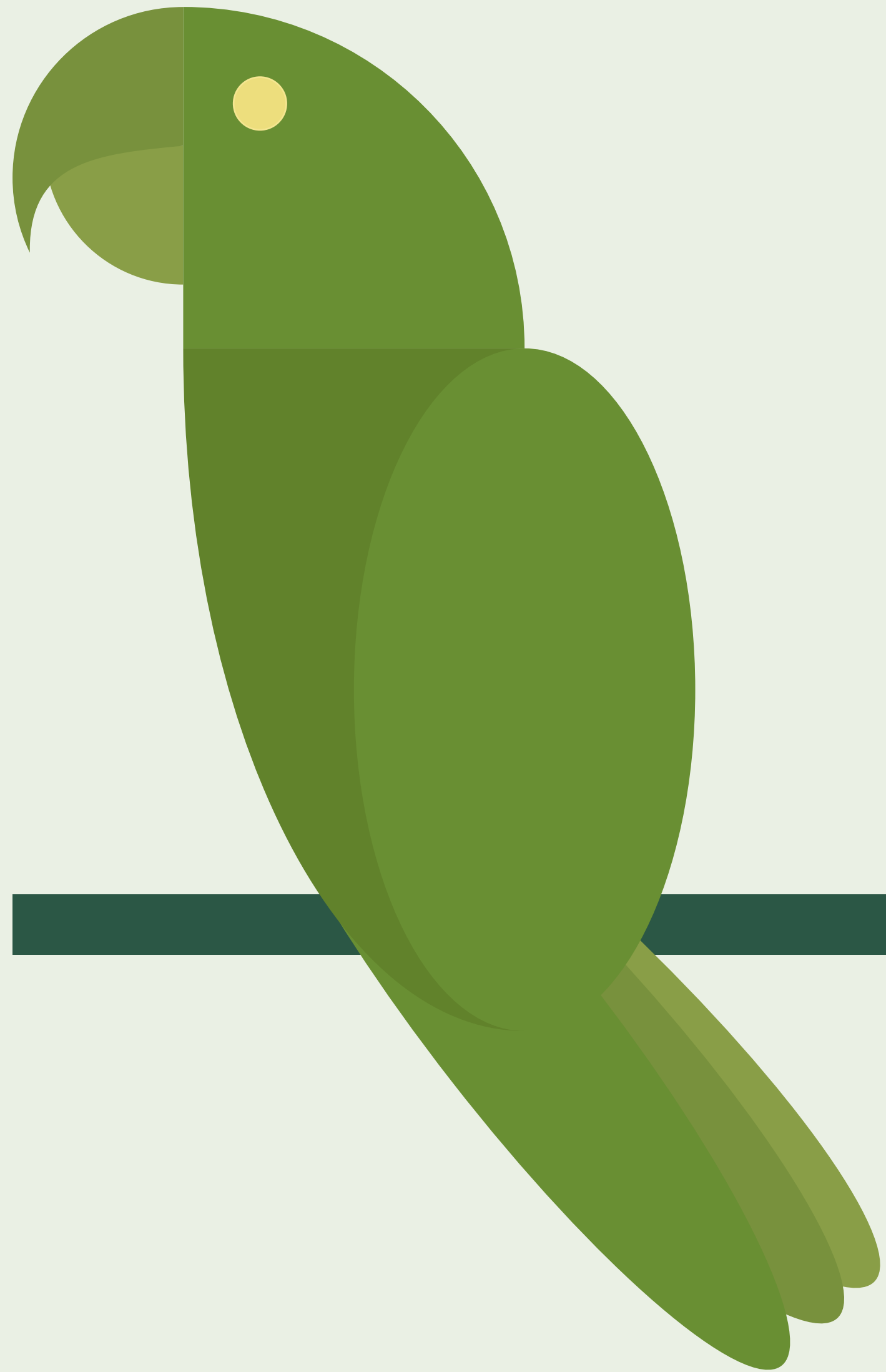

SREDSTVA EU ZA ZELENO SLOVENIJO

Slovenija bo lahko iz Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR) in Kohezijskega sklada vložila 806 milijonov evrov za bolj zeleni, nizkoogljični prehod v odporno in ogljično nevtrarno gospodarstvo. “Sredstva bodo prispevala k razogljičenju države ter k razvoju obnovljivih virov energije. Zlasti bodo izvedene naložbe v zmogljivosti za pridobivanje sončne in vetrne energije ter v izboljšanje energetske učinkovitosti stavb,” 511 milijonov (ESRR + Kohezijski sklad) bo namenjenih podpori “trajnostni in inteligentni mobilnosti ter zapolnitvi vrzeli v sektorju javnega potniškega prometa, zlasti s posodobitvijo in krepitvijo slovenskega železniškega omrežja.”

Evropska komisija bo iz Sklada za pravični prehod zagotovila 249 milijonov evrov Savinjsko-šaleški regiji za opustitev premoga do leta 2023 in Zasavski regiji za zagotovitev prehoda. “JTF se bo osredotočil zlasti na krepitev usposabljanja in zaposlitvenih možnosti, podporo diverzifikaciji in odpornosti lokalnega gospodarstva ter sanacijo degradiranih območij,” pravi Evropska komisija.

Sveženj dopolnjuje dodelitev 23,9 milijona EUR iz Evropskega sklada za pomorstvo, ribištvo in ribogojstvo (Feampa) za naložbe v trajnostno ribištvo in ribogojstvo, ohranjanje morske biotske raznovrstnosti in zaščito morskih ekosistemov v Jadranu. Evropsko modro gospodarstvo ustvarja oprijemljive priložnosti za obalne skupnosti in ima ključno vlogo pri razogljičenju gospodarstva. Ta sporazum o partnerstvu bo Sloveniji pomagal pri nadaljnji izgradnji nizkoogljičnega, odpornega, trajnostnega in inovativnega sektorja ribištva in akvakulture ter podprl ekološki in digitalni prehod modrega gospodarstva v Sloveniji.

Projekt LIFE IP RESTART, ki ga financira EU, pomaga Sloveniji doseči višjo stopnjo recikliranja nenevarnih gradbenih odpadkov in odpadkov iz rušenja objektov. Slovenska vlada je ugotovila, da so ovire pomanjkanje usklajene zakonodaje, nezadostne zmogljivosti za recikliranje ter nizka družbena sprejemljivost postopkov recikliranja in nastalih izdelkov.

Ministrstvo za okolje in prostor bo uporabilo niz komplementarnih tehničnih, digitalnih, okoljskih in krožnih rešitev za doseganje čim večje snovne samozadostnosti in večje krožnosti v sektorju predelave odpadkov.

Spodbujalo se bo šest krožnih rešitev za problematične in velike tokove odpadkov, da se zagotovi široka uporaba rešitev za doseg skladnega in celostnega izvajanja nacionalnih ciljev na področju ravnanja z odpadki in njihovega preprečevanja. Slovenija ima visoke ambicije, da bi do leta 2030 z recikliranjem zmanjšala količino odpadkov za 60 %. In doseči 50-odstotno stopnjo recikliranja za nenevarne gradbene odpadke in odpadke pri rušenju objektov (70 % za komunalne odpadke). Z izboljšanjem dejavnosti zbiranja, obdelave in odlaganja odpadkov ter predelave materialov bi lahko tudi zmanjšali emisije CO₂ za 20 %.

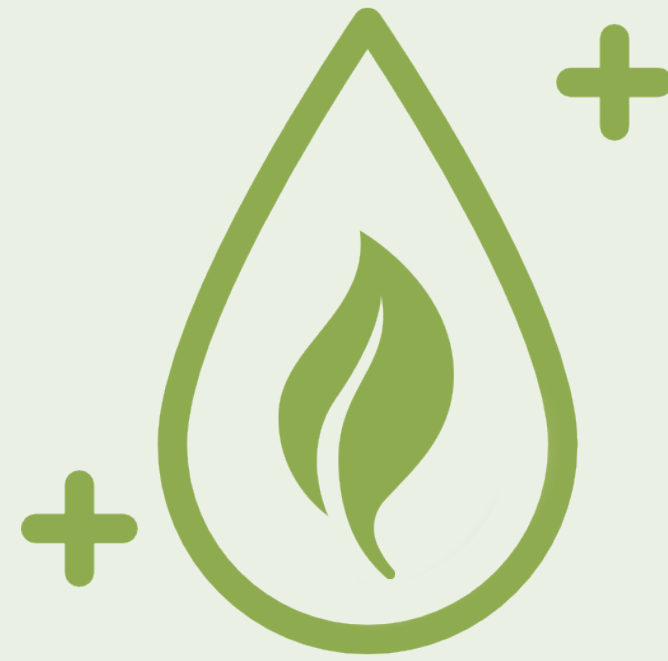
Evropska banka za obnovo in razvoj (EBRD) bo ob podpori programa InvestEU z neposrednimi naložbami ali finančnimi posredniki zbrala več kot 1,1 milijarde EUR finančnih sredstev, da bi državam EU, v katerih deluje EBRD, pomagala doseči njihov polni zeleni potencial. Prispevala bo tudi k uspešnemu programu EBRD za zelena mesta, ki je aktiven v več kot 50 mestnih območjih in pomaga pospešiti njihov zeleni prehod.

Pričakuje se, da bodo v tem okviru financirani projekti na področju učinkovite rabe energije in virov v industriji in trgovini, krožnega gospodarstva in pobud za recikliranje, zelenih stavb, trajnostnih živilskih proizvodov, obnovljivih virov energije, shranjevanja energije in omrežij, vode in odpadnih voda ter nizkoogljičnega in mestnega prometa.

ZELENO ZAVAJANJE (GREENWASHING)

Vendar pavi vsi ukrepi EU na področju okolja niso pozitivni. 80 evropskih nevladnih organizacij je podpisalo pismo, v katerem EU pozivajo, naj zavrne kompenzacije ogljika. Svetovna skupina akademskih raziskovalcev je ocenila 29 projektov, ki so trdili, da so prihranili skupaj 89 milijonov ogljičnih dobropisov, in ugotovila, da je več kot 90 odstotkov dobropisov temeljilo na neverodostojnih trditvah, da so se emisije preprečile.

Na srečanju ZN o biotski raznovrstnosti COP15, Konvencije o biološki raznovrstnosti, ki je potekalo decembra 2022 v Montrealu v Kanadi, je bila državam vsiljena 30-odstotna pobuda, zaveza za ustanovitev še več nacionalnih parkov in živalskih rezervatov. EU se je tam zavzemala za to, da bi bilo 10 % cilja 30×30 pod "strogim varstvom", v preostalih 20 % pa bi se lahko izvajala ekstraktivna industrija. To bi bil najslabši možni izid - izključitev domorodnih ljudstev in lokalnih skupnosti z obsežnih območij njihovih zemljišč, omogočanje ekstraktivizma, ki je glavni dejavnik izgube biotske raznovrstnosti, na še večjem območju in nespoštovanje pravic in ozemelj domorodnih ljudstev - pobuda 30×30 je bila zastavljena tako, da bi dosegla največji zaseg zemljišč, kar jih je svet kdaj videl.

Študije so pokazale, da bi načrt 30×30 lahko vplival na zemljišča in preživetje 300 milijonov ljudi, ki so najmanj odgovorni za uničevanje okolja. Zamisel so podprle najbolj onesnažujoče in uničujoče korporacije na svetu, kot so med drugim Unilever, Nestlé in Shell.

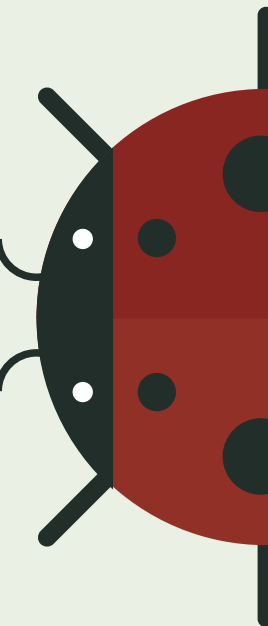

Vedno več znanstvenih dokazov kaže, da so zemljišča, ki jih upravljajo domorodna ljudstva in lokalne skupnosti, pri ohranjanju biotske raznovrstnosti učinkovitejša od zaščitene območij.

Domorodna ljudstva dobro vedo, da narava ni nekaj, kar bi bilo ločeno od človeka in kar bi lahko na eni strani "ohranjali", na drugi pa uničevali.

Pred kratkim so se države članice EU in Evropski parlament dogovorili, da bo 27 držav EU do leta 2030 42,5 % energije pridobivalo iz obnovljivih virov, kar je več od sedanjega cilja 32-odstotnega deleža energije iz obnovljivih virov do leta 2030. Dogovor žal vključuje jedrsko energijo, čeprav je skupina pod vodstvom Nemčije nasprotovala vključitvi

vodika, proizvedenega iz jedrske energije. Po drugi strani pa je bila za Nemčijo zmaga, saj se je EU dogovorila, da bo iz prepovedi prodaje novih avtomobilov z motorji z notranjim izgorevanjem do leta 2035 izvzela e-goriva, novo tehnologijo, ki združuje vodik in ogljikov dioksid za proizvodnjo sintetičnih goriv.

Okoljska organizacija Greenpeace je ostro kritizirala sporazum med nemško vlado in Evropsko komisijo, saj spodkopava varstvo podnebja v prometu in škoduje Evropi. Evropsko komisijo bo tožila pred sodiščem zaradi njene odločitve, da plin in jedrsko energijo uvrsti na seznam naložb EU, ki jih je mogoče označiti kot "zelene".

Militarizacija v EU in po vsem svetu negativno vpliva tudi na okolje in podnebne spremembe. Nedavni podatki iz poročil, ki sta jih objavili organizaciji Scientists for Global Responsibility in the Conflict and Environment Observatory, kažejo na izrazito negativen vpliv globalnih vojaških dejavnosti na naše podnebje.

Poročilo SGR za leto 2022 ocenjuje, da svetovne vojske prispevajo vsaj 5,5 odstotka svetovnih emisij toplogrednih plinov. Ugotavlja tudi, da če bi bila svetovna vojska država, bi imela 4th največji nacionalni ogljični odtis na svetu.

Najbogatejše države imajo 30-krat večje vojaške izdatke, kot jih namenjajo za financiranje podnebnih ukrepov v ranljivih državah, in niso izpolnile svoje obveznosti, da zagotovijo 100 milijard dolarjev na leto za podnebno najbolj ranljive države na svetu. Če bi 10 držav z največjimi vojaškimi izdatki samo eno leto namenilo za financiranje podnebnih sprememb, bi zagotovili 15 let (100 milijard ameriških dolarjev) obljubljenih sredstev.

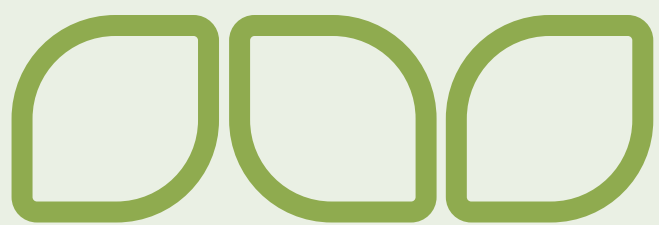
Nedavna eksplozija plina v Severnem toku je morda povzročila večjo ekološko škodo, kot je bilo pričakovano. Posledično povečanje toplogrednih plinov, ki povzročajo globalno segrevanje, je znašalo kar 32 % letnih emisij Danske. Ko nezgoreli metan pride v ozračje, povzroči 30-krat večji učinek globalnega segrevanja kot ogljikov dioksid. Program Združenih narodov za okolje navaja, da je metan pri pospeševanju podnebnih sprememb za planet 80-krat hujši od CO₂. Nemški znanstveniki so v sodelovanju z Univerzo v Göteborgu v prvem tednu po puščanju in ponovno januarja 2023 zbrali vzorce vode. Ugotovili so, da je bila raven metana v vodi v bližini krajev puščanja približno 1000-krat višja kot običajno. Nedavna študija, ki so jo izvedli centri za raziskovanje oceanov in univerze na Danskem in Poljskem, kaže, da bi eksplozije zelo realno ogrozile več morskih vrst, vključno s tjulnji, morskimi svinjami in trskami. Morske svinje bi lahko utrpele poškodbe čeljusti in ušes ter zelo verjetno trajne aličasne spremembe praga sluha, kar bi jim otežilo navigacijo in izogibanje ladjam. Ker sta se eksploziji zgodili med tradicionalnim obdobjem drstenja in razmnoževanja vzhodnobaltske trske, so škodljivi elementi morda dosegli tudi ribe, mlade trske in ikre v vodi, kar je še povečalo okoljski pritisk na občutljive ribje staleže.

EU na trg EU ne bo več dovolila izdelkov, ki so povezani z uničevanjem gozdov. Ta uredba je prva na svetu, ki se spopada s svetovnim krčenjem gozdov in bo znatno zmanjšala vpliv EU na naravo.

Ta rezultat je sicer zmaga, vendar so odločevalci EU izključili nekaj pomembnih elementov. Pogajalci so se odločili, da ne bodo podprli predloga Parlamenta o razširitvi področja uporabe na druga gozdna zemljišča, kot so savane, čeprav so mnoga od njih že zdaj pod velikim pritiskom zaradi spreminjanja kmetijske rabe. Ti ekosistemi so pomembno skladišče ogljika in zatočišče za živali, poleg tega pa zagotavljajo preživetje avtohtonim prebivalcem in lokalnim skupnostim. Še ena zamujena priložnost je bilo pomanjkanje jasnega priznavanja človekovih pravic, zlasti domorodnih ljudstev in lokalnih skupnosti.

Uradna razvojna pomoč EU za okolje EU, njene države članice in Evropska investicijska banka skupaj največ prispevajo k javnemu podnebnemu financiranju gospodarstev v razvoju, saj bodo leta 2021 zagotovile 23,04 milijarde EUR. Evropska komisija je leta 2021 gospodarstvom v razvoju namenila 2,50 milijarde EUR, pri čemer bo velik delež (skoraj 40 %) namenjen financiranju dejavnosti prilagajanja podnebnim spremembam. Poleg tega je EIB leta 2021 zagotovila 2,56 milijarde EUR podnebnega financiranja gospodarstev v razvoju. Financira na primer projekte energetske učinkovitosti in obnovljivih virov energije v Afriki in drugih regijah ter pogosto združuje sredstva s sredstvi Komisije in nacionalnih agencij v državah EU. Glede na poročilo Odbora za razvojno pomoč OECD iz septembra 2022 je podnebno financiranje gospodarstev v razvoju leta 2020 doseglo 83,3 milijarde USD.

Leta 2021 je 27,6 % dvostranske uradne razvojne pomoči članic Odbora za razvojno pomoč namenjene podnebnim ciljem. Dejavnosti s podnebnimi spremembami kot pomembnim ciljem so leta 2021 znašale več kot 23 milijard USD.

Ob upoštevanju držav pobude Tri morja je slovenska dvostranska okoljska pomoč v letu 2020 znašala približno 2,7 milijona USD, od tega 1 milijon USD Ukrajini, 310.000 USD Bosni in 230.000 USD Črni gori.

Slovaška dvostranska okoljska pomoč v letu 2020 je znašala 3 milijone USD, od tega 1,2 milijona USD Keniji, 570.000 USD Srbiji, 460.000 USD Libanonu, 410.000 USD Moldaviji itd. 270.000 USD Gruziji in Etiopiji.

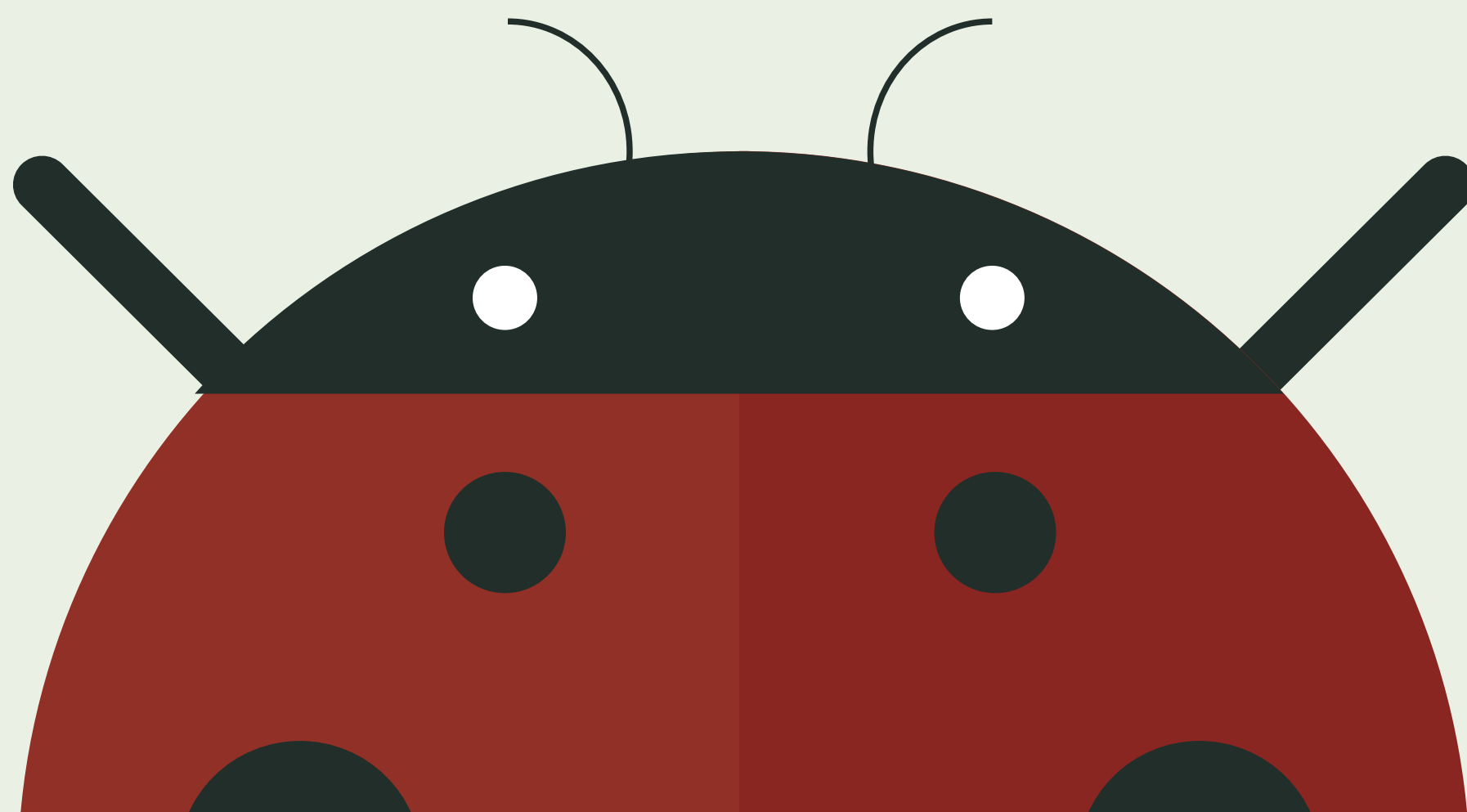
Poljska dvostranska okoljska pomoč v letu 2020 je znašala od 6 do 7 milijonov USD, od tega 1,6 milijona USD Albaniji, 0,9 milijona USD Ukrajini, 0,8 milijona USD Keniji itd.

Madžarska dvostranska okoljska pomoč je leta 2020 znašala 33 milijonov USD, od tega je Laos prejel 10 milijonov USD, Srbija 9 milijonov USD, Mongolija 2 milijona USD, Uganda 0,7 milijona USD, Indonezija 0,5 milijona USD itd.

Češka dvostranska okoljska pomoč je leta 2020 znašala 17 milijonov USD, od tega je Etiopija prejela 4 milijone USD, Moldavija 3 milijone USD, Bosna 2 milijona USD, Gruzija 1 milijon USD itd.

Avstrijska dvostranska okoljska pomoč je leta 2020 znašala 217 milijonov USD, od tega je Srbija prejela 15 milijonov USD, Kosovo 6 milijonov USD, Mozambik 6 milijonov USD, Turčija 5 milijonov USD, Etiopija 4 milijone USD, Burkina Faso, Mongolija, Armenija, Moldavija in Uganda po 3 milijone USD itd.

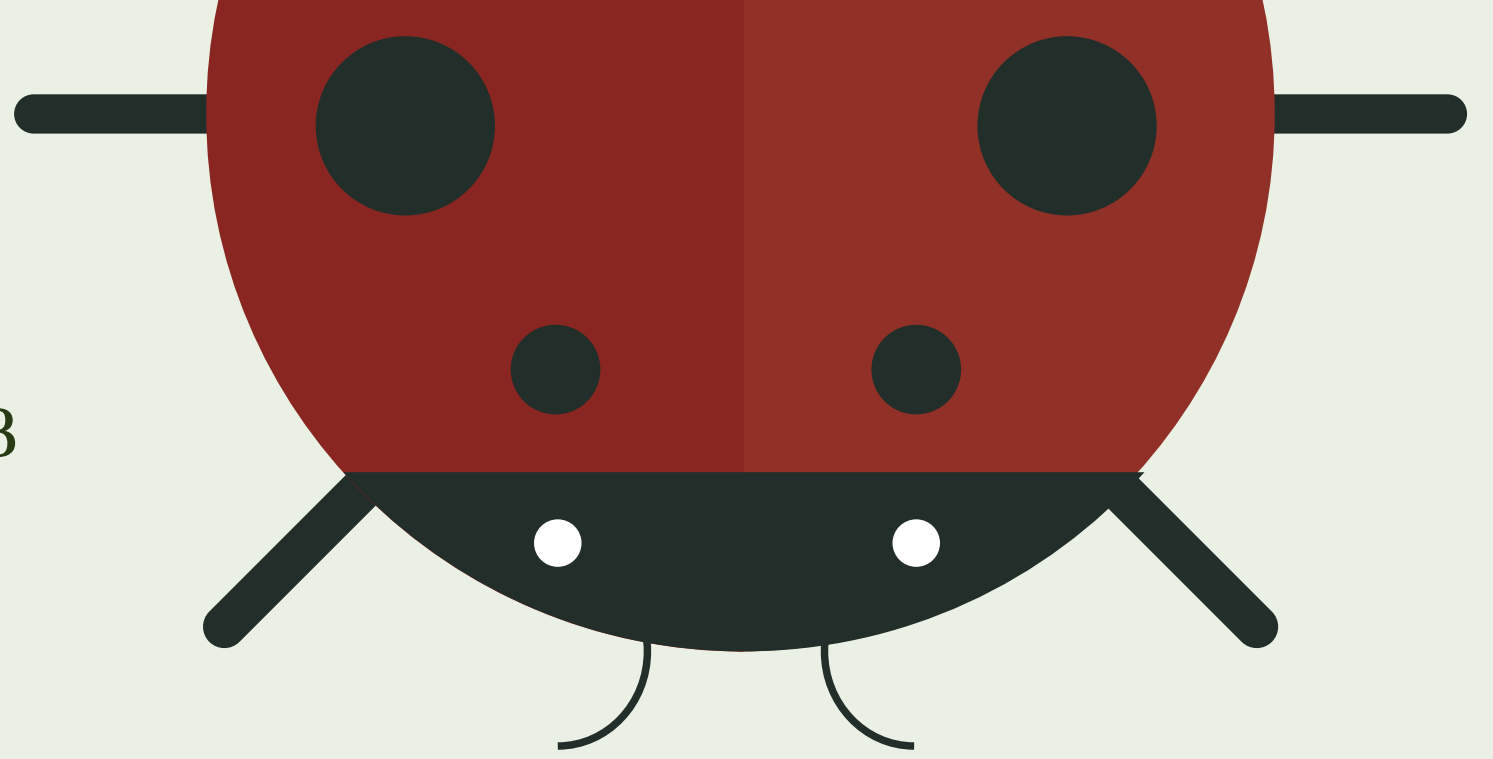
Institucije EU so leta 2020 za dvostransko okoljsko pomoč izplačale skoraj 8 milijard USD, pri čemer je Turčija prejela 582 milijonov USD, Mozambik 175 milijonov USD, Irak 126 milijonov USD itd.

POVZETEK OPRAVLJENE RAZISKAVE

Za projekt smo opravili raziskavo med 513 mladimi osebami iz

- 🌀 Poljske
- 🌀 Litve
- 🌀 Latvije
- 🌀 Slovaške
- 🌀 Slovenije
- 🌀 Avstrije
- 🌀 Češke
- 🌀 Madžarske
- 🌀 Bolgarije
- 🌀 Romanije

Raziskava je preverila, kako mladi zaznavajo udejanjanje ekoloških rešitev iz Evropskega zelenega dogovora v svojih državah. Na podlagi raziskave smo ustvarili strategijo za pravičen prehod, zelena delovna mesta, okoljsko izobraževanje in podnebne politike.

Največja skupina udeležencev je bila iz Romunije, najmanjša pa iz Litve. 58,1% sodelujočih je bilo ženskega spola, 40,4% moškega spola, 1,4% sodelujočih pa se ni izreklo o svojem spolu.

Večina udeležencev (61,4%) je bila starosti med 18 in 26 let, le 9% jih je bilo mlajših od 18 let, 29,6% pa jih je bilo starejših od 26 let. Raziskava kaže močno prisotnost mladih in njihov pogled na ekološke in okoljske zadeve.

Raziskava je potrdila zgodnjo vključenost mladih v različne oblike okoljskega izobraževanja. Večina se je udeležila delavnic, 24,9% udeležencev pa se je izobraževalo v okviru šolskih aktivnosti, kar kaže na to, da so okoljske tematike vse bolj del formalnega izobraževalnega sistema in ne le neformalnega.

Udeležence smo vprašali tudi o njihovem interesu za obisk delavnic s področja štirih različnih okoljskih tematik: transport, okolje, strokovno delo ter gospodinjstvo. Najpopularnejša tema je bila okolje, za katerega je glasovalo 33% sodelujočih.

V delu, ki se je dotikal pomena različnih dejavnikov za sprejem pravičnega prehoda v organizacijah, smo udeležence vprašali glede pomena:

- ☞ enakopravnega dostopa do usposabljanja,
- ☞ enakopravnega dostopa do dela ne glede na spol ali večšine,
- ☞ profesionalizacije delovnih mest ali zmanjšanja negativnih učinkov na okolje na minimum.

Rezultati so pokazali, da so vsi štirje dejavniki pomembni, a je bilo zagotavljanje enakopravnega dostopa do visoko kvalitetnega izobraževanja in treninga za zaposlene najmanj pomembno. Zmanjšati nekatere učinke na okolje je bilo prav tako slabše ocenjeno, kar priča o prioriteti enakim možnostim za delo ter kvalitetnimi delovnimi mesti nad izobraževalnimi ter okoljskimi dejavniki.

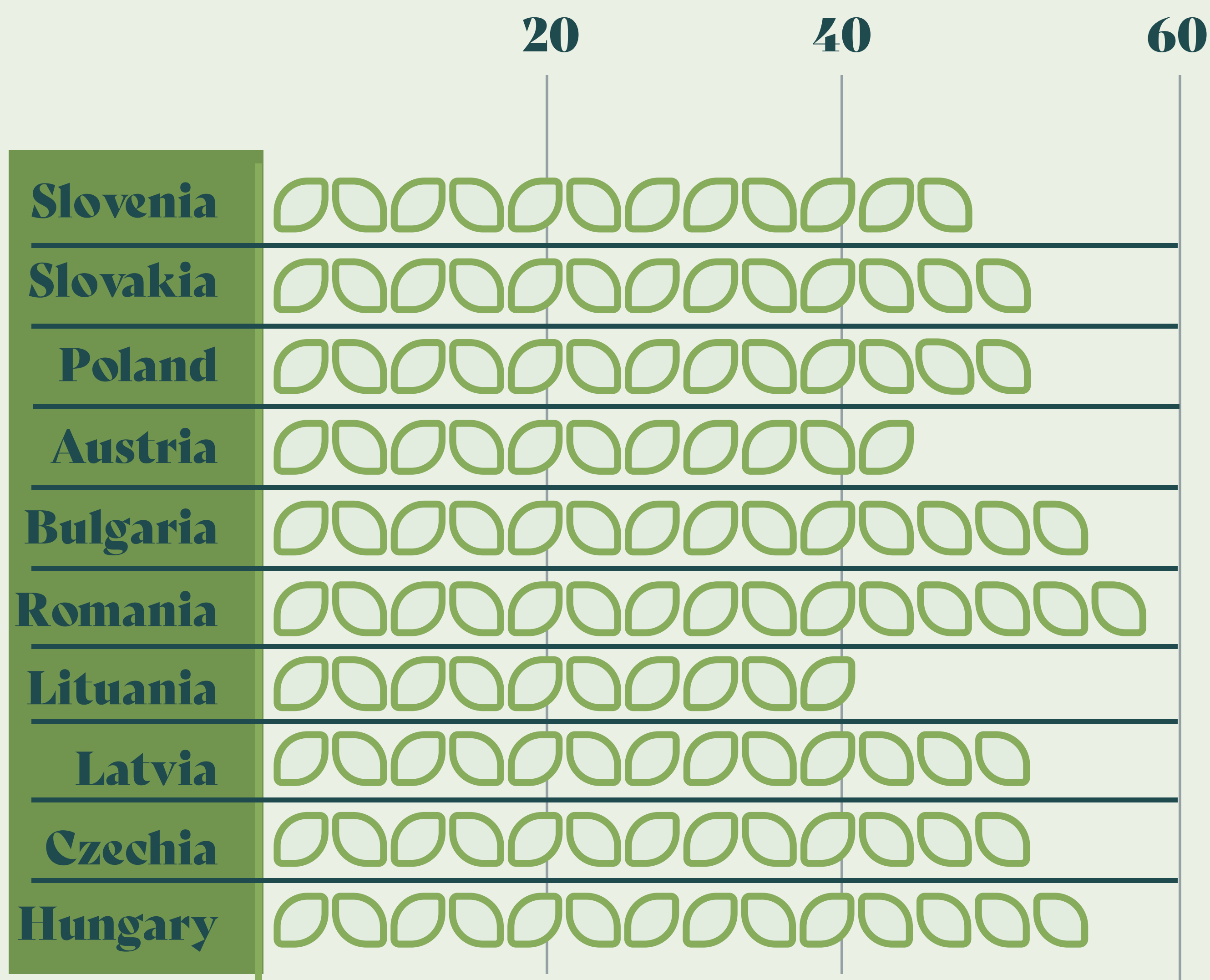
Raziskava je prav tako ugotovila, kako se lahko vpliv mladih na Evropski zeleni dogovor poveča. Omenili so izobraževanje ter ozaveščanje, vključevanje zelenih idej v šolski kurikulum, delavnice, ozaveščanje med otroci in njihovimi starši ter obvezni okoljski predmet v srednješolskem izobraževanju.

Glavne potrebe in pričakovanja mladih gredo v smeri akcije za podnebje, zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov ter promocijo trajnostnih praks v gospodarstvu. Mladi želijo od svojih držav trajnostni razvoj, ki bi vključeval ekološke, socialne in ekonomske aspekte. Pričakujejo podporo za energetske transformacije v obliki investicij v obnovljive vire energije ter izboljšanje učinkovitosti rabe energije. Družbena pravičnost ter lastni glas glede trajnostnih zadev sta jim prav tako pomembna. Večina sodelujočih pričakuje podporo izobraževalnim programom in informacijskim kampanjam za večjo ozaveščenost ter spodbudo ekološkim aktivnostim kot tudi ustvarjanju novih zelenih delovnih mest.

VPRAŠANJA IN ANALIZA

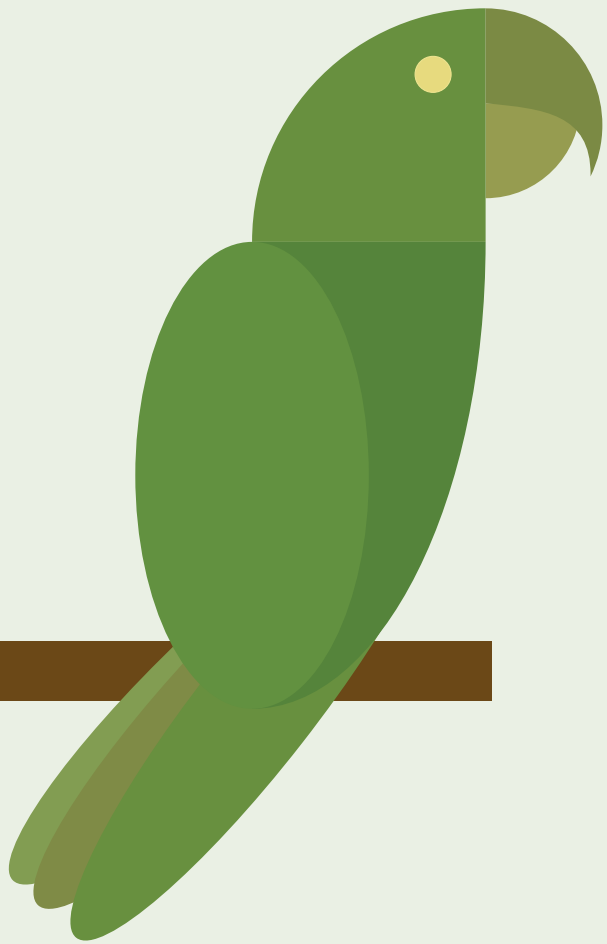
Za projekt smo opravili raziskavo med 513 mladimi osebami iz:

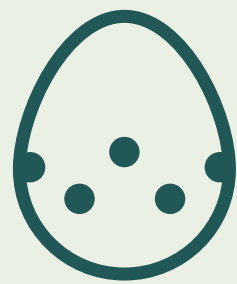

Največja skupina so bile ženske (58.1%) sodelujočih. Moški so predstavljali 40.4% udeležencev, 1.4% udeležencev pa ni navedlo svojega spola.

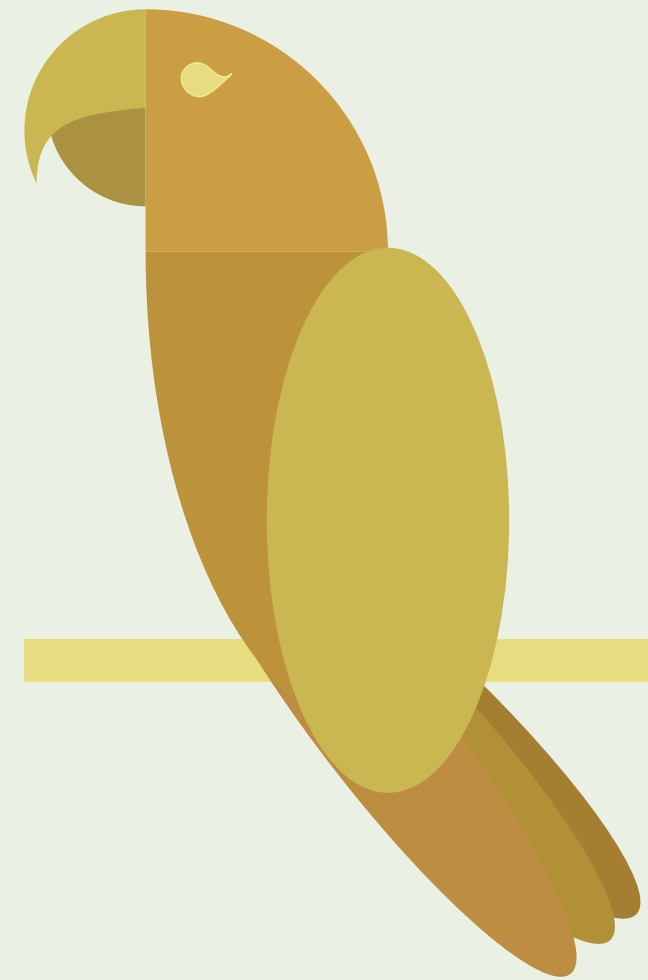
40,4%
male

Other
1,4%

58,1%
female

Večina udeležencev (61.4%) je bilo starosti med 18 do 26 let. 9% je bilo mlajših od 18 let, 29.6% pa je bilo starejših od 26 let.

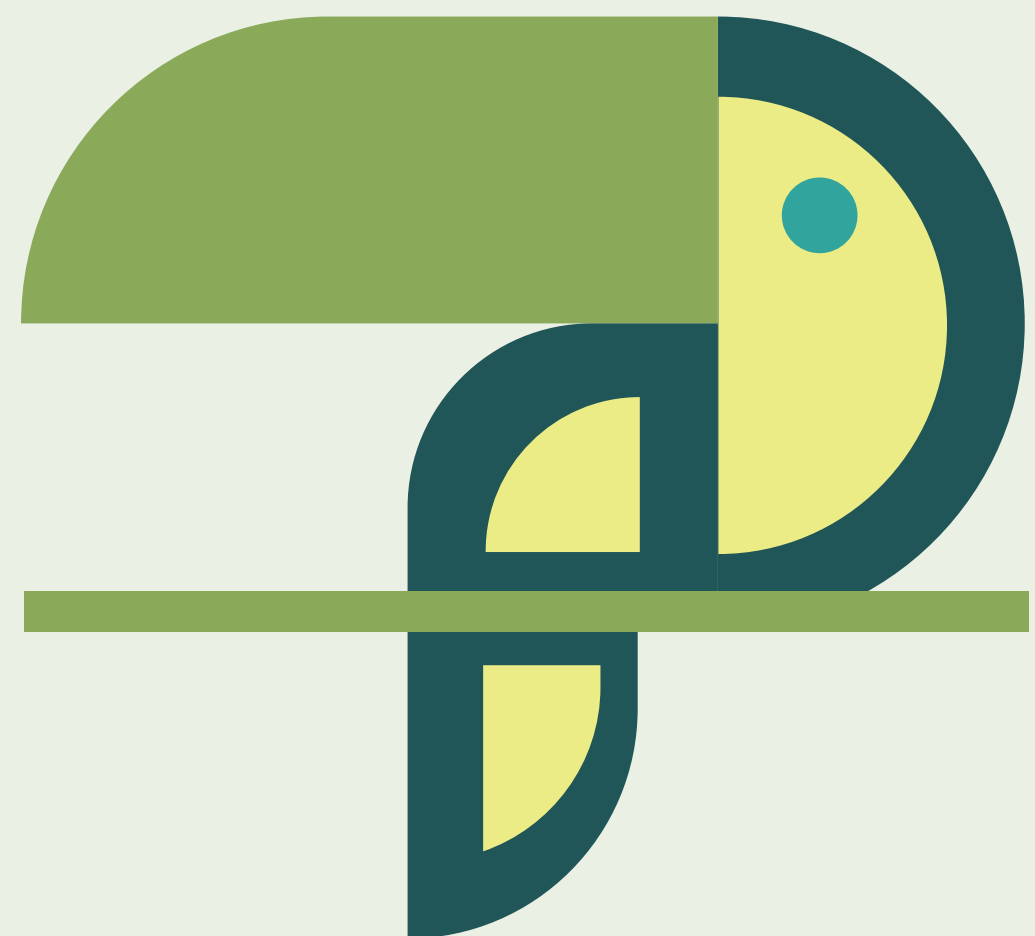
<18
9%

18-26
61,4%

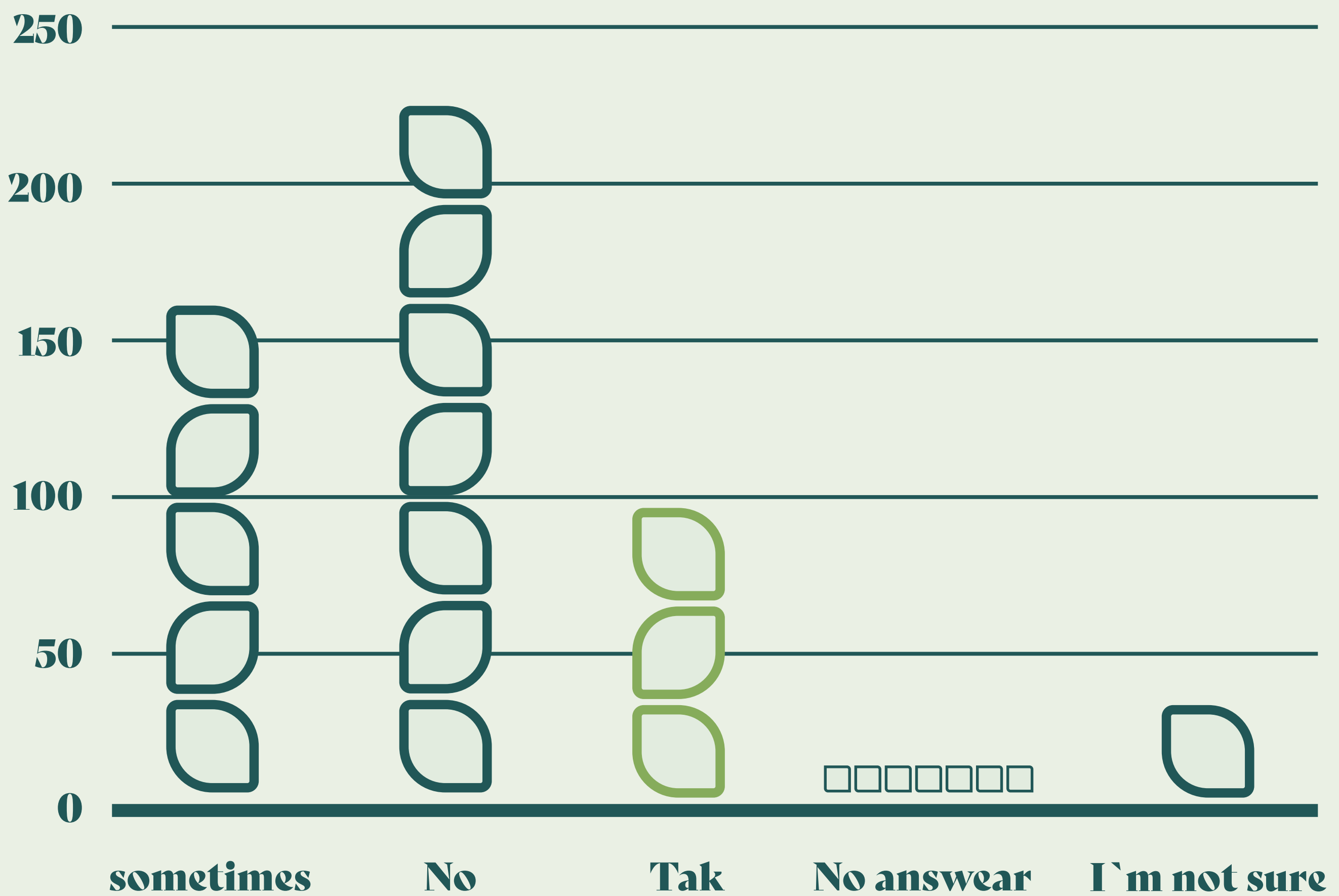
>26
29,6%

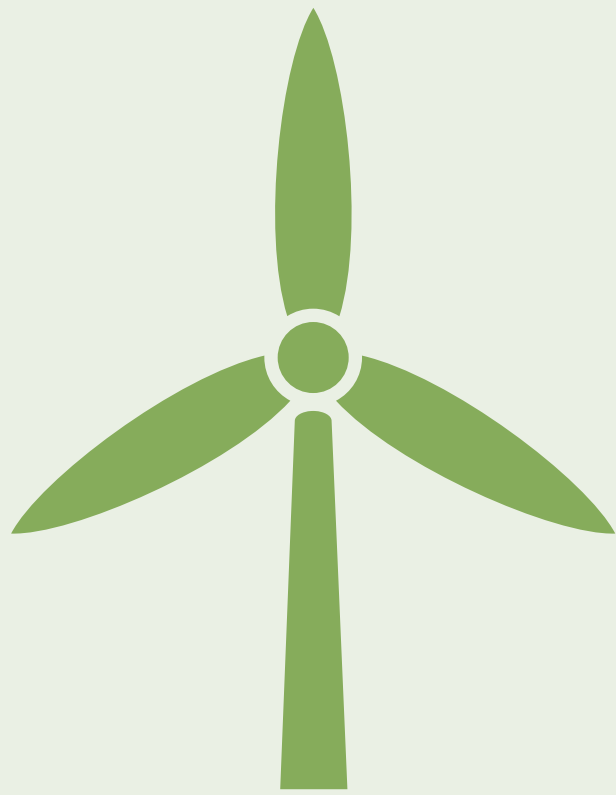
Na vprašanje, ali menijo, da so prisotni na zelenem trgu dela, je precejšnje število anketirancev odgovorilo z “včasih”.

To nakazuje, da je veliko ljudi morda občasno ali delno vključenih v zelena delovna mesta ali pa niso prepričani, ali v celoti sodelujejo v tem sektorju zaradi pomanjkanja zadostnega znanja o njem. Vendar pa je opaziti vse večjo tendenco, da se mladi znajdejo na zelenem trgu dela.

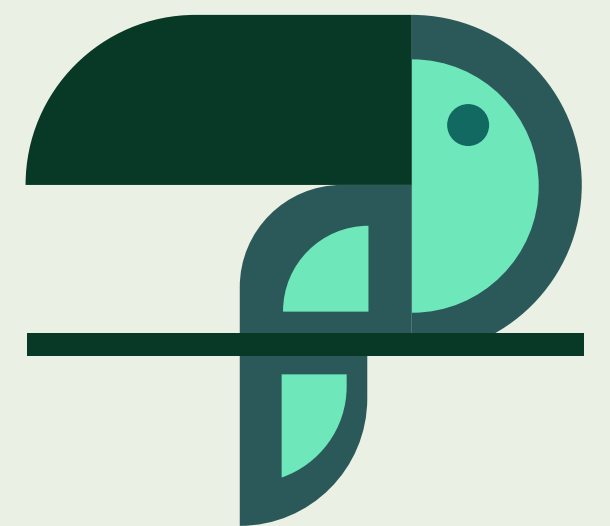
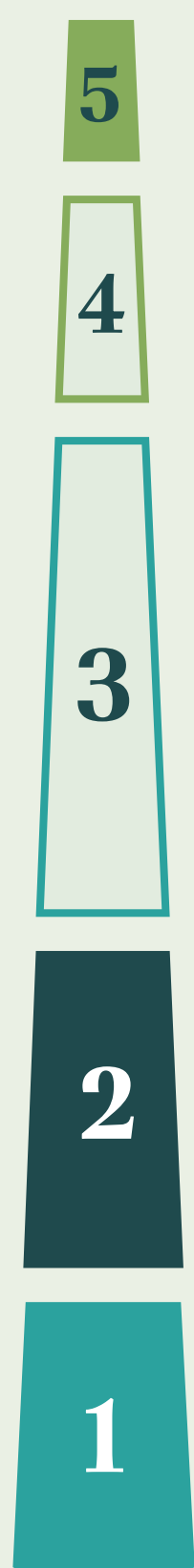
Ali se štejete za posameznika na zelenem trgu dela?

Ali verjamete, da je vaša država na dobri poti, da do 2030 doseže podnebne cilje?

5 - Yes, it is going great

Večina (29.7%) je izbrala odgovor številka 3, kar pomeni, da veliko posameznikov ne vedo, če bo njihovim državam uspelo doseči podnebne cilje do 2030.

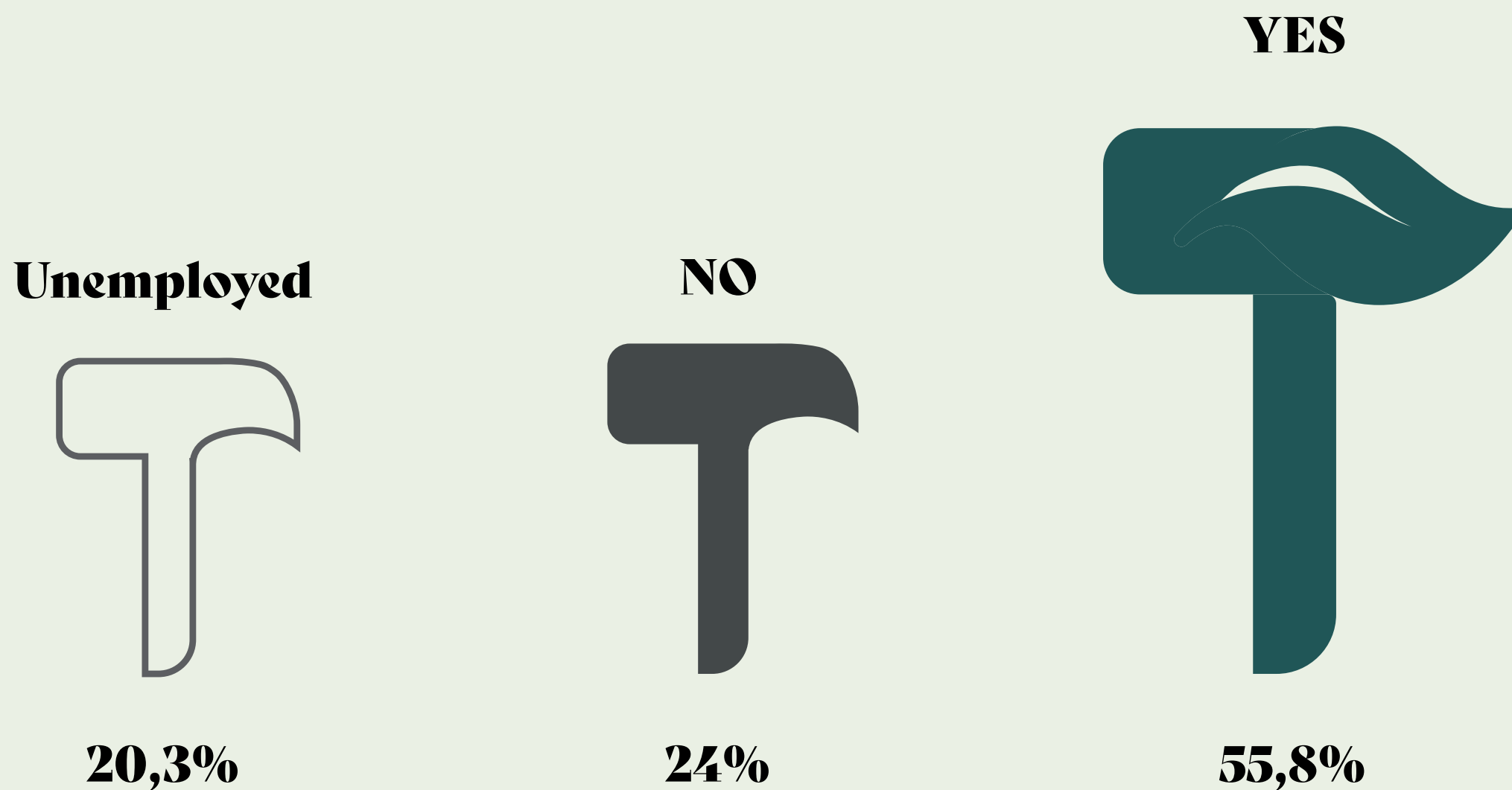
Udeleženci sicer verjamejo, da so na poti doseganja podnebnih ciljev do 2030, a je za to potrebno še mnogo dela in predanosti. Mladim je zelo pomembna uveljavitev novih, bolj ekoloških načinov delovanja.

1 - No, not at all

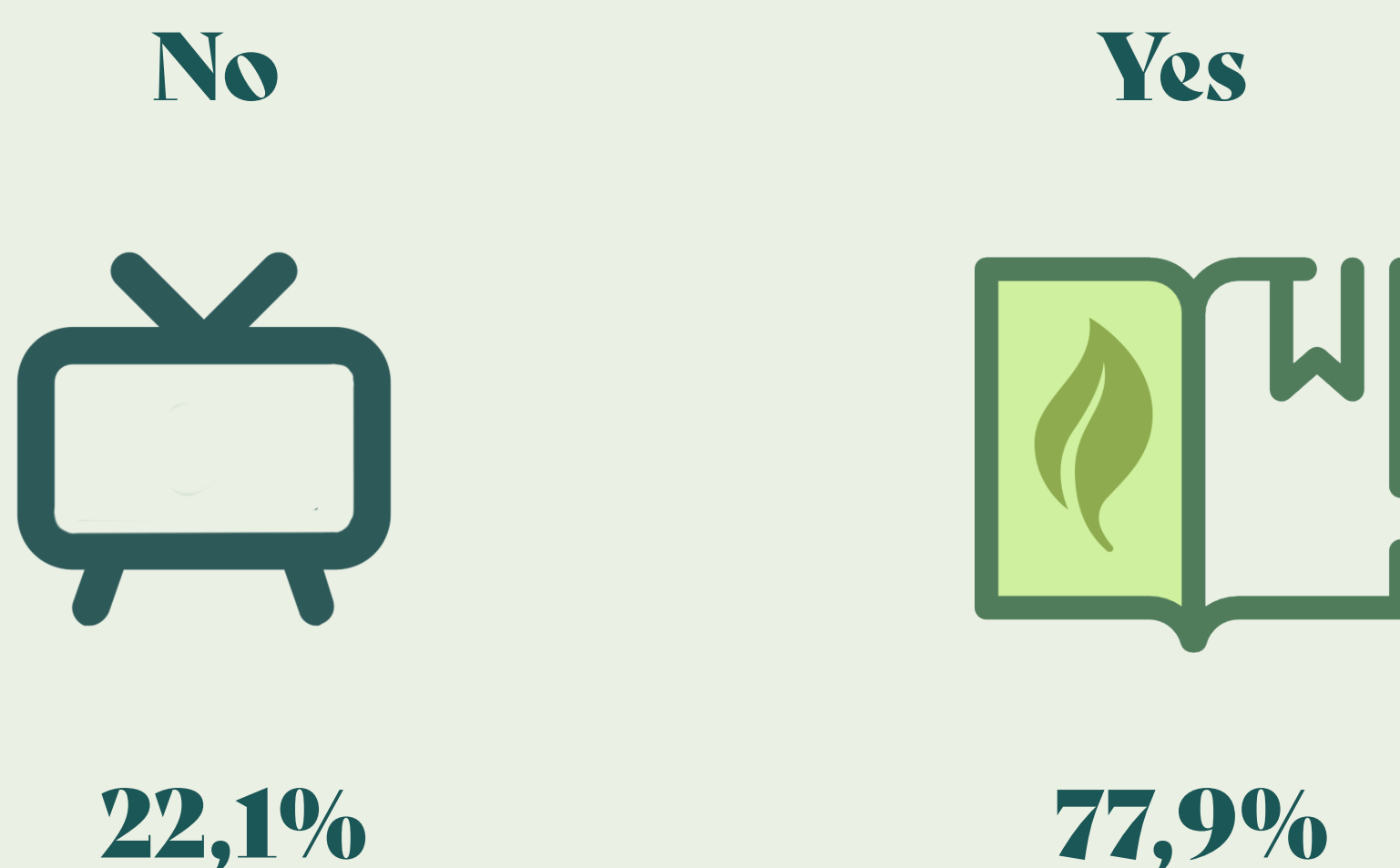
Ali menite, da se na vašem delovnem mestu upošteva pravičen pristop k prehodu?

Glede vprašanja, če se pravični prehod izvaja na njihovih delovnih mestih, je večina odgovorila pozitivno (55.8%). Tako obstaja tendenca vpeljave vedno več ekoloških rešitev na delovna mesta.

Bi se želeli izobraževati o zelenih delovnih mestih in jih vključiti v svoje trenutno delo?

Na vprašanje glede možnosti izobraževanja za ekološke rešitve na delovnem mestu, je večina odgovorila pritrdilno. Večina mladih se ne želi le seznaniti z ekološkimi rešitvami, temveč jih aktivno vpeljati na svoja delovna mesta.

Ko je organizacija pripravljena sprejeti pravičen prehod Kateremu od naslednjih vprašanj je treba nameniti največ pozornosti?

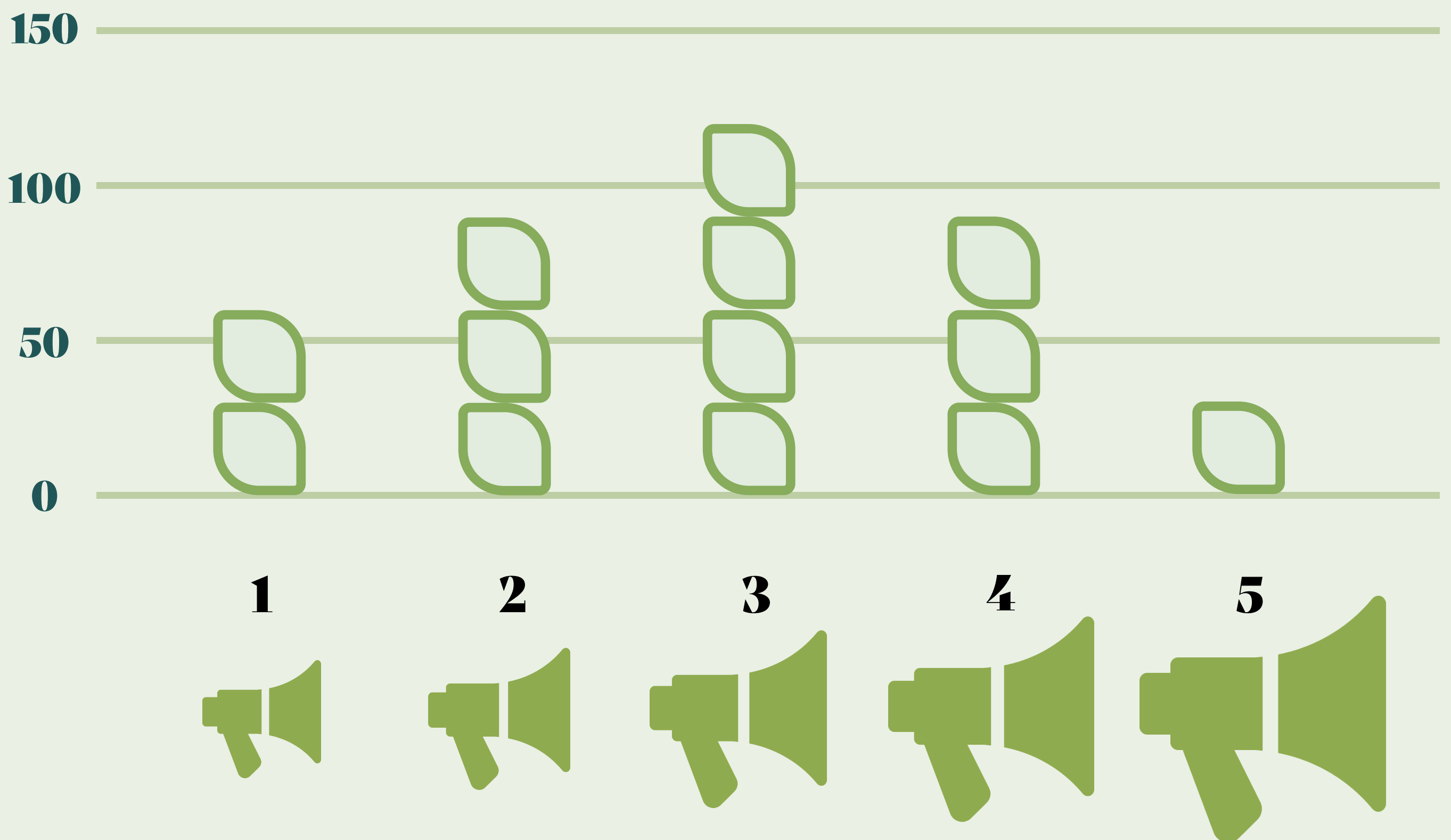
Glede pomembnosti različnih dejavnikov pri vpeljavi pravičnega prehoda v organizacijah, smo udeležence vprašali po štirih dejavnikih, ki so jih morali označiti s številkami od 1 (najpomembnejše) do 5 (najmanj pomembno). Rezultati kažejo konsenz mnenj, da so vsi štirje dejavniki zelo pomembni.

Kar se tiče prioritete, je "zagotovitev enakopravnega dostopa do visoko kvalitetnega izobraževanja in usposabljanja za zaposlene" bila najpomembnejša, "zmanjšanje negativnih učinkov na ekosistem" pa najmanj pomembna.

Ko organizacija želi uveljaviti pristop pravičnega prehoda, na čem naj bo poudarek?

Kako dobro menite, da je v vaši državi zastopan glas o zelenih idejah? Ocenite od 5 (zelo dobro) do 1 (zelo slabo)

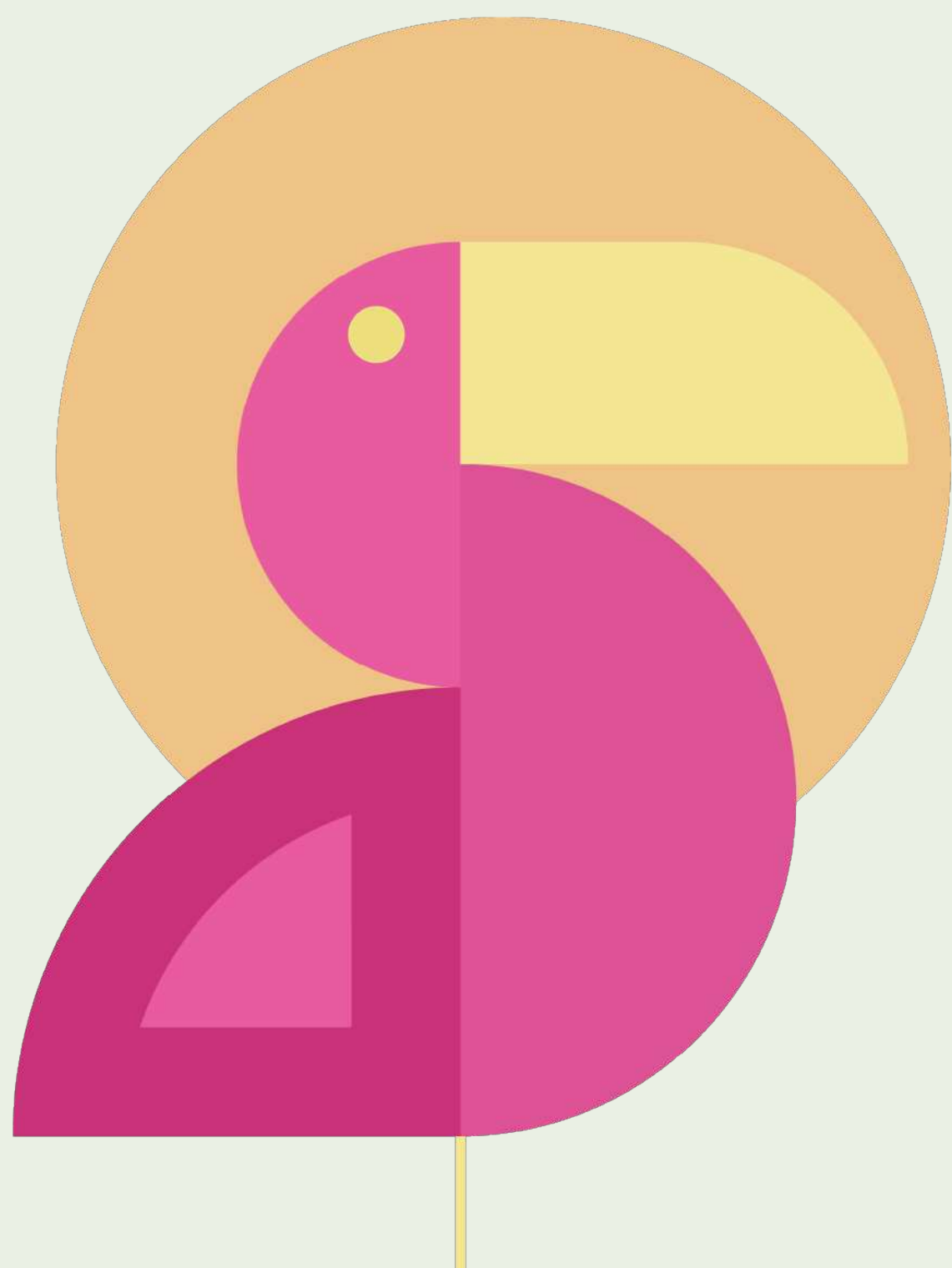
Udeležence smo vprašali, kako so mladi zastopani s svojim glasom, kar se tiče zelenih idej v svojih državah, z ocenami od 1-5. Večina jih je dejala, da se sicer vedno več želja mladih že upošteva, a še vedno ne dovolj. Mladi vedno bolj govorijo o ekoloških in okoljskih temah.

Kako lahko glas mladih o zelenih idejah v vaših državah bolj upoštevajo?

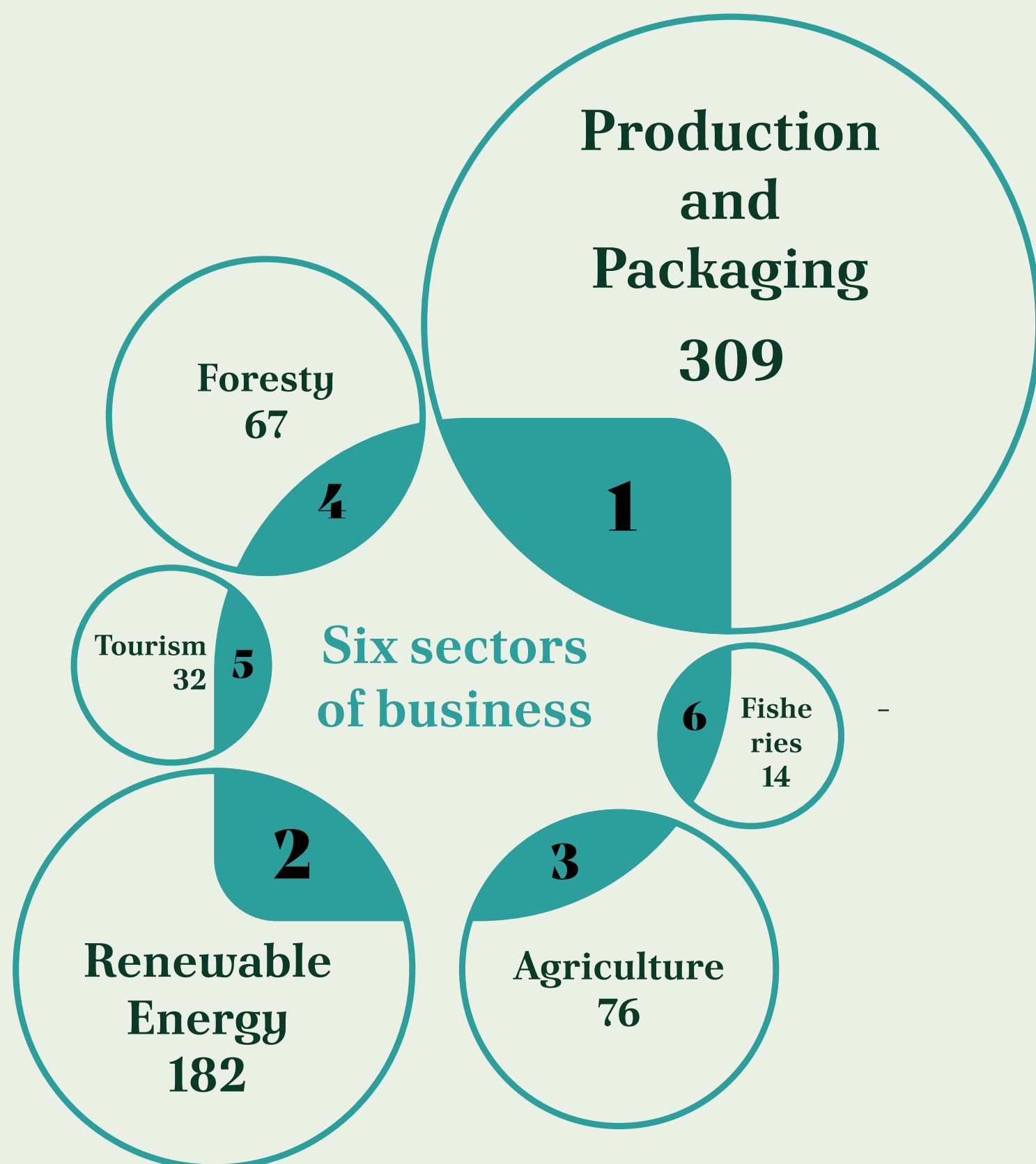
Mladi so omenili sledeče ideje:

1. Vključevanje zelenih idej v šolski kurikulum.
2. Usposabljanje mladih glede okoljskih tem in trajnostnih nasvetov.
3. Posvetovanje z lokalnimi oblastmi in predstavitev idej mladih.
4. Vzpostava stalnih struktur znotraj obstoječih sistemov.
5. Spodbuda mladim, da sodelujejo v Erasmus in drugih mednarodnih projektih sodelovanj.
6. Vključitev mladih v prostovoljske programe promoviranja zelenih idej.
7. Organizacija dogodkov, kjer se lahko srečajo mladi, politiki in novinarji.
8. Organizacija javnih debat, sejmov in diskusij o trajnostnem razvoju.

Večina mladih meni, da je možno občutno izboljšati sodelovanje mladih v promociji zelenih idej s pomočjo izobraževalnih iniciativ, boljše medijske zastopanosti, večjega sodelovanja v lokalnih skupnostih ter aktivnega sodelovanja v političnih procesih in procesih odločanja. Tukaj podani vpogledi so lahko koristni pri oblikovanju strategij in politik za povečanje vključevanja mladih v okoljske pobude.

Kateremu od naslednjih šestih sektorjev je treba nameniti največ pozornosti pri uporabi zelenega pristopa?

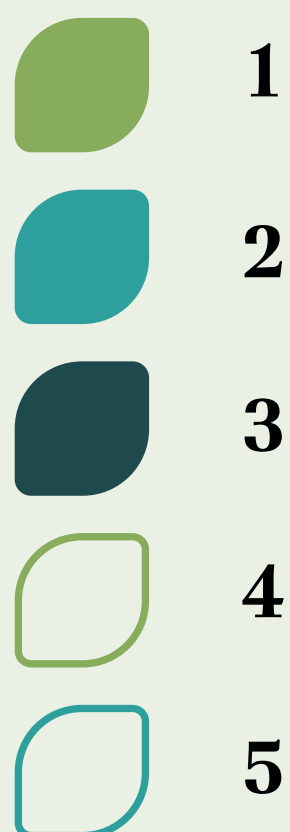
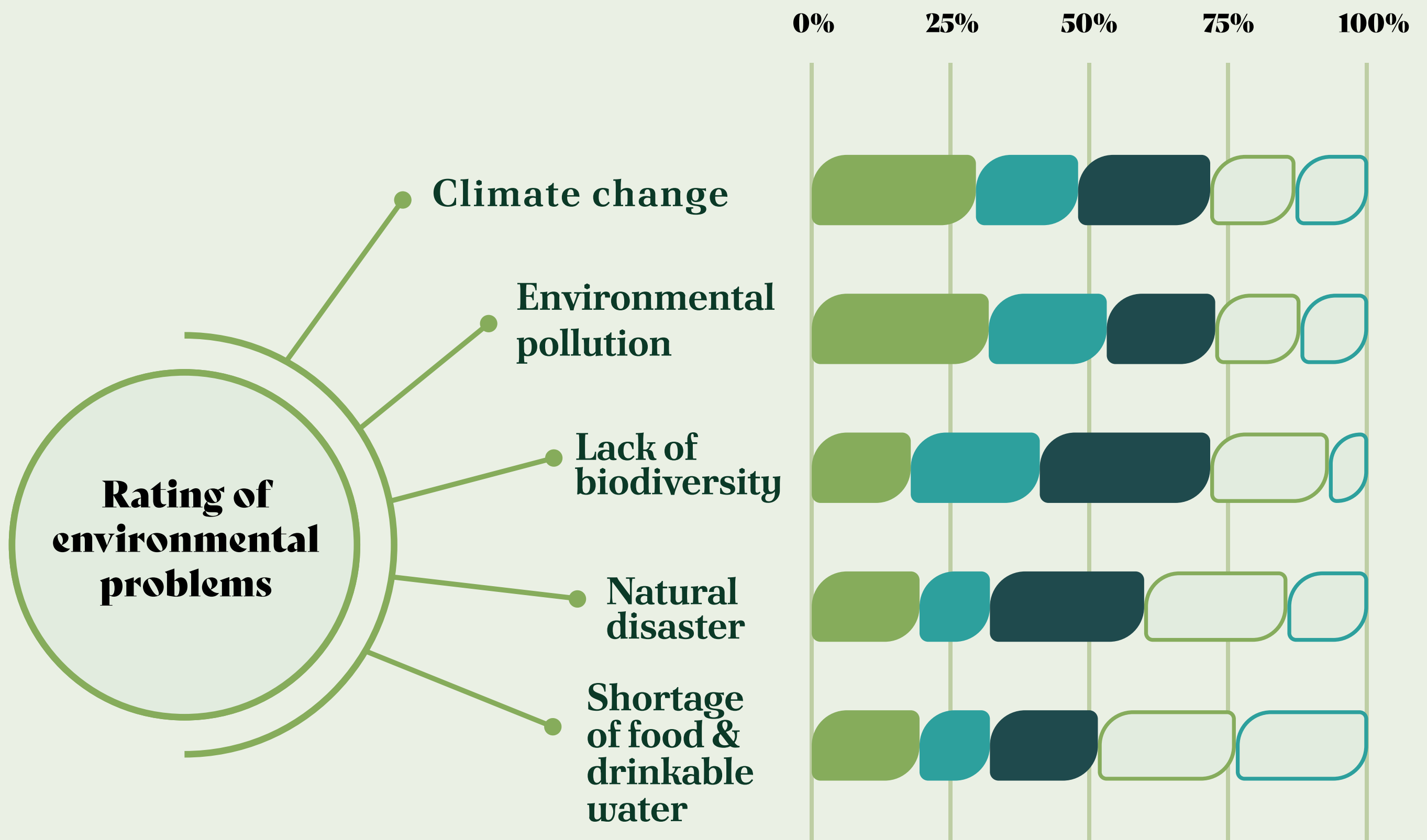
Porazdelitev analiziranih sektorjev je sledeča:

- ☞ Turizem: 32 omenb, ključno področje gospodarstva številnih držav.
- ☞ Proizvodnja in embalaža: največkrat, 309 krat omenjeno, kar ponazarja pomen trajnostnih praks.
- ☞ Poljedelstvo: 76 omenb, ključno za preskrbo s hrano in okolje.
- ☞ Obnovljivi viri energije : 182 omenb, potreba po povečanju investicij na tem področju.
- ☞ Gozdarstvo: 67 omenb, pomembno za zmanjšanje ogljičnega odtisa in habitate.
- ☞ Ribištvo: 14 omenb, ključno za biotsko raznovrstnost ter prehransko varnost.

V zadnjih letih so okoljska vprašanja v različnih gospodarskih sektorjih deležna vse večje pozornosti. Na podlagi predstavljenih podatkov smo izvedli analizo, kateremu sektorju moramo posvetiti največ pozornosti pri izvajanju zelenih praks.

Analiza jasno kaže, da sektor proizvodnje in embalaže zahteva največ pozornosti pri izvajanju zelenih praks. Vendar ima vsak od omenjenih sektorjev pomembno vlogo v svetovnem gospodarstvu in vpliva na okolje. Ker si prizadevamo za bolj trajnostno prihodnost, bo obravnavanje potreb vsakega od teh sektorjev ključnega pomena.

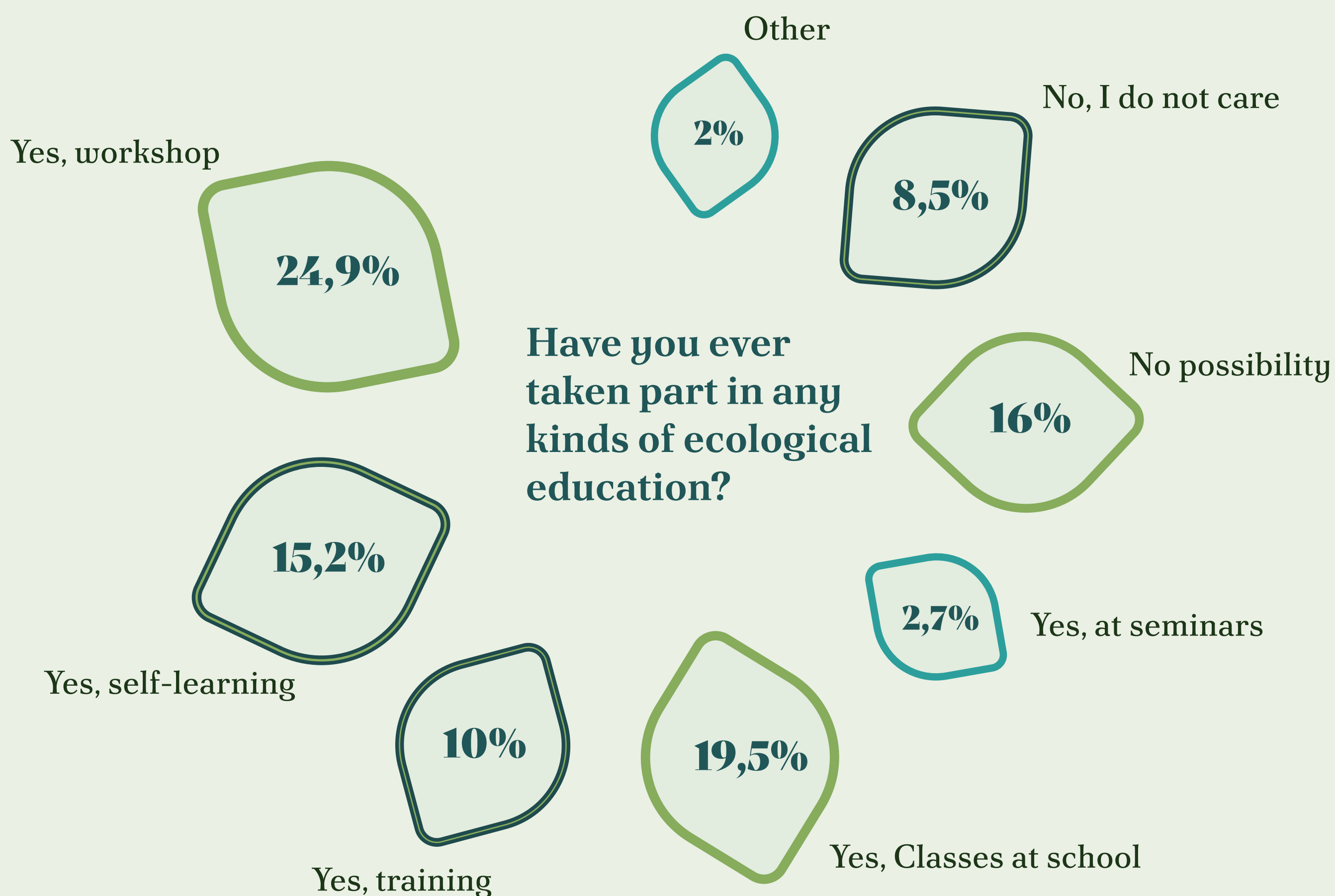
Na podlagi svojega osnovnega znanja ocenite naslednje okoljske probleme v vaši državi od 1 (najpomembnejši) do 5 (manj pomembni)

Na podlagi zbranih povratnih informacij je bilo “pomanjkanje hrane in pitne vode” uvrščeno kot najmanj pomemben okoljski problem, medtem ko sta “onesnaževanje okolja” in “podnebne spremembe” opredeljena kot najpomembnejša izziva.

Po mnenju mladih je najbolj pomembno osredotočiti se na boj proti onesnaževanju okolja, saj lahko to omili hitro napredujoče podnebne spremembe.

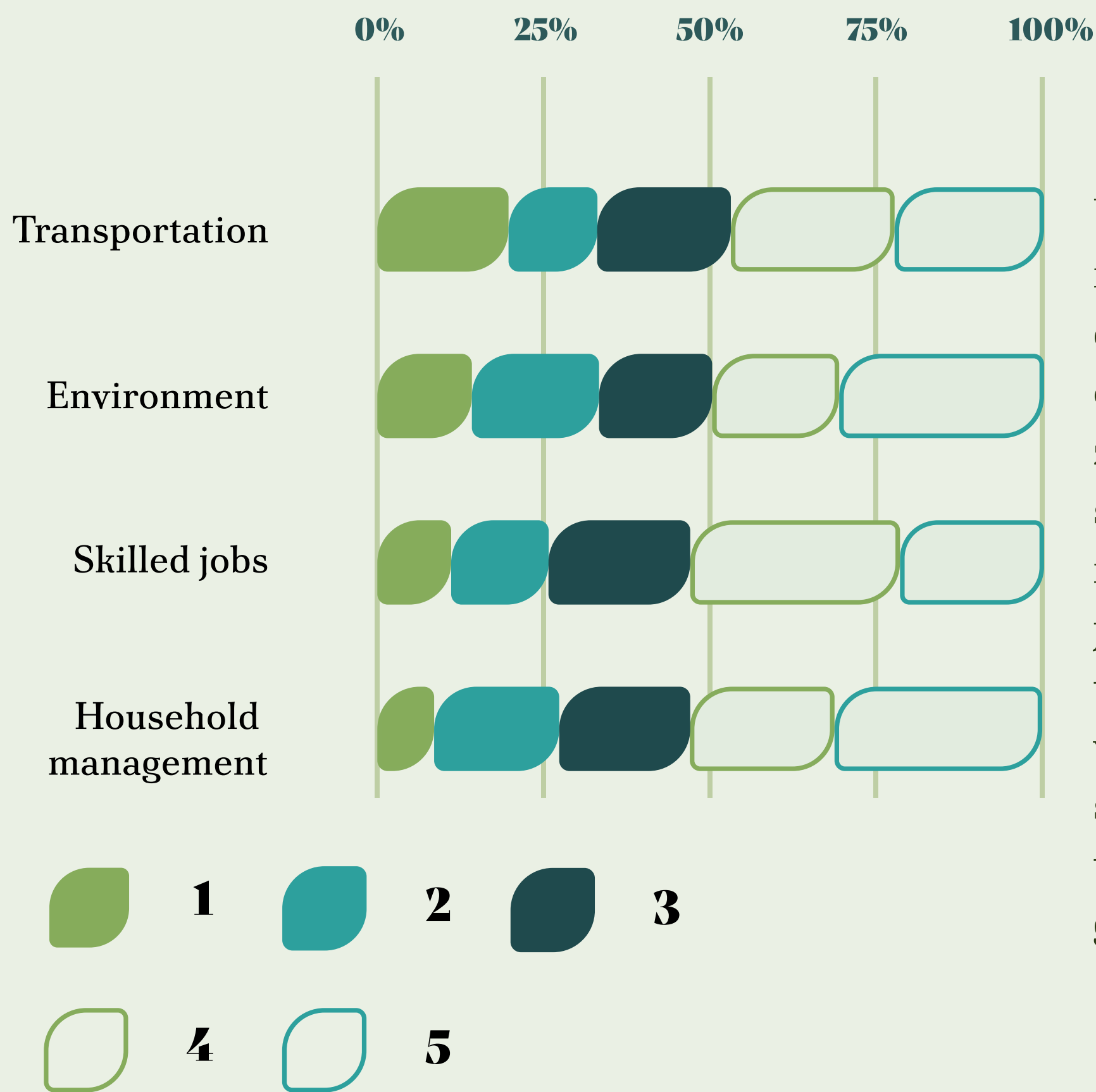

Udeležence raziskave smo vprašali, ali se udeležujejo okoljskega izobraževanja. Podatki kažejo, da se je 24,9 % oseb predhodno udeležilo delavnic, 19,5 % pa se jih je imelo priložnost učiti ekološkega vedenja v šolskem razredu.

Večina anketiranih mladih ima možnost širiti svoje znanje preko delavnic, izobraževanj, samoizobraževanja ali seminarjev, kar kaže, da se vedno več poudarka namenja širjenju znanja s področja varstva okolja in ekologije.

26,5 % vseh vprašanih še nikoli ni imelo stika z okoljsko vzgojo ali pa jih ta tema ne zanima.

V kolikšni meri bi se radi udeležili delavnic o teh temah?

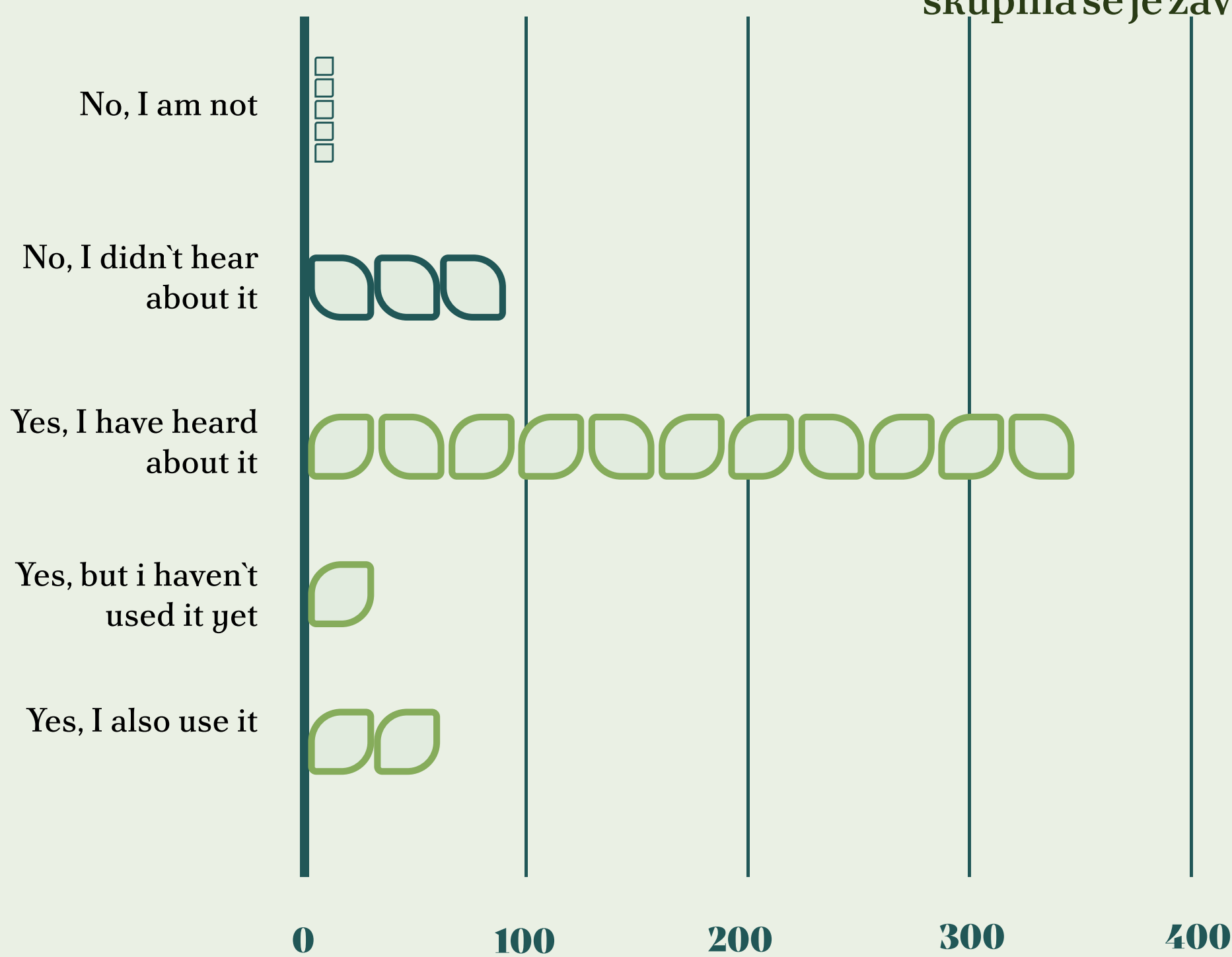

Udeleženci so bili tudi anketirani o tem, kako jih zanimajo določene ekološke teme. Podatki odražajo zanimanje udeležencev za sodelovanje v delavnicah na štiri različne teme. Najpogosteje izbrana tema je bilo okolje, navedlo jo je 33 % anketiranih. Tudi druge teme so bile visoko ocenjene, vendar je mogoče sklepati, da se splošna okoljska tema prenaša tudi v promet, ekološko vodenje gospodinjstva ali zelene poklice.

Glede na izvedeno raziskavo se zdi, da je zavest o zelenih potovanjih, s poudarkom na nizkem ogljičnem odtisu med udeleženci, precej različna. Precejšen del anketirancev ni poznal koncepta zelenih potovanj. Manjša skupina se je zavedala tega koncepta, vendar ga

ni izvajala, manjši odstotek pa se je ne le zavedal, ampak tudi aktivno izvajal zelena potovanja.

Iz teh rezultatov je razvidno, da kljub določeni ozaveščenosti o zelenih potovanjih večina ljudi še vedno ne pozna tega koncepta. Zato obstaja prostor za ukrepanje v smislu povečanja ozaveščenosti in spodbujanja zelenih načinov potovanja.

POVZETEK ZA VSAKO SODELUJOČO DRŽAVO

Bolgarija:

Rezultati bolgarske raziskave kažejo, da je bil delež spolov 67,9 % žensk in 32,1 % moških, anketiranci pa so predstavljali različne starostne skupine. Precejšnjih 72 % vprašanih je izjavilo, da poznajo okoljsko politiko in verjamejo, da je njihova država na pravi poti k doseganju stabilnosti.

Po mnenju Bolgarov sta ekološka proizvodnja in embalaža najpomembnejši področji, kjer je treba sprejeti ekološki pristop. Anketiranci so pokazali zanimanje za eko potovanja in pripravljenost za njihovo uvedbo. Prednost žensk v tej raziskavi je morda posledica njihove večje občutljivosti za okoljske teme in tradicionalno večjega družbenega zanimanja za okoljske teme.

To je lahko tudi posledica težnje po aktivnejšem sodelovanju v tovrstnih pobudah, ki se odraža v družboslovnih raziskavah. Raziskava kaže, da se bolgarska skupnost zanima za ekologijo predvsem zaradi vse večje izobrazbe in ozaveščenosti.

Slovaška:

Mladi na Slovaškem se ukvarjajo z okoljskimi vprašanji in so močno prepričani, da je treba povečati njihovo udeležbo v politiki, izobraževanju in medijih na področju zelenih idej.

Ti zaključki temeljijo na sodelovanju 51 mladih, med katerimi je večina žensk, starih od 18 do 26 let. Ugotovitev, ki jo podpirajo rezultati študije, je v skladu s svetovnimi trendi, po katerih se mlajše generacije bolj aktivno vključujejo v okoljska vprašanja in iščejo večji vpliv na oblikovanje odločitev, povezanih z ekologijo.

Povečana ozaveščenost o vsaj eni okoljski politiki v državi je lahko posledica povečanega dostopa do informacij v dobi interneta in povečane ozaveščenosti javnosti o okoljskih vprašanjih. Slovaki vidijo potencial svoje države v prizadevanju za zeleni dogovor, ki pa ga podpirajo prejšnje spremembe na področju transporta oziroma proizvodnje.

Češka

Študija, izvedena na Češkem, odraža zavezanost javnosti ekološkim idejam. Vendar pa mladi v državi nimajo dovolj informacij in pravih orodij, da bi se njihov glas o okoljskih vprašanjih slišal. V raziskavi je sodelovalo enako število žensk in moških, starih od 18 do 26 let. Malo ljudi je imelo možnost, da se predhodno seznanijo z okolju prijaznim ravnanjem oziroma njihovim vplivom na okolje. Hkrati so Čehi zelo odprti za nove programe in se vanje radi vključujejo.

Madžarska:

Analiza besedila kaže, da se mladi na Madžarskem ukvarjajo z okoljskimi vprašanji. Anketa je vključevala 54 mladih udeležencev iz različnih mest, ki so izrazili zanimanje za teme, kot so delavnice o prevozu, poklicnih spretnostih in vodenju gospodinjstva. Posebej opazno je bilo zanimanje za delovna mesta, ki temeljijo na znanju in spretnostih, ter vodenje gospodinjstva, kar je zagotovilo poseben vpogled v prednostne naloge mladih Madžarov. Anketiranci so pokazali tudi zanimanje za okolju prijazna potovanja in napredek regije pri doseganju podnebnih ciljev do leta 2030, kar kaže na njihovo visoko ozaveščenost in veliko pove o njihovem globalnem pogledu.

Poljska:

Raziskava kaže, da so mladi Poljaki precej vključeni v okoljska vprašanja, kar se kaže v njihovi pripravljenosti za sodelovanje v družbenih kampanjah, okoljskih dogodkih in političnem diskurzu.

Visok delež 18-26 letnikov v raziskavi poudarja, da so mlajše generacije še posebej aktivne in angažirane pri teh vprašanjih. Izbira proizvodnje in embalaže kot prednostnih področij modernizacije kaže na ozaveščenost mladih o okoljskih vplivih potrošnje in proizvodnje.

Na splošno raziskava razkriva, da mladi Poljaki kažejo visoko stopnjo zanimanja in pripravljenosti za ukrepanje v zvezi z okoljskimi vprašanji.

Litva:

udija ankete v Litvi, ki je vključevala 41 anketirancev, razkriva izrazito nagnjenost litovske mladine k krepitvi zelenih perspektiv.

Podatki poudarjajo opazno zavedanje okoljskih politik, prednostna naloga proizvodnje in pakiranja pa poudarja njihovo pripravljenost za zelene pobude. Porazdelitev po spolu (22 % moških, 78 % žensk) kaže na različne stopnje angažiranosti med spoloma. V bistvu raziskava poudarja močno zanimanje in ozaveščenost litovske mladine glede ekoloških vprašanj.

Raziskava je pokazala, da sta zanimanje in ozaveščenost litovske mladine o ekoloških vprašanjih precejšnja.

Latvija:

V študijah, izvedenih v Latviji, je bila porazdelitev po spolu relativno uravnotežena – 44,2 % moških in 55,8 % žensk.

Udeleženci so izrazili različne poglede na napredek regije pri doseganju podnebnih ciljev za leto 2030 in soglasno ocenili potrebo po izboljšanih pristopih k pravičnemu prehodu na delovnem mestu. Večina udeležencev se je že prej ukvarjala z okoljsko vzgojo, posebno pozornost pa si po njihovem mnenju zasluži izboljšanje ekologije v proizvodnem sektorju, na področju embalaže.

Študija kaže močno zavezanost okoljskim praksam v Latviji. Ti rezultati so morda posledica naraščajoče okoljske ozaveščenosti in potrebe po trajnostnem pristopu k gospodarski preobrazbi, ki vpliva na dojemanje podnebnega napredka regije in zelenih prioritet.

Romunija:

Romunska raziskava je pokazala, da so mladi anketiranci (skupaj 58), večinoma med 18. in 26. letom, z razdelitvijo po spolu, in sicer 41,4 % moških in 58,6 % žensk, izrazili močno željo po krepitvi glasov mladih o zelenih vprašanjih, vendar so pokazali pomembno vrzel v ozaveščenosti o zeleni politiki.

Raziskava kaže, da si mladi v Romuniji želijo sodelovati z zelenimi idejami, vendar jim morda primanjkuje znanja ali zmogljivosti. To je lahko posledica omejenega dostopa do okoljskih informacij in manjšega poudarka okoljski vzgoji v izobraževalnem sistemu, kar vpliva na ravnanje ljudi in njihovo ne vključenost.

Avstrija:

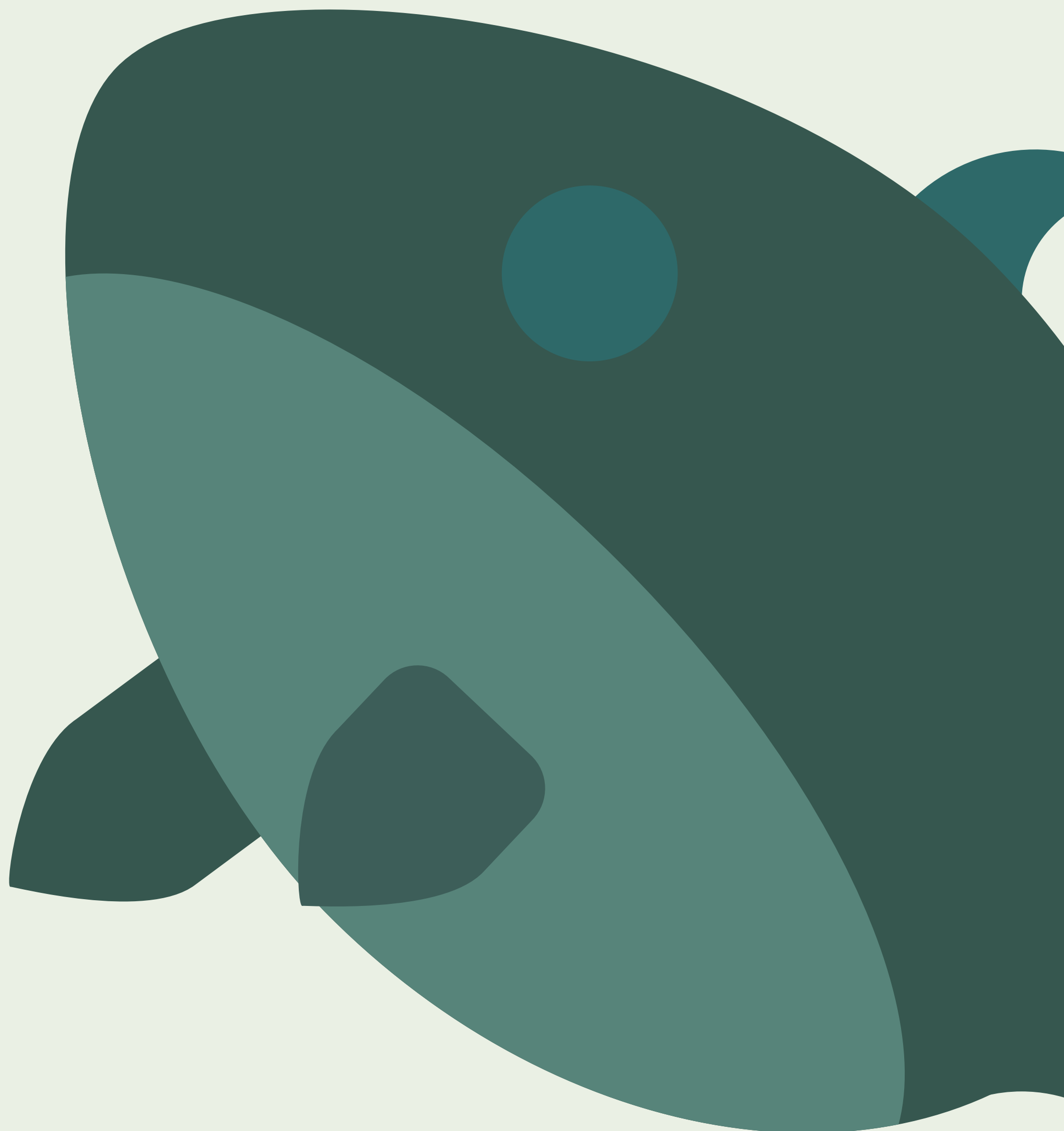
Ankete, izvedene v Avstriji, se udeležuje 56,6 % žensk in 43,4 % anketirancev, razdeljenih v tri starostne skupine, med katerimi je večina z Dunaja. Več kot 65 % anketirancev je opazilo dnevne posledice podnebnih sprememb in želi izboljšati znanje o tej temi. Približno 47,4 % vprašanih ni verjelo, da so njihove regije na dobri poti, da dosežejo podnebne cilje do leta 2030, kar kaže na vrzel v podnebnih projektih.

Kot področja, ki jih je treba izboljšati, so opredelili izobraževanje, vodenje gospodinjstev, okoljsko ozaveščenost, zeleni prevoz in kvalificirana zelena delovna mesta. Mladi v Avstriji so ogromna skupina, ki jim je mar za okolje in se želijo o njem izobraževati.

Slovenija:

Raziskava, izvedena v Sloveniji, ponuja podroben pregled prevladujočih stališč in praks glede okoljske trajnosti med mladimi. Večina anketirancev ni vsakodnevno povezana z ekološkimi aktivnostmi, še posebej na delovnem mestu, so pa odprti za številne izobraževalne dejavnosti, ki bi jim omogočile večjo okoljsko ozaveščenost.

Večina mladih se je o tem doslej učila v šoli ali na lastni koži. Po mnenju Slovencev mora njihova država še veliko delati, da uresniči predpostavke novega zelenega dogovora.

Povzetek strategije:

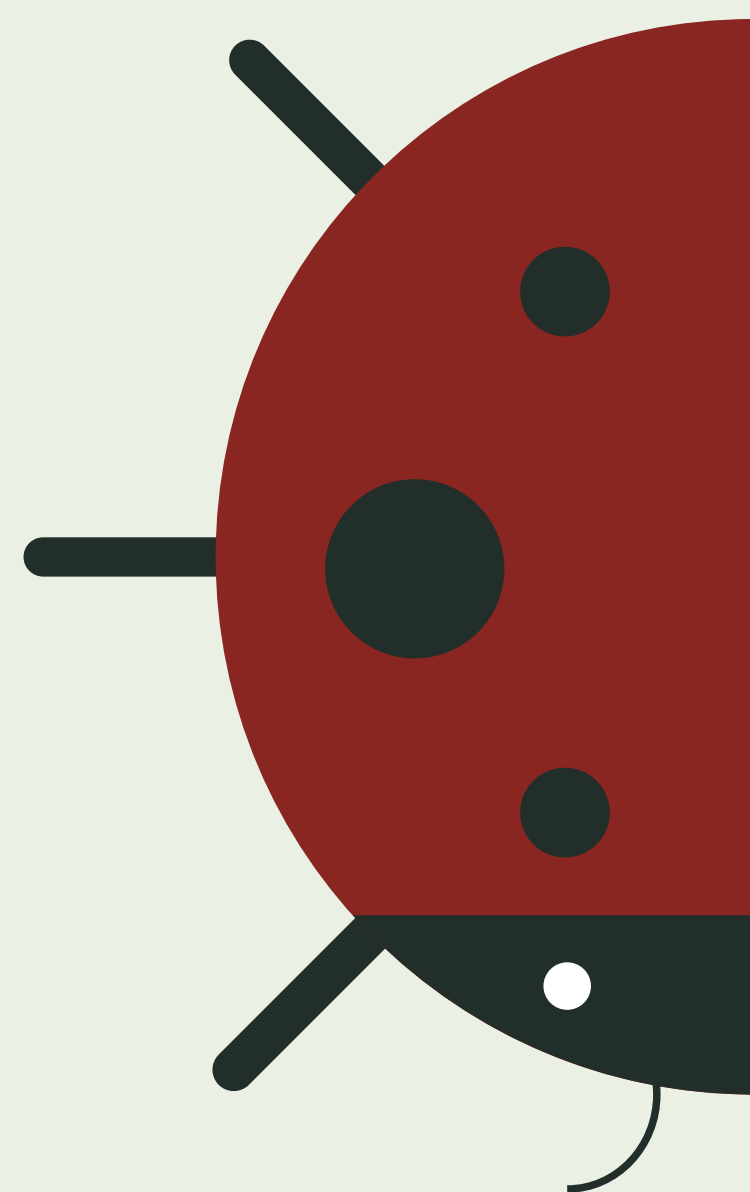
Strategija “Green Three Seas for the Youth” predstavlja celovit načrt za opolnomočenje mladih, da dejavno prispevajo k trajnostni prihodnosti našega planeta. Ob priznavanju nujne potrebe po trajnosti v svetu, ki ga zaznamujejo hitre podnebne spremembe in novi okoljski problemi, strategija poudarja potrebo po celostnem pristopu k podnebnim spremembam in okoljski vzgoji. Spodbuja aktivno sodelovanje mladih posameznikov v procesu okoljskega odločanja in krepi prepričanje, da je treba mladim omogočiti, da postanejo voditelji jutrišnjega dne.

Strategija se osredotoča na številne priložnosti, ki so mladim na voljo v zelenih panogah, od obnovljivih virov energije do trajnostnega kmetijstva, ki ponujajo široko paleto poklicnih poti. Obravnava pravičen prehod na trajnostno gospodarstvo, ki zagotavlja blaginjo vseh državljanov, zlasti mladih, s poudarkom na pravičnosti in varstvu pravic. V strategiji je poudarjena tudi potreba po vključujočem in demokratičnem sprejemanju odločitev pri oblikovanju podnebnih politik, pri čemer se priznava različen vpliv podnebnih sprememb na različne skupnosti in poudarja, da je treba zagotoviti, da se slišijo vsi glasovi.

Strategija poudarja vlogo znanja in ozaveščenosti ter se zavzema za celostno okoljsko izobraževanje kot sredstvo, s katerim bodo mladi pridobili veščine, potrebne za soočanje z okoljskimi izzivi 21. stoletja. Vključuje spodbujanje zelenih delovnih mest prek platform družbenih medijev, da bi se njihov doseg razširil na mlade, ter zagotavlja podporo in izobraževanje o zelenih praksah za podjetja. Strategija priznava tudi potrebo po izobraževanju o zelenih veščinah, trajnosti in okoljskih vprašanjih ter poudarja potrebo po novih veščinah kot odziv na podnebne spremembe.

“Green Three Seas for the Youth” je povabilo mladim po vsem svetu, naj dejavno sodelujejo pri ustvarjanju trajnostne prihodnosti zase in za prihodnje generacije. Ponovno potrjuje sestavno vlogo mladih pri doseganju uravnoveženega in harmoničnega sobivanja z naravo ter ponuja jasno pot za doseganje pomembnega vpliva. Gre za vizionarski dokument, ki združuje različne vidike ravnanja z okoljem, izobraževanja, trga dela in vključevanja, s ciljem oblikovanja trajnostne, vključujoče in odporne prihodnosti.

Reference:

<https://slovakaid.sk/projekty-podnikatelskych-partnerstiev/>

<https://www.mirri.gov.sk/sekcie/informatizacia/narodne-iniciativy/digitalne-zrucnosti/>

https://www.enviroportal.sk/uploads/files/zelene_hospodarstvo/pracovne_miesta/nasz11.pdf

<http://inbiznis.sk/skolska-farma-ako-podnikatelska-prilezitost/>

<https://sk.economy-pedia.com/11030068-blue-economy>

<https://growensemble.com/regenerative-business/>

http://www.ekozahrady.com/co_je_pk.htm

<https://www.inciencien.sk/>

<https://op.europa.eu/webpub/com/eu-what-it-is/sk/>

http://www.sbagency.sk/sites/default/files/011_definicia_msp.pdf

https://ec.europa.eu/environment/enveco/pdf/FACT_SHEET_ii_Green_Growth_Jobs_Social_Impacts.pdf

https://climate-pact.europa.eu/about/priority-topics/green-skills_en

Greenhouse gas emissions: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733623/EPRS_BRI\(2022\)733623_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733623/EPRS_BRI(2022)733623_EN.pdf)

Circular economy - 6R: <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S2212827116000822?token=A81C9375031614B9F96D39A1834027D09EAE0311824A91A974EB623A7B98CB6938BACBDA46A5BCD3370705AC7EA4AF3&originRegion=eu-west-1&originCreation=20221221134809>

<https://www.retrace-itn.eu/2019/07/15/the-6-res-of-the-circular-economy-reduce-re-use-repair-remanufacture-recycle-and-recover/>

Climate neutrality strategy: <https://www.consilium.europa.eu/en/5-facts-eu-climate-neutrality/>

Creation of quality jobs: https://www.iedconline.org/clientuploads/Downloads/edrp/IEDC_Quality_Jobs.pdf

Social and economic fairness and equality: <https://www.ilo.org/global/topics/dw4sd/themes/equality/lang--en/index.htm>

<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC118959>

Tax benefits for middle-income and SMEs: <https://www.ggb.gr/sites/default/files/basic-page-files/SME%20Annual%20Report%20-%202021.pdf>

<https://statrys.com/blog/a-guide-to-sme-their-importance-in-the-economy>

<https://d-nb.info/1193196582/34>

<https://www.oecd.org/tax/tax-systems-should-support-creation-and-success-of-small-and-medium-sized-enterprises.htm>

Awareness raising campaigns for stakeholders' behavioural change — English. (n.d.). Climate-ADAPT. Retrieved April 23, 2023, from <https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/metadata/adaptation-options/awareness-campaigns-for-behavioural-change>

Clegg, R. (Ed.). (2019). The Lloyd's Register Foundation World Risk Poll. LLOYD'S REGISTER FOUNDATION.

Environmental education: difficulties and future steps | ETF. (2021, May 20). ETF. Retrieved April 24, 2023, from <https://www.etf.europa.eu/en/news-and-events/news/environmental-education-difficulties-and-future-steps>

European Commission. (2014). EU Communication Campaign on Climate Action.

Lorenzoni, I., & Pidgeon, N. (2005). Public Views on Climate Change: European and USA Perspectives. *Climatic Change*, 77, 73-95.

Manuti, A. (2013). Climate Change Awareness: An Explorative Study on the Discursive Construction of Ethical Consumption in a Communication Campaign. *American Journal of Applied Psychology*, 1(3), 65-71. <https://ricerca.uniba.it/retrieve/handle/11586/30828/311585/ajap-1-3-6.pdf>

Poortinga, W. (2019). Climate change perceptions and their individual-level determinants: A cross-European analysis. *Global Environmental Change*, 55, 25-35.

UNESCO. (2021). Learn for our planet. A global review of how environmental issues are integrated in education.

J. L. Fua, I. S. Wekke, Z. Sabara, R. U. Nurlila, Development of Environmental Care Attitude of Students through Religion Education Approach in Indonesia, *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 175, 1-7 (2018)

Denan, Z., Awang, A. H., Mazlan, M. A. H., Majid, N. H. A., Rahim, Z. A., & Sanusi, N. A. Z. (2017). The implementation of environmental education and green programs in schools to achieve sustainability. *Advanced Science Letters*, 23(7), 6261–6265. <https://doi.org/10.1166/asl.2017.9248>

Tien-Ming Cheng & Homer C. Wu (2015) How do environmental knowledge, environmental sensitivity, and place attachment affect environmentally responsible behaviour? An integrated approach for sustainable island tourism, *Journal of Sustainable Tourism*, 23:4, 557-576, DOI: 10.1080/09669582.2014.965177

Environmental Education - the path to Sustainable Development Contents. (n.d.). https://www.pro-e.org/files/environmental_education.pdf

Directorate-General for Education, Y., Tasiopoulou, E., Billon, N., Finlayson, A., Siarova, H., Pribušis, K., Gras-Velazquez, A., Mulvik, I., Bajorinaitė, M., Sabaliauskas, E., Fronza, V., Vežikauškaitė, J., & Disterheft, A. (2021). Education for environmental sustainability: policies and approaches in European Union Member States: final report. In Publications Office of the European Union. Publications Office of the European Union. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a193e445-71c6-11ec-9136-01aa75ed71a1>

<https://www.un.org/en/observances/environment-day>

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/climate-change/>

http://www.jgy.pk.hu/mentorhalo/tananyag/Tevekenyen_az_iskolaban/ix_1_definition_characteristics_and_goals_of_environmental_education.html

<https://www.ohiooceanfoundation.org/blog-ohiooceanfoundation/the-importance-of-environmental-education>

<https://www.ourendangeredworld.com/organisations/european/>

<https://yeenet.eu/>

<https://science.nd.edu/undergraduate/minors/sustainability/capstone-projects/2014/smith/>

Non-formal Environmental Education Centers of Environmental Education in Greece. https://www.researchgate.net/profile/Constantina_Skanavis/publication/260421601_Non-formal_Environmental_Education_Centers_of_Environmental_Education_in_Greece/links/0f31753121dbcaf581000000/Non-formal-Environmental-Education-Centers-of-Environmental-Education-in-Greece.pdf

Viri

<https://www.clientearth.org/latest/latest-updates/stories/what-is-environmental-justice/>

<https://www.oecd.org/environment/cc/policy-perspectives-climate-resilient-infrastructure.pdf>

<https://ruralization.eu/2021/08/eu-rural-review-32-a-green-deal-for-the-future-of-european-rural-areas/>

<https://www.unsdsn.org/sdsn-and-eesc-host-eu-policy-workshop-farm-to-fork-how-to-make-it-work>

<https://www.switchtogreen.eu/the-eu-green-deal-promoting-a-green-notable-circular-economy/>

<https://www.adelphi.de/en/in-focus/carbon-pricing-and-european-green-deal-what-deal>

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0280_BG.html#_ftn22

Group of the Greens/ European free alliance (EFA) in the European parliament - www.greennewdeal.eu/greenjobs

https://ec.europa.eu/environment/enveco/pdf/FACT_SHEET_ii_Green_Growth_Jobs_Social_Impacts.pdf

<https://www.moew.government.bg/bg/ministerstvo/zeleni-vuzmojnosti/zeleni-rabotni-mesta/spisuk-s-ikonomicneski-dejnosti/>

https://www.ilo.org/global/topics/green-jobs/news/WCMS_220248/lang--en/index.htm